Cristian Troncotă

Torţionarii

Istoria instituţiei Securităţii regimului comunist din România (1948 – 1964)

Editura Elion
- 2006 -

**„…Securitatea era şi este un instrument al partidului.
Este obligată să respecte legalitatea, dar legalitatea o întoarcem cum ne convine”.**
(Alexandru Drăghici)

CUPRINS

INTRODUCERE **3**

O INSTITUŢIE CU ROL PREPONDERENT REPRESIV **6**

Instrumentul terorii 6
Asemănări cu practicile instituţiilor din regimurile democratice 7
… Şi mari deosebiri 9

PRIMELE STRUCTURI ALE ORGANELOR DE SECURITATE, MILIŢIE ŞI INFORMAŢII MILITARE **11**

Direcţia Generală a Securităţii Poporului 11
Miliţia şi trupele de securitate 14
Direcţia de Informaţii Externe (Serviciul se spionaj al Securităţii) 15
Direcţia de Informaţii Militare (Serviciul de spionaj al Ministerului Apărării) 19

POLITICA DE CADRE ÎN SECURITATE **21**

Spioni sovietici în fruntea Securităţii 21
Evoluţia efectivelor şi profesionalismul cadrelor 28
Sistemul de pregătire a cadrelor 34
Consilierii sovietici 36

METODE, MIJLOACE TEHNICI ŞI MENTALITĂŢI DIN ACTIVITATEA ORGANELOR DE SECURITATE **43**

Reţeaua informativă 44
Sistemele de legătură, recrutare şi evidenţă 47
Munca cu agentura 50
Reţinerile şi arestările 56

Anchetele informative 59
Cenzura corespondenţei 65
Tehnica operativă şi percheziţiile secrete 68
Arhiva şi evidenţele de securitate 72

POLIŢIA POLITICĂ REPRESIVĂ ÎN ACŢIUNE 77

Legislaţia internărilor şi „abuzurile” 78
„Fenomenul Piteşti” - reeducarea prin tortură fizică şi „spălarea creierului” 82
„Sabotorii” de la Canal 85
„Practici fasciste” în munca de securitate 88
„Abaterile” lucrătorilor din Miliţie 93
Poliţia politică în armată 95
Securitatea contra armatei negre a călugărilor şi călugăriţelor 98

DIN ACTIVITATEA DE INFORMAŢII,CONTRAINFORMAŢII ŞI CONTRASPIONAJ

Contraspionajul şi criza iugoslavă 102
Obiectivele urmărite de serviciile de informaţii occidentale în România 107
Acţiuni de spionaj şi contraspionaj pe teritoriul României 111
Atentatul asupra Legaţiei române de la Berna 115
Implicarea serviciilor secrete în evenimentele anului 1956 119
Acţiuni informative, de supraveghere şi contracararea naţionalismului şi revizionismului maghiar 124
Grupul „*Z*”, acţiunile de pedepsire şi replica occidentalilor 131

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE 136

DOCUMENTE 136

1948, august 28, *Bucureşti*. *Decretul nr. 221 pentru înfiinţarea şi organizarea Direcţiunii Generale a Securităţii Poporului.* 136
1948, decembrie 31, *Bucureşti.* *Decretul pentru înfiinţarea Trupelor Ministerului Afacerilor Interne.* 137
1949, ianuarie 13, *Bucureşti.* *Legea pentru sancţionarea unor crime care primejduiesc securitatea statului şi propăşirea economiei naţionale.* 138
1949, ianuarie 22, *Bucureşti.* *Decretul nr. 25 pentru înfiinţarea Miliţiei.* 139
1949 noiembrie [30], Bucureşti. *Hotărâre în vederea întăririi luptei PMR împotriva clicii fasciste a lui Tito şi a agenturii ei.* 140
1950, ianuarie 9, *Bucureşti.* *Extras din Procesul - verbal al şedinţei Secretariatului C.C. al P.M.R., privind reorganizarea Serviciilor de informaţii şi contrainformaţii ale Armatei.* 143
1951 martie 29, *Bucureşti.* *Directiva nr. 101 despre munca cu agentura (reţeaua de informatori).* 145
1952 septembrie 20, *Bucureşti.* *Decretul nr. 324 privind organizarea Ministerului afacerilor Interne şi înfiinţarea Ministerului Securităţii Statului.* 149
1954 iulie 28, *Bucureşti.* *Document ce atestă modul în care organele de securitate depistau “duşmanii de clasă”(legionarii) prin prelucrarea documentelor din A.S. (Arhiva Siguranţei).* 150
1955 ianuarie 22, *Bucureşti.* *Stenograma convorbirii dintre Gheorghe Gheorghiu-Dej şi doi muncitori ceferişti din Regiunea Timişoara, privind abuzurile unor ofiţeri de securitate.* 150
1957 decembrie 3, Bucureşti. *Extras din expunerea ministrului Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici, la şedinţa de bilanţ cu activul de comandă din Securitate.* 154
1958 martie 17, Bucureşti. *Document informativ cu caracter strict secret, întocmit de un ofiţer al Direcţiei a II-a (serviciul de contraspionaj al Securităţii) despre emigraţia naţionalistă maghiară.* 157

BIBLIOGRAFIE 160

Lista abrevierilor

AFDPR Asociaţia foştilor deţinuţi politici din România
Arh. NIC Arhiva Naţională Istorică Centrală
Arh. SRI Arhiva Serviciului Român de Informaţii
A.S. Arhivele Statului
ÁVH (*Állami Vedélem Hivatal*) Serviciul de Securitatea din R.P.Ungaria
BIO Serviciul pentru Informaţii al Marii Britanii
CAER Consiliul de Ajutor Economic Reciproc
CC Comitetul Central
CEKA (*Vserosiiskaia Cerezvîciainaia Kommissiia poBorbe s Kontrarevoliutsiei i Sabotajem*) Comisia Extraordinară a Întregii Rusii pentru Combaterea Contrarevoluţiei şi Sabotajului
CDE Comunitatea Defensivă Europeană
CFR Căile Ferate Române
CIA (*Central Intelligence Agenty*) - Agenţia Centrală de Informaţii (Serviciul de spionaj al SUA)
CIS Cont informativ secret
C.N.S.A.S. Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii
COS (*Chief of Station*) - şef de staţie (rezidentură a spionajului SUA)
DCOS (*Deputy Chief of Station*) - adjunct al şefului de staţie
DGM Direcţia Generală a Miliţiei
DGSP Direcţia Generală a Securităţii Poporului
DGSS Direcţia Generală a Securităţii Statului
DIE Direcţia de Informaţii Externe
DSS Departamentul Securităţii Statului
FBI (*Federal Bureau of Investigation*) - Biroul Federal de Investigaţii (Serviciul de poliţie criminală şi contraspionaj SUA)
FSSS Fonduri speciale secrete pentru securitate
GAC Gospodăria Agricolă Colectivă
GPU (*Gosudarstvennoie Politiceskoe Upravlenie*) - Direcţia Politică de Stat
GRU (*Glavnoe Razvedivatelnoe Upravlenie*)- Direcţia Principală de Informaţii - Serviciul de spionaj şi contraspionaj al Armatei Sovietice)
HCM Hotărâre a Consiliului de Miniştri
HVA (*Hauptverwaltung Aufklärung*) Serviciul de spionaj est-german
INU (*Innostrannoe Upravlenie*) - Directoratul de Informaţii Externe
KOS (*Kontraobavestajna Sluzba*) - Serviciul de contraspionaj din Iugoslavia
MAI Ministerul Afacerilor Interne
MFA Ministerul Forţelor Armate
MGB (*Ministervo Gossudarstvennoi Bezopasnost*) - Ministerul Securităţi Statului (URSS)
M.H.B.K. (*Magyar Harcosok Bajtarsi Közössege*) – Comunitatea camaraderească a luptătorilor maghiari
MOSSAD (*Ha - Mossad le Modiin ule-Tajkidium Meyuhadim*) - Institutul pentru Informaţii şi Operaţiuni Speciale (Serviciul de spionaj al Israelului)
MStM Mare Stat Major
MSS Ministerul Securităţii Statului
NATO Organizaţia Tratatului Nord-Atlantic
NKVD (*Narodnîi Komissariat Gossudarstvennoi Bezopasnosti*) - Comisariatul Poporului pentru Securitatea Statului
OGPU (*Obiedinnoie Gosudarstvennoe Politiceskoe Upravlenie*) – Direcţia Politică Unificată de Stat
ONU Organizaţia Naţiunilor Unite
OPC Oficiul pentru Coordonare Politică
OSS Oficiul pentru Servicii Strategice (Serviciul de informaţii al armatei SUA - Precursor CIA)
PC (b) Partidul Comunist bolşevic (URSS)
PCR Partidul Comunist Român
PCUS Partidul Comunist din Uniunea Sovietică
PGU (*Pervoe Glavnoe Upravlenie*) - Prima Direcţie Generală (Serviciul de spionaj sovietic)
PMR Partidul Muncitoresc Român
PNL Partidul Naţional Liberal
PNŢ Partidul Naţional Ţărănesc
PSD Partidul Socialist Democrat
RPR Republica Populară Română
PTTR Poştă Telefon Telegraf Radio
SCIA Serviciul de Contrainformaţii al Armatei
SDB (*Sluzba Drzavne Bezbednosti*) - Serviciul de Securitate al Statului - (din Iugoslavia)
SIA Serviciul de Informaţii al Armatei
SSI Serviciul Special de Informaţii
STASI (*Ministerium für Staatssicherheit*) - Ministerul Securităţii Statului din Republica Democrată Germania
TO Tehnică operativă
UTM Uniunea Tineretului Muncitor
USIS Serviciul pentru Informaţii al SUA

INTRODUCERE

Este foarte greu de făcut o distincţie clară între ceea ce se înţelege îndeobşte prin sintagma „poliţie politică" şi acţiunile pure de natură informativă şi contrainformativă desfăşurate în perioada războiului rece. Şi aceasta pentru că orice activitate informativă a adversarului, indiferent din ce parte am privi evenimentele, a fost percepută ca un act politic: lupta împotriva sistemului advers. Spionajul şi contraspionajul, fără deosebire de domeniu (politic, economic, tehnico-ştiinţific, militar, etc.), au constituit coordonate fără de care nu ar putea fi explicitată şi înţeleasă confruntarea Est-Vest, din perioada 1945-1990. Confruntarea ideologică a fost însoţită, după crearea celor două alianţe politico-militare - NATO şi Tratatul de la Varşovia -, de un adevărat război în aparenţă rece dar în realitate prea fierbinte pe frontul secret, care şi-a pus serios amprenta asupra majorităţii evenimentelor istorice mai importante din această perioadă.

Ambele tabere combatante şi-au creat structuri informative şi contrainformative specializate, sau şi le-au adaptat pe cele vechi la noile realităţi, şi-au planificat şi iniţiat acţiuni cu caracter ofensiv şi defensiv, fiecare parte căutând să fie cu un pas înaintea celeilalte pentru ca la momentul oportun să-şi poată plasa lovitura decisivă. Atât de o parte cât şi de cealaltă a „baricadei", adică a „Cortinei de fier", s-au folosit metode şi mijloace specifice în modalităţi dintre cele mai ingenioase şi nu întotdeauna puţin costisitoare fără ca cineva să-şi facă scrupule asupra gravelor încălcări ale drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti. Mai mult, prin aşa-zisele mari izbânzi ale frontului secret, care de regulă au vizat infiltrarea pe căi oculte a agenţilor în structurile de putere ale altor state (inamice sau chiar amice) cu scopul de a se influenţa decizia politică în direcţia dorită de iniţiator, s-a ignorat încălcarea gravă a suveranităţii naţional-statale şi dreptul naţiunilor de a-şi hotărî singure destinul. Confruntarea Est-Vest a avut o miză mult prea mare, respectiv supravieţuirea doar a unuia dintre cele două sisteme (capitalism sau socialism) pentru ca măcar unul dintre membrii coaliţiilor să-şi poată permite luxul de a ieşi din cursă, cu de la sine putere, sau să recurgă la calea concilierii ori a compromisurilor. Chiar şi atunci când diplomaţii au manifestat o astfel de tendinţă cu o perseverentă preocupare, indiferent din ce parte au venit, ele au fost imediat exploatate cu fineţe şi subtilitate, tot în beneficiul strategiilor partizane ale confruntării până la capăt.

Au fost şi momente când, pentru a se ascunde opiniei publice ignominiile săvârşite în acţiunile de spionaj şi contraspionaj, „războinicii" frontului secret din Est şi din Vest s-au înţeles perfect între ei şi au recurs rapid la diversiuni prin intermediul propagandei, oferind în consecinţă o falsă miză politică. Începând cu mari bărbaţi de stat, continuând cu diplomaţi oneşti, militari de carieră, elite intelectuale şi până la cetăţenii obidiţi de pe stradă, serviciile secrete puteau manipula pe oricine, şi au făcut-o din plin în perioada „războiului rece", din raţiuni de securitate naţională. Şi toate acestea pentru că dimensiunea morală, dacă se poate vorbi despre moralitate pe frontul secret, a fost ca şi inexistentă sau în ori şi ce caz greu perceptibilă.

Aflată într-un asemenea context istoric, geopolitic şi strategic, România a fost angrenată încă de la începuturile regimului comunist, în această dură confruntare, neavând practic de ales o altă cale. Pe toată durata sa, regimul comunist din România s-a străduit permanent „să facă totul" pentru a-şi intra în rol şi a-şi face jocul regizat de alţii, adică să demonstreze - chiar şi atunci când era imposibil - superioritatea şi trăinicia sistemului comunist deopotrivă cu ataşamentul şi loialitatea faţă de aliaţi, în primul rând faţă de Marele Aliat de la Răsărit. Alteori, din orgolii şi/sau aspiraţii patriotice - fireşti de altfel pentru orice conducător de popoare -, liderii comunişti de la Bucureşti au încercat adaptarea unor soluţii şi politici mai altfel decât cele hărăzite în scenariul avizat de cei mari în ale ideologiei. Numai că bunele intenţii ale aşa-zisei desatelitizări au sfârşit rapid ori au degenerat în manifestări patriotard-naţionaliste, cu privirea mai mult spre trecut decât spre viitor. Chiar dacă la început astfel de tendinţe s-au bucurat de o solidă susţinere populară, speranţele s-au risipit pe măsură ce politicianismul demagogic, găunos, vorbăreţ şi neproductiv înlocuia competenţele şi profesionalismul. Adevărul este că nu de puţine ori inabilităţile propagandistice sugerate şi/sau alimentate cu informaţii provenite de la organele Securităţii au făcut mari deservicii regimului. Din nefericire, serviciile de spionaj, contraspionaj şi contrainformaţii ale Securităţii şi Armatei s-au lăsat prea uşor seduse de aceste ambiţii şi au acţionat în consecinţă mai mult din inerţie, decât din raţiuni profesioniste fără să realizeze însă că imensele energii umane şi materiale cheltuite în acest scop se răsfrângeau practic, ca efectul de bumerang, asupra nivelului de trai aducând astfel mai multe prejudicii decât avantaje pentru interesele naţionale. Iată şi un alt argument pentru susţinerea tezei că separarea activităţilor structurilor informative de poliţia politică propriu-zisă devine şi mai greu de realizat, dacă nu cumva este chiar o imposibilitate în special pentru Blocul Estic.

În ciuda forţelor angajate pe frontul secret al informaţiilor, istoria a dovedit că prăbuşirea comunismului în ţările din centrul şi răsăritul Europei s-a datorat în primul rând „defectelor sale constitutive fundamentale şi epuizării oricărei raţiuni de existenţă" şi nicidecum superiorităţii serviciilor secrete occidentale, adică a „agenturilor", cum s-a crezut iniţial şi din păcate încă se mai crede de către unii.

Desigur că la orice analiză serioasă nu se poate exclude contribuţia serviciilor secrete occidentale la un asemenea deznodământ, numai că rolul lor nu a fost decisiv. Ele au ştiut să speculeze şi să exploateze „defectele constitutive fundamentale" ale sistemului comunist şi nicidecum să le creeze. Prin urmare regimurile comuniste din zona central-răsăriteană a Europei au căzut datorită propriei lor incapacităţi şi/sau obtuzităţi politico-economice. Acesta este şi motivul pentru care orice încercare de reconstituire a istoriei confruntării pe frontul secret al informaţiilor, din perioada războiului rece, trebuie să evite, pentru istoric - aşa cum greşit s-a procedat în prea multe situaţii după al doilea război mondial -, postura învingătorului care îl judecă pe cel învins.

Ca în orice demers istoric şi analitic, există un scop, iar în cazul nostru, pentru tema abordată, acesta nu poate fi altul decât cunoaşterea fără pete albe, atât cât este posibil şi permisibil, a ceea ce a însemnat confruntarea pe frontul secret între serviciile noastre de securitate şi structurile similare din alte state. Represiunea internă, ca rezultantă a activităţii poliţiei politice era de fapt o prelungire a confruntării externe. „Duşmanii din interior", mai precis cei ce se opuneau regimului ori manifestau dezinteres faţă de „înţeleptele" orientări ideologice erau socotiţi, nici mai mult nici mai puţin, decât „unelte oarbe" ale duşmanilor din exterior. Iată de ce este de interes cunoaşterea fixismelor, încrâncenării şi crispării confruntărilor de pe frontul secret.

O cunoaştere care, dacă va depăşi nivelul de înţelegere şi percepţie al celor care suportă politica, s-au consecinţele ei şi va pătrunde în rândurile celor care fac politică cu bună credinţă - este vorba despre politica sănătoasă, în interes naţional şi fără „influenţe" sau „sugestii" condiţionate din exterior -, se poate evita repetarea istoriei în părţile ei negative. Pentru că o reactualizare a confruntărilor pe frontul secret chiar şi în lipsa fundalului ideologic, dar cu acelaşi patos şi aceeaşi încrâncenare - cu serviciile secrete de informaţii în prim plan, permiţându-li-se orice, oricând şi faţă de oricine, doar scopul să fie realizat, după principiul machiavelic -, riscă să redeschidă în istorie „o nouă eră de barbarie modernă", aşa cum, atât de tranşant a avertizat în 1992 la Sofia fostul director al CIA, William Colby.

*

Prezenta lucrare dedicată istoriei instituţiei Securităţii regimului comunist din România, în perioada 1948-1964, îşi propune să sintetizeze numeroasele studii, articole, documente şi lucrări memorialistice publicate în ţară şi peste hotare, la care autorul a adăugat propria contribuţie istoriografică. Valorificând cei zece ani de cercetare petrecuţi în Arhiva fostei Securităţi interne, autorul este conştient că orice pretenţie de exhaustivitate devine ridicolă.

Problema este mult mai complexă, iar cuprinderea în totalitate a Arhivelor lăsate de fostele organe de securitate ar necesita un efort de cercetare a câtorva generaţii de istorici. Dacă mai adăugăm şi regimul special al acestor documente ori lipsa unei legislaţii care să încurajeze, în primul rând cercetarea ştiinţifică, ne putem da seama că întocmirea unui tom academic, după toate standardele şi normele ştiinţifice este mai greu de realizat, cel puţin în această fază.

Ceea ce s-a străduit autorul să ofere cititorilor prin această carte reprezintă de fapt o sumă de coordonate, momente, persoane, personalităţi, care în părţile esenţiale au marcat evoluţia instituţiei Securităţii române într-o perioadă de mare încercare pentru poporul român: pe plan intern sovietizarea României, iar pe cel extern începutul războiului rece, cu formele sale de manifestare dintre cele mai sumbre. Fără îndoială că printr-un acces mai larg la documentele importante coroborat cu o nouă mentalitate şi probitate profesională, capabile să reducă la tăcere orice încercare sau tendinţă de partizanat, ar putea juca rolul de garanţi pentru asumarea inevitabilă a unui trecut dureros, aşa cum este reprezentat de istoria instituţiei Securităţii regimului comunist din România.

O INSTITUŢIE CU ROL PREPONDERENT REPRESIV

Anul 1948 a însemnat instituţionalizarea regimului comunist în România. Cea mai importantă instituţie a fost Securitatea, acel „instrument" fără de care amplul proces de „transformări revoluţionare" în sens totalitarist-comunist a societăţii româneşti ar fi fost imposibil de conceput şi realizat. Ca instituţii ale statului de drept, serviciile de informaţii şi securitate naţională, oriunde şi oricând în lume, se bazează pe câteva principii fundamentale: continuitate, în sensul de a prelua tot ceea ce a fost valoros de la structurile similare care au funcţionat înainte; patriotism, în sens de ataşament şi loialitate faţă de aspiraţiile comunităţii pe care o apără şi căreia îi promovează interesele; respectul faţă de lege, ceea ce înseamnă să vegheze permanent la apărarea şi aplicarea ei; secretizarea, în sensul că tot ceea ce se întreprinde trebuie făcut cu discreţie şi de aşa natură încât conaţionalii, deopotrivă cu adversarii, să-i simtă cât mai puţin prezenţa, altfel şi-ar pierde orice raţiune de funcţionare; cooperarea cu celelalte instituţii ale statului cu sarcini în domeniul apărării şi respectul faţă de lege.

Din nefericire, Securitatea regimului comunist din România a fost o instituţie total nouă, pe care liderii partidului au conceput-o în funcţie de viziunile lor ideologice, şi prin urmare ruptă de orice tradiţie. În atare circumstanţe să vedem cum arăta o astfel de instituţie în primele două decenii de existenţă, contextul istoric în care a luat fiinţă, modelul pe care l-a urmat şi deosebirile faţă de instituţii similare din statele cu regimuri politice tradiţional democratice.

Instrumentul terorii

Intrarea României şi a celorlalte state est-europene în zona de influenţă sovietică, la sfârşitul celei de a doua mari conflagraţii mondiale, a fost urmată de un proces complex, pregătit cu deosebită minuţie, de aservire economică şi politică. Sub pavăza trupelor de ocupaţie, partidul comunist a fost impus la conducerea ţării şi s-a trecut rapid la implantarea modelului sovietic prin destructurarea instituţiilor tradiţionale şi crearea instrumentelor noii puteri, printre care Securitatea a jucat un rol determinant.

Întregul proces de bolşevizare a fost controlat de către autorităţile de ocupaţie şi printr-o vastă agentură, cu elemente infiltrate în toate sectoarele vieţii social-economice şi culturale, inclusiv în sânul partidului pe care Moscova îl propulsase la putere. Un mare număr de persoane au fost atrase în această diabolică reţea de culegere a informaţiilor şi de influenţare a societăţii româneşti. Agenţi de spionaj pătrunşi în ţară înainte de război, foşti activişti ai Cominternului, comunişti emigranţi înainte de 1944 şi întorşi cu trupele sovietice de ocupaţie, foşti luptători în diviziile de voluntari create şi pregătite pe teritoriul sovietic, iată tot atâtea categorii de cetăţeni din rândul cărora Kremlinul şi-a selecţionat colaboratorii pentru a sovietiza România. (Vezi pe larg Petre Otu, *Vin timpuri grele. În Biroul Politic despre agentura sovietică*, în „Magazin istoric", serie nouă (s.n.), iulie 1999, p.19-24.)

Cel puţin în primii ani, regimurile politice autointitulate de „democraţie populară" din ţările Blocului estic european, printre care şi România, au fost statornicite şi controlate în cvasitotalitate de sovietici prin „menghina stalinismului matur", ceea ce a însemnat, printre altele, în opinia istoricului Joseph Rotschild: imitarea forţată a instituţiilor politice, administrative şi culturale sovietice; supervizarea oricăror decizii de către personalul politic; arbitrariul birocratic; teroarea exercitată de poliţia politică; lipsa de control a organelor de represiune, chiar şi de către partid, etc. (Joseph Rothschild, *Întoarcerea la diversitate. Istoria politică a Europei Centrale şi de est după al doilea război mondial,* ediţia a doua, traducere de Mircea Columbeanu, Bucureşti, Editura Antet, 1997, p.211-212.)

Regimul comunist din România, la fel ca toate celelalte din Europa de Est, s-a bazat în totalitate pe teroare ca instrument al puterii politice, iar instituţia Securităţii, ca principal mijloc al represiunii, a jucat rolul de „braţ înarmat" şi „sabie ascuţită", care la ordinele partidului comunist - partid definit de I.V. Stalin, probabil nu întâmplător, ca „formaţiune de şoc" -, a lovit din plin oriunde, oricând şi în

orice opozant potenţial, imaginar sau declarat ca atare. Fără teroare, până şi cel mai neînsemnat punct din „vastul" program de „transformări revoluţionare", în sens comunist al instituţiilor statale şi a societăţii, ar fi rămas probabil sortit eşecului. Pe bună dreptate s-a subliniat în istoriografia română recentă că „şocul contactului cu organele de represiune comuniste a fost de obicei extrem de dur, lăsând urme adânci, uneori ireparabile în sufletul şi trupul victimelor, fie că privaţiunea de libertate reprezenta o anchetă de numai câteva zile, fie că însemna ani grei de temniţă". (Gheorghe Bouldur, *Gulagul românesc în cifre*, în „Memoria ca formă de justiţie", comunicări prezentate la Seminarul de la Sighetul Marmaţiei (10-12 iunie 1994), Bucureşti, 1994, p.50.)

Întregul mecanism al terorii comuniste din România, la fel ca şi pentru fiecare ţară din Est, a fost organizată în conformitate cu directivele venite din partea Kremlinului stalinist prin oameni desemnaţi de serviciile secrete sovietice. Aşa a luat naştere „arhipelagul românesc al ororii", trinom ce poate defini sintetic crimele şi atrocităţile făcute în societatea românească de către organele de represiune ale regimului comunist. Acest aspect a fost recunoscut cu obiectivitate de unii foşti ofiţeri ai Securităţii.

De pildă, generalul (r) Neagu Cosma, fost şef al contraspionajului, a ţinut să sublinieze, încă de la început, în lucrarea sa memorialistică: „Instituţia securităţii a săvârşit multe şi abominabile crime, din care cauză şi-a atras aprobiul general, ea constituind, indiscutabil, unul din pilonii pe care s-a spijinit regimul dictatorial al lui Gheorghiu-Dej şi Nicolae Ceauşescu. Mai mult, în faza de început a jucat rolul de deschizător de drum, de buldozer care a dat totul la o parte, netezind terenul celor care o dirijau".(General-locotenent (r) Neagu Cosma, *Cupola. Securitatea văzută din interior. Pagini de memorii, Bucureşti, 1994, p.14.*) La rândul lui, generalul (r) Nicolae Pleşiţă, care a condus câteva structuri importante ale Securităţii, printre care, Direcţia de pază şi gardă a demnitarilor, Direcţia de Informaţii Externe şi şcolile de la Băneasa şi Grădiştea, afirma în declaraţii publice că „abuzurile care s-au făcut [de către Securitate-*n.n.*] i-au băgat în panică pe oamenii simpli".(„Lumea magazin", nr. 8/1999, p.55.)

De la fondarea ei, Securitatea a dispus de un vast plan de activităţi minuţios întocmit: „mai întâi, exterminarea spionilor şi duşmanilor, apoi câte un dosar pentru fiecare locuitor, la urmă reeducarea întregii populaţii".(Herbert (Belu) Zilber, *Actor în procesul Pătrăşcanu*, Bucureşti, 1997, p.50.) Prin urmare, Securitatea regimului comunist din România nu a fost un serviciu de spionaj şi contraspionaj, în adevăratul înţeles al noţiunilor - aşa cum, din nefericire, au rămas convinşi unii foşti ofiţeri ai instituţiei -, „ci a fost în primul rând şi preponderent un aparat de poliţie politică represivă". Privind dintr-o asemenea perspectivă va trebui să recunoaştem că ne aflăm în faţa unei realităţi mult mai complexe, faţă de înţelesul actual al noţiunilor de „*intelligence*"(informaţii) şi „*cunterintelligence*" (contrainformaţii). (*Britanica*, Macropeidia, vol., passim.)

Aşa cum regimul comunist nu-şi putea găsi nici un fel de comparaţie în lumea civilizată, nici sistemul de spionaj şi contraspionaj pe care l-a practicat Securitatea nu seamănă decât infim cu ceea ce ne oferă bogata literatură de specialitate din ţările cu regim politic tradiţional democratic - chiar şi SSI-ul român din perioada interbelică şi din timpul celui de-al doilea războiul mondial - asupra acestui aspect delicat şi special.

Asemănări cu practicile instituţiilor din regimurile democratice

Fără îndoială că şi alte servicii secrete de informaţii cu competenţe în domeniul apărării securităţii naţional-statale au folosit în epocă, şi nu numai, mijloace şi tehnici represive, cum ar fi: reţinerile, arestările, anchetele informative, cenzura corespondenţei, tehnica operativă, supravegherile şi percheziţiile secrete. Cu certitudine că prin astfel de procedee specifice activităţii de informaţii se încălcau grosolan drepturile cetăţenilor, se pătrundea în intimitatea vieţii lor particulare pentru a se obţine date şi informaţii compromiţătoare spre a fi folosite în scop de şantaj atunci când situaţia ori interesele superioare de stat o impuneau.

O comparaţie între instituţia securităţii statului totalitar comunist de tip sovietic, în care s-a încadrat şi Securitatea din România, cu serviciile de informaţii şi siguranţă ale SUA - ca exponente ale regimului democratic - ne poate edifica asupra unor asemănări, dar mai ales deosebiri fundamentale.

Binecunoscutul ziarist american Ronald Kessler, autor al unor lucrări documentate despre serviciile secrete americane, făcea următoarea remarcă: „În acelaşi timp, FBI-ul lui Hoover călca în picioare drepturile americanilor în aceeaşi măsură ca şi analogul Biroului din Uniunea Sovietică, KGB-ul. Sub Hoover, Biroul pătrundea în mod ilegal în case şi afaceri, se implica în interceptări telefonice fără autorizaţie în acest sens, strângea din raţiuni politice informaţii şi dădea drumul către presă unor informaţii dăunătoare despre oameni, precum Martin Luther King".(Ronald Kessler, *F.B.I.*, Bucureşti, 1998, p.16-17.) Numai că legendarul director al FBI, John Edgar Hoover, a fost şi omul care timp de jumătate de veac a ţinut sub „teroarea dosarului" o mulţime de politicieni americani de toate culorile, inclusiv opt preşedinţi ai SUA. Practic, Hoover a fost cel care a brevetat şantajul cu „dosare compromiţătoare", metodă atestată de regulă doar în practica poliţiilor politice represive. Atunci când lucrurile nu stăteau aşa cum ar fi dorit FBI, „dosarul compromiţător" era imediat pus pe tapet şi arătat preopinentului de la Casa Albă ori se dădea drumul în presă la câteva informaţii, pentru ca imediat totul să intre în normal. (Vladimir Alexe, *dosarele lui John Edgar Hoover*, în „Dosare ultrasecrete", an III, nr. 94, 19 februarie 2000, p.2-3.) Dar acesta este doar un aspect al problemei.

Isteria anticomunistă în SUA, în care serviciile secrete au fost implicate şi folosite în scop represiv, a început în toamna anului 1949, atunci când în Congres, senatorul republican de Wisconsin, Joseph Mc Carthy, a ţinut un fulminant discurs în timpul căruia a agitat o listă cu numele a 250 de funcţionari ai Departamentului de Stat, care erau, după spusele sale, „comunişti notorii". S-a răspândit astfel în opinia publică americană ideea că de-acum comuniştii erau cam peste tot: în administraţia statului, în presă, în lumea afacerior, în industria cinematografică etc. S-a creat astfel, şi apoi s-a generalizat, impresia unui uriaş complot comunist îndreptat spre subminarea instituţiilor liberale americane.

Evenimentele care se derulau pe plan internaţional au alimentat temerile americanilor faţă de ascensiunea comunismului: pe 23 septembrie 1949, preşedintele Harry Truman anunţase că sovieticii aveau bomba atomică; pe 1 octombrie, comuniştii chinezi proclamaseră la Beijing Republica Populară; în martie 1950, Klaus Fuch, om de ştiinţă englez de origine germană, a fost condamnat pentru că transmisese secrete atomice sovieticilor; în iunie acelaşi an, armata comunistă a Coreei de Nord invadase Coreea de Sud şi cucerise oraşul Seul.(Sergio Romano, *50 de ani de istorie nondială*, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1999, p.32.)

În deceniul care a urmat s-a desfăşurat la Hollywood, din ordinul înaltelor oficialităţi ale SUA, o adevărată „vânătoare de vrăjitoare", adică depistarea de către FBI a regizorilor, scenariştilor şi actorilor care erau simpatizanţi comunişti sau care gândeau şi acţionau sub influenţa ideologiei comuniste. Mulţi dintre ei au fost condamnaţi între şase luni şi un an închisoare, iar alţii, printre care şi celebrul actor Charlie Chaplin, au preferat să-şi părăsească ţara şi să trăiască în exil. În realitate, suspiciunile care au planat asupra acestor personalităţi de prim rang ale cinematografiei americane au fost fondate pe simplul fapt că respectivii „refuzaseră să răspundă la întrebarea privind apartenenţa lor politică". Cu îndreptăţire, aceştia invocaseră prevederile Constituţiei americane care garantau libertatea de expresie. După 1959, când relaţiile dintre SUA şi URSS s-au mai detensionat, în special după vizita lui Nikita Sergheevici Hrusciov la Casa Albă, cineaştii americani, care avuseseră de suferit pe motive politice, au fost reabilitaţi.(„Magazin istoric", s.n., mai 1998, p.81-82.)

La 4 aprilie 1968 a fost asasinat într-un hotel din Memphis, pastorul de culoare Martin Luther King. El se dovedise până atunci un precursor în SUA al principiilor non-violenţei susţinute de Gandhi, pronunţându-se împotriva războiului din Vietnam. Prin impactul avut în societatea americană, King începuse să pună serios în pericol imensele profituri pe care industria de armament, farmaceutică, electrică şi a marilor concernuri petroliere le obţinea pe de urma războiului. După cum a rezultat în urma rejudecării procesului, din 1999, în asasinarea pastorului au fost implicaţi înalţi oficiali din FBI şi

CIA, din Departamentul de Stat, din poliţia din Memphis, dar şi indivizi care aveau legături cu crima organizată.(Wiliam F. Pepper, *Un act de stat. Executarea lui Luther King*, în „Ziua", 23 aprilie 2003, p.16.)

La începutul anilor '70, FBI s-a lăsat antrenat în operaţiuni clasice de poliţie politică prin stricta supraveghere a celebrului compozitor şi interpret, John Lennon. Fostul lider al formaţiei Beatles era considerat la acea vreme, de către administraţia SUA „un pericol la adresa siguranţei naţionale", pe motiv că în plin război contra Vietnamului cânta pentru tinerii din întreaga lume şlagărul „Give peace a chence". Conţinutul dosarului întocmit de FBI în legătură cu acţiunile „subversive" ale lui Lennon oferă unele dintre cele mai ridicole mostre de note şi rapoarte informative. Un astfel de raport atestă, de exemplu, că Yoko Ono, soţia lui Lennon, era „complet afonă", întrucât nu putea să urmărească nici cea mai simplă linie melodică". Pe aceleaşi coordonate, ce reflectă o grijulie şi perseverentă „vigilenţă" din partea FBI, se încadrează şi o altă notă informativă care atrăgea atenţia că „un prieten a lui Lennon îşi învăţa papagalul să spună măscări".(Miruna Munteanu, *Şi in Statele Unite a existat poliţie politică. John Lennon a fost urmărit de F.B.I.*, în „Dosare ultrasecrete", supliment „Ziua", an I, nr. 20, 5 septembrie 1998, p.1.) Probabil că militantismul pacifist al artistului a deranjat atât de mult Casa Albă - în timpul războiului din Vietnam - , încât preşedintele Richard Nixon nu a urmărit altceva decât să găsească orice pretext pentru a-l expulza pe Lennon din SUA. Şi exemplele pot continua.

… Şi mari deosebiri

La prima vedere există tentaţia de a crede că „nimic nu-i nou sub soare". Numai că FBI-ul, temutul serviciu de contraspionaj, antiterorism şi anticorupţie din SUA, subordonat Ministerului de Justiţie, în ciuda tuturor abuzurilor şi-a căpătat totuşi o bună reputaţie în rândul americanilor datorită preponderenţei succeselor obţinute în confruntarea cu marile familii mafiote, gangsteri, traficanţi de arme şi narcotice, terorişti de toate neamurile şi orientările politico-religioase. În schimb, Securitatea română, aidoma părintelui fondator de la Kremlin, KGB-ul, a folosit întregul arsenal de metode, mijloace şi tehnici nu în scop preventiv - de altfel, această noţiune va intra mult mai târziu în vocabularul şi practica activităţii de securitate -, ci aproape exclusiv în scop represiv cu substrat politic pentru a pune în funcţiune „braţul înarmat al proletariatului" şi „sabia ascuţită a revoluţiei", fapt pentru care a devenit încă de la constituire şi a rămas în percepţia cetăţenilor „un organ de stat odios al regimului comunist".

În istoria umanităţii, teroarea a reprezentat o metodă esenţială de guvernare a unor regimuri politice şubrede şi impopulare. Fiind expresia dominaţiei unei minorităţi, din punct de vedere politic, regimurile nedorite nu au putut dăinui decât prin represiuni draconice. „Teroarea revoluţionară" justificată iniţial ca raţiune de stat, adică practicată din necesitatea consolidării unui nou regim instaurat în urma unor puternice explozii sociale care au schimbat ordinea de drept, şi explicitată ca o exercitare a „voinţei poporului", a „maselor largi" ori a „naţiunii", nu a fost în realitate decât o nefericită expresie demagogică a unui aparat propagandistic cu scopul nedisimulat de a intoxica, a intimida şi a manipula mai uşor pe cei guvernaţi. „Teroarea roşie" („Krasnîi Teror" a fost definită şi pusă în aplicare de Felix Dzerjinski, primul şef al CEKA, în concepţia căruia „teroarea era singura cale prin care comuniştii îşi puteau înspăimânta adversarii"), la care a recurs şi regimul comunist din România, nu a făcut excepţie, ba dimpotrivă, s-a încadrat perfect în această constantă istorică.

Grandioasa operă de „transformări revoluţionare" iniţiată de regimul comunist din România s-a realizat, aşadar, prin teroare, iar Securitatea a jucat un rol important. Comportamentul brutal al liderilor comunişti de la centru şi al tovarăşilor lor apropiaţi din teritoriu a inculcat în rândurile aparatului de securitate, supravegheat şi îndrumat de consilierii sovietici, o cultură a violenţei care a generat la rândul ei frică, nu numai printre opozanţii regimului, ci chiar şi printre activiştii de partid. S-a format şi s-a cimentat astfel acel respingător mecanism, specific regimurilor totalitare: solidaritatea prin teroare, crimă, abuzuri şi tăcere. O dată asasinatul şi alte fărădelegi dezlănţuite, de conducerea comunistă, s-au extins în valuri până la ultima verigă a sistemului. Frica de restul umanităţii sau de răspunderea istorică

a făcut din marii ucigaşi şi mărunţii lor complici un bloc unitar, care în cele din urmă a putut fi spulberat de o revoltă populară sângeroasă, dar nu şi sancţionat juridic. Un proces al comunismului în sens juridic este practic imposibil. Doar istoria mai poate depune mărturie pentru un proces moral.

Sunt toate acestea suficiente argumente pentru a amenda, din capul locului, teza potrivit căreia Securitatea „mimând încadrarea în contextul general al epocii… şi-a făcut totuşi datoria faţă de patrie şi popor".(Colonel (r), dr. Gh. Raţiu, *Cutia Pandorei. Arhivele Securităţii, surprize şi capcane*, Bucureşti, 1997, p.105.) Judecând cu obiectivitate, pe baza faptelor atestate documentar, se poate afirma, fără teama de a greşi, că Securitatea nu şi-a făcut datoria faţă de poporul român. Prin însăşi denumirea ei, această instituţie trebuia să vegheze, în primul rând, la menţinerea echilibrului în societate, să aducă sentimentul de legalitate, linişte şi încredere în rândurile conaţionalilor. Or, prin modul în care au acţionat organele de Securitate ale regimului comunist din România au creat o permanentă stare de frică, suspiciune şi nelinişte în rândurile românilor, atât din interiorul cât şi din exteriorul ţării. Elocventă este în acest sens recunoaşterea de principiu făcută de fostul general de securitate, Nicolae Pleşiţă, potrivit căreia „*din când în când nu strică să-i mai ciomăgeşti pe unii pentru ca să le vină mintea la cap. Nu e democratic, dar e poliţienesc*".(Vezi interviul cu ziaristul Cornel Patrichi, în „Lumea magazin".) Practic, Securitatea a terorizat naţiunea română pe ansamblul ei - inclusiv grupul restrâns al elitelor comuniste pentru că s-a lăsat nu o dată atrasă în jocul periculos al lichidatorismului fracţionist -, oricum, mult mai mult decât „reacţionarii", „duşmanii de clasă", „bandiţii din munţi", „elementele ostile" ori „spionii imperialismului capitalist". La ce altă concluzie se poate ajunge atâta vreme cât, în 1957, Securitatea se lăuda cu deţinuţii politici, al căror număr trecea de ordinul zecilor de mii, în vreme ce ministrul Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici, critica instituţia pentru că „*de multă vreme n-a reuşit să prindă vreun agent al spionajului imperialist, american sau englez*"?(Arhiva Serviciului Român de Informaţii (în continuare se va cita sigla Arh.SRI), fond „d", dosar nr. 10 256, vezi documentul *Expunerea tov. Ministru al Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici la şedinţa de bilanţ, din 3 decembrie 1957*, f.12.)

Pe scurt, Securitatea a fost principalul factor care a creat insecuritate, o instituţie oripilantă, cel puţin pentru perioada 1948-1964.

Desigur, nu trebuie omisă o firească întrebare: cât de suveran şi independent a fost statul român, cel puţin în primele două decenii de regim comunist, dacă este să avem în vedere implantarea agenţilor sovietici în toate organismele statului, inclusiv în Securitate, precum şi în anturajul celor ce deţineau funcţiile de decizie? Poate că întrebarea îşi găseşte răspunsul în următoarea interogaţie: se putea altfel? Istoricul trebuie să evite reconstituirea contrafăcută a evenimentelor. Prin urmare, ne mărginim să spunem că la această situaţie s-a ajuns ca o consecinţă a celui de-al doilea război mondial. Şi s-a ajuns aici pentru că România a pierdut campania pe Frontul de Est, iar la negocierile Marilor Puteri Învingătoare, atunci când la Moscova (9-11 octombrie 1944) şi Yalta (5 februarie 1949) s-au împărţit sferele de influenţă, România a fost trecută în zona geostrategică şi politică ce ţinea de resortul Kremlinului. Bolşevizarea României, în sens de colonizare a teritoriului, deci impunerea cu forţa a unui regim identic cu cel al URSS-ului şi exploatarea ei nemiloasă din punct de vedere economic de către metropolă, a fost o consecinţă a înţelegerilor între Marile Puteri Învingătoare pe toate fronturile.

Am găsit necesare aceste precizări pentru a sublinia tranşant, încă de la început, că istoria de aproape o jumătate de veac a uneia dintre cele mai tenebroase eşaloane ale Ministerului de Interne, în speţă a Securităţii, este în realitate o oglindă în care se regăsesc toate indigenţele vieţii politice din epoca regimului comunist din România. Amplificate până la iraţional şi delir, tocmai pentru că se petreceau departe de privirile unui supraveghetor imparţial (separarea puterilor în regimul comunist a fost un principiu enunţat, dar lipsit de conţinut), acţiunile oculte şi represive ale Securităţii au rămas în penumbra epocii, în care nici un sistem ori procedeu nu a fost operant.

La fel de adevărat este şi faptul că oricât de neîndurătoare şi diabolice ar fi fost organele de Securitate, totuşi, ele singure nu ar fi putut juca rolul de „prim solist" în represiune. Şi aceasta pentru că mai tot timpul Securitatea a primit „indicaţii preţioase" din partea şefilor politici, adică a înalţilor demnitari ai partidului comunist. Datorită dispreţului arogant faţă de justiţie manifestat atât de organele

Securităţii cât şi de structurile partidului unic, ne aflăm practic în faţa unui sistem corupt şi nefuncţional. Iată şi motivul pentru care, confruntat cu concurenţa necruţătoare impusă de sistemul capitalist – pe care, la fel de arogant îl vedea „în descompunere" ori deja „cu un picior în prăpastie" -, regimul comunist de tip sovietic (care în România nu ar fi fost altceva „decât o combinaţie între Caragiale şi Stalin" - după expresia unui bine cunoscut om de cultură) s-a prăbuşit în cele din urmă precum un castel de nisip.

PRIMELE STRUCTURI ALE ORGANELOR DE SECURITATE, MILIŢIE ŞI INFORMAŢII MILITARE

Potrivit concepţiei bolşevice, revoluţia proletară era ameninţată permanent de „duşmanul poporului" din interior, sprijinit de cel din exterior. În raportul secret prezentat de Nikita Sergheevici Hruşciov la cel de-al XX-lea Congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice se dădea următoarea explicaţie sintagmei „duşman al poporului": „Stalin a fost la originea conceptului de «duşman al poporului». Acest termen a făcut automat inutilă stabilirea dovezii erorilor ideologice ale persoanei sau persoanelor angajate într-o controversă; termenul a făcut posibilă utilizarea celei mai sălbatice represiuni, ce viola toate normele legalităţii revoluţionare împotriva oricărei persoane ce nu era în vreun fel sau altul de acord cu el; împotriva celor care aveau o proastă reputaţie. Acest concept de «duşman al poporului» elimina de fapt posibilitatea oricărei lupte ideologice, posibilitatea de a-ţi exprima punctul de vedere asupra unei probleme sau a alteia, chiar asupra celei care avea un caracter practic. În general şi, de fapt, singura dovadă de vinovăţie la care se făcea apel, împotriva tuturor normelor ştiinţei juridice actuale, era «mărturisirea» acuzatului însuşi; şi, aşa cum au dovedit-o anchetele făcute ulterior, «mărturisirile» erau obţinute pe calea unor constrângeri fizice asupra acuzatului".(*Raportul secret prezentat de N. S. Hruşciov la Congresul XX al PCUS din februarie 1956* (Arhiva Departamentului de Stat SUA, 4 iunie 1956), în „Adevărul", din 25 iulie şi 1 august 1998, p.11.)

La Plenara CC al PMR din 23-25 martie 1956, care a dezbătut lucrările Congresului XX al PCUS, Gheorghiu-Dej spunea: „atâta vreme cât la noi în ţară există rămăşiţe ale claselor exploatatoare, atâta vreme cât cercurile imperialiste agresive uneltesc împotriva păcii şi independenţei popoarelor, duşmanul de clasă va căuta şi pe viitor să lovească în regimul democrat-popular şi în interesele oamenilor muncii. Aceasta cere o neslăbită vigilenţă organizaţiilor noastre de partid şi organelor de stat". Revoluţia comunistă trebuia să îşi creeze braţul înarmat, scutul care să o apere. Creierul revoluţiei era conştient însă că braţul acesta nu se putea naşte peste noapte. Aşa se face că în România, între 23 august 1944 şi 30 august 1948, aparatul de siguranţă şi serviciile speciale nu au suferit modificări organizatorice spectaculoase, cu excepţia plasării unor oameni de încredere în funcţiile de comandă, selecţionaţi din rândul comuniştilor cu vechi state în activitatea conspirativă. „Înainte de a se face un partid şi un stat - comentează Belu Zilber, iniţial militant comunist, apoi victimă a regimului - s-a făcut o poliţie, compusă din mai multe poliţii. Fosta Siguranţă Generală aresta, Prefectura Poliţiei Capitalei aresta, diversele servicii ale NKVD-ului arestau, Serviciul Secret de Informaţii aresta. Pretutindeni, organizatorii erau NKVD-işti… Activiştii vechi şi noi găseau în poliţie expresia cea mai directă a puterii prin care-şi puteau compensa toate complexele de inferioritate. Brutalitatea era lege şi prea multă ştiinţă de carte nocivă".(Herbert (Belu), Zilber, *op. cit.*, p. 48.)

Direcţia Generală a Securităţii Poporului

Un moment important l-a constituit anul 1948, când autorităţile sovietice de ocupaţie împreună cu conducătorii comunişti au apreciat că regimul din România devenise suficient de puternic pentru a lichida vechile organe de ordine şi informaţii - Siguranţa, Poliţia, Jandarmeria, Secţia a II-a de informaţii din Marele Stat Major, Serviciul Special de Informaţii - şi a le înlocui cu noile organe, după modelul sovietic: Securitatea, Trupele de Securitate, Miliţia şi Direcţia de Informaţii Militare. Mai întâi

a avut loc, la 10 iunie 1948, o şedinţă de analiză în cadrul Secretariatului C.C. al PMR la care Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca şi Teohari Georghescu au căzut de acord asupra structurii noii Direcţii Generale a Securităţii Poporului (DGSP), subliniind că aceasta va fi o „instituţie militarizată, la care schema de organizare, principiile, bugetul şi personalul nu se vor da publicităţii". Secretariatul C.C. al PMR urma să trimită, pentru completarea personalului necesar, numai cadre verificate şi l-a însărcinat pe Teohari Georgescu, ministrul de Interne, „ca în timpul cel mai scurt să aplice în viaţă hotărârile de mai sus, astfel ca DGSP să poată îndeplini toate sarcinile ce-i stau în faţă". (Vezi Protocolul nr. 1 al şedinţei Secretariatului CC al PMR din 10 iulie 1948, p.v. 13, Arhiva Naţională Istorică Centrală (în continuare Arh. NIC) fond CC al PCR - Cancelarie -, dosar nr. 14/1948, publicat de Marius Oprea, *Naşterea Securităţii*, în „Analele Sighet 6. Anul 1948. Instituţionalizarea comunismului", Fundaţia Academia Civică, Bucureşti, 1998, p.305-306.)

Prin Decretul nr. 221, din 30 august 1948, al Preşedintelui Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române a fost creată Direcţia Generală a Securităţii Poporului, în structura Ministerului de Interne, menţinându-se în paralel, până la 2 aprilie 1951, Serviciul Special de Informaţii, aflat în subordinea Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, cu sarcini de informaţii externe şi contraspionaj, treburi mult prea delicate ca să fie date de la început pe mâna noului organ.

Generalul-locotenent Gheorghe Pintilie (Pantelei Bodnarenco, poreclit „Pantiuşa") a fost numit director general al DGSP cu rang de ministru, iar la 1 septembrie 1948 au fost numiţi doi subdirectori generali, cu rangul de secretari de stat: general-maior Alexandru Nicolschi (Boris Grümberg), evreu basarabean, fost spion sovietic prins de SSI în primăvara anului 1941, şi generalul maior Vladimir Mazuru (Mazurov), ucrainean din nordul Bucovinei (ulterior a devenit ambasador al României în Polonia). Toţi trei erau cadre sovietice ale MGB, după cum vom vedea într-un subcapitol separat.

DGSP a fost organizată în 10 direcţii centrale: Direcţia I (informaţii interne), Direcţia a II-a (contrasabotaj), Direcţia a III-a (contrainformaţii în penitenciare), Direcţia a IV-a (contrainformaţii militare), Direcţia a V-a (cercetări penale), Direcţia a VI-a (protecţia ministerelor), Direcţia a VII-a (tehnică), Direcţia a VIII-a (cadre), Direcţia a IX-a (Secţia politică a PMR), Direcţia a X-a (administrativă).

Departamentele auxiliare erau de două categorii: cele cu sarcini operative, care se ocupau cu cenzura corespondenţei, supravegherea şi interceptarea convorbirilor; cele neoperative cu sarcini de secretariat, cifru, evidenţă şi arhive.(Vezi pe larg Dennis, Deletant, *Ceauşescu şi Securitatea. Constrângere şi disidenţă în România anilor 1965-1989*, Bucureşti, Humanitas, 1998, p. 80-82.)

Unităţile teritoriale erau structurate respectând organizarea administrativ-teritorială a ţării din acea perioadă, adică împărţirea pe regiuni. În structura unităţilor teritoriale se regăsesc corespondenţii unităţilor centrale sub formă de servicii, secţii, birouri (informaţii interne, contrainformaţii, anchete penale etc.). Acestea se subordonau conducerii locale, dar unităţile centrale, fiecare pe profilul său, aveau drept de dispoziţie şi control, coordonând şi răspunzând de activitatea specifică pe întreg teritoriul ţării. Ca unităţi teritoriale funcţionau Direcţiile Regionale Braşov, Cluj, Constanţa, Craiova, Galaţi, Iaşi, Oradea, Piteşti, Sibiu, Suceava şi Timişoara. Tot ca structură teritorială a fost organizată şi Securitatea Capitalei şi birourile de securitate ale raioanelor, potrivit organizării administrative. Şeful acestei structuri, în perioada 1948-1953, a fost colonelul Aurel Stancu, ilegalist şi fost luptător în Spania în timpul războiului civil.(Vasile, Crăciunoiu, *Faţa nevăzută a Securităţii române. Spionaj şi contraspionaj*, Bucureşti, Editura Societăţii Tempus, 1996, p. 56.) În 1958, pe motiv că „Securitatea nu mai avea o bază de lucru numeroasă", Regionala Ilfov a fost desfiinţată.

Din iunie 1950, birourile de securitate aveau obligaţia de a întocmi zilnic buletine informative detaliate, cuprinzând fapte şi stări de spirit din zona de acţiune, transmise, între orele 5-5,30, telefonic, serviciilor centrale cărora le erau subordonate. În situaţia declanşării unor evenimente importante, raportarea se executa în maxim 30 de minute de la sesizarea acestora. Fiecare informaţie conţinută în buletin trebuia să cuprindă şi măsurile întreprinse sau cele de perspectivă.

Prin DGSP a fost practic înlocuită Direcţia Generală a Poliţiei de Siguranţă. Oficial, noua instituţie rămânea o direcţie a Ministerului Afacerilor Interne. Rolul său, definit în baza Decretului 221, era acela „de a apăra cuceririle democratice şi de a asigura securitatea Republicii Populare Române

împotriva uneltirilor duşmanilor interni şi externi". În vederea îndeplinirii acestui rol, organele de securitate erau singurele abilitate „a instrumenta infracţiunile ce primejduiesc regimul democratic şi securitatea poporului", iar competenţele acestora în materie se exercitau pe întreg teritoriul ţării.

Decretul nr. 221 nu preciza detaliile de organizare, încadrare, dotare şi funcţionare a DGSP şi nici atribuţiile sau competenţele specifice, toate acestea urmând a fi stabilite prin „deciziile" şi „instrucţiunile" de ordin intern ale Ministerului Afacerilor Interne. Astfel de „decizii" şi „instrucţiuni" nu puteau fi date publicităţii, ele neavând nici măcar aprobarea de principiu a unui organ legislativ. Totuşi deveneau executive o dată cu înscrierea lor într-un registru special şi comunicate celor interesaţi. La fel erau exceptate de la publicare în Monitorul Oficial „normele de numire, tratare şi ieşire din serviciu, precum şi drepturile şi îndatoririle personalului", bugetul DGSP, iar „angajarea, efectuarea, justificarea şi verificarea cheltuielilor" urmau să se facă „prin derogare de la legea contabilităţii publice, conform dispoziţiunilor din legea fondului pentru cheltuieli în interese superioare de stat". Se transferau astfel, în sarcina conducerii MAI, competenţe practic nelimitate, cu riscul de a fi pierdute oricând de sub control; se deschidea, în acelaşi timp, calea spre abuzuri şi ilegalităţi de tot felul. Poate că aceasta este şi cauza pentru care, încă din primii ani de existenţă ai DGSP, organizarea, funcţionarea şi atribuţiile acesteia au suferit numeroase schimbări şi reorientări. (Vezi şi Florin Maghiar, Adi-Alexandru Crăciun, *Legalitatea Securităţii,* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p.101-107.)

La 30 martie 1951, prin Decretul nr. 50, DGSP şi-a schimbat numele în Direcţia Generală a Securităţii Statului, iar prin Decretul 264 din 2 aprilie 1951, SSI a intrat în compunerea DGSS. Noua configuraţie a DGSS era următoarea: Direcţia A (in formaţii externe); Direcţia B (contraspionaj) - aceste două noi structuri erau în fond cele preluate de la SSI, adică Secţia I informaţii externe şi Secţia a II-a contrainformaţii -, Direcţia C (contrasabotaj), Direcţia E (contrainformaţii în Miliţie), Direcţia F (filaj), Direcţia G (cercetări penale), Direcţia H (contrainformaţii în forţele armate), Direcţia I (protecţia conducerii PMR şi a persoanelor care se bucurau de imunitate diplomatică), Direcţia J (cadre şi şcoli), Direcţia K (administra ţie), Direcţia L (conducerea organizaţiilor de partid). Mai existau şi departamente pentru contabilitate, arhivă, interceptarea corespondenţei, transportul documentelor secrete şi secretariat. Pentru a reflecta reorganizarea administraţiei locale, din septembrie 1950, când judeţele au fost împărţite astfel încât să formeze 28 regiuni, numărul direcţiilor regionale a sporit pentru a corespunde acestei cifre.(Dennis, Deletant, *op.*, p. 74-78.)

După cum se poate constata, începând cu 30 martie 1951, instituţia Securităţii româneşti, inspirată după modelul sovietic, a comasat cele două funcţii - informaţii externe şi contrainformaţii -, practică ce oglindea bazele ideologice ale regimului comunist. Cercetătoarea Amy Knight sublinia pe bună dreptate că printr-o astfel de practică „se estompa diferenţa dintre inamicul de peste hotare şi ameninţările politice interne pe motiv că acestea erau mereu de inspiraţie străină".(Amy Knight, *KGB după KGB. Scurtă istorie a eternei securităţi de stat*, Editura Elit, Bucureşti, 1999, p. 8.)

Modificări s-au produs şi în vârful ierarhiei. Astfel, şedinţa plenară a PMR, din 26-27 mai 1952, a hotărât îndepărtarea lui Teohari Georgescu din funcţia de ministru de Interne pe care o deţinuse încă din noiembrie 1944. Ca succesor, a fost numit Alexandru Drăghici, care va ocupa funcţia între 28 mai-27 septembrie 1952 şi 20 martie 1957-17 martie 1965. În intervalul 28 septembrie 1952-19 martie 1957 funcţia de ministru al Afacerilor Interne a fost deţinută de Pavel Ştefan, iar Alexandru Drăghici a îndeplinit funcţia de ministru al Securităţii Statului. Acesta din urmă fusese adjunctul lui Gheorghe Pintilie la Secţia politică şi administrativă a Comitetului Central al PMR, printre sarcinile sale numărându-se supravegherea contrainformativă a membrilor nomenclaturii, iar când Pintilie a plecat să preia conducerea DGSP, în august 1948, Drăghici i-a urmat în funcţie.

La 20 septembrie 1952, DGSS s-a separat de Ministerul Afacerilor Interne, potrivit Decretului nr. 324, şi a fost încorporat, tot după model sovietic, într-un organism nou, distinct - Ministerul Securităţii Statului (MSS). Structura a rămas neschimbată, cu excepţia înfiinţării unui inspectorat general şi a unei Secţii K pentru contrainformaţii în cadrul închisorilor. Această reorganizare a fost de scurtă durată.

Foarte posibil, conflictul dintre noua conducere de la Kremlin - după moartea lui Stalin - şi Beria, soldat cu arestarea şi împuşcarea celui din urmă, în iunie 1953, să-l fi avertizat pe Hruşciov despre pericolele pe care le implică acordarea unei libertăţi prea mari serviciului de securitate, motiv pentru care s-au dat instrucţiuni consilierilor sovietici de la Bucureşti să recomande fuziunea MSS cu MAI, fapt realizat la 7 septembrie 1955. Câteva luni mai târziu, la 11 iunie 1956, prin Hotărârea Consiliului de Miniştri nr. 1361, Ministerul Afacerilor Interne a fost reorganizat şi împărţit în două departamente: Departamentul Securităţii şi Departamentul Internelor.

Cel din urmă răspundea de Miliţie şi închisori, în timp ce primul a moştenit structura DGSS, cu următoarele modificări: Direcţia I (informaţii interne), Direcţia a IV-a (contrasabotaj), Direcţia a V-a (contrainformaţii în forţele armate), Direcţia a VI-a (transport), Direcţia a VII-a (filaj), Direcţia a VIII-a (cercetări penale), Direcţia a IX-a (protecţia conducerii PMR). Mai existau Direcţia Cadre şi Învăţământ şi Direcţia Administrativă şi un Secretariat General. Structurile tehnice aveau următoarele denumiri: Departamentul B (contrainformaţii radio), Departamentul C (arhive), Departamentul D (transport deţinuţi), Departamentul F (interceptarea corespondenţei), Departamentul H (cifru), Departamentul T (tehnic). O şcoală pentru pregătirea ofiţerilor şi alta pentru învăţarea limbilor străine au fost şi ele plasate sub controlul Departamentului Securităţii.(Dennis, Deletant, *op. cit.,* p. 81.)

Pe baza structurii organizatorice se poate sesiza cu uşurinţă că Securitatea nu a avut până în anul 1956 atribuţii şi organe specializate pentru deţinuţii politici din penitenciare şi coloniile de muncă, excepţie făcând supravegherea contrainformativă a ofiţerilor, subofiţerilor şi trupei, care îndeplineau serviciul acolo.

Asta nu înseamnă că Securitatea este absolvită de crimele şi atrocităţile care s-au petrecut în sistemul penitenciar ca urmare a aplicării măsurilor de „reeducare" a deţinuţilor politici. Dimpotrivă, nu numai că ofiţerii de securitate nu au intervenit pentru a curma abuzurile în cele câteva cazuri când au sesizat asemenea fapte - fie că nu s-a întreprins nimic, fie că au fost daţi afară -, dar au fost nenumărate situaţii în care s-au implicat în acţiunea de exterminare a „duşmanilor poporului". Trebuie precizat că Securitatea a fost principalul furnizor al informaţiilor privind internarea persoanelor în puşcării şi colonii de muncă.

Miliţia şi trupele de securitate

La începutul anului 1949 au fost constituite alte două organe de securitate internă. Mai întâi, la 23 ianuarie a fost înfiinţată Direcţia Generală a Miliţiei (DGM), pentru a înlocui Poliţia, iar la 7 februarie, prin Decretul nr. 110 s-au constituit Trupele de Securitate, care au înlocuit Jandarmeria. Ambele organe au fost plasate sub autoritatea Ministerului Afacerilor Interne. Generalul-locotenent Pavel Cristescu, se pare că de origine rusă, a fost numit cu începere de la 28 ianuarie 1949 comandant al DGM, funcţie pe care a îndeplinit-o până la 28 iunie 1952.(Valentin Bălteanu, *Agenţii NKVD şi consilierii sovietici din MAI şi Securitate*, în „Dosarele istoriei", an I, nr. 3, 1996, p. 45.) Printre sarcinile Miliţiei se numărau: emiterea vizelor de domiciliu, ceea ce facilita sarcina de urmărire a deplasărilor populaţiei, de supraveghere a suspecţilor şi infractorilor, precum şi de a pregăti deportările. Desigur, DGM avea în responsabilitate şi sarcini specifice de poliţie, criminalitate, infracţiuni de drept comun, traficul rutier etc.

În comune, şefii posturilor de Miliţie aveau şi sarcini specifice organelor de securitate: identificarea şi supravegherea persoanelor care înainte de 23 august 1944 făcuseră parte sau simpatizaseră cu partidele „burghezo-moşiereşti", activaseră în organizaţiile politice extremiste de dreapta, mai ales în Mişcarea legionară. Potrivit datelor estimative, Miliţia avea în 1953 un efectiv de 40.000 de cadre (ofiţeri, subofiţeri şi angajaţi civili).

În cadrul schimbărilor organizatorice, din 1951, a luat fiinţă Comandamentul Trupelor de Securitate, având un efectiv total de 30.600, din care 1.956 ofiţeri, 2.213 subofiţeri, 98 angajaţi civili şi 26.333 militari în termen (trupă). La mijlocul anilor '50, trupele de securitate numărau 165.000 de

cadre, organizate în brigăzi şi echipate cu artilerie, maşini blindate şi aviaţie. Principalele lor atribuţii au fost: menţinerea ordinii publice în majoritatea centrelor industriale şi înăbuşirea oricărei rezistenţe împotriva unor măsuri guvernamentale, cum ar fi colectivizarea agriculturii sau naţionalizarea proprietăţilor.(Vezi şi Clara, Cosmineanu, *Trupele de securitate în 1968. Organizarea, structura şi zone de responsabilitate,* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p. 92-100.)

Pe parcursul anilor '50, trupele de securitate au fost chemate să lichideze rezistenţa partizanilor anticomunişti în zonele muntoase şi, într-un rol pasiv, au fost folosite pentru paza coloniilor de muncă, care în 1950 au fost plasate sub autoritatea unui departament special din Ministerul Afacerilor Interne, cunoscut sub numele de Direcţia Unităţilor de Muncă.

Ca urmare a trecerii trupelor de grăniceri în subordinea Ministerului Forţelor Armate, în 1960, prin reorganizarea Comandamentului Trupelor Ministerului Afacerilor Interne, s-au desfiinţat majoritatea unităţilor trupelor de securitate, menţinându-se numai două batalioane în Bucureşti, cu un efectiv total de 722 posturi, din care: 50 ofiţeri, 8 subofiţeri şi 644 militari în termen, reprezentând efectivul cel mai scăzut de la înfiinţarea trupelor de securitate.

La 30 mai 1963, controlul trupelor de securitate a fost luat Departamentului Securităţii şi atribuit unui departament separat din cadrul Ministerului de Interne.

Direcţia de Informaţii Externe (Serviciul de spionaj al Securităţii)

Arhitectul Direcţiei de Informaţii Externe (DIE), adică al serviciului de spionaj al Securităţii a fost Alexandr Mihailovici Saharovski, şeful consilierilor sovietici din România în perioada 1949-1953. Acest serviciu, considerat de „părintele" său ca un organ de spionaj sovietic din România, a constituit contribuţia sa cea mai importantă la sovietizarea României. De altfel, lui Saharovski îi plăcea să se laude, spunând că „acest serviciu este diamantul cel mai de preţ în coroana [sa-*n.n.*] profesională". Într-adevăr, realizările lui Saharovski în România au fost atât de bine apreciate la Kremlin, încât după ce el s-a întors la Moscova, în 1953, a fost numit mai întâi adjunct şi apoi şef al atotputernicului serviciu de spionaj sovietic (PGU - *Pervoe Glavnoe Upravlenie* - Prima Direcţie Generală). (Date interesante despre Alexandr Mihailvici Saharovski, mai marele consilierilor sovietici acreditaţi pe lângă Securitatea română, le întâlnim în lucrarea memorialistică a lui Oleg Kalughin, *Spymaster. My 32 Yiers in Intelligence and Espionage Against the West* (Maestrul spion. 32 de ani pe care i-am petrecut în activitatea de informaţii şi spionaj contra Occidentului), scrisă împreună cu Fen Montaigne: „Saharovski a condus spionajul sovietic din 1956 până în 1971. El inspira teamă şi respect în acelaşi timp. Era o persoană taciturnă. Avea pe conştiinţă lichidarea mai multor persoane, trădători sau care stânjeneau KGB şi puterea sovietică. În final Saharovski a fost înlocuit prin intrigă. Era un profesionist încăpăţânat, care a refuzat să se plieze cererilor anturajului lui Brejnev, cunoscut sub numele de Mafia din Dnepropetrovsk (oraşul de baştină al liderului sovietic)".)

Pe prima pagină a manualului „Istoria spionajului sovietic, (*Istoria Sovetskoi Razvedki*), primit de Direcţia de Informaţii Externe la înfiinţarea sa, era tipărit cu majuscule: „*Spionajul capitalist raportează istoria, noi o creăm*". Am făcut această menţiune pentru a se reţine că nu este vorba de o simplă nepotrivire de termeni, ci de o deosebire fundamentală din punct de vedere conceptual între doctrina occidentală şi cea sovietică în ceea ce priveşte rolul şi locul serviciului de spionaj în suprastructura instituţiilor statale. Pe de altă parte, organizarea DIE după concepţia spionajului sovietic a însemnat renunţarea deliberată, chiar anunţată, la ceea ce fusese valoros în tradiţia activităţii informative a fostului SSI. Poate că şi datorită acestui aspect, Mihai Pelin, un neobosit truditor al cercetării arhivelor secrete româneşti şi străine, considera că DIE a fost „una dintre creaţiile cele mai nefericite ale regimului comunist din România".(Pelin, Mihai, *DIE 1955-1980. Culisele spionajului românesc*, Bucureşti, Editura Evenimentul românesc, 1997, p. 9.)

Creată prin Decretul nr. 50, din 30 martie 1951, DIE trebuia să îndeplinească următoarele atribuţii : „ - descoperirea din timp a acţiunilor duşmănoase şi de spionaj din ţările imperialiste împotriva României şi a lagărului socialist, - obţinerea de documente secrete cu caracter politic,

economic şi militar din lagărul imperialist, - pătrunderea în centrele de spionaj occidentale cu scopul descoperirii agenţilor trimişi de către aceste centre în ţara noastră, - stabilirea situaţiei politice şi economice din ţările capitaliste şi a «contradicţiilor din lagărul imperialiştilor», - organizarea muncii informative pe bază de rezidenţe în următoarele ţări, SUA, Anglia, Germania Occidentală, Franţa, Italia, Belgia, Austria, Elveţia, Turcia, Grecia, Egipt, Israel şi Siria-Liban, - desfăşurarea de acţiuni informativ-operative împotriva emigraţiei române din străinătate «cu scopul de a descompune organizaţiile şi grupările politico-reacţionare, de a cunoaşte din timp acţiunile lor duşmănoase împotriva RPR şi de a convinge spre repatriere elementele din această emigraţie». De asemenea, erau prevăzute acţiuni care să compromită «conducătorii emigraţiei româneşti reacţionare faţă de stăpânii lor şi opinia publică», precum şi crearea unei situaţii de neîncredere generală şi suspiciune în interiorul emigraţiei, - infiltrarea în cadrul bisericilor ortodoxe din străinătate în scopul formării în grupurile din jurul acestora a unui curent de opinie favorabil regimului comunist, - organizarea muncii în rândurile emigraţiei evreieşti de proveniență românească stabilită în Israel pentru a slăbi activitatea organizaţiilor sioniste în rândurile evreilor din RPR, precum şi pentru a folosi posibilităţile de informare în Israel împotriva altor state capitaliste, - obţinerea pe orice cale de patente şi informaţii cu caracter tehnico-ştiinţific din ţările capitaliste, - asigurarea supravegherii operative şi de apărare a coloniei româneşti şi a oficiilor diplomatice ale RPR în străinătate, - prevenirea pătrunderii serviciilor de informaţii şi contrainformaţii duşmane în rândurile coloniei româneşti şi a reprezentanţilor RPR".

Atestările documentare din varii surse, fiind indubitabile, putem considera că tipurile de sarcini ale DIE - „culegerea de informaţii" şi „măsurile active peste hotare" - au fost de la început variante românizate ale misiunilor spionajului sovietic: activitate de poliţie politică în emigraţie şi în rândul personalului român din Occident; furtul de tehnologie modernă şi a altor valori occidentale pe care sistemul comunist nu era capabil să le producă; acţiuni informative contra NATO ce vizau sistemele de apărare în scopul facilităţii expansionismului sovietic; obţinerea de informaţii politice necesare extinderii în Occident a cultului Kremlinului şi a acoliţilor săi din Bucureşti; dezinformarea Occidentului asupra situaţiei reale din URSS, România şi alte ţări ale sistemului socialist. În afara acestor obiective fundamentale impuse de agenţii Moscovei, DIE şi-a axat, de asemenea, activitatea pe crearea tehnocraţiei necesare pentru preluarea sub control a bisericilor şi a altor instituţii ale emigraţiei române în Occident, în scopul transformării acesteia într-o veritabilă coloana a V-a a regimului comunist de la Bucureşti.

DIE a fost organizată pe ţări şi spaţii geografice, cu tendinţa de a cuprinde întreaga Europă - mai puţin ţările socialiste, America, Japonia, Orientul Îndepărtat şi unele ţări asiatice. La început, structura DIE a fost identică cu cea a PGU, fiind împărţită în compartimente asemănătoare: direcţii pentru informaţii politice, militare şi economice; compartiment specializat în activităţi împotriva emigraţiei româneşti din Occident; compartiment pentru spionaj industrial; unitate de contrainformaţii externe; serviciul pentru operaţii sub steag străin şi ofiţeri ilegali sub acoperire; serviciul pentru supravegherea electronică a ambasadelor şi a altor reprezentanţe oficiale ale României; centru de comunicaţii cifrate; un serviciu pentru transportarea curierului diplomatic.

În intervalul 1951-1955 DIE a fost compusă din două secţii: una de cifru (secţia H) şi una „Avize şi Paşapoarte", zece servicii, un birou independent şi o rezervă a directorului. După reorganizarea Ministerului Afacerilor Interne, din 20 iunie 1956, DIE a avut următoarea organigramă:

Secretariatul care avea ca responsabilităţi :

- asigurarea controlului asupra îndeplinirii sarcinilor,
- menţinerea legăturii operative cu Ministerul Afacerilor Externe şi cu Ministerul Comerţului Exterior,
- ţinea evidenţa fondurile băneşti,
- asigura traducerea materialelor de interes venite din străinătate, în special extrase din presa străină,
- executa lucrări de reprodecere şi fotografiere, - ţinea legătura operativă radio cu rezidenţele din exterior,

- asigura evidenţa dosarelor operative şi a cartotecii (indicele general de regăsire a persoanelor aflate în atenţie).

Serviciul II avea în responsabilitate activitatea informativ operativă pe spaţiul SUA, Marii Britanii şi a ţărilor din America Latină.

Serviciul III coordona rezidenţele din Germania şi Austria.

Serviciul IV avea în responsabilitate „problema emigraţiei" române din Occident, respectiv penetrarea informativă a mediilor formate din „elementele reacţionare cu scopul destrămării acestora". De menţionat că prin această structură, Securitatea română a fost singurul serviciu secret din lagărul comunist care şi-a propus un astfel de obiectiv, celelalte preferând să folosească membrii emigraţiei pentru promovarea acoperită a unor interese ale statului.

Serviciul V gestiona activitatea informativă a rezidenţelor din Franţa. Italia, Elveţia, Benelux şi ţările scandinave.

Serviciul VI se ocupa cu munca informativ-operativă în ţările Orientului Apropiat (Turcia, Israel, Egipt şi Siria).

Serviciul VII , era o structură nou înfiinţată pentru culegerea de informaţii cu caracter tehnico-ştiinţific.

Serviciul VIII cu atribuţii pe linie de protecţie contrainformativă, mai precis veghea ca spionii români din străinătate să nu defecteze în sensul de a fi racolaţi de agenţii serviciilor de contraspionaj cu care se confruntau.

Serviciul IX avea sarcini administrative şi de gospodărire.

Serviciul Cadre ţinea evidenţa personalului, pregătea dosarele de cadre şi întocmea materialele-le pentru înaintarea în grad, decorarea, trecerea în rezervă, pensionarea, iar în cazul unor abateri disciplinare propunea măsurile în consecinţă.

Biroul Cifru prelucra întreaga corespondenţă cifrată a DIE.

Biroul Devize gestiona valuta necesară în scopuri operative.(Apud Florin Banu, *Direcţia I-a Informaţii Externe (D.I.E.). Atribuţii şi organizare (1951-1956)*, în „C.N.S.A.S., Studii", vol.I, *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă",* Bucureşti, 2001, p.43-46.)

La începutul anului 1960 s-a format în DIE un serviciu special, orientat exclusiv spre problemele militare ale lumii occidentale, sub titulatura codificată „NAM". Prin urmare, DIE a fost construită, pornindu-se de la structura Secţiei I Informaţii Externe a SSI, pe care a încadrat-o cu „oameni noi" şi condusă de ofiţeri de informaţii sovietici, pe o concepţie sovietică şi a fost ghidată pe o mentalitate sovietică. Restructurările ulterioare datorate evoluţiei situaţiei operative impuse de promovarea intereselor româneşti pe plan extern, au reprezentat un reflex firesc de adaptare, dar fără să schimbe esenţial, cel puţin până la nivelul anilor '60, principalul obiectiv - „lupta cu duşmanul din exterior". De aici şi concluzia indubitabilă că DIE a servit cu prioritate interesele sovietice şi în prea mică măsură pe cele ale României. Acest aspect a fost sesizat şi de cercetătoarea americană Amy Knight care a subliniat cu claritate că „Imperiul KGB se întindea şi peste Europa Răsăriteană, unde organizaţiile poliţiei secrete, create de sovietici după al doilea război mondial, au consolidat dominaţia Moscovei şi au efectuat operaţiuni în numele KGB".(Amy Knight, *op. cit.*, p. 8.)

În cartea sa *Moştenirea Kremlinului* Ion Mihai Pacepa susţine că la început DIE a fost încadrată cu 700 de cadre şi avea mai mulţi ofiţeri sovietici decât toată Securitatea internă. În organigramele oficiale aflate în Arhiva Ministerului de Interne cifra cea mai mare de angajaţi ai DIE pentru perioada 1951-1956 este de 359 persoane dintre care 297 ofiţeri, 14 sergenţi şi 48 angajaţi civili. Conducerea DIE era formată în mare parte din comunişti ruşi, bulgari, unguri, evrei, ucraineni sau germani care lucraseră în perioada interbelică şi în timpul celui de-al doilea război mondial pentru Comintern. Pe parcurs deveniseră cetăţeni sovietici şi ofiţeri acoperiţi în serviciile de spionaj ale Kremlinului. Nici unul dintre ei nu a încercat să-şi ascundă legăturile cu spionajul sovietic. Dimpotrivă, îşi făceau un titlu de glorie din activitatea lor pentru sovietici (Pacepa, Ion Mihai, *Moştenirea Kremlinului*, Bucureşti, Editura Venus, 1993, p. 156 şi urm.)

În afara cadrelor de comandă, DIE a fost împânzită cu nenumăraţi alţi ofiţeri sovietici care lucrau sub diferite acoperiri, în primul rând în beneficiul PGU. Unii erau trimişi la Bucureşti doar pentru câteva zile, cu scopul de a instrui agenţii PGU din Occident cu tehnica fotografierii, a cifrului, radioului şi alte mijloace de legătură specifice activităţii de informaţii externe. Era mai sigur, în sens de protecţie contrainformativă, pentru aceşti agenţi ai PGU din Occident să vină în România decât să meargă în URSS. Alţi ofiţeri ai PGU, care aveau ca misiune recrutarea cetăţenilor occidentali atraşi temporar în România, stăteau în ţara noastră luni în şir. România devenise în anii '50 un fel de placă turnantă pentru spionajul şi contraspionajul sovietic.

O altă categorie de ofiţeri ai PGU, care aveau ca sarcini să recruteze oameni de afaceri şi turişti occidentali ce vizitau România, locuiau permanent în Bucureşti şi lucrau atât în sediile DIE, cât şi în casele conspirative, întreţinute special şi puse la dispoziţia lor. Evident că toate cheltuielile erau suportate din fondurile alocate de statul român prin intermediul Securităţii.

Rezidenţele externe ale DIE se aflau şi mai mult sub controlul PGU decât serviciile din Centrală. De exemplu, Philip Ernest, un vechi membru al Partidului Comunist Maghiar - care în timpul celui de-al doilea război mondial lucrase pentru INU (INU - Direcţia de Informaţii Externe a NKGB/GUGB/MGB, 1941-1954, predecesor al PGU.) în Franţa -, în DIE figura ca şef al „Misiunii Comerciale Române din Germania de Vest" (rezidenţă acoperită de spionaj a DIE).

Ca şi PGU, întregul personal al DIE avea grad militar şi era considerat parte integrantă a forţelor de securitate. După modelul spionajului sovietic, ofiţerii DIE nu aveau voie să poarte uniforma militară în sediul unităţilor, toţi ofiţerii operativi foloseau nume conspirative stabilite de ofiţerii cadrişti în momentul angajării. Le era interzis să cunoască identitatea reală a colegilor lor. Conform regulamentelor NKVD introduse şi în DIE, ofiţerii aveau ordine stricte să nu-şi divulge numele adevărate, adică numele menţionate în certificatele de naştere şi actele de botez. O altă interdicţie se referea la secretizarea gradelor militare ale celor care lucrau în DIE, nefiind permis să se facă referire la grad în apelurile şi răspunsurile la acestea, în dialogurile dintre ofiţeri. La fel erau interzise formulele militare folosite în armată în cazul ieşirii la raport, precum şi salutul între grade diferite. În această lume a Securităţii externe se dorea ca totul să fie anonim.

Ofiţerii trimişi la post în străinătate aveau acoperire de diplomaţi, de ataşaţi comerciali, de salariaţi (funcţionari) ai ONU sau ai altor organizaţii internaţionale. În realitate, „serviciul de spionaj din România" nu era decât o secţie condusă de ofiţeri sovietici, ale căror „indicaţii" erau lege pentru activitatea ofiţerilor români. (Vezi pe Pacepa, Ion Mihai, *op. cit*., p. 60-62.)

Interesante dezvăluirii privind regulile severe ale secretizării le datorăm şi memorialistului Gheorghe Ionescu Olbojan: „În sediile DIE, toţi erau consilieri, economişti, ingineri etc., după cum cereau normele de conspirare a sediilor DIE: unele erau cunoscute ca institute de cercetări, altele ca reprezentanţe economice ale unor state sau concerne industriale occidentale. Interdicţiile şi conspirativitatea legată de activitatea sediilor aveau o singură motivaţie: dezinformarea agenturilor străine, care ar fi fost interesate să afle date şi informaţii din interiorul DIE, prin interceptarea convorbirilor telefonice sau prin plantarea de microfoane ascunse în birourile mai importante". (Gh. Ionescu Olbojan, *Good bye, domnule Pacepa!*, Bucureşti, ISIS, RAI, 1992, p. 86.)

Va trebui să recunoaştem că sistemul de păstrare a secretului, al compartimentării şi conspirativităţii activităţii de informaţii era bine pus la punct. El era insuflat tinerilor ofiţeri români recrutaţi pentru munca de informaţii, atât pe timpul cursului de iniţiere, cât şi pe toată durata activităţii lor, sub formula: „Toate secretele strânse între aceste ziduri şi aici să rămână. Nimic nu e mai grav în munca noastră decât a lăsa secretele să zboare în voie. Să fim vigilenţi! Şi vigilenţa înseamnă să nu spui altuia ceea ce crezi că se poate spune, ci numai ceea ce trebuie spus".(Ion Mihai Pacepa, *op.cit.* în loc.cit.) Fără îndoială că intenţia sovieticilor era de a crea în rândul ofiţerilor români „cadre de nădejde", care prin profesionalism şi mentalitate să nu se deosebească cu nimic de agenţii veritabili ai spionajului sovietic. Aşa se face că după rechemarea lui Alexandr Saharovski la Moscova, ofiţerii sovietici au continuat să racoleze numeroase surse ale direcţiilor de informaţii externe şi de contraspionaj de la

Bucureşti, astfel încât mulţi ofiţeri români lucrau mai mult pentru serviciile de spionaj sovietice decât pentru regimul comunist al lui Gheorghiu-Dej, asemenea practici generând nu o dată situaţii penibile.

Documentele atestă că primul şef al DIE a fost generalul sovietic Serghei Nicolau, care a deţinut funcţia în perioada aprilie 1951-martie 1954. Înainte de a fi numit şef al DIE, Nicolau fusese timp de patru ani (ultimul) director general al SSI. I-a succedat în funcţie generalul maior Vasile Vâlcu, bulgar de origine şi care vorbea stricat româneşte. Acesta avea, ca studii, doar şapte clase elementare, absolvite în 1922, la care se adăugau încă doi ani la Universitatea „Ştefan Gheorghiu".

În 1955 conducerea DIE a fost schimbată, probabil ca o consecinţă a atentatului asupra Legaţiei române de la Berna, eveniment asupra căruia vom stărui la locul potrivit. În funcţia de şef al DIE a fost numit, în octombrie acelaşi an, Mihai Gavriliuc, activist de partid, care până atunci îndeplinise funcţia de preşedinte al Comisiei Controlului de Stat. Acesta devine rapid un personaj important al regimului de la Bucureşti. La Congresul al II-lea al PMR, care s-a desfăşurat între 23-28 decembrie 1955, Mihai Gavriliuc a fost ales membru în CC al PMR, ceea ce relevă interesul conducerii partidului pentru activitatea de spionaj. Ca adjuncţi ai şefului DIE au fost numiţi ofiţeri de carieră: coloneii Nicolae Doicaru, Aurel Moiş, Solomon Sabău şi Gheorghe Pele. Doicaru fusese şef al Direcţiei Regionalei de Securitate Constanţa şi se făcuse cunoscut şi apreciat prin rolul jucat la înscenarea aşa-zisului proces al sabotorilor de la Canalul Dunăre-Marea Neagră. Colonelul Aurel Moiş avea şi el un trecut „glorios", remarcându-se prin zelul depus în distrugerea grupurilor armate din rezistenţa anticomunistă din Munţii Banatului. La scurt timp, începutul anului 1956, Aurel Moiş a fost numit în funcţia de şef al rezidenţei de spionaj din Berlinul răsăritean, cu misiunea de a acţiona informativ în partea occidentală a oraşului, dar a fost retras după un an, reluându-şi activitatea în funcţia de adjunct al şefului DIE. În 1957 li s-au stabilit şi „spaţiile" de competenţă ale celor patru adjuncţi ai şefului DIE. Colonelul Nicolae Doicaru răspundea cu prioritate de spaţiul Austriei şi R.F.Germania, colonelul Moiş de spaţiile Angliei, Canadei şi SUA, colonelul Gheorghe Pele de rezidenţele din Orientul Apropiat, iar Colonelul Solomon Sabău de direcţiile tehnice şi administrative.

După o aşa-zisă „naţionalizare" a DIE, acţiune începută în jurul anului 1960 printr-o puternică infuzie de tineri ofiţeri români instruiţi în ţară ori absolvenţi de instituie superioare româneşti, structura de spionaj s-a consolidat ca un întreg distinct, cu personal de elită, cadre bine instruite care tindeau să urmeze o carieră diferită de cea a personalului din direcţii interne ale Securităţii. Şi aceasta pentru că acoperirea cu funcţii diplomatice, mult mai bine remunerate, necesita o instruire şi o educaţie mai rafinate. Deşi se coopera în baza unor ordine şi metodologii strict secrete interne, a existat mai tot timpul o stare de animozitate, uneori chiar o concurenţă neloială. Fiind consideraţi „elite", ofiţerii DIE reuşeau să se impună cu multă uşurinţă în orice situaţie sau cazuri mai deosebite cu legături pe plan intern.

Fiecare securitate judeţeană avea un birou reprezentat de unul sau doi ofiţeri DIE. Aceştia, în schimbul unor mici atenţii (cafea, ţigări, săpunuri, băuturi fine, etc.) obţinute din străinătate prin curier diplomatic de la colegii lor din Centrală, reuşeau practic „să fure" informaţiile importante, adică îşi însuşeau cu minim de efort munca ofiţerilor din contraspionaj şi contrainformaţiile interne.

Direcţia de Informaţii Militare (Serviciul de spionaj militar din Ministerul Apărării)

Structura informativă de la Marele Stat Major al Armatei române, în fond cel mai vechi organ de stat specializat în domeniul informaţiilor militare, a dăinuit reformelor „revoluţionare ale regimului" comunist. Dar, la fel ca şi Securitatea, Miliţia şi Trupele de Securitate, Serviciul de informaţii al M.St.M. a fost garnisit cu cadre de conducere fidele regimului comunist şi ale intereselor sovietice. După evaluările istoricilor militari şi ale specialiştilor în domeniu „în condiţiile în care România se afla în sfera de influenţă a Uniunii Sovietice s-a reuşit, totuşi, ca în privinţa organului de informaţii militare

român să se realizeze o oarecare convergenţă a intereselor sovietice cu interesele statului român”. (*Direcţia informaţii militare între ficţiune şi adevăr* (coordonator colonel Ion Dohotaru), Bucureşti, 1994, p. 135.)

Asta nu înseamnă desigur, că serviciul de spionaj militar sovietic, GRU, nu a fost interesat să-şi sporească posibilităţile informative pe anumite direcţii şi zone strategice de interes prin folosirea şi dezvoltarea unei structuri asemănătoare în România. Dimpotrivă, la fel ca în celelalte ţări, intrate în sfera de influenţă sovietică, GRU a căutat să antreneze serviciile de informaţii militare autohtone, asigurându-şi în acest fel şi un grad sporit de protecţie a propriilor forţe informativ-operative, precum şi noi posibilităţi de verificare a informaţiilor procurate pe alte căi şi din alte surse.

Organul de informaţii de la Marele Stat Major al Armatei române a cunoscut şi unele modificări de structură. În perioada 1947-1949, Secţia a II-a de la M.St.M. a funcţionat sub denumirea de *Secţia a II-a instrucţie informativă de luptă şi legături externe*, şi s-a aflat structurată pe trei birouri: Biroul studii informative externe, Biroul instrucţie informativă de luptă, Biroul legături externe şi ataşaţi militari străini. Prin Ordinul nr. 00316204 din 15 februarie 1951, Secţia a II-a a fost transformată în *Direcţia Informaţii a Marelui Stat Major*. O dată cu această modificare, birourile existente până atunci au fost transformate în secţii şi organizate la rândul lor pe birouri.

Funcţia de şef al Direcţiei Informaţii a M.St.M. a fost ocupată de generalul-maior Stan Minea (26 februarie 1951- 22 ianuarie 1954), urmat de generalul-locotenent Serghei Nikonov (până la 26 noiembrie 1960), colonelul Constantin Popa (până la 10 decembrie 1963) şi generalul Dumitru I. Dumitru (până la 16 octombrie 1978). După cum se poate constata generalul Dumitru I.Dumitru a fost şef al Direcţiei de informaţii timp de 15 ani, cea mai lungă perioadă de conducere, onorată de acelaşi ofiţer al acestui Serviciu, din întreaga sa istorie. În momentul în care a preluat conducerea Direcţiei de Informaţii, generalul Dumitru nu împlinise încă 32 de ani, ceea ce este de presupus că a fost cel mai tânăr ofiţer numit în această funcţie, faţă de toţi ceilalţi care au ocupat funcţia în decursul timpului. Cu puţin timp înainte de decesul său, survenit la 10 mai 1994, generalul Dumitru a întocmit câteva consemnări memorialistice, în care a dezvăluit, printre altele, că la numirea sa în funcţia organului informativ al armatei, i s-a cerut, personal de către Gheorghiu-Dej „să crească preponderenţa elementului românesc în toate compartimentele Serviciului…”

Din documentele de arhivă - accesibile cercetării istoriografice - rezulta că în 1952 Direcţia de Informaţii din M.St.M. a încheiat Protocoale de cooperare, prin schimb de informaţii, cu structuri similare sovietice, bulgare şi ungare.

Aceste protocoale pot fi puse în legătură cu evenimentele derulate pe plan internaţional: înrăutăţirea relaţiilor dintre Iugoslavia şi celelalte ţări socialiste; intensificarea acţiunilor de spionaj din partea ţărilor occidentale prin lansarea de agenţi paraşutaţi pe teritoriul României, Bulgariei şi Ungariei.

Mai mult, la 27 mai 1952 s-a semnat la Paris Tratatul cu privire la crearea „Comunităţii Defensive Europene” (C.D.E.) cu participarea Franţei, Belgiei, R.F. Germania, Italiei, Olandei şi Luxemburgului, ca organizaţie de apărare cu tendinţe suprastatale. Acest eveniment a îngrijorat ţările aflate în orbita sovietică, întrucât Tratatul stipula obligaţia C.D.E. de a susţine Pactul Atlantic şi extinderea garanţiilor de securitate ale NATO asupra organizaţiei militare vest-europene. De asemenea, pronunţarea sentinţei de condamnare la moarte a lui Nikos Beloianis şi a altor oameni politici de stânga, la Atena, sub acuzaţia de a fi desfăşurat „activităţi de spionaj comuniste” (sentinţa fiind executată la 30 martie 1952) (*Relaţii internaţionale postbelice 1945-1964*, vol. 1, Bucureşti, Editura Politică, 1983, passim.) a tras un serios semnal de alarmă pentru structurile informative militare din statele socialiste limitrofe sau din imediata apropiere a Greciei.

Pe lângă cooperarea cu structurile informative militare din ţările „frăţeşti”, Direcţia de Informaţii din M.St.M. a beneficiat de norme şi protocoale de colaborare în probleme de interes reciproc la nivelul Ministerului Forţelor Armate, cu Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Comerţului Exterior şi cu alte instituţii centrale de stat.

POLITICA DE CADRE ÎN SECURITATE

Pentru a ne edifica mai bine pe mâinile cui a încăput aparatul de securitate şi cât de profesionist s-a lucrat în domeniul apărării regimului comunist din România, va trebui să stăruim asupra: câtorva date biografice ale celor care s-au aflat în funcţiile de comandă ale ierarhiei de vârf; evoluţiei efectivelor; sistemului de pregătire a cadrelor; rolului concret al consilierilor sovietici în coordonarea activităţii de securitate.

Spioni sovietici în fruntea Securităţii

Figurile cele mai sinistre care au condus Securitatea în perioada de început au fost Gheorghe Pintilie (n. 1903 - m. 1977) şi Alexandr Nicolschi (n. 1914 - m. 1992). În vremea lor, organele de securitate au făcut represiuni în masă; amândoi fiind consideraţi de un memorialist al fostei instituţii ca „nişte bâte ale KGB-ului". („Lumea magazin", nr. 9/1999, p.57.)

Generalul Gheorghe Pintilie, după numele real Pantelei Bodnarenko (conspirativ „Pantiuşa"), a fost acel „maestru în arta camuflajului şi a conspiraţiilor tenebroase", care „a lucrat direct cu Gheorghiu-Dej şi cu consilierii sovietici, adeseori prin totala ignorare a Ministerului [de Interne - *n.n.*]" (Vladimir Tismăneanu, *Arheologia terorii*, Bucureşti, 1992, p.90.), şi căruia, în ciuda crimelor şi abuzurilor de care s-a făcut vinovat - crime „demascate" la Plenara din aprilie 1968, ceea ce a dus la excluderea sa din partid -, Nicolae Ceauşescu i-a acordat ordinul „Tudor Vladimirescu" clasa a doua, în 1971, cu ocazia „semicentenarului" PCR. Pintilie era originar din Transnistria, de naţionalitate evreu ucrainean şi cu cetăţenie rusă. Adolescenţa sa a coincis cu anii sângeroşi ai revoluţiei bolşevice din Rusia. Belu Zilber ştia despre Pintilie că luptase ca soldat în trupele de cavalerie ale vestitului general, devenit apoi mareşal, Budionîi şi că „zeci de ani ucisese cu mâna lui mulţi duşmani" de clasă. (Herbert (Belu) Zilber, *op. cit.,* 176.) În anii '20 a fost recrutat de Serviciile secrete sovietice (GPU), şi folosit în acţiuni de spionaj în ţările vecine cu URSS. Organizaţia de spionaj din care făcea parte Pintilie avea centrul la Tiraspol, iar în 1928 şefii săi l-au trimis în România pentru a organiza o agentură pentru informaţii şi diversiune în favoarea Rusiei sovietice. (Mihai Pelin, *Un veac de spionaj, contraspionaj şi poliţie politică. Dicţionar alfabetic*, Editura Eelion, Bucureşti, 2003, p.217.)

Din datele introduse în circuitul istoriografic rezultă că Pintilie nu a ajuns niciodată să stăpânească limba română, nu a avut nici cea mai mică legătură cu stilul de viaţă, cu interesele şi aspiraţiile poporului român. Întreaga sa activitate şi-a dedicat-o servirii intereselor sovietice în România, adică subminării vieţii economice, politice şi militare româneşti, motiv pentru care a şi fost arestat şi condamnat în 1937 la 20 de ani temniţă grea. Detenţia şi-a petrecut-o la închisorile Doftana, Văcăreşti şi Caransebeş unde a făcut cunoştinţă cu o serie de comunişti români, printre care Gheorghiu-Dej, Teohari Georgescu şi Iosif Chişinevski de care s-a legat printr-o strânsă prietenie şi de la care a primit misiunea „specială" de a se ocupa cu munca informativă şi contrainformativă în scopul identificării agenţilor serviciilor secrete româneşti strecuraţi printre ei. (Valeriu Bălteanu, *Agenţii NKVD şi consilierii sovietici din MAI şi Securitate*, în „Dosarele istoriei", nr. 3, 1996, p.33-36.)

Se pare că n-a fost o treabă uşoară sau la îndemâna oricui, dacă avem în vedere afirmaţia lui Eugen Cristescu confirmată şi de documentele sovietice potrivit căreia Partidul Comunist din România nu a avut mai mult de 1.150 de membri, din care jumătate erau agenţii lui Sava Dumitrescu, specialistul Siguranţei în problema comunistă.

După lovitura de Palat de la 23 august 1944, Pintilie a fost pus în libertate şi a devenit şeful Departamentului Special al Comitetului Central al PCR, în realitate adjunct pentru probleme de securitate al şefului rezidenţei INU din Bucureşti, postură în care avea să joace rolul de „autentică eminenţă cenuşie" a conflictelor şi intrigilor din anii de început ai regimului comunist din România. Până să ocupe funcţia de şef al Direcţiei Generale a Securităţii Poporului, Pintilie s-a remarcat prin săvârşirea, din ordinul lui Gheorghiu-Dej, a unor asasinate, dintre care uciderea mişelească a lui Ştefan

Foriş, fost secretar general al partidului (1940-1944), a fost cea mai oneroasă. (Vezi declaraţia dată de Gheorghe Pintilie la 15 mai 1967, publicată în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997, p.33-36.) Pintilie l-a omorât pe Foriş, zdrobindu-i ţeasta cu o bară de fier. Apoi a dat instrucţiuni pentru uciderea mamei lui Foriş; aceasta fiind înecată, în râul Criş, cu pietre de moară legate în jurul gâtului.

Înainte de înfiinţarea organelor de securitate, „Pantiuşa s-a servit de Siguranţă şi de Jandarmerie pentru masacrarea intelectualităţii româneşti" - mărturisea generalul Nicolae Pleşiţă. („Lumea magazin", nr. 9/1999, p.57; vezi şi Constantin Olteanu, *Moartea mamei lui Foriş*, în „Dosarele istoriei", nr. 11851), 2000, p.70-73.)

După cum rezultă dintr-o declaraţie a lui Pintilie, din 30 august 1968, multe lucruri (e vorba despre crime) le-a făcut „din convingere", iar altele din respectul faţă de „disciplina de partid". Mai mult, lichidarea unor membri de rând ai partidului, care se dovediseră într-adevăr că îndepliniseră misiuni informative pentru Siguranţă, se făcea doar în urma unui ordin sau a unei „indicaţii" din partea secretarului general, de genul „să fie curăţat". („Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997, p.37.)

În noiembrie 1945, Pintilie a primit sarcina de la Emil Bodnăraş să-l urmărească pe Lucreţiu Pătrăşcanu, pe motiv că acesta era „un element tânăr, intelectual şi se ridica prea repede în ierarhia de partid". La 20 februarie 1948 Pintilie împreună cu Alexandr Saharovski, mai marele consilierilor sovietici din România, au trimis Moscovei un raport secret în care pretindeau că Lucreţiu Pătrăşcanu ar fi fost informator al Siguranţei în timpul războiului. Se punea în aplicare planul de discreditare, a lui Pătrăşcanu. La 28 martie 1948, în alegerile pentru Marea Adunare Naţională, Pintilie a fost ales deputat de Ialomiţa, făcându-şi, astfel, intrarea „legal" în viaţa politică a României. O lună mai târziu Pintilie personal l-a arestat pe Pătrăşcanu şi a condus apoi operaţia menită să „probeze" că a fost spion în slujba „imperialiştilor anglo-americani". Pe baza „dovezilor" strânse de Pintilie, Lucreţiu Pătrăşcanu a şi fost supus apoi unui interogatoriu secret în timpul căruia s-au folosit metode violente spre a-i smulge mărturisiri compromiţătoare despre „pactizarea cu duşmanul de clasă", pentru ca în cele din urmă, la 14 aprilie 1954, deci după moartea lui Stalin, să fie executat la închisoarea Jilava.

Prin Decret al Prezidiului Marii Adunări Naţionale a RPR din 28 august 1948, Gheorghe Pintilie a fost ridicat în gradul de general-locotenent de securitate şi numit în funcţia de director general, însărcinat cu conducerea DGSP. Într-un document de sinteză provenit din prestigioasele Arhive Diplomatice ale Ministerului de Externe francez, elaborat la 20 martie 1950, privind principalii lideri politici de la Bucureşti, Gheorghe Pintilie era caracterizat ca „foarte dotat şi inteligent", omul „de încredere al Anei Pauker şi al MGB" (Ministerul Sovietic al Securităţii Statului creat în martie 1950. Din documentele publicate privind „Procesul Pătrăşcanu" nu rezultă probe care să dovedească faptul că Lucreţiu Pătrăşcanu ar fi fost agent al Siguranţei româneşti sau al serviciilor de spionaj anglo-americane. Ion Mihai Pacepa susţine în „Cartea neagră a Securităţii", că liderii de la Kremlin şi conducerea PCR de la Bucureşti au înscenat un asemenea proces pentru că Pătrăşcanu se opusese, la 20 februarie 1948, în calitate de ministru al Justiţiei, la anularea cetăţeniei regelui Mihai. Pătrăşcanu ar fi susţinut în faţa lui Gheorghiu-Dej că se face „o greşeală istorică", întrucât regele Mihai fusese decorat cu înalte distincţii atât de sovietici cât şi de americani pentru „curajul dovedit la 23 august 1944".

În calitate de adjunct al ministrului Afacerilor Interne, Pintilie a cunoscut şi aprobat metodele barbare de „demascare" şi „reeducare" aplicate asupra deţinuţilor politici de la penitenciarele Piteşti şi Gherla, în anii 1949-1951, în care sens a indicat „să nu se aleagă metodele, ci numai scopul să fie realizat". Prin aşa-zisa acţiune de „demascare", în care s-a folosit bătaia şi cele mai cumplite torturi, s-a urmărit obţinerea de informaţii de la deţinuţii legionari. Informaţiile erau apoi folosite de Pintilie pentru a semna noi ordine de arestare, anchete şi condamnări. („Memorie. Revista gândirii arestate", nr.13/1995, p.57.)

Un important memorialist din rândurile foştilor ofiţeri de securitate, colonelul (r) Gheorghe Crăciun, cel care în perioada 1958-1964 a condus reeducarea deţinuţilor legionari de la Aiud, ne-a lăsat câteva consemnări interesante despre primul şef al Securităţii. „Eu îl consideram pe Pintilie - spune colonelul (r) Gheorghe Crăciun - un om simpatic, care bea multă vodcă, fumează multe ţigări Plugar, care au fost confiscate de organele noastre şi că se închide în birou ceasuri şi zile întregi, unde lucrează, el ştie ce, fumând ţigară de la ţigară şi golind sticle de vodcă. Era simpatic ca un clovn de circ, vorbea stricat şi vulgar românește, cu rezerve întotdeauna în ceea ce spune, adică vorbele şi instrucţiunile lui

lăsau loc la interpretări, având posibilitatea să retracteze ceea ce a spus dacă nu era favorabil, şi să mintă ca orice precupeaţă, vânzătoare de castraveţi sau găini, fără să roşească, privind în faţă cu rânjet şi greaţă pe cel pe care îl instruia sau îl minţea". (Colonel (r) Gheorghe Crăciun, *Aiudul, temniţă grea*, în *Securitatea, poliţie politică, dosare, informatori*, ed. General div. (r) Neagu Cosma, Bucureşti, 1998, p.188.)

Acelaşi memorialist a mai mărturisit că Pintilie era un „tip şmecher, mincinos, superficial şi destul de duşmănos faţă de oamenii care nu-i erau lui pe plac"; „un om slab pregătit dar avea spate puternic: NKVD"; „pentru Pintilie libertatea sau viaţa unui om nu contau mai mult ca a unei vieţuitoare oarecare".

Despre trăsăturile de caracter, abuzurile şi fărădelegile lui Pintilie ne vorbesc şi alte documente memorialistice. Pavel Ştefan, fost ministru al Afacerilor Interne, în perioada 27 iunie 1953-19 martie 1957, îşi amintea: „În vara anului 1951, au fost aduşi la Rahova un număr de 300-500 de tineri studenţi şi studente, găsiţi vinovaţi că au frecventat bibliotecile străine - franceză şi engleză -, căutând manuale pentru studiu. Bănuindu-se că la aceste biblioteci ar fi focare de spionaj, au fost arestaţi toţi studenţii care au trecut prin aceste biblioteci, ba ceva mai mult, au fost arestaţi şi cei care se opreau la poartă şi se uitau înăuntru! […]. În nenumărate rânduri am raportat tovarăşului Pintilie, ministrul adjunct, aspecte diferite, în sensul că erau aduşi oameni, unii în locul altora, prin confuzie sau asemănare de nume. De fiecare dată îmi răspundea că nu e treaba noastră şi că e bine să nu ne amestecăm". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 7778, vol.36, f. 61.)

Colonelul Bădică Ilie îşi amintea şi el: „Dacă se pregătea masa mai bună pentru deţinuţi, tovarăşul Pintilie era informat şi trăgea la răspundere comandantul penitenciarului sau coloniei de muncă, spunându-i că dacă dă mâncare mai bună la deţinuţi pactizează cu duşmanul de clasă". (Ibidem, dosar nr. 10844, vol.3, f. 67.)

Din cercetarea unor documente din fosta Arhivă a Securităţii, preluată de Serviciul Român de Informaţii, rezulta că Pintilie era foarte bine informat despre tot ceea ce se întâmpla în penitenciare şi coloniile de muncă forţată de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, întrucât îşi organizase o structură informativă, aşa-numitul „Serviciu D" pe care-l coordona direct şi în mod secret şi prin intermediul căruia impunea metodele de „reeducare prin muncă". Aşa se explică faptul că Pintilie era capabil să dea explicaţii pentru orice caz în parte. Iată câteva pasaje din destăinuirea fostului ministru de Interne, despre Pintilie, aşa cum au fost consemnate într-o stenogramă din 1968: „A fost un avocat pe nume Calotă, care ne-a ajutat mult în 1945. L-au arestat pentru că era naţional-ţărănist şi i-au luat casa. L-am întrebat de ce a fost arestat, poate că a spus ceva. Mi-a răspuns că nu. Atunci l-am luat la telefon pe Pintilie şi l-am întrebat, pentru că îl cunoştea foarte bine. Pintilie mi-a răspuns: «câţi nu am arestat noi că am avut nevoie de case»". (Ibidem, f.78.)

Un alt caz asemănător povestit tot de Pavel Ştefan: „Procurorul Georgescu Alexandru în procesul lui Maniu, după judecare, vine la mine în audienţă cu rugămintea să-i dăm o mână de ajutor: «Ştiţi, eu am servit partidul, am executat toate ordinele primite, iar soţia mea este acum arestată pentru că în timpul procesului a dat unuia dintre ei 25 de lei pentru a-l ajuta. A fost arestată fără să fie condamnată». I-am raportat acest caz lui Pantiuşa şi l-am întrebat cum se poate aşa ceva? El mi-a răspuns: «Acum a venit şi rândul ei»". (Ibidem, f.80.)

Cu îndreptăţire, sociologul şi politologul Vladimir Tismăneanu aprecia că „poziţia extraordinară a lui Pantiuşa în fruntea Securităţii româneşti vorbeşte despre nemiloasa înfeudare a ţării faţă de Uniunea Sovietică, despre servilismul nemărginit al comuniştilor români şi în primul rând al lui Gheorghiu-Dej, în raport cu «marea vecină de la Răsărit»". (Vladimir Tismăneanu, *op.cit.*, p. 92.)

Istoricul britanic, Dennis Deletant, face şi el referire la acest aspect, dar aduce în discuţie situaţia soţiei lui Gheorghe Pintilie, Ana Toma. Aceasta era o versată agentă a Direcţiei de Informaţii Externe a NKVD, ceea ce demonstrează „controlul absolut pe care-l instituise Securitatea sovietică asupra conducerii statului român". Ana Toma (Grossman) era agentă sovietică tipică pentru rolul rezervat femeilor de către NKGB/INU (Directoratul I care se ocupa de spionaj), supranumite în cercurile activiştilor de partid „amazoane". (Dennis Deletant, *Ceauşescu şi Securitatea. Constrângere şi disidenţă în România anilor 1965-1989*, 1998, p.40.)

Referindu-se la nivelul de gândire a lui „Pantiuşa" şi la felul în care înţelegea rolul serviciilor secrete, fostul general de securitate Nicolae Pleşiţă îşi amintea că „voia brute, nu inteligenţe în războiul inteligenţelor". „Aducem, mă, din agricultură, din fabrici, cum ar fi, mă, iar la o adică punem şepcile alea albastre în pari să se sperie reacţiunea", ar fi spus Pintilie lui Pleşiţă. („Lumea magazin", nr. 9/1999, p.57.)

Când, în august 1963, activitatea lui Pintilie în beneficiul sovieticilor a început să fie mai bine cunoscută de către conducerea PMR, Gheorghiu-Dej a afirmat într-o şedinţă a Biroului Politic un aspect extrem de interesant, privind comportamentul unui spion atât de versat. „La recepţia aceasta de la 23 august [1963 - *n.n.*] – spunea Gheorghiu-Dej - l-am văzut pe Pintilie şi l-am întrebat: ei, ce faci Pantiuşa? N-a zis nimic, avea o înfăţişare că dacă ar fi avut un pistol ar fi tras. A dat mâna, a mormăit ceva şi a plecat repede". (Petre Ottu, *În Biroul Politic despre agentura sovietică*, în „Magazin istoric", s.n., iulie 1999, p.20.)

Supărarea lui Pintilie se datora îndepărtării sale din funcţia de adjunct al ministrului Afacerilor Interne. În opinia fostului general de securitate, Nicolae Pleşiţă, Pantiuşa, deşi ar fi fost duplicitar, totuşi Gheorghiu-Dej a ţinut mult la el din trei motive: „l-a recrutat în puşcărie; l-a folosit după 23 august 1944 în lupta pentru putere cu Foriş şi gruparea ilegaliştilor neromâni; l-a manevrat în anihilarea grupării Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu".

La ancheta din 1965-1968, efectuată de organele de partid pentru demascarea abuzurilor făcute de organele Securităţii, Pantiuşa a dezvăluit că Partidul Comunist din România „avea două conduceri şi una trebuia să dispară". Ce a făcut primul şef al Securităţii pentru a rezolva această problemă ne spune acelaşi memorialist: „Mintea lui Pantiuşa s-a oprit la rangă". („Lumea magazin", nr.1/2000, p.49.)

Un alt personaj important din conducerea Securităţii de la Bucureşti a fost Boris Grümberg, alias Alexandr Sergheievici Nicolschi. Printr-o fericită întâmplare, dosarul de la SSI a lui Nicolschi - „rătăcit" printre documente lipsite de importanţă - s-a păstrat, mai precis nu a fost găsit de cei care au făcut curăţenie în arhivele fostelor servicii secrete româneşti. S-a păstrat, de asemenea, şi dosarul lui de membru al partidului comunist, ceea ce se dovedeşte benefic pentru istoriografie. Din actele acestor dosare decurge că s-a născut la 2 iunie 1915 în Chişinău. În documentele mai vechi (declaraţiile din 1941) apare anul naşterii 1914, iar ca oraş natal Tiraspol. Din autobiografia redactată în limba rusă - document păstrat în dosarul de partid - rezultă că era de naţionalitate evreu, de profesie mecanic şi avea ca studii 8 clase. (Vezi documentul reprodus în facsimil, în „Memoria. Revista gândirii arestate", nr. 9, 1993, p.129.)

În 1931 a intrat ca mecanic la un atelier de gravură în metale şi giuvaiergie, unde a lucrat până în 1937. Intrarea sa în Uniunea Tineretului Comunist datează din 1923, iar în anul următor a fost arestat şi reţinut timp de două săptămâni la Siguranţă.

Armata a făcut-o la Regimentul 2 Transmisiuni Iaşi, în perioada 1937-1939, unde a obţinut gradul de caporal. La ieşirea din armată s-a angajat ca mecanic transmisiuni la centrala telefonică din Chişinău. Pe timpul stagiului militar, Nicolschi a desfăşurat activitate informativă „individuală". După cum singur a mărturisit - într-un document din dosarul de partid -, „sporadic" lua legătura cu un tovarăş, Kasenberg, cunoscut în activitatea de la Chişinău sub numele conspirativ „Blondul". (*Ibidem*, p.123.)

Nicolschi avea la rândul lui numele conspirativ „Vasea". A devenit membru PCR în 1937, deşi îşi declarase apartenenţa politică din 193267. În organizaţiile comuniste basarabene aliate direct Centralei internaţionalei comuniste de la Moscova, Nicolschi a activat şi sub alte nume de cod, precum: *Bărbat, Feodorov, Mihai, Pietraru, Alexandru Petrenco, Tili şi Vlăstar*. (Mihai Pelin, *op. cit.*, p.202.)

Cât de ataşat a fost Alexandr Nicolschi faţă de 67. În documentele aşa-zisului Congres al IV-lea al PCR, din 1928, de la Hatkov, apare un anume Al. Nicolschi „Feodorov", ales în Comisia de validare, ca reprezentant al Organizaţiei din Chişinău şi foarte activ în cadrul dezbaterilor. (Vezi Mircea Muşat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, Partea I, 1918-1933, Bucureşti, 1986, p. 596-597, pasiim). Nu poate fi vorba de una şi aceeaşi persoană, întrucât Boris Grümberg avea la acea dată doar 13-14 ani, şi e greu de crezut că la o asemenea vârstă se putea număra printre membrii de frunte ai PCR. Totuşi, cum se poate explica această stranie coincidenţă de nume şi localitate natală? Dacă datele din dosarul de partid a lui Boris Grümberg sunt corecte, şi nu avem deocamdată motive să le punem la

îndoială, şi cum numele Al. Nicolschi nu mai apare în alte documente ca făcând parte din membrii de frunte ai PCR, se poate avansa, ca ipoteză de lucru, că adevăratul Nicolschi să fi decedat în împrejurări necunoscute, iar Boris Grümberg să-i fi preluat numele, de altfel o practică des uzitată de spionajul sovietic pentru a deruta organele de siguranţă şi contraspionaj adverse. (C.f. Miruna Munteanu, *„Abel", biografia reală a spionului cu o mie de feţe*, în „Dosare ultrasecrete", 17 octombrie 1998, p. 234.)

În România, a mărturisit-o într-o autobiografie pentru dosarul de partid: „În iunie 1940, când Basarabia *a fost eliberată de U.R.S.S. am rămas la Chişinău, în adevărata mea patrie* pe care o servisem şi până atunci prin acţiunile mele revoluţionare". („Memoria. Revista gândirii arestate", nr. 9, 1993, p.122.)

La ancheta efectuată în perioada 6-12 iunie 1941 de locotenent-colonelul magistrat Emil Velciu, şeful Secţiei a VIII-a Juridică a SSI, Nicolschi a recunoscut că fusese recrutat de Serviciul de spionaj sovietic (NKVD) - de către căpitanul Andreev - şi trimis în România cu misiunea de a culege informaţii despre starea de spirit a populaţiei, poziţia strategică şi dotarea trupelor române din oraşele Bucureşti, Buzău şi Botoşani. Pentru realizarea acestei misiuni a urmat un curs de pregătire, unde a învăţat orientarea în teren cu ajutorul compasului şi al busolei, citirea hărţii, instrucţiuni cu privire la dispozitivul pazei la frontieră, date asupra semnelor distinctive în armata română, norme de conduită pentru a nu fi suspectat ş.a. I s-au înmânat şi acte false, printre care: un ordin de lăsare la vatră al Regimentului 2 Transmisiuni, pe numele caporal Ştefănescu Vasile, un livret militar pe acelaşi nume, un ordin de rămânere la vatră în caz de mobilizare, un certificat de bună purtare, precum şi un buletin de înscriere la biroul populaţiei. Totodată, primise şi suma de 13.450 lei pentru întreţinere. În noaptea de 16 mai 1941 a trecut clandestin frontiera în România, iar în dimineaţa zilei următoare a fost găsit ascuns de către grănicerii români, aproape de cărarea de patrulare. Prin sentinţa nr. 481 din 7 august 1941, Curtea Marţială a Comandamentului IV Teritorial l-a condamnat la muncă silnică pe viaţă pentru „tentativă de crimă şi spionaj". (Cristian Troncotă, *Colonia de muncă*, în „Arhivele totalitarismului", an I, nr. 1/1993, p. 179-180, nota 9; vezi şi Costin Scorpan, *Istoria României. Enciclopedie*, Bucureşti, 1997, p.437.)

Anii de detenţie şi i-a petrecut mai întâi la închisoarea Ploieşti, după care a fost transferat la Aiud, unde se mai aflau internaţi, în aceeaşi perioadă, şi alţi spioni sovietici, între care Vladimir Gribici, Simion Zeiger şi Afanasie Şişman.

La 24 august 1944, Nicolschi a fost pus în libertate, beneficiind de Înaltul Decret regal nr. 1624 prin care se amnistiau toate pedepsele deţinuţilor politici (Întrucât Nicolschi fusese condamnat pentru *spionaj* contra intereselor României, pe bază de probe indubitabile, înseamnă că în mod normal nu trebuia să beneficieze de acest Decret regal prin care se acorda „amnistia politică". Eliberarea lui Nicolschi şi a celorlalţi spioni sovietici a însemnat probabil o concesie făcută comuniştilor de către noile autorităţi instalate la conducerea ţării după actul de la 23 august, avându-se în vedere prezenţa trupelor Armatei Roşii pe teritoriul românesc şi contribuţia lui Emil Bodnăraş, un alt spion sovietic (cu numele conspirativ „Inginer Ceauşu") la realizarea actului de la 23 august 1944.), şi încadrat ca ajutor de responsabil politic în Frontul Liber Popular. La 15 mai 1945 a fost transferat la Direcţia generală a Poliţiei de Siguranţă din cadrul MAI unde a condus Corpul (la acea dată singura structură cu rol de poliţie politică din România) şi apoi inspector în SSI. După constituirea Brigăzii Mobile în cadrul Siguranţei Generale, Nicolschi a fost numit şeful acestei structuri, care a pornit o represiune cruntă împotriva opozanţilor sovietizării ţării. Tot în 1945, a fost reprimit în PCR, conform unei hotărâri a Comitetului Central, reconsiderându-i-se şi vechimea de membru de partid. (Mihai Pelin, *op. cit.,* p.203-204.)

În august 1945, Nicolschi a fost însărcinat cu anchetarea celor arestaţi pe motiv de apartenenţă la organizaţia „T" (se pare, una dintre primele organizaţii anticomuniste create în România după ocuparea teritoriului ţării de către trupele sovietice). Anchetatorii care făceau parte din echipa lui Nicolschi aveau misiunea de a smulge mărturisiri, chiar şi false, inculpaţilor sau declaraţii cât mai compromiţătoare, favorabile tezei privind implicarea în „activităţi subversive" a partidelor tradiţional democratice (PNL, PNŢ; PSD) şi a generalului Nicolae Rădescu, fost prim-ministru alungat de comuniştii sprijiniţi de Vîşinski, la 6 martie 1945. (Vezi pe larg Dan Cernovodeanu, *Una dintre primele mişcări de rezistenţă anticomunistă: Organizaţia „T"*, în „Arhivele totalitarismului", an VII, nr. 24-25, (3-4/1999), p. 211-218.)

În calitate de şef al Corpului Detectivilor, inspectorul Alexandr Nicolschi a încheiat, la 9 aprilie 1946 la Bucureşti, un proces-verbal cu locotenent-colonelul Rodin, prin care „deţinuţii" Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Pantazi şi Constantin (Piky) Vasiliu, veniţi de la Moscova - unde fuseseră anchetaţi -, au fost predaţi părţii române. O dată cu „deţinuţii" au fost predate şi obiectele personale ale mareşalului Ion Antonescu, ceea ce dovedeşte că la acea dată Nicolschi ajunsese deja un personaj important în Serviciile de siguranţă ale regimului politic dominat de forţele procomuniste. (*Ancheta mareşalului Antonescu la Moscova*…)

O dată cu înfiinţarea Securităţii şi până în 1953 Nicolschi a îndeplinit funcţia de locţiitor al directorului general al DGSP (DGSS din 1951, cu gradul de general-maior), iar de la această dată şi până în 1961, secretar general în Ministerul Afacerilor Interne.

Nicolschi s-a bucurat de o puternică susţinere din partea Moscovei, rezistând cel mai mult în fruntea ierarhiei. Tentativa lui Alexandru Drăghici, din 1954, de a scăpa de Nicolschi, făcându-l răspunzător de „fenomenul Piteşti" s-a soldat cu un eşec. Cei doi demnitari din fruntea Securităţii au fost chemaţi la Centrala KGB de la Moscova, unde lui Drăghici i s-a pus în vedere, fără menajamente, că Nicolschi „trebuia să rămână în funcţie". La acea dată, Drăghici deţinea informaţii potrivit cărora Nicholschi primea salariu prin Ambasada sovietică de la Bucureşti şi că implicit era ofiţer al KGB plasat la vârful piramidei Securităţii. Generalul Nicolae Pleşiţă, care l-a cunoscut pe Nicolschi, spunea despre el că „a fost un om de conjunctură, adus prin imixtiune". Prin astfel de indivizi „politicul îşi făcea jocurile în serviciile secrete". („Lumea magazin", 9/1999, p.57.)

Cu ocazia altui interviu, acelaşi memorialist a ţinut să precizeze că „ceea ce au făcut Nicolschi şi Pantiuşa n-a fost caracteristica serviciilor noastre de informaţii. Aşa era politica ocupantului". („Lumea magazin", nr.2/2000, p.65.)

La 31 ianuarie 1961, Nicolschi a fost trecut în rezervă, cu gradul de general locotenent, acordându-i-se dreptul de a purta uniformă. Din fişa sa de cadre mai rezultă că, în 1959, a absolvit Academia de Studii Economice, la fără frecvenţă (Mihai Pelin, *op.cit.,* p.204.), după un sistem absolut original şi asupra cărui vom stărui mai pe larg în capitolul următor.

Ca pensionar a locuit într-un apartament din strada Olga Bancic (redevenită Alexandru Philipide) nr. 7 şi înainte de decembrie 1989 a avut o pensie de 4200 lei. După 1990, Nicolschi a devenit, alături de Alexandru Drăghici, principalul acuzat, în viaţă, de săvârşirea represiunii comuniste din anii '50. I s-a luat şi un interviu pentru postul naţional de televiziune în cadrul „Memorialului durerii". Iscodit asupra crimelor pe care le-a iniţiat, Nicolschi a răspuns: „Au fost legionari şi fascişti". Este exact teza care a otrăvit conştiinţele atâtor generaţii de ofiţeri de securitate, potrivit căreia în România doar legionarii şi fasciştii şi-au făcut de cap şi nimeni altcineva. De asemenea, ziaristul Lucian Popescu i-a luat un consistent interviu, publicat în săptămânalul „NU", în care Nicolschi apare ca un bătrânel senil şi neprihănit, cu „incontestabile merite revoluţionare", iar despre atrocităţile şi crimele regimului comunist din anii'50, parcă nici n-ar fi existat. (Vezi pe larg Lucian Popescu, *Generalul Nicolschi n-avea habar,* în „Nu", nr. 52, 3-11 octombrie 1991, p.12.)

Comunicatele de presă i-au anunţat decesul în ziua de 17 aprilie 1992. A fost incinerat la crematoriul „Cenuşa" din Bucureşti. („Zig-Zag", an III, nr. 14 (106), aprilie 1992, p. 6.)

La fel ca şi Securitatea internă, Direcţia de Informaţii Externe (DIE) a avut în funcţiile de comandă oameni de aceeaşi factură cu Pintilie şi Nicolschi. (Mihai Pelin, *Culisele spionajului românesc. D.I.E. 1955-1980,* Bucureşti, 1997, p.90.)

Astfel, primul şef al DIE a fost generalul Vasile Vâlcu, un comunist bulgar care, în realitate, era ofiţer acoperit al INU/PGU (Directoratul I - serviciul de spionaj sovietic). Era poreclit „Bulgarul" şi vorbea stricat româneşte. Succesorul său, Mihai Gavriliuc, ucrainean, era total analfabet şi vorbea româneşte mai prost decât „Bulgarul". Adjunctul şefului DIE a fost la început colonelul Wilhelm Einhorn. Era de origine evreu maghiar şi abia vorbea româneşte. Îndeplinise funcţia de comisar politic al unei brigăzi internaţionale în timpul Războiului Civil din Spania (1936-1937), iar după victoria forţelor naţionaliste conduse de Franco s-a refugiat la Moscova. Acolo, Einhorn a devenit ofiţer INU şi a fost trimis să lucreze pentru Comintern. În timpul celui de-al doilea război mondial a avut misiunea să recruteze prizonieri români şi maghiari pentru spionajul sovietic. În 1944, Einhorn a venit în România,

a fost infiltrat în Siguranţă, iar la crearea DGSP a fost numit şef al Direcţiei Regionale de Securitate Cluj, de unde a fost transferat în 1951 la DIE. (Ion Mihai Pacepa, *Moştenirea Kremlinului,* Bucureşti, 1993; idem, în „Ziua", nr. 874, 7 mai, 1997, p.8.)

Colonelul Adalbert Ijac (Iszaek), al doilea adjunct al şefului DIE, fusese şi el membru al unei reţele de spionaj sovietic în Budapesta, în timpul celui de-al doilea război mondial. Tot în acea perioadă se pare că ar fi lucrat ca ofiţer INU în Franţa, acolo unde se afla cea mai puternică reţea de spionaj şi agenţi de influenţă ai URSS din Occident. (Vezi pe larg Stephen Koch, *Sfârşitul inocenţei. Intelectuali din Occident şi tentaţia stalinistă. 30 de ani de război secret,* Bucureşti, 1997, în special capitolul 9, p.330-365.)

Soţia sa Magdalena se număra şi ea printre „amazoane", acel corp de agente sovietice cu rol de a-şi supraveghea soţii, la rândul lor agenţi infiltraţi în structuri de putere sau de securitate din afara spaţiului URSS. După 23 august 1944, Adalbert Ijac a venit în România, cu grupul de consilieri sovietici, iar la înfiinţarea Securităţii a devenit adjunct al unui directorat regional din Transilvania, transferat în 1951 la DIE.

Piotr Gonciaruk, alias Petre Petrescu, fost şef al Direcţiei de contraspionaj a Securităţii, până în 1953, era şi el în realitate agent NKVD lansat în România cu misiuni de spionaj, arestat, condamnat şi pus în libertate la 23 august 1944, după 14 ani de detenţie. După îndepărtarea din Securitate a fost „recuperat" de sovietici şi, prin manevre oculte, a ajuns consilierul lui Serghei Nikonov (Sergiu Nicolau), şeful Direcţiei de Informaţii a Armatei.

Pentru merite deosebite în activitatea de spionaj desfăşurată pe teritoriul României, agenţii sovietici infiltraţi în structurile Securităţii erau premiaţi de Centrala de la Moscova a KGB-ului ori a GRU-ului. Aşa de pildă, un anume Holostenko, fost ofiţer de securitate, în timp ce se afla la Moscova în interes de serviciu, între anii 1956-1957, a fost decorat şi a primit un substanţial premiu în ruble ca o recunoaştere a serviciilor aduse Uniunii Sovietice. La fel şi Mişa Sadovici, care activase ca şef al corpului de translatori de pe lângă consilierii sovietici din Direcţia de contraspionaj a aparatului de securitate din România. Despre acesta, memorialiştii Neagu Cosma şi Ion Stănescu susţin că fusese lansat peste linia frontului în România, în iarna anului 1943-1944, cu misiuni de spionaj şi diversiune. După 23 august 1944, Mişa Sadovici a ieşit din clandestinitate, fiind folosit de serviciul de spionaj sovietic; a reuşit să se infiltreze foarte bine în structurile Securităţii, devenind în 1951 ofiţer cu gradul de maior în Direcţia de contraspionaj. (Neagu Cosma, Ion Stănescu, *În anul 1968 a fost programată şi invadarea României. Informaţii inedite din interiorul Serviciilor Speciale ale României,* Bucureşti, 1999, p.38.)

Desigur că lista agenţilor sovietici încadraţi în Securitate şi deopotrivă în structurile informative ale armatei, ori care au continuat să activeze şi după 1944 în vârful ierarhiei de partid, este mult mai cuprinzătoare. O cercetare exhaustivă şi formularea unor concluzii asupra acestei probleme încă nu s-a făcut de către istoriografie, datorită accesului limitat la dosarele de personal ale fostei Securităţi. Doar istoricul Gheorghe Buzatu a publicat un document provenit din arhivele ultrasecrete ale fostului PCR, ce cuprinde o „listă cu 79 de agenţi lăsaţi de Kremlin în atenţia cabinetului lui Emil Bodnăraş". Majoritatea dintre aceştia erau minoritari din Basarabia şi Bucovina, „unii agenţi notorii şi care aveau să se impună, în anii care urmau, printre promotorii şi executanţii holocaustului roşu împotriva poporului român". (Gh. Buzatu, *Marele război al marilor spioni,* în „Dosarele istoriei", nr. 9 (37), 1999, p.55.)

Ceea ce ni se pare extrem de interesant, este rolul lui Bodnăraş. Lista cu cei 79 de agenţi sovietici, din 1946, demonstrează că Emil Bodnăraş a fost singurul demnitar de la Bucureşti care i-a cunoscut de la început pe toţi oamenii Kremlinului ce activau în România. Fără aportul lui Bodnăraş e greu să ne imaginăm şi să acceptăm uşurinţa cu care, dacă nu toţi, cea mai mare parte a agenţilor sovietici au fost îndepărtaţi ulterior, exact atunci când, la începutul anilor '60, Gheorghiu-Dej a dat dispoziţie ca organele de securitate „să fie curăţate de oamenii Moscovei", aspect asupra căruia vom reveni în capitolele următoare.

Chiar şi această succintă parcurgere a datelor biografice atât de misterioase şi contradictorii, ţinute până nu demult - şi probabil că nu întâmplător - la strict secret, despre viaţa şi activitatea spionilor sovietici din fruntea Securităţii, este elocventă pentru mesajul istoric. Fără îndoială că memoria istorică trebuie să păstreze vie, în primul rând imaginea eroilor şi martirilor neamului. Dar

aceeaşi memorie va trebui să facă efortul de a nu-i uita nici pe călăii şi torţionarii neamului, indiferent de epocă, timpuri şi mentalităţi, pentru că uitarea sau omiterea lor, cu sau fără bună ştiinţă, în orice demers analitic, nu poate decât să creeze un tărâm fertil pentru reapariţia lor. Lecţia istoriei - singura credibilă pe lumea asta - este uneori extrem de dureroasă. Va trebui să ne obişnuim cu percepţia ei corectă, fără cosmetizări şi fără falsuri prin omitere.

Evoluţia efectivelor şi profesionalismul cadrelor

Momentul înfiinţării Securităţii a fost apreciat de-a lungul întregii perioade a regimului comunist din România ca „o mare realizare a partidului", fără de care „nu s-ar fi putut desfăşura cu succes activitatea de făurire a noii orânduiri". (Arh. SRI, fond „d" nr. 9 036, vol. I, f. 666.)

La şedinţa de bilanţ, din 14 noiembrie 1952, cu directorii regiunilor de securitate şi miliţie, Alexandru Drăghici spunea: „Trebuie să fie clar organelor de Securitate că ele se bazează pe principii centrale, că au de dat socoteală numai în faţa ministrului Securităţii Statului, răspund de munca operativă, de toate ordinele numai în faţa ministrului Securităţii Statului, nu răspund în faţa organelor de Partid din regiune sau raion, ci numai în faţa ministrului Securităţii Statului". (Apud Costin Scorpan, *op. cit.*, p. 592.)

Cine era acest Alexandru Drăghici, care-şi instruia subordonaţii să nu dea socoteală pentru activitatea lor, nimănui, nici măcar organelor de partid? Alexandru Drăghici a fost unul din „peştii cei mari" ai nomenclaturii regimului comunist din România. Şedinţa plenară a PMR, din 26-27 mai 1952, hotărâse îndepărtarea lui Teohari Georgescu din funcţia de ministru al Afacerilor Interne pe care o deţinuse încă din noiembrie 1944. Ca succesor, a fost numit Alexandru Drăghici, un vechi activist al partidului, om de încredere al lui Gheorghiu-Dej, care va menţine funcţia între 28 mai 1952-27 ianuarie 1953 şi 20 martie 1957-20 august 1965. În intervalul 28 ianuarie 1953-19 martie 1957 şi 21 august 1965-25 mai 1968 Alexandru Drăghici a îndeplinit funcţia de ministru al Securităţii Statului. Drăghici fusese adjunctul lui Gheorghe Pintilie la Secţia politică şi administrativă a Comitetului Central al PMR, printre sarcinile sale numărându-se supravegherea contrainformativă a comuniştilor nomenclaturişti. Întrucât de numele lui Drăghici se leagă multe din afacerile tenebroase ale Ministerului Afacerilor Interne şi ale organelor de securitate, mai trebuie consemnat că în perioada 21 martie 1961-17 martie 1965, în paralel cu portofoliul Internelor a mai deţinut şi funcţia de vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. (Vezi Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi - 1859 până în zilele noastre - 1995*, Bucureşti, 1995, passim.)

Numele lui Alexandru Drăghici întregeşte deci lista persoanelor responsabile de atrocităţile produse în societatea românească cu complicitatea instituţiei Securităţii şi a Ministerului de Interne. Nu întâmplător a fost caracterizat ca „un maniac al disciplinei fanatice şi un furibund adversar al oricărei manifestări de independenţă a spiritului"(Vladimir Tismăneanu, *op.cit.*,p.84.); „omul care a simbolizat teroarea stalinistă în faza ei cea mai absurdă, cea mai atroce"(*Ibidem,* 86.); faptele personale ale lui Drăghici au avut un caracter criminal, el nu a evitat nici un moment să promoveze cel mai cumplit arbitrariu, să încurajeze „elementele cele mai abjecte din aparatul Securităţii şi pseudo-Justiţiei comuniste".(*Ibidem,* p.84.)

Elocventă în acest sens este şi trufia cu care Drăghici a răspuns în faţa organelor de partid, la 3 iunie 1968, când a trebuit să dea socoteală pentru faptele sale: „Securitatea era şi este un instrument al partidului. Este obligată să respecte legalitatea, dar *legalitatea o întoarcem cum ne convine*". (Apud Dumitru Tănăsescu, *Un călău în faţa conştiinţei sale,* în „Magazin istoric", s.n., iunie 1997, p. 26.)

Dacă aceasta a fost concepţia celui din vârful ierarhiei, să vedem în continuare cine, câţi şi ce pregătire au avut cei pe care i-a condus, adică personalul de rând, ce executa ordinele.

Birocraţia, maladie recurentă a regimului comunist, precum şi practica păguboasă de „a umfla schema" cu posturi inutile, dar bine remunerate, pentru a satisface nepotismele şi aspiraţiile carieriste, şi-au făcut din plin simţită prezenţa încă de la începuturile Securităţii.

Semnificative în acest sens sunt datele atestate de documentele oficiale păstrate în arhivele româneşti şi ex-sovietice publicate recent, care concordă şi/sau întregesc pe cele oferite de memorialistica foştilor ofiţeri de securitate. Bugetul primei organigrame a DGSP din 1948 prevedea un efectiv de 4.641 posturi, dintre care, la 11 februarie 1949, erau ocupate 3.549. Dintre posturile neocupate, cele mai multe erau de ofiţeri superiori, lipsind din schemă un general-maior, 23 de colonei, 20 locotenent-colonei, 131 maiori şi 330 căpitani. Nu la fel de mare era deficitul de cadre la subofiţeri, existând chiar un excedent de 181 de subofiţeri.(Ministerul de Interne, Centrul de Informatică şi Documentare, *Organizarea şi funcţionarea Ministerului de Interne de la înfiinţare până în prezent,* Bucureşti 1978, p.106 şi urm. (şapirogravură în Arh SRI, fond „d") este o voluminoasă lucrare, de peste 600 pagini dactilografiate, întocmită de ofiţeri de securitate cu ocazia împlinirii a 30 de ani de la înfiinţarea organelor de securitate.)

La scurt timp după înfiinţare, cele 10 direcţii centrale dispuneau de 1.148 de ofiţeri, dintre care 848 erau înregistraţi ca personal de secretariat sau muncitori manuali. Deci raportul era de aproximativ 1 la 3 în defavoarea ofiţerilor din sectoarele operative. Cele două treimi din angajaţi erau pe posturi de secretari şi de personal auxiliar, dar toţi aveau grade militare chiar dacă funcţionau ca dactilografe, chelneri sau instalatori. În teritoriu situaţia era identică. Cele 13 direcţii regionale de securitate foloseau 2.822 ofiţeri, aproximativ două treimi dintre aceştia îndeplinind munci normate sau lucrau ca personal auxiliar.

Din punctul de vedere al liderilor comunişti, DGSP a avut la înfiinţare şi o bună „compoziţie socială": 64% fuseseră muncitori, 4% ţărani, 28% funcţionari, două procente din personal nu şi-a precizat originea, iar alţi 2% dintre cei încadraţi erau intelectuali. Pentru a ne da seama cât de mari erau deosebirile sub aspect calitativ faţă de principalul „duşman din exterior", să consemnăm că în aceeaşi perioadă, CIA (Agenţia Centrală de Informaţii, principalul serviciu de spionaj al SUA care a condus pe frontul secret războiul rece împotriva URSS şi a aliaţilor est-europeni ai sovieticilor) dispunea de un personal de aproximativ 18.000 de agenţi, din care 68% erau absolvenţi de cursuri universitare şi de doctorat, iar 78% din totalul cadrelor cunoşteau limbi străine de circulaţie internaţională şi aveau experienţă în activitatea din afara graniţelor SUA. (John Ranclagh, *Aşenţia. Ascensiunea şi declinul C.I.A.,* Bucureşti, 1997, p.165 şi 249.)

În 1951, o dată cu escaladarea „luptei de clasă", luptă în care aparatul de Securitate din România era definit ca „sabie ascuţită a partidului", organigrama DGSP a crescut de aproape 5 ori, ajungând la 15.280 posturi. Dintre acestea erau ocupate doar 10.423, din care 4.173 cadre erau de origine muncitorească, 3.488 proveneau dintre ţărani săraci, 508 din ţărani dislocaţi, 143 din muncitori agricoli, 853 din funcţionari, 131 din mici meseriaşi, iar 107 din familii de mici comercianţi. (Raport asupra activităţii Direcţiei Generale a Securităţii Statului pe anul 1951, în „22-plus", nr. 18, 12 iulie 1995; vezi şi Florian Banu, *Anchetele Securităţii - strategie şi tactică în „demascarea duşmanilor poporului",* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 61.)

Nivelul maxim al efectivelor instituţiei a fost înregistrat la sfârşitul anului 1955 şi în prima jumătate a anului 1956, totalizând 25.468 posturi, din care 14.841 ofiţeri, 4.455 subofiţeri şi 6.112 angajaţi civili. (Arh. SRI., loc.cit.)

Pentru anul 1956 documentele de arhivă atestă următoarea situaţie a cadrelor Securităţii în privinţa studiilor efectuate: 13,85% cu patru clase primare; 17, 16% cu cinci-şase clase primare; 49, 29% cu certificat de şapte clase; 6,83% aveau absolvite opt-nouă clase medii; 9,51% absolviseră zece clase medii, iar angajaţii cu studii superioare reprezentau doar 3,36% din total. (Florian Banu, *loc.cit*.)

Sub aspect etnic personalul Securităţii, în februarie 1949, era structurat astfel: 83% români, 10% evrei, 6% maghiari, iar restul de 1% alte naţionalităţi. Primele statistici întocmite de ofiţerii cadrişti ai Securităţii relevă că din 60 de ofiţeri superiori, aflaţi în structurile de comandă, 38 erau români, 15 evrei, 3 unguri, 2 ucraineni, un ceh şi un armean. În Raportul din 11 februarie 1949, semnat de generalul Gheorghe Pintilie, se atestă şi componenţa naţională a personalului pe întreaga Securitate (aparat central şi teritorial): la Direcţia Generală (Aparatul Central) 890 români, 127 evrei, 7 maghiari, 5 ruşi, 6 greci, 2 armeni, câte un iugoslav, ceh, bulgar, polonez, german şi italian; la Direcţia de Securitate a Municipiului Bucureşti erau 260 români, 22 evrei, 2 maghiari, un rus, un armean şi un

polonez; la Direcţiile Regionale de Securitate erau 1781 români, 192 evrei, 205 maghiari, 15 ruşi, 12 iugoslavi, 5 cehi, 4 germani şi câte 3 bulgari, greci şi armeni. (Idem, dosar nr. 7789, f. 5.)

Cu prea mici fluctuaţii aceste proporţii s-au păstrat până la începutul anilor ’60, când s-a declanşat procesul de „epurare”, în sens de „naţionalizare a aparatului de Securitate”. Acum putem aprecia mai bine veridicitatea afirmaţiilor generalului Nicolae Pleşiţă: „Eu, când am fost numit comandant al Regionalei [de Securitate] Cluj [1962-1967 – *n.n.*] am putut vedea că în Securitate nu erau decât unguri şi evrei. Ici colo, mai apărea şi câte un român chior. Foarte greu mi-a fost să românizez aparatul din Cluj”. („Lumea magazin”, nr. 9/1999, p.59.)

Această afirmaţie comparată cu cifrele atestate documentar constituie desigur o exagerare. În funcţiile ierarhiilor de vârf la nivel central şi teritorial au fost preferate la început persoane alogene, de origine evreiască, maghiară sau de alte naţionalităţi. Raportul români/neromâni aflaţi în funcţii de decizie reflectă raportul existent în componenţa Biroului Politic al PMR. Pentru a ascunde faptul că sovieticii se aflau în realitate la conducerea Securităţii, numele ofiţerilor cu funcţii de comandă din principalele structuri au fost românizate. În fond „munca de mare răspundere” - cea de organizare a represiunii - trebuia dată în sarcina unor veterani ai mişcării comuniste şi a unor foşti agenţi acoperiţi ai NKVD, dintre care mulţi nu erau români. (Vezi pe larg Marius Oprea, *Pagini din „copilăria” Securităţii române*, în „Dosarele istoriei”, nr. 5/1996, p.36-37.)

„Semnificativ în acest sens - menţiona un fost ofiţeri de securitate - este şi faptul că la majoritatea fostelor regiuni, absolut nici un evreu nu era încadrat pe post de ofiţer simplu, toţi aveau funcţii de conducere, indiferent de pregătire, aptitudini, profesionalism, etc., în timp ce ofiţerii de naţionalitate română erau, în cvasitotalitate, doar simpli lucrători executanţi. (Neagu Cosma, *Cupola…,* p. 76.)

Şi poate că nu întâmplător, pentru a fi numit într-o funcţie de comandă era absolut obligatorie calitatea de membru de partid şi absolvirea unui curs de specializare la Institutul „Felix Derjinski” din Moscova. Diploma sovietică avea valoarea unui bilet de intrare pe scara funcţiilor ierarhiei aparatului de securitate. Dar acest lucru era valabil pentru toate instituţiile statului român şi în mai toate domeniile de activitate.

Mai trebuie făcută şi o altă precizare, şi anume că prezenţa preponderentă a ofiţerilor de origine evreiască în posturile de comandă, nu este o particularitate a instituţiei Securităţii regimului comunist din România. O situaţie asemănătoare o întâlnim şi în cadrul Ministerului de Interne şi a ŔVH-ului (*Ŕllami Vedélem Hivatal,* Securitatea din R.P.Ungaria din acea perioadă). Documentele publicate de Vasili Mitrohin atestă de exemplu că, la începutul anilor ’70, în Departamentul de Informaţii Externe al ŔVH-ului existau 13 ofiţeri de origine evreiască dintr-un total de 17, ceea ce avusese menirea de „*a irita Kremlinul*”. („Magazin istoric”, s.n., decembrie 2000, p.65.)

Pe de altă parte, amănuntul este interesant, întrucât sugerează ideea că „naţionalizarea” instituţiilor securităţii, cel puţin din Ungaria şi România, nu ar fi fost pornită din iniţiative autohtone, ci tot Moscova s-ar fi aflat în spate. Cunoaştem astăzi mai bine din lucrarea monografică dedicată lui Stalin, de regretatul istoric militar Dimitri Volkogonov, despre „excesele antisemite” din ultimii ani de viaţă ai „tătucului de la Kremlin”, ceea ce constituie un alt argument privind adevăraţii inspiratori ai acestei politici. O politică ce irita Kremlinul dacă nu era tradusă în practică şi care s-a cimentat, nu e greu de ghicit, pe măsura acutizării ciocnirilor între KGB şi Mossad (serviciul de spionaj israelian).

Comandanţii din Securitate, Miliţie, Armată, alături de activiştii cu funcţii importante în aparatul de partid şi administraţie formau „elita socială” a regimului comunist. Silviu Brucan este de părere că „toţi cei ce deţineau poziţii de conducere în sistemul de stat socialist (guvern, administrativ, comandanţi militari, de miliţie sau de securitate) erau recrutaţi de regulă din aparatul de partid”.

„Acest aparat - continuă autorul citat - constituia un grup social observabil, identificabil şi, ca atare, distinct de restul societăţii. Membrii săi participau regulat la adunări de partid şi la cursuri de îndoctrinare ideologică, fiind în acest fel, modelaţi şi formaţi într-un anumit spirit şi cu o anumită comportare în societate. Coeziunea acestui grup social izvora din statutul membrilor săi şi din relaţiile speciale dintre aceştia, din poziţia lor în structura puterii, din salariile mari şi, în special, din accesul lor

la o gamă largă de beneficii şi privilegii, toate la un loc, situând această elită socială, într-o categorie superioară aflată deasupra societăţii". (Silviu Brucan, *De la capitalism la socialism şi retur. O biografie între două revoluţii,* Bucureşti, 1998, p. 80.)

O evaluare asemănătoare este atestată şi de un document de analiză politică întocmit în anul 1965 de Grupa de Studii Sud-Est Europene din Ministerul de Externe al R.F. Germaniei. Bazat în cvasitotalitate pe informaţii furnizate de un fost activist al partidului comunist refugiat în Occident, documentul făcea referire la existenţa în România, în anii '50, a unei „clase privilegiate" de aproximativ 10.000 persoane. O astfel de clasă „era formată din cadrele de conducere din industrie, agricultură, instituţii culturale, asociaţii de masă, armată şi *Securitate*" [*subl. n.n.*]. Despre configuraţia etnică a privilegiaţilor regimului comunist din România, documentul citat sublinia că „era extrem de puternic iudaizat", cu referire, mai ales la cadrele de conducere din ministerele de Interne şi Externe, din Comerţul Exterior, întreprinderi, universităţi şi mass-media. (Apud Alina Tudor, Sorin Cristescu, *1965: Destăinuirile unui fost nomenclaturist care„a ales libertatea". Domnia celor 10 000 de privilegiaţi ai României comuniste,* În „Cotidianul", 6 octombrie 1998, p. 16.)

Serviciile de spionaj sovietice au „donat" Securităţii numeroase alte cadre de conducere, care au îngroşat rândurile „elitei sociale". „În fapt - preciza fostul general de securitate Ioan Mihai Pacepa, care în 1978 a cerut azil politic în SUA -, la cererea ei [a Securităţii - *n.n.*] nu a existat nici o singură direcţie centrală sau regională de securitate care să nu fi avut ofiţeri acoperiţi ai INU, în conducerea ei.

Moscova a donat aceşti ofiţeri cu acte de identitate contrafăcute, prezentându-i ca români, dar nu a izbutit să-i facă să vorbească corect româneşte. În acea perioadă însă cu cât accentul cuiva era mai slav, cu atât poziţia lui în ierarhia Securităţii era mai înaltă". (Ion Mihai Pacepa, *op. cit.,* p.61.)

Pe aceleaşi coordonate se înscriu şi dezvăluirile generalului (r) Neagu Cosma, fost şef al contraspionajului din Securitate: „…sub Pantiuşa şi Nicolschi se aflau sute de alţi NKVD-işti, care ocupau toate funcţiile de decizie şi foarte multe din cele de execuţie, ale organelor represive din acel timp". (General div. (r) Neagu Cosma, *Securitatea, poliţia politică. Dosare, informatori,* p. 34.)

Cu puţine excepţii, unităţile operative au fost încredinţate agenţilor NKVD-ului, de altă etnie decât cea românească, chiar dacă cei mai mulţi purtau nume româneşti, precum: Gavrilă Birtaş, Mişu Dulgheru, Ion Crişan, Matusei Andriescu, Sergiu Nicolau, Victor Nicolau, Petrescu Petre, Naum Grigore, Alexandru Guţan etc., cu toţii erau evrei basarabeni.

În ceea ce priveşte profesionalismul ofiţerilor de securitate, acelaşi Neagu Cosma menţiona că alături de „oameni de o inteligenţă şi cultură remarcabile", au activat o mulţime de lucrători „limitaţi şi chiar brute, care, prin modul de a se comporta şi acţiona au atras oprobiul public asupra instituţiei". (Idem, *Cupola…,* p. 16.)

În noua instituţie au fost recrutaţi oameni cât mai devotaţi, pe care creierul revoluţiei proletare i-a îndoctrinat metodic, asmuţându-i asupra „duşmanului de clasă".

Colonelul (r) Gheorghe Raţiu, care a activat peste trei decenii în structurile importante ale Securităţii, până în 30 decembrie 1989, recunoaşte, la rându-i, că „Securitatea avea pe atunci [la începuturile ei - *n.n.*] ofiţeri foarte slab pregătiţi", fapt pentru care „cădeau uşor pradă mincinoşilor şi provocatorilor de tot felul", delaţiunea fiind practic la ea acasă. (Colonel (r) dr. Gh. Raţiu, *op. cit.,* p. 90.)

Cele mai multe cadre de securitate au fost recrutate masiv, atât pentru sectoarele operative cât şi pentru cele tehnice sau administrative, direct din producţie. Astfel de cadre au fost bune pentru munca de securitate, în sens de represiune asupra „duşmanului de clasă", dar total inapte pentru activitatea de *intelligens*, în sens de culegere, analiză, sinteză şi difuzare a informaţiilor secrete. Slaba lor pregătire intelectuală era compensată de „originea socială sănătoasă" şi de „ura de clasă", ceea ce a reprezentat o practică dezastroasă pentru instituţie ca serviciu secret.

Atât în Ministerul Afacerilor Interne cât şi în organele de securitate au fost încadraţi şi oameni cunoscuţi cu cazier judiciar, sau cu fapte care, încadrate juridic, constituiau infracţiuni grave, prevăzute şi pedepsite de Codul Penal.

Colonelul (r) Gheorghe Crăciun ne oferă următoarele amănunte: „Nu puţini dintre cei care au fost ofiţeri şi subofiţeri în Ministerul de Interne şi au făcut delapidări, furturi, abuzuri, au fost greşit

încadraţi în Ministerul de Interne; ei trebuiau să fie direct încadraţi în puşcărie". (Colonel (r) Gheorghe Crăciun, *op. cit.* în *loc. cit.,* p.203. Colonel (r) Gheorghe Crăciun, *op. cit.* în *loc. cit.,* p.203.)

Memorialistul citat argumentează prin cazul maiorului Keskemety Francisc - fost şef al Serviciului de contraspionaj la Regiunea de Securitate Braşov, „care înainte de a fi încadrat în Securitate, de către Demeter Alexandru [Şandor - *n.n.*], cu care era prieten, avea deja fapte ca cele pentru care acum era condamnat". (*Ibidem.*)

Nu fără temei, Alexandr Mihailovici Saharovski, şeful consilierilor sovietici din România, în perioada 1949-1953, scria în raportul său din ianuarie 1952 pentru a-şi informa superiorii din Centrala de la Moscova: „Cadrele Ministerului Afacerilor Interne (ministru Teohari Georgescu) sunt năpădite de persoane străine şi dubioase, măsurile de îndepărtare a lor din aparatul ministerului sunt luate extrem de încet şi fără tragere de inimă". (Vezi documentul publicat în „Cotidianul", 23 iunie 1998, p.12.)

Trei ani mai târziu, Gheorghe Apostol, referindu-se la unii ofiţeri de securitate recrutaţi din rândul muncitorilor, recunoştea faţă de Gheorghiu-Dej că „au fost elemente care nici în fabrică nu s-au ţinut de treabă", iar la şedinţa de bilanţ, din 2-3 decembrie 1957, Alexandru Drăghici atrăgea atenţia activului de comandă din Securitate că „adesea alegerea şi repartizarea cadrelor se face numai pe baza dosarelor personale, fără să se ţină seama de calităţile profesionale şi politice ale tovarăşilor respectivi". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10 256, f. 63.)

În urma controalelor efectuate de organele de partid din Ministerul Afacerilor Interne, în primăvara anului 1956, se constatase că „în posturi de conducere" erau ofiţeri cu „un trecut necorespunzător". De asemenea, se critica faptul că nu se lua „atitudine hotărâtă de către unele organizaţii de bază împotriva manifestărilor de mahalagism şi pălăvrăgeală, care au dus la deconspirări şi chiar la ratarea unor acţiuni". Ofiţerii de securitate erau superficiali la capitolul „studiul documentelor Congresului al II-lea al PMR şi Congresului al XX-lea al PCUS", fiind aspru criticaţi că nu luau parte „la învăţământul de partid", „nu învăţau" şi „nu erau traşi la răspundere pentru atitudinea lor faţă de învăţământ". (Vezi fragmentele documentului publicat de Alina Tudor în „Cotidianul", 8 septembrie 1998, p.12.)

Din punctul de vedere al liderilor regimului comunist din România, existau desigur şi aspecte pozitive în activitatea ofiţerilor de securitate, ceea ce explică faptul că în 1957 fuseseră decoraţi cu diferite ordine şi medalii, de către guvernul RPR - chiar dacă „nu prinseseră de mult vreun spion imperialist!" - un număr de 2.847 cadre „pentru îndeplinirea exemplară a misiunilor încredinţate". Alte 2.126 cadre fuseseră citate prin ordinele ministrului „pentru activitatea rodnică depusă", iar alţi 10 ofiţeri înaintaţi în grad „la excepţional". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10 256, f. 5.)

Cine are răbdare să parcurgă în întregime documentele prezentate la şedinţele de analiză şi bilanţ ale Ministerului Afacerilor Interne din perioada 1948-1964, poate constata fără prea mare osteneală că atât criticile cât şi laudele la adresa organelor de securitate au fost mai tot timpul cam aceleaşi, formulate prin stereotipii şi într-un limbaj de lemn inconfundabil, singura deosebire fiind doar cifrele raportate, ceea ce dezvăluie că formalismul, dogmatismul, demagogia şi iraţionalul au fost principalele caracteristici nu numai ale „muncii de securitate" propriu-zise, ci mai ales ale modului de a o concepe, analiza şi conduce.

O altă bizarerie a politicii de cadre o constituie faptul că în timpul verificărilor dosarelor de personal, efectuate de o comisie a PMR special împuternicită la începutul anilor '60 în vederea epurării aparatului de securitate, a rezultat că un număr de aproximativ 300 de angajaţi (ofiţeri şi subofiţeri) avuseseră, în perioada de dinainte de 23 august 1944, afinităţi cu ideologia legionară. (Serviciul Român de Informaţii, *Cartea Albă a Securităţii. 23 august 1944 – 30 august 1948,* vol. I, bucureşti, 1997, p.25.)

E greu de înţeles cum a fost posibil ca toţi aceştia să fie încadraţi, având în vedere vigilenţa ofiţerilor cadrişti şi stricta lor supraveghere de către consilierii sovietici. Doar o singură explicaţie îşi poate găsi logica şi poate chiar credibilitatea, şi anume trecerea sub tăcere a trecutului lor legionar nu s-a produs întâmplător, din lipsă de „discernământ politic" sau inabilităţi. Premeditarea devine străvezie dacă este să avem în vedere că spiritul revoluţionar foarte „tăios" al celor care cochetaseră cu legionarismul a fost apreciat probabil ca deosebit de util în acţiunile de „curăţire" a „putregaiului politicianismului" şi „burghezo-moşierimii" româneşti. Înţelegerea dintre Teohari Georgescu, ministrul

de Interne comunist şi Nicolae Petraşcu, şeful legionarilor din ţară, în 1945, ar putea fi un argument dar şi un precedent. Din cât am reuşit să ne documentăm, rezultă că există şi în această situaţie similitudini cu vecinii de la vest, acolo unde formaţiunea „Crucea cu săgeţi", care condusese Ungaria în ultimele zile ale celui de-al doilea război mondial şi jucase un rol important în atacul asupra evreilor, în condiţiile ocupaţiei sovietice mulţi dintre membrii acestei organizaţii s-au alăturat şi apoi au fost încadraţi în ÁVH (Serviciul de Securitate al Ungariei), noua poliţie politică secretă controlată de comunişti. (Vezi John Ranelagh, *op. cit.*, p. 270. Sub regimul lui Mathia Rakosi, A.V.H. a devenit braţul represiunii. Forţa sa regulată cuprindea 100 000 de oameni şi a fost mărită, după unele surse cu aproximativ un milion de alţi membri: informatori, funcţionari administrativi. A.V.H. a fost desfiinţat prin decret al Consiliului de Miniştri, la 29 octombrie 1956, în contextul evenimentelor revoluţionare din Ungaria pe motiv că formaţiunile speciale deschiseseră focul şi mitraliaseră în plin pe demonstranţi din proprie iniţiativă, fără să primească ordin (vezi *revoluţia maghiară din 1956,* volum editat de Ambasada Republicii Ungare la Bucureşti, octombrie 1996, cu prilejul aniversării a 40 de ani de la izbucnirea Revoluţiei, p.20).)

Ungaria la fel ca şi România, aflată în sfera de interese sovietice a cunoscut din plin fenomenul de bolşevizare, fapt pentru care prezenţa elementelor fasciste în Serviciul de Securitate ne duce inerent cu gândul la existenţa unei strategii moscovite în acest sens. Poate că cercetări viitoare, bazate pe alte documente declasificate din arhivele serviciilor secrete sovietice, vor putea face lumină în această problemă.

Ceea ce putem afirma cu certitudine este că epurarea de la începutul anilor '60, dar şi celelalte care au urmat, nu i-a atins cu nimic pe ofiţerii de securitate români cu trecut legionar. Singura măsură care s-a luat a fost întocmirea unui cuprinzător dosar cu datele personale ale fiecăruia însoţite de documentele compromiţătoare, adică cele care atestau trecutul lor legionar. Până în decembrie 1989 acest „dosar compromiţător" s-a păstrat în casa de fier a şefului Serviciului arhivă, şi nu era dat la consultare decât cu aprobarea şefului Securităţii ori a ministrului de Interne. Într-o serie de documente, deja publicate, au apărut numele unor foşti ofiţeri de securitate şi interne cu trecut legionar, ca de exemplu: Nicolae Doicaru, Nicolae Andruţă Ceauşescu, Sepi Năstase, Nicolae Cândea, etc.

Despre generalul Nicolae Doicaru, cel care la 1 ianuarie 1960 a ajuns în funcţia de şef al DIE, funcţie pe care a deţinut-o timp de 18 ani, documentele studiate de Mihai Pelin atestă fără dubii că „între 1940-1941 a făcut parte din Frăţiile de Cruce legionare şi a participat la rebeliune…". (Mihai Pelin, *Culisele spionajului românesc*, p.22 şi 57.)

În legătură cu generalul Nicolae Andruţă Ceauşescu, fratele fostului secretar general al PCR, pe care evenimentele din decembrie 1989 l-au prins în funcţia de comandant al Şcolii de ofiţeri de securitate de la Băneasa, un document ce provine din fosta Arhivă a CC al PCR, Secţia organizatorică, atestă că şi el a fost „simpatizant legionar". (Vezi Constantin Moraru, Liviu Daniel Grigorescu, *Clanul Ceauşescu şi ancheta de la G.A.C. Scorniceşti,* în „Dosarele istoriei", nr. 7(23), 1998, p.46.)

Alte documente, din dosarul de partid al generalului de securitate Nicolae Andruţă Ceauşescu, relevă că acesta a participat la rebeliunea legionară din ianuarie 1941, în oraşul Slatina; datorită unor excrocherii făcute la începutul anilor '50, în timpul cooperativizării, a fost exclus din partid, dar reprimit în 1955 la intervenţia unor tovarăşi „din conducerea superioară".

Referatul întocmit la 6 iulie 1956, despre felul în care organele şi organizaţiile de partid din MAI aplicau hotărârile Biroului Politic al CC al PMR, atrăgea atenţia că maiorul Sepi Năstase, şeful Regionalei MAI Constanţa „în perioada legionară a participat la unele şedinţe", iar locotenent-colonelul Nicolae Cândea, şeful Miliţiei Regionalei Stalin, era „bănuit că ar fi fost legionar". Alţi ofiţeri, precum locotenent-colonelul Gheorghe Crăciun, şeful Regionalei MAI Stalin şi locotenent-colonelul Francis Tagher, şeful Regionalei de Miliţie Cluj, erau cunoscuţi cu „trecut dubios" şi „necorespunzător". (Alina Tudor, *Controlul partidului asupra Securităţii,* în „Cotidianul", 8 septembrie 1998, p.12. Alina Tudor, *Controlul partidului asupra Securităţii,* în „Cotidianul", 8 septembrie 1998, p.12.)

În esenţă se poate afirma că politica de cadre promovată în aparatul de securitate la începuturile sale a avut drept consecinţă seria neagră a ilegalităţilor, nesăbuinţelor şi oportunismelor. Este şi o explicaţie posibilă, printre altele, că tocmai în acea perioadă s-au întreprins cele mai crunte măsuri de represiune şi teroare etatizată.

Sistemul de pregătire a cadrelor

Învăţământul în şcolile de securitate s-a desfăşurat după principiul: „Îţi trebuie ani ca să pregăteşti un ofiţer de informaţii!" Dar nu acest principiu ne interesează aici - care la drept vorbind este valabil şi astăzi - ci modul cum conducerea Securităţii a înţeles să-l pună în practică.

Slaba pregătire a cadrelor Securităţii, cel puţin în primii ani de la formarea instituţiei, poate fi explicată, pe de o parte, prin faptul că în ochii sovieticilor românii cu studii superioare fuseseră compromişi datorită alianţei româno-germane din timpul celui de-al doilea război mondial, neoferind astfel o sursă de încredere pentru recrutare în serviciile secrete de securitate. Pe de altă parte, avându-se în vedere starea de spirit generalizată în rândul românilor, net anticomunistă, foarte puţini titraţi manifestau entuziasm faţă de regim, ca să nu mai vorbim şi faţă de instituţia Securităţii. Majoritatea foştilor ofiţeri de securitate, care au activat în acea perioadă de început, sunt unanimi în recunoaşterea „primitivismului gândirii" şi „precarităţii pregătirii profesionale" a cadrelor. „Deliberat sau nu - se exprima un memorialist - li se exploatau [ofiţerilor - *n.n.*] mai mult instinctele decât raţiunea, fiind, astfel, *mai degrabă dresaţi decât educaţi* în spiritul devotamentului faţă de… [orânduirea socialistă, partidul comunist şi conducătorul iubit - *n.n.*]". (Neagu Cosma, *Cupola…,* p. 77.)

Mai mult de 80% din personalul DGSP, în primii ani, fusese angajat pe baza purităţii dosarului. Ajutorul profesional al ofiţerilor sovietici, selecţionaţi probabil pe temeiul unor criterii identice, nu putea acoperi deficienţele cronice şi nici pregătirea generală şi de specialitate a ofiţerilor români. Pentru „remedierea acestor neajunsuri", conducerea Securităţii, împreună cu Ministerul Învăţământului, a organizat o serie de cursuri, la toate nivelurile de pregătire, astfel încât, până la sfârşitul anului 1953, întregul personal trebuia să fi absolvit cel puţin 7 clase. (Serviciul Român de Informaţii, *Cartea Albă a Securităţii,* vol. II, 1996, p.39.)

Prin Şcoala de ofiţeri de securitate de la Băneasa, înfiinţată în 1948, precum şi prin şcolile similare de la Oradea şi Câmpina, adevărate „fabrici de comunişti", au trecut- după cum rezultă din afirmaţiile memorialiştilor - „mii de tineri muncitori şi mulţi ţărani, cu o pregătire culturală de nivel elementar (şcoala profesională şi câteva procente de absolvenţi de liceu)". (General div. (r) Neagu Cosma, *Securitatea, poliţia politică, dosare, informatori,* p.99. General div. (r) Neagu Cosma, *Securitatea, poliţia politică, dosare, informatori,* p.99.)

Între anii 1953-1954, deci după moartea lui Stalin, în Securitate s-ar fi dus în mod susţinut „o politică de instruire a oamenilor în sensul ca fiecare să-şi completeze studiile la cursurile serale", iar „mulţi dintre muncitorii şi ţăranii şcoliţi la Băneasa erau inteligenţi şi dornici de a învăţa mai multă carte". (*Ibidem.*)

Generalul Nicolae Pleşiţă îşi amintea şi el că în perioada 1953-1956, când a gestionat întreaga problemă a procesului de învăţământ din cadrul Ministerului de Interne, a întocmit un proiect pentru „alfabetizarea" ofiţerilor de securitate, prin care îi obliga să-şi completeze studiile până la nivel de facultate. Existau cadre cu funcţii de comandă a căror pregătire şi cultură erau aproape nule. Alexandru Drăghici nu absolvise decât patru clase primare şi trei la ucenici, iar generalul Pius Covaci, şeful de atunci al Direcţiei de filaj şi investigaţii, fost minier, nu avea decât patru clase primare. Şi exemplele pot continua, dar nu acest aspect ne interesează ci faptul că la nivelul conducerii Ministerului de Interne şi al Securităţii se conştientiza că „pregătirea profesională" şi „un ridicat nivel de cultură" sunt „hotărâtoare pentru ofiţerii din serviciile speciale". (General (r) Nicolae Pleşiţă, *„Avem noi ceva cu ziua de 23 august…",* în „Lumea magazin", nr. 3(83), 2000, p.54.)

De-a lungul anilor, unii dintre ofiţeri au reuşit să-şi ia doctoratul, obţinând şi titluri universitare, numai că aceştia au fost în număr foarte mic. Când se constata că ofiţerii nu obţineau rezultate satisfăcătoare, erau trimişi la „cursuri de reciclare". În 1957, Direcţia de cadre din Ministerul Afacerilor Interne raporta că „la toate nivelele de învăţământ s-a realizat recalificarea profesională a 500 de ofiţeri". (Arh SRI, fond „d", dosar nr. 10 256, f. 20.)

S-au făcut însă şi multe excrocherii din partea ofiţerilor pentru a-şi completa studiile şi a obţine diplome. Elocvente sunt concluziile formulate de generalul-colonel Alexandru Drăghici, la 7 decembrie 1964, cu ocazia unei şedinţe cu activul de comandă: „Există într-adevăr în Trupele MAI, ofiţeri care au avut la încadrare numai 4-6 clase. Unii au depus eforturi şi au luat examenul de maturitate; unii pe drept; alţii şi pe nedrept. Pe unii i-am prins, am luat măsuri, pe alţii însă nu am reuşit să-i prindem". (Idem, dosar nr. 10 049, vol. 17, f. 89.)

Educarea şi formarea viitorilor ofiţeri de securitate se realiza de către ofiţeri-instructori proveniţi în mare număr din rândul alogenilor. De exemplu, Şcoala de ofiţeri de securitate de la Băneasa a fost condusă la început de Voiculescu Ervin, secondat de şefii catedrelor de specialitate şi de alte cadre plasate în posturi cheie „pe linie de învăţământ", printre care căpitanii Frost, Rigman, List, Hollinger, etc. Memorialiştii dezvăluie că sloganul folosit până la tocire, menit a mobiliza, dar mai ales a speria, era: „Aprecierea ofiţerului român se face în raport cu gradul de devoţiune faţă de Marea Uniune Sovietică". Această precizare este esenţială, întrucât, din punctul nostru de vedere, conta mai puţin originea etnică a celor care-i învăţau pe ofiţeri, decisiv fiind ceea *ce* şi *cum* îi învăţa, adică programul de pregătire şi „obiectivele didactice".

La şcoala militară de securitate din Oradea, la fel ca şi la cea de la Băneasa, programul zilnic arăta astfel: deşteptarea cu muzică populară la difuzoare (ora 6,00); înviorare, spălare, echipare (6,00-6,30); curăţatul sectoarelor (interior şi exterior), 6,30-7,00; micul dejun (7,00-7,30); instrucţie de front, fără armă (7,30-8,00); cursuri comune (expuneri făcute de profesori ofiţeri şi civili), 8,00-13,00; gustare, de regulă pâine cu marmeladă (10,00-10,10); masa de prânz (13,00-14,00); somn obligatoriu (14,00-15,00); curăţatul sectoarelor (15,00-16,00); cursuri (sau seminarii (16,00-20,00); cina (20,00-20,30); program de voie (la club), 20,30-21,00; consultaţii organizate (21,00-22,00); stingerea (22,00). Miercurea, între orele 8,00-13,00, cursanţii, în număr de circa 480, participau la instrucţie tactică pe terenul special amenajat. Se făcea instrucţie de trageri cu armamentul din dotare, ori pentru alte acţiuni cu caracter militar. De regulă, sâmbăta, între orele 16,00-20,00, erau programate activităţi cu caracter sportiv ori cultural. Duminica, programul era mai lejer: meditaţii organizate (8,00-10,00); activităţi sportive (10,00-13,00); învoiri în oraş, aprobate doar pentru 50% din efectivul de cursanţi (13,00-20,00).

Programa de învăţământ cuprindea două mari module: unul cu tematică militară de specialitate şi altul cu caracter politic şi de cultură generală. La specialitate se predau următoarele materii: tactica armelor întrunite - în sală şi teren; tactica trupelor de grăniceri, securitate şi pompieri; tactica miliţiei; tactica tragerilor şi trageri de luptă în teren; instrucţia de front, instrucţia tactică de noapte; educaţie fizică. La acestea se adăugau temele cursului „Bazele muncii de securitate", doar pentru acei cursanţi special pregătiţi pentru Securitate.

Tematica învăţământului politic şi de cultură generală cuprindea următoarele discipline: Istoria PCUS - curs scurt; Istoria RPR (comuna primitivă, sclavagismul, feudalismul şi capitalismul); Economie politică (modul de producţie socialist şi economia politică socialistă); Socialismul ştiinţific (materialismul dialectic şi istoric); Geografie universală şi a României; Matematică; Fizică; Chimie; Bazele darwinismului; Limba şi literatura română.

Predarea acestor cursuri se făcea de regulă în săli spaţioase, unde un ofiţer-instructor la tribună îşi citea expunerea. Ofiţerii, comandanţi de batalion, se plimbau printre cursanţi pentru a observa dacă şi cum se luau notiţe.

De fiecare dată, înainte de începerea expunerii, care dura două ore, la comandă se strigau lozinci, precum: „URSS, bastionul păcii e!", „Stalin şi poporul rus, libertate ne-au adus!"; astfel de lozinci scandate în cor de toţi participanţii făceau să trepideze întreaga sală.

Cursurile şcolilor militare superioare pentru ofiţerii Ministerului de Interne de la Bucureşti, Oradea şi Câmpina aveau o durată de doi ani şi şase luni, după care absolvenţii erau ridicaţi la gradul de sublocotenenţi sau locotenenţi, în funcţie de media de absolvire, adică „rezultatele la învăţătură şi disciplină militară", după care erau repartizaţi în unităţi. Atât la repartiţie cât şi la promovările ulterioare, în funcţie şi grad, se practica un sistem complicat, în care nepotismul şi sistemul de relaţii

juca un rol important. (Vezi pe larg Gheorghe Manea, colonel (r), *Labirintul vieţii prin „sârmă ghimpată". (Biografii - memorii - amintiri*), Bucureşti, Editura UMC, 1998, p. 98-106.)

La jumătatea anilor '50, conducerea „superioară de partid şi de stat" începe să-şi exprime nemulţumirea faţă de activitatea organelor de securitate. Încălcarea frecventă a „legalităţii socialiste", ingerinţele în munca educativă a partidului, slaba preocupare pentru învăţământul politico-ideologic şi profesional reprezintă principalele ţinte ale criticii şi autocriticii pornite de la cel mai înalt nivel de responsabilităţi pentru domeniul muncii de securitate.

La şedinţa activului de partid din Ministerul Afacerilor Interne, din 10-11 aprilie 1956, Nicolae Ceauşescu - în calitate de secretar al Comitetului Central al PMR - aprecia că „spiritul de partid de la Securitate este slab", că în activitatea lor organele de securitate „încalcă legalitatea populară", declarându-se total nemulţumit de felul cum „se pregătesc" şi „cresc" tovarăşii de la Securitate.

Cu ocazia şedinţei de analiză şi bilanţ, din 2-3 decembrie 1957, generalul-locotenent Gheorghe Pintilie, referindu-se la activitatea informativ-operativă a aparatului de securitate, s-a exprimat ritos: „Trebuie să ne debarasăm de munca slabă pe care o facem şi am făcut-o până acum".

Din punctul lui de vedere, trebuiau analizate cu mai multă responsabilitate „metodele proprii" în comparaţie cu „tactica duşmanului". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10 256, f. 5. Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10 256, f. 5.)

La rândul lui, ministrul Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici, susţinea că în activitatea muncii informativ-operative se constatau „lipsuri" şi „defecţiuni serioase", iar principala cauză o constituia „*slaba pregătire profesională şi culturală*", dar mai ales „*lipsa de maturitate politică*". I se imputa astfel Securităţii, la 9 ani de la înfiinţare, „*lipsa de profesionalism*" şi „*imaturitatea politică a cadrelor sale*", deci critici, care nu erau formulate „de propaganda imperialistă" sau de „elementele reacţionare, ostile, înrăite şi declasate din interior", ci de oamenii cei mai autorizaţi şi responsabili de activitatea instituţiei. Alexandru Drăghici se considera îndreptăţit să atragă atenţia asupra faptului că „lucrătorul care nu se îngrijeşte de pregătirea sa, va bate în cel mai bun caz pasul pe loc", iar în condiţiile creşterii continue a exigenţelor „un astfel de lucrător nu va putea asigura îndeplinirea corespunzătoare a sarcinii de apărare a securităţii de stat a patriei". În context şi pe acelaşi ton, Drăghici trasa ca principală sarcină pentru toţi lucrătorii din Ministerul Afacerilor Interne: „educarea sistematică şi minuţioasă a personalului ce încadrează organele MAI în domeniul politico-ideologic, în ridicarea vigilenţei şi a spiritului partinic în muncă". (Ibidem, f. 380-381.)

Cât de mobilizaţi deveneau ofiţerii de securitate la auzul acestor slogane ale şefului cel mare este mai greu de precizat. Un lucru rămâne cert şi anume că promovarea unora şi retrogradarea altora depindea prea puţin de nivelul pregătirii ideologice ori de performanţele profesionale. Aşa cum rezultă din studiul multor dosare de personal, întocmirea listelor cu personalul „din rezerva de cadre" depindea totalmente de „caracterizările şi aprecierile anuale" întocmite şi susţinute de ofiţerii cadrişti, care, la rândul lor, etalau o viziune şi concepţie proprie despre „munca de securitate", în deplină concordanţă cu orientările „venite de sus".

Consilierii sovietici

Instituţia consilierilor sovietici a jucat un rol hotărâtor în sovietizarea României, ceea ce a însemnat: instaurarea prin forţă a guvernului procomunist prezidat de dr. Petru Groza, la 6 martie 1945, trucarea alegerilor din noiembrie 1946, desfiinţarea partidelor democratice, îndepărtarea brutală a monarhiei, la 30 decembrie 1947, impunerea programului de reformă după modelul sovietic, de la sfârşitul anilor '40 şi începutul deceniului următor, cu consecinţe directe în represiunea „duşmanilor de clasă". Specialiştii sovietici au fost secondaţi de cadre selectate din rândul autohtonilor care absolviseră şcoli politice şi militare în URSS.

Cu toate acestea nu trebuie ignorat nici o clipă că instituţia consilierilor (specialiştilor) străini, sub diferite forme şi denumiri, nu este o invenţie sovietică sau comunistă. Se pare că are o istorie îndelungată, ţine de sfera relaţiilor bilaterale şi priveşte domenii dintre cele mai variate, de la armată la

finanţe, de la servicii secrete la cultură şi de la monarhi la biserică. Iată şi câteva exemple: domnitorul Unirii, Alexandru Ioan Cuza, a avut instructori francezi pentru organizarea armatei moderne a României şi sfetnici politici tot francezi; domnitorul şi apoi regele Carol I i-a schimbat pe francezi, se pare ineficienţi, cu germanii; unul din primele acte ale cabinetului Ion Antonescu a fost chemarea instructorilor militari germani; în perioada statului naţional-legionar conducerea Gărzii de Fier a beneficiat de sprijinul unor consilieri naziști; Nicolae Ceauşescu a trimis instructori şi consilieri politici în ţări africane şi a permis ca tineri din aceste ţări să urmeze cursurile institutelor de învăţământ superior, civile şi militare din România. (Vezi pe larg în „Magazin istoric", s.n., aprilie 1998, p.34.)

Dar România nu este un exemplu singular, el reproducându-se la multe alte state. Suficiente exemple se pot găsi şi în politica Statelor Unite. Bunăoară, la începutul anilor '50, SUA a oferit cu generozitate prin intermediul „specialiştilor" asistenţă grupărilor anticomuniste din America Latină şi s-a implicat direct în schimbările de guvern, adevărate lovituri de stat, în Orientul Apropiat. De pildă, în august 1953, CIA a reuşit prin „Operaţiunea Ajax" readucerea la putere în Iran a Şahului Mohamed Reza Pahlavi, răsturnându-l pe preşedintele Mossadegh susţinut de Stalin şi serviciile secrete sovietice. În perioada 1952-1953 specialişti ai CIA, secondaţi de celebrul Otto Skorzeny, fostul expert al lui Hitler în acţiuni de tip „comando", îl ajutaseră pe Gamal Abdel Naser şi loja masonică a „Tinerilor ofiţeri" să preia puterea la Cairo, în Egipt. În Guatemala, CIA a fost implicată direct, prin „specialişti" în răsturnarea, în 1954, a guvernului format de preşedintele Jacobo Arbenz Guzman şi înlocuirea acestuia cu un regim de dictatură militară. Apoi, timp de 40 de ani, Statele Unite au ajutat armata guatemaleză să pună în practică unul dintre cele mai sângeroase programe de represiune din America Centrală. Se estimează că peste 100.000 de civili au fost ucişi, de-a lungul timpului, de către forţele de securitate guvernamentale, asistate de „specialiştii" SUA.

La fel ca în Guatemala, şi în Honduras agenţii „specialişti" ai CIA s-au implicat în asasinări, răpiri, torturi şi execuţii sumare. Peste 60.000 de militari latino-americani s-au perfecţionat în cadrul Centrului de pregătire de la Fort Benning, statul Georgia, majoritatea dintre ei participând la acţiunile dirijate şi inspirate de „specialiştii" SUA. Toate acestea sunt prezentate pe larg într-un raport din 1996 al Consiliului pe Probleme de Informaţii (*Intelligence Observing Board*) al preşedintelui Clinton. (Miruna Munteanu, *Statele Unite au sponsorizat atrocităţile din America latină,* în „Dosare ultrasecrete", 28 noiembrie 1998, p.4.)

Mai mult, fostul preşedinte al SUA, Richard Nixon, a aprobat lovitura de stat din 11 septembrie 1973, asistată de specialişti ai CIA, prin intermediul căreia generalul Augusto Pinochet a ajuns în fruntea statului chilian. Ulterior, specialiştii CIA au furnizat Juntei militare chiliene, după venirea la putere, listele cu opozanţii regimului - oameni politici de stânga, sindicalişti, ziarişti. (Vezi dezvăluirile făcute canalului de televiziune Channel de Ralph Mc Gehee - fost ambasador în Chile, în perioada 1967-1971 - din care se deduce că generalul Augusto Pinochet şi regimul său de dictatură militară au fost „o creaţie" a agenţiei americane de informaţii, în „Ziua", 9 decembrie 1998, p.20.)

Revenind, instituţia consilierilor sovietici din România, şi pe ansamblu, din ţările Blocului est-european, nu se poate disocia de politica de cadre, datorită în primul rând semnificaţiei legate de dominaţia directă pe care URSS o stabilise asupra sferei sale de influenţă şi pe care o exercita şi pe această cale. Veniţi în calitate de „specialişti", consilierii sovietici constituiau o structură de informaţii stabilă şi eficientă, alcătuită - dacă nu în totalitate, în mod sigur în cea mai mare parte - din cadre şi agenţi ai serviciilor secrete sovietice. Persoanele din această categorie s-au aflat în toate domeniile de activitate şi la toate nivelurile importante, cum ar fi în structurile de comandă ale apărării şi securităţii statului, în învăţământul superior, în întreprinderile mari. Importanţa care li s-a acordat constă în faptul că nu exista o şedinţă a conducerii unei instituţii la care să nu participe consilierul şi la care să nu i se solicite părerea. Instituţia consilierilor sovietici a reprezentat factorul congenital al întregului sistem de securitate conceput de strategii Kremlinului. Este vorba despre acel ansamblu de forţe impresionant prin: efective care grupau zeci de mii de lucrători permanenţi sau auxiliari); diversitatea funcţiilor de la supravegherea frontierelor până la paza penitenciarelor, de la spionaj până la menţinerea ordinii interne); resursele materiale aflate la dispoziţia lor; puterile neîngrădite în raport cu societatea civilă;

practicile, deprinderile şi mentalităţile inoculate celor implicaţi. (Jean-François Soulet, *Istoria contemporană a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre,* Iaşi, 1998, p.70.)

Prin urmare, organele de securitate ale regimului comunist din România, la fel ca şi toate celelalte instituţii ale administraţiei de stat, au fost supravegheate încă de la formare şi până în decembrie 1964 de consilieri sovietici.

Aceştia proveneau din rândurile ofiţerilor MGB (KGB)-ului şi au jucat un rol fundamental atât ca organizatori cât şi ca instructori, iar semnificaţia lor a depăşit cu mult nivelul administrativ. Şi din această perspectivă se poate spune că aparatul de securitate din acei ani a fost „mai mult al Moscovei decât al ţării", o poliţie politică preponderent antiromânească şi un instrument al regimului comunist de la Moscova pentru promovarea intereselor URSS în această parte a Europei. La o asemenea situaţie s-a ajuns nu numai prin presiunile sovieticilor, ci şi în virtutea veleitarismului manifestat de mulţi ofiţeri autohtoni cu funcţii de comandă, mai mult sau mai puţin importante din Securitate. Pe ansamblu este greu să se facă o distincţie netă între efectele amestecului sovietic şi dorinţele de parvenire şi afirmare ca „activişti de partid într-un domeniu special", ce au animat pe mulţi dintre conaţionali. Este vorba desigur despre cei care s-au încadrat în structurile organelor de securitate,
deopotrivă cu cei care au acceptat benevol colaborarea cu ele în calitate de informatori-delatori.

Belu Zilber îşi amintea că „în toate serviciile Securităţii existau consilieri sovietici, aduşi cu mari rugăminţi şi sacrificii de Gheorghiu-Dej". (Colonel (r) dr. Gh. Raţiu, *op. cit.,* p. 104.)

Consilierii sovietici au ocupat toate posturile importante din direcţiile centrale şi regionale, lucrând la toate nivelurile, inclusiv în birourile de securitate din oraşele mici. În stadiul actual al cercetării nu se cunoaşte încă numărul lor. Un singur document dat publicităţii până acum - este vorba despre Nota Secretariatului Consiliului de Miniştri al URSS din octombrie 1949 - care atestă că în Bulgaria, Ungaria, România şi Cehoslovacia lucrau la acea dată 61 de consilieri militari şi 9 civili. Dintre aceştia, 29 de consilieri militari se aflau în Bulgaria şi toţi consilierii civili în România. (Herbert (Belu) Zilber, *op. cit.,* p. 103.)

Evident că în anii următori numărul acestora a sporit. Din relatările memorialiştilor se parte că după evenimentele din Ungaria anului 1956, numărul consilierilor sovietici s-ar fi triplat. (Albina F. Noskova, *Consilierii sovietici între cerere şi ofertă,* în „Magazin istoric", s.n., aprilie 1998, p. 36.)

Deşi erau cetăţeni sovietici, consilierii au fost înregistraţi ca ofiţeri ai Securităţii române. Generalul (r) Neagu Cosma precizează că aceşti consilieri „se aflau în toate structurile Securităţii, inclusiv în contraspionaj", orientând în folosul lor întreaga activitate. „Se înţelege că ei nu au apărut clandestin - mai adaugă memorialistul citat -, ci în urma unei înţelegeri interstatale, cu păstrarea aparenţelor de parteneri egali, România pe de o parte, Uniunea Sovietică pe de altă parte. Bineînţeles că ei au fost ceruţi de partea română, iar Kremlinul, în generozitatea sa, a făcut marele efort de a-şi subţia propriul aparat de linişte şi siguranţă pentru a-l îngroşa pe al României". (Neagu Cosma, *op. cit.,* p.131.)
Afirmaţiile memorialiştilor sunt confirmate şi completate de documentele de arhivă. Astfel, la 3 noiembrie 1949, Gheorghiu-Dej menţiona într-o scrisoare adresată lui Stalin: „Studiind materialele legate de procesul bandei lui Rajk (Laszlo Rajk, fruntaş comunist din Ungaria care, alături de Traicio Kostov în Bulgaria, Xoxe Dodje în Albania, Rudolf Slanski în Cehoslovacia, Lucreţiu Pătrăşcanu în România, pentru a nu-i aminti decât pe cei mai cunoscuţi, au fost „demascaţi", judecaţi public şi executaţi din ordinul Moscovei în perioada 1949-1953, deşi cu toţii contribuiseră major la instalarea regimurilor comuniste din ţările lor şi luptaseră în anii '30-'40 în mişcările clandestine dirijate de Comintern. A fost politica „epurării propriilor rânduri" iniţiată de Moscova după preluarea puterii de către partidele comuniste din Blocul sovietic.), conducerea partidului nostru a hotărât să treacă la analizarea situaţiei unor membri ai partidului care au o activitate confuză, suspectă. Întrucât nu avem suficientă experienţă pentru a întreprinde cu succes o asemenea analiză, vă rugăm să ne trimiteţi unul sau doi specialişti în aceste probleme pentru a acorda sprijin conducerii partidului nostru în demascarea şi neutralizarea agenţilor spionajului imperialist". (Albina F.Noskova, *op.cit.,* p.37.)

Zece zile mai târziu, Stalin a răspuns pozitiv. Instituţia consilierilor a căpătat rapid şi o bază normativă. Printr-o Hotărâre specială a Consiliului de Miniştri, condiţiile de muncă şi şcolarizare ale consilierilor militari şi civili au fost aduse la nivelul celor ale specialiştilor locali analogi lor. A existat şi un Acord încheiat între guvernul României şi guvernul URSS în ziua de 5 februarie 1950, pentru

detaşarea de specialişti sovietici, nedat atunci publicităţii, din care citãm: „Guvernul Republicii Populare Române va pune gratuit la dispoziţia specialiştilor sovietici detaşaţi locuinţe mobilate, serviciile comunale (lumină, telefon, apă, gunoi etc.) şi ajutorul medical şi, de asemenea, va plăti cheltuielile legate de venirea în RPR şi întoarcerea în URSS, adică cheltuielile de deplasare egale cu un salariu lunar, costul drumului specialistului şi a familiei sale, de la domiciliul permanent, până în RPR şi din RPR până la domiciliul permanent, transportul bagajelor şi a indemnizaţiei de concediu egală cu un salariu lunar, într-un an de serviciu. Sumele cuvenite fiecărui specialist sovietic se vor vărsa de către Ministerul Finanţelor RPR în lei, la 10 şi 25 ale fiecărei luni în contul curent al Reprezentanţei Comerciale a URSS din RPR la Sovrombank".

În preambulul acestui document se preciza că guvernul sovietic şi-a dat „asentimentul" de a „satisface cererile guvernului Republicii Populare Române de a trimite în România specialişti sovietici şi de a acorda ajutor României în refacerea şi dezvoltarea economiei naţionale". (*Ibidem,* p.34.)

Principala misiune a consilierilor („specialiştilor") sovietici în Securitate era de a supraveghea mobilizarea recruţilor români şi de a urmări felul în care se desfăşura „munca de informaţii şi securitate". De regulă, se comunica prin interpreţi, aceştia fiind în mare parte tot ruşi din Basarabia. (Ioan Scurtu, *Consilierii sovietici din România,* în „Magazin istoric", s.n., mai 1998, p.13. Ioan Scurtu, *Consilierii sovietici din România,* în „Magazin istoric", s.n., mai 1998, p.13.)

Pentru asigurarea condiţiilor de cazare a consilierilor sovietici, după cum atestă o notă-raport întocmită de Corpul de Consilieri şi Inspectori ai Securităţii, în anii 1948-1949 au fost evacuate circa 35-40 de apartamente din unele vile situate în Parcul Herăstrău. Pentru întreţinerea, amenajarea şi dotarea lor cu mobilier şi celelalte obiecte necesare a fost constituită o comisie sub conducerea lui Dumitru Ghişe - secretar general şi consilier MAI -şi a generalului Ion Niculescu. Cei doi şi-au exercitat atribuţiile până la schimbarea lui Teohari Georgescu din funcţia de ministru de Interne şi numirea lui Alexandru Drăghici, fiind înlocuiţi de colonelul Ghiţă, locţiitor şef al Serviciului exploatări imobile şi maiorul Roman Lupu, subsecretar la Direcţia administrativ-gospodărească.

Mobilarea vilelor în care au stat consilierii sovietici s-a efectuat cu bunurile existente în depozitele MAI, provenite de la casele regale şi foştii demnitari „ai regimului burghezo-moşieresc", iar cea mai mare parte s-a cumpărat de la particulari şi Consignaţie, fiind plătite din fondurile speciale la dispoziţia Ministerului de Interne. Ordinul a fost ca vilele consilierilor sovietici să fie înzestrate „cu lucruri de cea mai bună calitate". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 9009, f. 62.)

Majoritatea mobilierului a fost din lemn de nuc, mahon şi trandafir în stiluri renumite (florentin, bizantin etc.). Covoarele erau persane originale (Buhara, Tebriz, Afgane), vesela din cristal Rosenthal şi Bavaria, serviciile de masă din porţelan şi ceramică, tacâmurile din argint şi alpaca. Nu lipseau candelabrele din fier forjat şi cristal de Murano, tablourile unor pictori români, precum Tonitza, Băncilă, Luchian, Grigorescu, ş.a. După cum atestă documentele de arhivă, în decembrie 1952, când se finalizase în linii mari, dotarea vilelor respective, s-au cheltuit 500.000 lei. În opinia lui Ştefan Georgescu, fost şef al Serviciului fonduri speciale, rezultă că în anii 1949-1952, pentru cumpărarea bunurilor cu care s-au dotat locuinţele consilierilor s-au cheltuit peste 40.000.000 lei, în bani dinainte de reforma monetară. (Ibidem, f. 64-65.)

În realitate, România a suportat pentru fiecare consilier sovietic un salariu dublu: unul în lei, plătit respectivului consilier, şi altul în ruble achitat statului sovietic. Potrivit Acordului, guvernul român se angaja să plătească guvernului sovietic, pentru fiecare specialist trimis, în raport cu calificarea lui, între 2.000 şi 4.000 ruble lunar, drept „compensare a pierderilor pe care le suportă întreprinderile sau instituţiile sovietice respective în urma trimiterii colaboratorilor lor în străinătate".(Ioan Scurtu,loc.cit.)

Efortul realizat de statul român pentru a crea asemenea condiţii de trai consilierilor sovietici, identice dacă nu chiar mai bune decât ale demnitarilor nomenclaturişti ai PMR, s-a realizat în concordanţă probabil cu „sacrificiile" pe care aceştia le făceau pentru a-şi realiza misiunile încredinţate de Kremlin.

Principala misiunea a consilierilor („specialiştilor") sovietici în Securitate a fost de a supraveghea mobilizarea recruţilor români şi de a urmări felul în care se desfăşoară „munca de

informaţii şi securitate". De regulă, se comunica prin interpreţi, aceştia fiind în mare parte tot ruşi din Basarabia. Fostul general de securitate Ioan Mihai Pacepa enumera următoarele atribuţii despre care ştia că erau prioritare pentru consilierii sovietici: testarea liniei de activitate a fiecărei unităţi de securitate; fixarea sarcinilor şi misiunilor operative; definirea metodologiilor de lucru; introducerea tehnicii operative sovietice în activitatea de informaţii şi operare a Securităţii; dirijarea acţiunilor informativ-operative mai importante. „În mod practic - îşi amintea Pacepa - consilierii sovietici conduceau activitatea Securităţii şi domneau peste direcţiile ei operative ca nişte ţari neîncoronaţi. Consilierul şef avea aceleaşi drepturi (control nelimitat al activităţii operative şi administrative) şi avantaje (vilă în Bucureşti, la Snagov şi pe litoral), două maşini şi doi şoferi, doctor personal ca şi şeful Securităţii".

Pentru aprovizionarea lor s-au înfiinţat magazine speciale „cu circuit închis", la care românii nu aveau acces. (Ioan Mihai Pacepa, *op. cit.,* p.62.)

Despre şeful consilierilor sovietici acreditaţi să coordoneze activitatea instituţiei Securităţii regimului comunist din România dispunem de câteva date interesante oferite de literatura de specialitate. Acesta a fost şef al MGB la Bucureşti în perioada 1949-1953, iar după retragerea sa în centrala de la Moscova a devenit mai întâi sub-şef, apoi şef al PGU, funcţie deţinută un timp record de 15 ani (1956-1971). (Cristopher Andrew, Oleg Gordievski, *K.G.B. Istoria secretă a operaţiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov,* Bucureşti, 1994, passim.)

„El inspira teamă şi respect în acelaşi timp. Era o persoană taciturnă. Avea pe conştiinţă lichidarea mai multor persoane, trădători sau care stânjeneau KGB şi puterea sovietică. Era un profesionist încăpăţânat, care refuza să se plieze cererilor anturajului lui Brejnev, cunoscut sub numele de Mafia din Dnepropretrovsk (oraşul de baştină al liderului sovietic)". (Apud Cristian Popişteanu, Dorin Matei, *Generalul disident Oleg Kalughin,* în „Magazin istoric", s.n., ianuarie 2000, p.65; în acest material sunt prezentate sub formă de serial cele mai importante pasaje din lucrarea lui Oleg Kalughin şi Fen Montaigne, *Spymaster. My 32 Yers in Intelligence and Espionaj Against the West,* Editura Smith Gryphon, London, 1988.)

Oficial, sosirea consilierilor sovietici a fost bine întâmpinată la eşaloanele superioare. „La unităţi însă - îşi amintea generalul (r) de securitate Grigore Răduică - venirea consilierilor a fost primită de cele mai multe ori, pe faţă, cu răceală. Ofiţerii de la aceste eşaloane, fiind mai tineri, nu aveau aceeaşi reţinere să îşi manifeste deschis nemulţumirea. La rândul lor, şi ofiţerii sovietici repartizaţi la eşaloanele inferioare erau tineri şi înfumuraţi şi se manifestau în mod arogant, considerându-se superiori şi vrând să îşi impună fără menajamente punctul de vedere". (Grigore Răduică, *Un ajutor nepreţuit cum se cuvine,* în „Magazin istoric", s.n., noiembrie 1998, p.43.)

Pentru relevarea raporturilor dintre şeful statului român, şeful Securităţii, consilierii sovietici şi Centrala de la Moscova, sugestive sunt şi documentele din arhivele secrete sovietice. Raportul întocmit de Alexandr Mihailovici Saharovski, la 13 mai 1950, şi adresat lui Vsevolod Semionovici Abakumov, ministrul Securităţii Statului URSS, atestă că planificarea unor acţiuni represive mai ample ale Securităţii româneşti - în speţă „arestarea foştilor miniştri, înalţilor funcţionari de stat în guvernele burgheze ale României şi activiştii importanţi ai partidelor reacţionare" - era aprobată de primul ministru, dr. Petru Groza, în prezenţa lui Gheorghiu-Dej, secretarul general al PMR, şi Gheorghe Pintilie, şeful Securităţii. Acesta din urmă îi raporta lui Saharovski, care la rândul lui îşi informa şeful ierarhic de la Kremlin. (Documentul a fost prezentat de cercetătoarea din Federaţia Rusă, Tatiana Pokivailova, în iunie 1998 la simpozionul de la Sighet (vezi Claudiu Secaşiu, *Distrugerea elitei româneşti. Noaptea demnitarilor, 5/6 mai 1950,* în „22", nr. 33, 18-24 august 1998, p.11).)

La ancheta din 1968, privind abuzurile organelor de securitate, Alexandru Drăghici a dezvăluit şi alte aspecte interesante. „Eu mergeam la Gheorghiu-Dej nu oricând - spunea Drăghici -, îi dădeam telefon, mă duceam când eram chemat sau aveam ceva de raportat. Îi spuneam despre ce este vorba şi primeam îndrumările respective. De asemenea, mă consfătuiam şi eu cu consilierii sovietici asupra anumitor dispoziţii. Nu asupra acestora, pentru că *ele constituiau ordin* [subl. *n.*], ci asupra felului de punere în practică a diverselor dispoziţii ce le primeam". (Apud Dumitru Tănăsescu, *op. cit.,* p. 27.)

Dintre toate structurile aparatului de securitate, cea mai bine înţesată cu consilieri sovietici a fost Direcţia de Informaţii Externe. Pe lângă ofiţerii sovietici legendaţi ca români, DIE a avut la

început, în 1951, o mulţime de alţi ofiţeri PGU, ce acţionau descoperiţi, în calitate de consilieri. Ca şi colegii lor din celelalte direcţii interne, consilierii DIE trebuiau să traseze „linia de muncă", ceea ce însemna: stabilirea ţărilor în care urma să acţioneze; stabilirea obiectivelor operative din fiecare ţară vizată; introducerea metodelor şi mijloacelor tehnico-operative ale spionajului sovietic în activitatea structurilor din România. Exista, se pare şi o mică diferenţă între consilierii sovietici din DIE şi cei din direcţiile interne. De regulă, în structurile Securităţii interne existau doi consilieri pentru fiecare direcţie operativă, pe când DIE avea cel puţin un consilier pentru fiecare serviciu. Numiţi „*razvedka sovetnik*" (consilier de informaţii externe), ei conduceau de fapt întreaga activitate a DIE. Consilierul şef primea zilnic o copie a fiecărei telegrame transmisă de rezidenţe, pe film, prin intermediul curierului diplomatic. El avea dreptul, şi probabil că era principala lui misiune, să transmită la Moscova copii ale dosarelor DIE, ale agenţilor recrutaţi de DIE în Occident, a persoanelor luate în studiu de rezidenţele DIE, cât şi a oricărui alt document primit sau eliberat de DIE. Pentru toate aceste activităţi, consilierul avea la dispoziţie un curier diplomatic special, deservit exclusiv de PGU şi „secţiile" sale din ţările Europei Răsăritene, care venea la Bucureşti de două ori pe săptămână. Se iveau şi situaţii, probabil nu puţine, când consilierii sovietici transmiteau ordinele în scris, în limba rusă, după care erau traduse în româneşte. Relaţiile dintre cadrele de conducere ale DIE şi consilierii sovietici au fost percepute diferit, probabil în funcţie de oportunismul şi ambiţiile fiecăruia. Numai astfel se poate înţelege sensul destăinuirilor lui Constantin Horobeţ, fost ofiţer DIE care şi-a desfăşurat activitatea pe spaţiul SUA şi Marea Britanie: „Mihai Gavriliuc nu ne lăsa să raportăm totul consilierilor sovietici. Dimpotrivă, Nicolae Doicaru [adjunctul şefului DIE - *n.n.*] nu făcea nimic fără să-i consulte". (Apud Mihai Pelin, *DIE 1955-1980. Culisele spionajului românesc*, p.29.)

Conform înţelegerilor oficiale, consilierii sovietici trebuiau să aştepte să li se prezinte cazurile asupra cărora conducerile Direcţiilor centrale din Securitate aveau nevoie de asistenţă sau de consiliere. În realitate, aceştia, pe lângă supravegherea agenţilor proprii, informau asupra situaţiei din România. Consilierii aveau grijă ca directivele şi ordinele emise de organele de Securitate româneşti să fie realizate în „spiritul" celor care guvernau de la Moscova activitatea MGB. Pe baza informaţiilor obţinute de consilieri şi a directivelor primite apoi de la Moscova, ei influenţau numirea, promovarea sau schimbarea din funcţii a persoanelor din structurile româneşti şi inspirau programele de activitate după modelul sovietic. Consilierii raportau la Moscova şi asupra abuzurilor făcute de „tovarăşii din conducerea superioară de partid şi de stat". De pildă, Alexandr Mihailovici Saharovski raporta în ianuarie 1952 că „secretarii CC al PMR, Ana Pauker, Vasile Luca şi Teohari Georgescu nu acordă sprijinul necesar tovarăşului Gheorghiu-Dej şi îi creează greutăţi în muncă". (Fragmente din acest document au fost publicate de Tatiana Pokivailova în „Cotidianul", 23 iunie 1998, p.12.)

Şeful consilierilor mai atrăgea atenţia asupra „performanţelor" la care ajunseseră unii tovarăşi din conducerea regimului de la Bucureşti, numai în câţiva ani de guvernare: „Ana Pauker, Vasile Luca şi Teohari Georgescu duc o viaţă lipsită de modestie şi se înconjoară de persoane dubioase. Aceşti trei conducători ai guvernului român au la dispoziţie un fond personal special, care depăşeşte 11 milioane de lei…" . (Pentru comparaţie menţionăm că suma generală a încasărilor impozitelor de la ţărănime, prevăzută de Marea Adunare Naţională pentru anul 1951, a fost de 12 milioane de lei (*ibidem*).)

După cum se poate constata, raportul lui Saharovski a fost întocmit chiar în perioada în care Gheorghiu-Dej a declanşat campania „de demascare" a deviatorilor, urmată de anchete, proces şi condamnare, ceea ce înseamnă că prin informaţiile trimise la Moscova, consilierii sovietici au jucat un rol important în consolidarea poziţiei secretarului general al partidului de la Bucureşti.

Şi Ministerul Afacerilor Interne a fost ajutat permanent de un grup de consilieri sovietici, având în frunte pe Ivan Sergheevici Matuşenco. Acesta comanda consilierii sovietici de la direcţiile operative din Direcţia Generală a Miliţiei şi de la comandamentele de arme, Grăniceri, Pompieri, Trupe de intervenţii, Trupe de pază, Direcţia Generală a instanţelor, Direcţia Generală a Penitenciarelor şi Coloniilor de muncă, Direcţia Generală a Arhivelor Statului, precum şi în Direcţiile logistice. Şi aici, avizul consilierilor sovietici era obligatoriu în toate problemele mai importante. Până în anul 1958 nu au existat cazuri în care MAI să transmită ordine eşaloanelor inferioare fără avizul unui consilier

sovietic. De asemenea, consilierii participau la bilanţurile anuale la nivelul unităţilor centrale teritoriale (Arh SRI, fond „d", dosar nr. 10 256, f. 2-3 şi 436.), documentele supuse dezbaterilor fiind traduse în limba rusă, în prealabil, iar consilierii prezentau sugestiile şi propunerile lor care corespundeau directivelor primite de la Moscova (Valeriu Bălteanu, *op. cit.,* p. 44-45.)

Consilierii sovietici şi-au făcut simţită prezenţa, la fel de substanţial şi în activitatea Direcţiei de Informaţii Militare de la Marele Stat Major. Supravegherea şi controlul s-au realizat sub forma „îndrumării", prin consilieri militari - majoritatea proveniţi din structurile GRU - aflaţi în legătură permanentă cu Biroul ataşatului militar sovietic acreditat în Bucureşti.

Aceştia se amestecau în toate problemele informativ-operative, de cadre şi acreditări pentru ataşaturile militare în străinătate, supervizau orice document de informare etc., ceea ce crea multe greutăţi ofiţerilor români. Aşa se face că unele documente de comandament păstrate atestă ingerinţe din partea consilierilor militari sovietici ce „nu pot fi şi nici nu sunt compatibile cu situaţia unui organ de informaţii", situaţia fiind dăunătoare „nu numai muncii Direcţiei Informaţii Militare, ci şi muncii altor organe"158. Acelaşi raport din care am citat, întocmit de un ofiţer român, mai făcea referire cu toată claritatea că „s-au făcut în cercări de amestec în treburile interne ale Direcţiei Informaţii şi de substituire a conducerii acesteia". (Direcţia de Informaţii Militare, *Între ficţiune şi adevăr,* Bucureşti, 1994, p.135.)

Generalul de divizie (r) Marin Pancea, fost şef al Direcţiei de Informaţii Militare, îşi amintea despre consilierii sovietici că aceştia „participau la toate şedinţele de pregătire profesională ale ofiţerilor români, cu titlu de «dascăli îndrumători»". „În realitate - continua acelaşi memorialist - exercitau controlul şi supravegherea acestor şedinţe şi, în special, comportamentul cadrelor participante. Deseori, aceştia interveneau peste capul comandantului, apostrofând şi chiar jignind pe unii dintre ofiţerii români participanţi".

Dacă ofiţerii români îşi argumentau opiniile strict profesionale şi regulamentar, altfel sau în contradicţie cu soluţiile consilierilor sovietici, erau taxaţi ca „duşmani ai Uniunii Sovietice şi implicit duşmani ai poporului, putând suporta consecinţe dintre cele mai grave, adică periclitarea carierei militare sau chiar pierderea libertăţii".

Raportul citit de Emil Bodnăraş în şedinţa Secretariatului CC al PMR, din 9 ianuarie 1950, care se referea la situaţia armatei şi a problemelor de apărare naţională, menţiona expres că la întocmirea documentului asistase „tov. Kolganov, consilier militar principal". „Apreciind rolul deosebit de important şi valoarea sprijinului primit din partea consilierilor militari sovietici", Secretariatul CC al PMR a socotit necesar „de a interveni la guvernul URSS pentru detaşarea pe lângă armata RPR a încă unui număr de consilieri militari". Documentul atestă că s-au solicitat încă 9 consilieri, din care unul pe lângă Serviciul de Contrainformaţii al armatei. (General de divizie (r) Marin Pancea, *Armata, Securitatea. Populaţia. Decembrie 1989 - Revoluţie sau lovitură de stat ?* Un interviu cu fostul şef al Direcţiei de Informaţii a Armatei realizat de Graziela Bârla, Bucureşti, 1999, p.20. General de divizie (r) Marin Pancea, *Armata, Securitatea. Populaţia. Decembrie 1989 - Revoluţie sau lovitură de stat ?* Un interviu cu fostul şef al Direcţiei de Informaţii a Armatei realizat de Graziela Bârla, Bucureşti, 1999, p.20.)

Consilierii sovietici din structurile informative şi contrainformative din Ministerul Afacerilor Interne, Securitate şi Ministerul Apărării Naţionale asigurau şi schimbul de informaţii cu structurile similare din URSS. De regulă, consilierii se rezumau la a solicita date despre cetăţenii români „suspecţi", pe care îi reţineau, anchetau şi, fie îi expediau peste graniţă, fie îi recrutau.

În armată, la fel ca şi în Securitate, „elita" cadrelor o formau cei şcoliţi la Academiile militare sau cele tehnice din URSS. Aceştia manifestau o atitudine arogantă şi dispreţuitoare faţă de ofiţerii şcoliţi în ţară, fiind pe deasupra şi protejaţii consilierilor sovietici. „O bună parte dintre ei - îşi amintea generalul (r) Marin Pancea - au constituit o pradă uşoară pentru serviciile de spionaj sovietice. Sosiţi în ţară în rândurile armatei, aceştia păstrau legături cu consilierii sovietici care, fără excepţie, desfăşurau activităţi informative pe teritoriul României, în folosul serviciilor secrete sovietice.

Comunicarea între ei se făcea fără translatori, aşa încât transmiterea de informaţii se producea fără nici o dificultate". (General de divizie (r) Marin Pancea, *op. cit.,* p.19.)

Serviciile de securitate sovietice au exercitat astfel o influenţă şi supraveghere covârşitoare, prin intermediul consilierilor, nu numai asupra organelor de informaţii şi securitate româneşti, ci şi asupra

conducerii PMR. Exemplul ilustrativ este componenţa anturajului tehnic al secretarului general, Gheorghiu-Dej. În 1948, secretara sa personală era Nina Nikonova, soţia lui Serghei Nikonov, şeful SSI până în 1951, fost agent OGPU. Şeful de cabinet al lui Dej a fost Mihail Gavrilovici, agent MGB/KGB, iar colonelul Valerian Bucikov, consilier MGB pe lângă cea de a şasea Direcţie a Securităţii care răspundea de paza personală a liderului comunist de la Bucureşti.

METODE, MIJLOACE, TEHNICI ŞI MENTALITĂŢI DIN ACTIVITATEA ORGANELOR DE SECURITATE

Regimurile comuniste au însemnat, dincolo de lupta de clasă care justifica în ochii lor represiunea, controlul tuturor domeniilor: social-economic, politic, cultural, militar şi, nu în cele din urmă, al securităţii statului. Unui astfel de control nu trebuia să-i scape nimic, nici măcar viaţa intimă a individului. În atari condiţii s-a dezvoltat o diversitate de mecanisme destinate să producă atitudini docile în rândul cetăţenilor şi să garanteze că nemulţumirea nu se va putea transforma în opoziţie directă. Istoria regimului comunist din România, cel puţin în primii 10-15 ani - atunci când represiunea a cunoscut formele cele mai groteşti -, poate fi reconstituită nu numai pe baza unor analize pe verticală, ci şi prin cercetarea proceselor şi fenomenelor pe orizontală. Sub acest din urmă aspect este interesant de urmărit intimitatea mentalităţilor, tiparul comportamental al funcţionarilor de stat, al oamenilor, al grupurilor socio-profesionale, şi aceasta pentru că este important nu numai **ce** s-a făcut, ci şi **cum** s-a făcut.

Metodele, mijloacele, tehnicile şi mentalităţile represiunii politice instituţionalizate au fost caracteristice tuturor serviciilor de securitate din statele unde s-au impus regimuri totalitarist-comuniste. În ţările devenite după al doilea război mondial sateliţi ai Moscovei, serviciile de securitate şi-au creat sisteme capabile să asigure supravegherea populaţiei în baza legilor care apărau puterea comunistă şi respectând criteriile ideologiei intolerante a aşa-zisei „lupte de clasă" pe care le-au ridicat la rangul de politică de stat. După cum spunea Erich Mielke - fost şef al STASI (*Ministerium für Staatssicherheit* - Ministerul Securităţii Statului din Republica Democrată Germania) în perioada 1957-1989 -, astfel de instituţii au reprezentat „suprastructura de observare globală a societăţii". (Lucia Popârţan, „*Poliţiile politice" - subiect de actualitate în tranziţia de la totalitarism la democraţie*, în „Buletin de informare generală", nr. 1 (4), 1998, p. 17.)

Pentru realizarea unui asemenea obiectiv strategic, imensele resurse materiale şi umane au fost irosite în vederea obţinerii unor informaţii despre opiniile oamenilor.

Şi în România principalul obiectiv al activităţii organelor de securitate în perioada 1948-1964 a fost represiunea, iar mijloacele, metodele şi tehnicile folosite au căpătat caracteristici specifice. Documentele de arhivă atestă fără dubii aspectele preponderent represive în folosirea: reţelei informative (agentura secretă), reţinerilor şi arestărilor, anchetelor informative, cenzurii corespondenţei, tehnicii operative, supravegherilor şi percheziţiilor secrete. Alte practici des uzitate în activitatea informativ-operativă - chiar de serviciile de informaţii din ţările cu o lungă tradiţie democratică -, cum ar fi combinaţiile informative, jocurile operative, dezinformarea agenţilor străini sau recrutarea sub steag străin, se dovedeau mult prea rafinate pentru a fi la îndemâna unor ofiţeri lipsiţi de cultură generală şi chiar profesională. Cel puţin pentru perioada de început a aparatului de Securitate, asemenea metode trebuie trecute mai degrabă la capitolul „excepţii" sau „deziderate". Întâlnim şi practici inspirate din activitatea ilegală a partidului comunist care, suprapuse peste cele clasice, ne oferă un tablou pitoresc prin expresivitate, ceea ce dă o notă caracteristică muncii de securitate, adică a acelei activităţi concepute să facă ordine „definitivă", să „cureţe" societatea de duşmani şi să contribuie decisiv la „construirea socialismului".

Reţeaua informativă

Există o gamă variată de noţiuni tehnice pentru activitatea de informaţii, aici fiind valabil dictonul „câte case atâtea obiceiuri". În practica serviciilor de informaţii occidentale, pentru a se desemna o sursă umană secretă, se folosea, de regulă, noţiunea de „*informator*". În glosarul limbajului de specialitate întocmit de Ernest Volkman, informatorul este definit ca „o persoană înrolată de un serviciu de informaţii - fie pentru bani, fie din cauza convingerilor politice - pentru a servi ca sursă de informaţii sau pentru a duce la îndeplinire alte sarcini colaterale în ţara natală". (Ernest Volkman, *Spionaj*, Editura RAO, 1998, p.19.)

În situaţia în care un informator, de obicei situat într-o importantă poziţie guvernamentală, politică sau de afaceri, al cărui rol primar consta în influenţarea politicii şi nu colectarea de informaţii, intra în categoria „*agenţilor de influenţă*". Când un informator, aflat sub controlul unei agenţii (serviciu) de contrainformaţii (contraspionaj) sau poliţie, cu sarcina de a infiltra o organizaţie politică ori de a instiga la acte ilegale sau acţiuni violente, menite să discrediteze acea organizaţie şi să justifice contramăsuri externe, era considerat „*agent provocator*". „*Căsuţa poştală*" sau „*cutia cu scrisori*" era informatorul utilizat ca mesager pentru a primi şi transmite mesaje. Un astfel de informator mai era cunoscut şi sub denumirea de „*scurtătură*". Când informatorul plantat într-o ţară străină, cu ordin de a duce o viaţă normală şi de a nu efectua operaţiuni de spionaj până când nu i se comanda să o facă - de regulă, în cazul unor ostilităţi -, atunci era considerat „*agent adormit*" sau „*în rezervă*". Mai exista şi o altă categorie, şi anume, aceea de „*agent aruncat*", pentru cazurile în care un informator era sacrificat în intenţia de a se distrage atenţia de la alţi informatori mai importanţi. Toate aceste categorii de agenţi-informatori formau împreună „*agentura secretă*", ce se afla în legătura şi sub comanda unui agent - ofiţer, salariat al serviciului de informaţii al unei naţiuni, cu statut de funcţionar guvernamental. În terminologia informaţiilor occidentale, se mai întâlneşte şi noţiunea de „*agent de control*" sau „*ofiţer de caz*", desemnat a superviza activitatea altor agenţi sau informatori, sau a unei reţele - „*cerc*" - de agenţi-informatori şi alte detalii. Se mai întâlnesc şi alte denumiri pentru cazuri speciale. De pildă, „*cârtiţa*" era denumirea informatorului sau agentului (ofiţer al serviciului) infiltrat în structura politică, de informaţii sau militară a unei naţiuni-ţintă, care avea ca obiectiv specific ascensiunea într-o poziţie cheie, moment în care persoana respectivă putea fi activată pentru a furniza informaţii importante ce nu se puteau obţine pe altă cale. În situaţia în care agentul sau informatorul era descoperit, identificat ori planau asupra lui suspiciuni bine fondate de către contraspionajul advers, în jargonul informaţional american i se spunea „*agent expus*" (sau ars). În activitatea serviciilor de securitate sovietice, un agent care opera într-o ţară străină, sub identitate falsă, se numea „*ilegal*", iar când opera sub acoperire diplomatică, ceea ce-i acorda imunitate împotriva arestării şi cercetării informative, se numea „*legal*". Serviciile secrete germane mai foloseau noţiunea de „*agent indicator*" pentru informatorii cu sarcini de a identifica şi puncta persoanele disponibile, cu posibilităţi şi calităţi specifice activităţii informativ-operative. „*Agenţii recrutori*" erau ofiţerii specializaţi în a iniţia întâlnirile şi dialogurile cu persoanele indicate, pentru a le atrage treptat la colaborare cu serviciul. Aceştia îşi studiau foarte bine persoana, după care întocmeau un plan de recrutare în care se consemna şi baza recrutării, adică motivul (ideologic, pecuniar sau alte avantaje etc.). Astfel de agenţi (indicatori şi recrutori) îi întâlnim şi în practica Serviciului Secret de Informaţii al Armatei Române condus de Mihail Moruzov, precum şi la Serviciul Special de Informaţii din vremea lui Eugen Cristescu. SSI-ul (SSI - siglă folosită pentru a desemna cele două instituţii româneşti care au funcţionat din 1924 până în aprilie 1951.) folosea pentru agenţii informatori alte denumiri: *observatori* (utilizaţi în interior sau peste frontieră în orice activitate de colectare a informaţiilor); *incidentali* (dirijaţi ocazional, de regulă cei cu posibilităţi de pătrundere în mediile diplomatice); *locali* (cei mai numeroşi, erau dirijaţi şi instruiţi să culeagă informaţii despre ceea ce era de interes într-o localitate, mediu sau loc de muncă); *de penetrare* (ajutaţi să pătrundă cât mai adânc în ierarhia de vârf a organizaţiilor şi grupărilor politice pentru un interes de perspectivă); *mobili* (executau misiuni informative în mai multe locuri şi erau recrutaţi din rândurile comis-voiajorilor,

negustorilor ambulanţi, artiştilor, circarilor, ziariştilor, pescarilor din Delta Dunării, marinarilor, etc.); *obligaţi* (cei care lucrau constrânşi şi erau recrutaţi din rândurile proxeneţilor, pederaştilor, infractorilor, sau a celor care duceau o viaţă imorală); *temporari* (cei care îndeplineau mai multe misiuni ocazionale); *voluntari* (cei care îşi ofereau serviciile din proprie iniţiativă, dar erau verificaţi permanent); *propagandişti* (similari agenţilor de influenţă); *cercetaşi* (cu misiuni peste hotare); *sedentari* (din rândul străinilor folosiţi pe teritoriul altor state); *de rezervă* (similari celor *în adormire* sau în *conservare*).

Organele de Securitate din România, imediat după formare, au renunţat la *practicile* şi *terminologiile* burgheze, simplificând lucrurile, ceea ce s-a dovedit total păgubos şi în detrimentul activităţii de informaţii propriu-zise. În primul rând s-a renunţat la practica *ofiţerilor analişti* şi *recrutori,* apoi a agenţilor *indicatori* şi *de legătură* folosiţi de SSI după model occidental, ceea ce însemna o strictă specializare pentru buna desfăşurare a activităţii de analiză, recrutare, instruire şi dirijare a agenturii. Ofiţerului de securitate i s-au stabilit toate aceste sarcini legate de tehnica lucrului cu agentura, pe lângă alte responsabilităţi privind instrumentarea cazurilor, mai precis întocmirea dosarelor „duşmanilor din interior şi exterior". Prin urmare, tehnica lucrului cu agentura, care în esenţă reprezintă alături de filaj şi contrafilaj partea cea mai rafinată a „artei informaţiilor", a fost înlocuită brutal în practica şi mentalitatea organelor Securităţii cu „tehnica" întocmirii dosarelor de informatori (vezi *infra*), ceea ce a adus, pe lângă un volum inutil de muncă birocratică, un adevărat dezastru în ceea ce priveşte păstrarea confidenţialităţii surselor secrete umane. Şi aceasta pentru că, aşa cum demonstrează din plin istoria serviciilor secrete, birocraţia în munca cu agentura însemnă posibilităţi infinite de scurgere a informaţiilor.

Agentura secretă sau reţeaua informativă, după terminologia proprie, a constituit principalul mijloc al activităţii de securitate pentru culegerea şi verificarea informaţiilor de interes. Renumitul antropolog american Katherine Verdery, în lucrarea sa *What was Socialism and what come next,* publicată la Princeton University Press în 1996, a făcut o interesantă evaluare asupra rolului reţelelor de informatori create de organele de Securitate din spaţiul sovietic: „În fiecare ţară, instituţii similare KGB-ului au servit la perpetuarea supravegherii cu grade diferite de intensitate şi succes. Deosebit de eficiente au fost poliţiile secrete din Uniunea Sovietică, Germania de Est şi România, dar reţele de informatori şi colaboratori au funcţionat, într-o anumită măsură, în toate ţările. Acestea au format un sistem de «producţie» foarte bine pus la punct, paralel cu sistemul de producţie a bunurilor, un sistem care producea hârtii ce conţineau poveşti reale sau falsificate despre oamenii peste care stăpânea partidul". (Katherine Verdery, *Ce a fost socialismul şi de ce s-a prăbuşit el?,* în *Revoluţiile din 1989. Între trecut şi viitor*, volum coordonat de Vladimir Tismăneanu, Polirom, 1999, p.81.)

Un alt autor american, John O. Koehler, în lucrarea sa care a cunoscut lumina tiparului şi în limba română, în 2001, sub titlul *Stasi. Faţa ascunsă a poliţiei secrete Est-Germane*, aprecia că în practica serviciilor de securitate din fostul Bloc Estic, imensa reţea de informatori era folosită în primul rând pentru „supravegherea şi intimidarea populaţiei". Din această cauză est-germanii foloseau expresia „*flachen-deckend*", care însemna că „nimic nu scapă nedescoperit". De aici şi concluzia formulată de acelaşi autor, potrivit căreia „asemeni Gestapoului, Stasi a reprezentat partea sinistră a meticulozităţii germane". (John O. Koehler, *Stasi. Faţa ascunsă a poliţiei secrete Est-Germane*, Bucureşti, 2001, p.)

În ceea ce priveşte Securitatea din România, reţeaua informativă - „*arma de bază a instituţiilor informativ-operative*", cum o denumeşte generalul Neagu Cosma (General div. (r) Neagu Cosma, *Securitatea, poliţia politică, dosare, informatori,* Bucureşti, Editura Globus, 1998, p. 50. General div. (r) Neagu Cosma, *Securitatea, poliţia politică, dosare, informatori,* Bucureşti, Editura Globus, 1998, p. 50.) - era formată din: informatori (calificaţi şi necalificaţi), colaboratori, gazde, case de întâlniri şi rezidenţi.

Informatorii calificaţi erau persoane recrutate special pentru un anumit caz sau o anume problemă şi care beneficiau de o instruire mai detaliată şi concretă din partea ofiţerului de securitate recrutor. Contactele între informatorii calificaţi şi ofiţerii de legătură erau mai dese. În funcţie de informaţiile obţinute, persoana era dirijată şi primea instrucţiuni referitoare la modul în care trebuie să acţioneze sau să se comporte pe lângă obiectivele aflate în atenţie. Instructajul viza, de obicei, modul

de purtare a dialogului cu persoana sau persoanele de la care urma să se obţină nota informativă. Atât ofiţerul recrutor, cât şi ofiţerul de legătură se recomandau cu nume conspirative, respectându-se astfel regula de bază a informaţiilor. La recrutare, informatorii calificaţi primeau şi ei un nume conspirativ, li se fixau parolele de intrare în contact cu ofiţerii de legătură; erau instruiţi în privinţa legendelor folosite pentru casele şi locurile de întâlnire. De asemenea, semnau un angajament privind necesitatea păstrării secretului şi conspirativităţii depline asupra activităţii de informaţii, loialitatea faţă de regimul politic şi interesele de securitate. Conţinutul angajamentului varia în funcţie de calităţile, personalitatea şi poziţia socială a informatorului.

În funcţie de caz sau momente operative, informatorii calificaţi puteau fi predaţi în legătură temporară altor ofiţeri din unităţile şi structurile informative, aplicându-se principiul utilităţii.

În conformitate cu ordinele, directivele şi instrucţiunile MAI referitoare la „munca cu agentura", un informator ideal ar fi trebuit să aibă următoarele caracteristici: „adept convins al noii orânduiri, cu un spirit patriotic dezvoltat, cel puţin absolvent de liceu, cu o cultură generală bogată care să-i dea posibilitatea să înţeleagă dezideratele muncii de securitate, bine pregătit profesional, cu largi posibilităţi informative pe lângă obiectivul urmărit, sincer, discret, etc." (Serviciul Român de Informaţii, *Cartea Albă a Securităţii*, vol. II, p.141.)

Informatorii necalificaţi erau persoane atrase la munca de securitate, temporar, „fără să li se ia un angajament scris", iar instruirea era mult mai sumară. La această categorie intrau de regulă persoanele care se ofereau din proprie iniţiativă să dea informaţii organelor de securitate. Cei care dovedeau calităţi şi/sau obţineau rezultate bune, în sensul că difuzau informaţii de interes, erau trecuţi ulterior în categoria informatorilor calificaţi, urmând procedura de rigoare. Majoritatea informatorilor necalificaţi erau însă delatori şi tot felul de oportunişti care, prin furnizarea de informaţii către Securitate, urmăreau un anumit scop sau chiar să plătească poliţe.

Colaboratorii erau persoanele folosite ocazional, de către ofiţerii de securitate, de obicei pentru verificarea unor date şi informaţii dintr-un anumit mediu, loc sau despre o problemă de interes. Contactele cu ofiţerii de legătură erau sporadice, în funcţie de cazurile aflate în lucru.

Tot în calitate de colaboratori erau recrutaţi funcţionarii din instituţii care puteau ajuta cu date, informaţii şi activităţi pur tehnice organele de securitate. Aşa ne explicăm prezenţa masivă a funcţionarilor de la oficiile poştale şi telefonice, de la serviciile de cadre din întreprinderi, recepţionerii de la hoteluri. Uneori şi chelnerii erau folosiţi pentru plasarea tehnicii operative la mesele din localurile unde se desfăşurau momentele operative mai importante ale unui caz. Ofiţerii de securitate şcoliţi şi trecuţi prin cursurile de specialitate moscovite foloseau, în calitate de colaboratori, şi pe vânzătorii ambulanţi, sau pe cei de la chioşcurile de ziare, librării, florării etc., alteori bibliotecarii sau custozii sălilor de lectură de la arhive. Rolul lor era de a primi plicuri sigilate de la anumite persoane indicate de ofiţer (de regulă rezidenţi) şi de a le preda ofiţerului de caz.

Prin urmare, aceşti colaboratori jucau rolul de „*căsuţe poştale*", care asigurau legătura impersonală între agentură şi ofiţer. Desigur că pentru o bună colaborare erau recompensaţi în bani sau obiecte în funcţie de contribuţia fiecăruia. Li se făcea şi o instruire specială pentru a folosi „s*emafoarele*", adică semnale optice sau acustice pentru a-şi atenţiona ofiţerul sau agentul de legătură. De exemplu, un ghiveci cu flori sau un aparat radio expus la vedere lângă căsuţa poştală putea indica situaţia de pericol, în sensul că întâlnirea nu putea avea loc pentru că în preajmă se aflau persoane „nepoftite", ceea ce ar fi putut duce la deconspirarea legăturii; lipsa acelor obiecte putea să indice că erau asigurate condiţiile de contact. Astfel de practici au fost aduse de activiştii partidului, care acumulaseră experienţă în perioada ilegalităţii, şi au început să fie tot mai des uzitate de ofiţerii români pentru a-şi acoperi acţiunile faţă de privirile indiscrete ale consilierilor sovietici. Pe măsură ce rolul consilierilor sovietici a fost diminuat, s-a renunţat treptat la astfel de practici, cel puţin pe plan intern, adică în activitatea de contraspionaj şi contrainformaţii militare, dar a continuat să fie folosită pe plan extern.

O categorie aparte o formau **informatorii de cameră,** acele persoane recrutate din rândul deţinuţilor politici. Rostul lor era de a „ţine la curent" pe ofiţerii de securitate, cu sarcini informative în

penitenciare, despre tot ceea ce discută şi cum se comportă deţinuţii politici pe timpul detenţiei. Practica nu era nouă, ea se întâlneşte în perioada interbelică. Siguranţa obişnuia să recruteze agenţi din rândul comuniştilor şi legionarilor arestaţi. Despre folosirea acestei practici în munca de securitate aminteşte cu subtilitate şi fostul deţinut politic, Ticu Dumitrescu - liderul AFDPR şi un neobosit cercetător al arhivelor fostei Securităţi - atunci când se referă la unii deţinuţi politici că au rămas „demni" în vreme ce alţii s-au dovedit „iude nemernice". Au existat şi cazuri în care informatorii de cameră, deosebiţi de scrupuloşi în preocupările lor informative nu au omis nici gesturile normale, de omenie venite din partea unor gardieni care-i ajutau în diferite moduri (transmiterea de fotografii, scrisori, alimente etc. din partea familiilor) pe cei anchetaţi şi întemniţaţi. În astfel de cazuri, informatorii de cameră n-au pregetat de a se prezenta chiar în calitate de martori ai acuzării la procese, iar gardienii implicaţi în „acte de omenie" au suportat consecinţe grave.

Gazdele caselor de întâlnire erau persoanele care puneau la dispoziţie din proprie iniţiativă sau la solicitarea ofiţerilor de securitate anumite spaţii, încăperi, chiar locuinţe ce erau folosite la întâlnirile conspirative cu informatorii şi colaboratorii. În această categorie se regăsesc persoanele care nu aveau familie, sau care lipseau perioade mai lungi de la domiciliu, fie din interese profesionale, fie de altă natură cum ar fi: şoferii de cursă lungă, mecanicii de tren, aviatorii, marinarii, etc.

La recrutare, gazdele semnau un angajament prin care se obligau să păstreze confidenţialitatea folosirii locuinţei de către ofiţerii de securitate, în perioada când lipseau de la domiciliu, şi erau recompensaţi cu sume de bani sau cadouri. Pentru cei care lipseau perioade mai lungi de la domiciliu, ofiţerii de securitate se ofereau să plătească chiriile şi luau măsuri pentru întreţinerea locuinţei. Era absolut obligatoriu ca prezenţa ofiţerilor la domiciliile respective să fie bine acoperită („legendată") pentru a nu atrage atenţia vecinilor.

Casele de întâlniri erau folosite, de regulă, de unul sau doi ofiţeri, pentru o perioadă de timp, după care puteau fi utilizate de alţi ofiţeri ori în alte scopuri de către serviciile de securitate posesoare ale unor asemenea acoperăminte.

Folosirea caselor de întâlniri se făcea conform unor grafice lunare sau săptămânale în care erau menţionate data, ora şi durata fiecărei întâlniri ce se organiza acolo. Existau şi alte reguli în folosirea caselor de întâlniri, ca de exemplu interzicerea organizării de întâlniri cu tot grupul de informatori ai unei reţele; obligativitatea pentru persoanele din reţea, introduse în case, de a cunoaşte foarte bine legenda sub care era cunoscută în zonă, mai ales de către vecini; interzicerea de a se depozita documente secrete, elemente de birotică sau alte aparate care să trădeze adevărata menire a casei, etc. (Vezi *Dicţionar pentru buzunarul agenţilor secreţi*, în „Alerta", 14 septembrie 2000, p.16.)

În situaţia în care una dintre persoanele din reţeaua informativă se dovedea mai „guralivă", în sensul că se scăpa la vreun prieten, rudă ori chiar colegi de serviciu, povestind despre legătura sa cu organele de securitate - ceea ce în termeni tehnici se numeşte deconspirare - casa de întâlniri în care fusese introdusă persoana respectivă era imediat abandonată. În astfel de situaţii se trecea şi la verificarea loialităţii celorlalte persoane (informatori sau colaboratori) introduse în casa de întâlniri, iar dacă rezultau probleme deosebite se luau măsuri de protecţie: încetarea legăturii cu persoana respectivă şi influenţarea ei în ideea de a renunţa la „pălăvrăgeală". Dacă se constata că persoana nu înţelegea să-şi modifice comportamentul se puteau lua şi măsuri de avertizare, atenţionare sau chiar de intimidare.

Rezidenţii erau persoane din rândul informatorilor calificaţi cu rezultate şi calităţi deosebite pentru munca informativ-operativă, cărora ofiţerul de securitate le încredinţa legătura cu 4-5, maximum 8, informatori şi colaboratori. Rezidenţii erau recrutaţi şi din rândul celor care aveau o anumită experienţă în activitatea conspirativă: foşti ofiţeri de informaţii de la Secţia a II-a a M.St.M., Siguranţă, Jandarmerie, Corpul Detectivilor şi chiar SSI.

Sisteme de legătură, recrutare şi evidenţă

Legătura între ofiţerul de securitate şi informatori, colaboratori, gazdele caselor de întâlniri ori rezidenţi se făcea direct (prin contact personal) şi/sau indirect (prin relaţie impersonală). Cele mai des

uzitate erau contactele directe (personale), când ofiţerul se întâlnea cu sursa secretă (indiferent de categorie), de la care primea informaţia verbală sau scrisă sub forma unei note informative. Când informatorul refuza ori nu avea timp sau nu dispunea de un spaţiu şi mediu adecvat pentru conspirativitate de a întocmi note informative scrise, la întâlnire, ofiţerul îşi nota în agendă ceea ce-l interesa, după care întocmea un raport informativ. Legătura impersonală se utiliza mai rar în activitatea de securitate internă. În situaţii speciale se foloseau „căsuţele poştale" şi „locurile secrete pentru mesaje". În jargonul informaţional sovietic, locurile secrete pentru mesaje de numeau „*budok*". (Ernest Volkman, *op.cit.*, p.9.)

De obicei, acestea erau locuri situate într-o zonă publică, unde persoanele din reţea puteau lăsa materialele informative sau schimba mesaje cu ofiţerul sau rezidentul, fără a fi nevoiţi să suporte riscul unei întâlniri personale. Tipic, aceste locuri erau cotloane sau fisuri a căror utilizare de către public era imposibilă. Se mai foloseau în acelaşi scop şi diverse alte locuri bine adăpostite şi ferite de umezeală, din parcuri, păduri, grădini etc. Containerele cu mesaje puteau fi depuse şi în locuri scobite în ziduri, garduri, grilaje, balustrade etc., totul depinzând de ingeniozitatea celor implicaţi în activitatea informativ-operativă.

Indiferent de categoria din care făceau parte în reţeaua informativă a Securităţii, fiecare persoană era instruită, atât la recrutare cât şi după, să nu ocolească nici o faptă care ar fi putut aduce atingere legilor ţării. „Datorită acestei orientări - scrie generalul (r) Neagu Cosma -, reţeaua informativă a Securităţii a furnizat în decursul anilor, organelor de Miliţie, o cantitate importantă de informaţii care vizau infracţiuni de drept comun cum, de altfel, şi reţeaua Miliţiei a dat informaţii de mare folos pentru Securitate". (General div. (r) Neagu Cosma, *op. cit.,* p. 49.)

Pentru toate aceste categorii de agenţi din reţeaua informativă a Securităţii, recrutarea se făcea: pe baza sentimentelor patriotice; din interes (de obicei material, sau promisiuni cu privire la promovarea în funcţie); ori prin constrângere - şantaj (existenţa unui „dosar compromiţător" aflat în posesia organelor de securitate sau miliţie). Dacă e să facem o comparaţie, din acest punct de vedere, cu informatorii folosiţi de *Special Branch* (Serviciul Special, secţie a Scotland-Yard-ului, principala instituţie cu rol de poliţie politică în Marea Britanie), se poate constata cu uşurinţă similitudini. În funcţie de baza recrutării, Special Branch-ul folosea patru categorii de informatori: *inocenţi* (persoane care erau active la locul de muncă, fapt pentru care comunicau ofiţerului ceea ce li se părea lor că ştie toată lumea şi era de interes pentru organele statului); *reacţionari* (persoane animate de răutate, invidie şi care apreciau că unul sau altul dintre colegi sau prieteni este periculos pentru interesul lui personal sau al societăţii); *plătiţi* (persoanele care recunoşteau că furnizează informaţii pentru bani, deşi sumele erau mici şi la intervale neregulate, sau pentru sprijin în diferite situaţii); *şantajaţi* (cei care colaborau cu ofiţerii pentru că aceştia din urmă îi aveau la mână cu date care le puteau aduce prejudicii sau puteau atrage condamnări). (Tony Bunyan, *History and Practice of Political Polices in Great Britain*, published by Quarters Book Limited London, 1977, p.12.)

Cea mai des uzitată era metoda atragerii treptate la colaborare şi apoi a recrutării pe baza exploatării şi cultivării sentimentelor patriotice ale persoanelor vizate de Securitate, din rândul cetăţenilor români. În cazul străinilor se miza pe sentimentele de simpatie faţă de satul român. Astfel de agenţi dădeau şi cele mai bune rezultate. În schimb, informatorii recrutaţi prin şantaj sau prin cointeresare materială erau mai puţini ca număr şi folosiţi ocazional. De regulă, rezultatele lor erau bune, dar conjuncturale, iar ofiţerii de legătură nu puteau avea în vedere o perspectivă mai lungă a colaborării. (Vezi pe larg la Col. (r) dr. Gheorghe Raţiu, *„Cutia Pandorei". Arhivele Securităţii. Surprize şi capcane*, Editura Paco, Bucureşti, 1997, p.36 şi urm.)

În ceea ce priveşte profilul optimal sau „portretul-robot" al candidatului la recrutare, din studiul documentelor de arhivă (ordine, instrucţiuni, metodologii, directive privind recrutarea) întâlnim înserate următoarele caracteristici: „adept convins al noii orânduiri, spirit patriotic dezvoltat, cel puţin absolvent de liceu, cultură generală bogată (pentru a înţelege dezideratele muncii de securitate), bine pregătit profesional, cu mari posibilităţi de infiltrare pe lângă obiectivul urmărit, sincer, discret" să fie „element capabil de a ne aduce informaţii, cu aptitudini şi legături în rândul elementelor duşmane […]

în stare să redea în mod obiectiv şi cinstit informaţiile culese". (Cristina Anisescu, Cornelia Reinhart, *Profilul colaboratorului reflectat în documentele Securităţii,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p.)

Se pare că încă de la început, ofiţerii de securitate au avut unele restricţii în ceea ce priveşte recrutarea agenţilor, indiferent de categorie, din rândul membrilor de partid. Secretarul general al partidului, Gheorghiu-Dej, s-a pronunţat cu claritate în acest sens: „Dacă este nevoie de agentură într-un punct sau altul, asta se face numai cu încuviinţarea primului secretar". La rândul lui, Alexandru Drăghici confirma, la 22 ianuarie 1955, că organele de securitate aveau obligaţia să meargă la primul secretar regional şi să arate că „vor să recruteze un membru de partid pentru munca de informare". (Alina Tudor, *1955: Bătuţi la Securitate, doi ceferişti se plâng lui Gheorghiu-Dej*, în „Cotidianul", 27 mai 1998, p.12.)

Probabil că acest regim special pentru folosirea membrilor de partid în activitatea informativ-operativă se datora suspiciunilor ce persistau în rândul cadrelor de conducere a PMR, temători ca nu cumva să se scurgă informaţii care să-i compromită sau să-i pună în situaţii incomode; aceleaşi temeri, probabil, ca nu cumva agenţii Securităţii să fie dirijaţi spre a influenţa deciziile partidului. Deci totul trebuia ţinut sub control, inclusiv informaţiile care circulau de la partid către Securitate, precum şi acţiunile informative speciale în care erau folosiţi membrii partidului. Numai că acest control, exercitat de organele de conducere ale partidului asupra muncii de securitate, era doar o expresie teoretică. În practică însă ofiţerii nu permiteau nici un amestec din partea partidului, aspect sesizat şi precizat cu claritate de secretarul comitetului de partid Caransebeş, la 22 ianuarie 1955, în faţa lui Gheorghiu-Dej şi a lui Alexandru Drăghici: „La adunările organizaţiilor de bază ale organelor de Securitate, avem dreptul să dăm îndrumări, însă în munca lor profesională nu putem să avem nici un control". (*Ibidem.*)

Copiind sistemul sovietic, pentru toate categoriile de persoane din reţeaua informativă, ofiţerii de securitate întocmeau dosare personale şi fişe de evidenţă. Asemenea practică nu o întâlnim în activitatea serviciilor şi structurilor informative româneşti din perioada interbelică. Ea a avut ca principale consecinţe: amplificarea birocraţiei şi complicarea activităţii informativ-operative; instrucţiuni speciale privind întocmirea dosarelor, a fiecărui document în parte; măsuri suplimentare de protecţie contrainformativă.

Dosarele personale erau păstrate în fişetele ofiţerilor operativi pentru perioada în care legătura era activă, iar după încetarea legăturii informative, dosarul se clasa în arhivă. Un astfel de dosar conţinea, conform instrucţiunilor, câteva acte obligatorii. În primul rând raportul cu propunerea de recrutare aprobat de şeful ierarhic, în care trebuiau făcute menţiuni referitoare la: datele de identificare ale persoanei recrutate şi numele conspirativ stabilit, calităţile pentru munca informativă, problema sau obiectivul spre care era dirijat, garanţiile de loialitate şi baza de recrutare. Urma apoi raportul privind modul cum a decurs recrutarea în care se făceau menţiuni şi despre sistemul de legătură stabilit, şi parolele de rezervă pentru situaţiile în care întâlnirile nu puteau avea loc la data, ora şi locul convenite. O altă piesă obligatorie era tabelul cu ofiţerii care au avut persoana în legătură şi au participat la instruire. În dosarele personale se mai întâlnesc şi alte documente cum ar fi: angajamentele, chitanţele cu sumele de bani oferite de ofiţerii de securitate ca recompense pentru informaţiile furnizate; rapoarte de analiză periodică privind aportul informativ al persoanei respective, dar în care se consemnau metodele şi mijloacele folosite pentru verificarea loialităţii persoanei aflate în contact. În situaţia în care se constatau deconspirări se întocmea de către ofiţer un raport cu propuneri de abandonare şi luarea în lucru activ, adică din colaborator al organelor de securitate, persoana respectivă devenea obiectiv al muncii de securitate, fiind supravegheată până când se clarificau împrejurările şi mobilul producerii „trădării".

Pentru ca un dosar personal să poată fi clasat în arhivă, ultima piesă trebuia să fie raportul, aprobat de şeful ierarhic superior celui care aprobase includerea în reţea, cu propuneri de abandonare şi motivul încetării legăturii informativ-operative. Un astfel de raport se întocmea atunci când persoana nu mai prezenta interes prin informaţiile pe care le furniza sau când înceta din viaţă.

Documentele informative originale, adică notele cu scrierea ologrfă a informatorului sau colaboratorului, erau organizate separat de dosarul personal într-o *mapă anexă*, care după clasarea în

arhivă aveau un regim special, în sensul că nu se dădeau la consultat, iar după 5 ani de la clasare erau distruse pe bază de proces-verbal. Raţiunea unei asemenea măsuri se justifica prin faptul că astfel de documente nu mai prezentau valoare operativă, întrucât, conform altor instrucţiuni, extrase din notele informative originale sau chiar copii, erau exploatate de ofiţeri în dosarele de caz.

Imediat după recrutare, ofiţerii de securitate erau obligaţi, conform instrucţiunilor, să întocmească o fişă de evidenţă „*Model 1*" în dublu exemplar: unul pentru biroul de evidenţă al unităţii din care făceau parte, iar al doilea pentru sistemul manual de evidenţă centralizată, care se mai numea *cartoteca evidenţei generale*, aflată la unitatea centrală de linie (în acea perioadă se numea Serviciul „C"). Pe fişă erau trecute următoarele date: numele şi prenumele persoanei, părinţii, data şi locul naşterii, naţionalitatea, cetăţenia, apartenenţa politică, studiile, profesia, limbile străine cunoscute, locul de muncă şi funcţia, data şi denumirea organului care l-a recrutat, numărul din registrul de evidenţă şi indicativul ofiţerului care a avut persoana în legătură, numele conspirativ şi categoria. (*Evidenţele reţelei informative a aparatului de Securitate* (1), în „Sfera politicii", nr. 52/1997, p.39.)

De exemplu, dacă indicativul ofiţerului era 312, însemna că făcea parte din Direcţia a III-a, serviciul 1 şi biroul 2. Dacă pe fişă nu era trecută data abandonării, însemna că persoana respectivă era în legătură activă, şi orice relaţii nu se puteau obţine decât de la ofiţerul în cauză.

Interesant este şi faptul că dosare personale şi fişe de evidenţă se întocmeau chiar şi pentru persoanele care fuseseră solicitate de ofiţerii de securitate să devină informatori sau colaboratori, dar refuzaseră oferta, din diverse motive.

Când dosarul personal era trimis la arhivă spre clasare, în fişa de evidenţă se completau următoarele date: numărul din registrul de arhivă de la fondul reţea şi data abandonării, adică a încetării legăturii operative.

Periodic, organele de miliţie - evidenţa populaţiei - trimiteau la Serviciul „C" al Securităţii liste cu persoanele decedate. Se făceau verificări în evidenţa centralizată, iar în situaţiile când se constata că în arhivă persoanele respective aveau dosare personale, atunci fişele de evidenţă erau scoase din cartotecă şi distruse pe bază de proces-verbal împreună cu documentele dosarelor. Practic, prin această procedură se urmărea ştergerea oricăror urme privind colaborarea unei persoane decedate cu organele de securitate.

Toate aceste aspecte tehnice la care am făcut referire erau valabile doar pentru unităţile centrale şi teritoriale de securitate interne. Din raţiuni de protecţie contrainformativă, Direcţia de Informaţii Externe, U.M. 0920/A (devenită ulterior U.M.0110 cu sarcini pe spaţiul ţărilor socialiste), precum şi celelalte unităţi centrale şi compartimentele similare din teritoriu, cu sarcini contrainformative pe lângă personalul militar şi civil din Miliţie şi Securitate, *aveau sisteme de evidenţe şi arhive proprii*.

Prin urmare, dacă Securitatea a fost o instituţie supercentralizată, în domeniul arhivistic descentralizarea s-a datorat impunerii principiului conpartimentării şi secretizării, fundamental pentru activitatea de informaţii. Dacă o persoană care avea fişă de evidenţă la Serviciul „C" intern şi documente clasate în arhivă, dar prezenta interes, din varii motive, pentru DIE sau celelalte structuri contrainformative speciale (din Miliţie, Securitate ori pentru spaţiul ţărilor socialiste), instrucţiunile recomandau ca fişa persoanei respective să fie scoasă din evidenţa generală şi toate materialele trebuiau trimise solicitanţilor, dar niciodată invers.

Munca cu agentura

„*Munca cu agentura*", a fost reglementată periodic printr-o serie de ordine şi instrucţiuni emise de ministrul Afacerilor Interne. Printre cele mai importante se numără: Directiva despre munca cu agentura din 1950; Ordinul nr.15 din martie 1956 privind eliminarea din reţea a informatorilor ineficienţi; Ordinul nr. 54 din 1956 privind intensificarea recrutărilor de informatori în instituţiile de învăţământ; Ordinul nr. 95 din 1957 privind creşterea numărului de informatori în mediul rural ş.a. Ceea ce a fost specific „muncii de securitate" şi în special „muncii cu agentura", adică punctarea,

recrutarea, instruirea, verificarea loialităţii şi legătura cu reţeaua informativă, plus instrumentarea cazurilor în lucru, intrau în competenţa şi sarcina fiecărui ofiţer, fără să existe o specializare sau o repartizare echilibrată a sarcinilor. Dacă este să mai adăugăm şi faptul că din „indicaţiile conducerii superioare" se iniţiase încă de la început o adevărată „întrecere socialistă" între ofiţeri, în sensul că „munca de securitate" devenise normată - aprecierile făcându-se în funcţie de numărul informatorilor aflaţi în legătură şi cazurile deschise, şi nicidecum după criterii calitative -, atunci ne putem imagina cauzele care au determinat întronarea superficialităţii şi a lipsei de substanţă în problemele mai delicate pentru activitatea Securităţii în ansamblul ei. Evident că au existat şi alţi factori care au condus la o asemenea situaţie.

La început, munca cu agentura a fost de slabă calitate, aceasta şi datorită nivelului scăzut de cultură generală şi profesională al ofiţerilor de securitate. Ulterior s-a adăugat acel viciu de fond, specific poliţiilor politice represive, pe care-l vom explica în continuare. În ciuda faptului că instructorii erau consilieri sovietici, deci cadre cu experienţă în munca conspirativă, recrutările se făceau „cu toptanul", pe bază de constrângere, contând în primul rând numărul şi mai puţin calitatea informatorilor şi colaboratorilor (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10 136, f. 133.), ca să nu mai amintim despre posibilităţile lor de a obţine informaţii. Aşa s-ar explica cifrele foarte mari ce erau comunicate Serviciului „C" de către direcţiile centrale şi regionale de securitate. De exemplu, la sfârşitul anului 1951, Direcţia de contrasabotaj raporta un efectiv de 30.585 in formatori, iar Direcţia de Informaţii interne 10.698 informatori180.

La o analiză asupra a cestei probleme, Alexandru Drăghici aprecia că nu se poate conta pe numărul informatorilor, recomandând ofiţerilor operativi „să renunţe la elementele fără perspectivă, care constituie un balast în munca informativă"181.

Nici metodele de recrutare utilizate nu erau cele mai potrivite, practicându-se în special şantajul pe baza dosarului penal al celui vizat, combinat cu ameninţări şi intimidări de tot felul. Erau şi, probabil, nu puţine cazuri, când la recrutare, informatorul semna un angajament în care ofiţerii de securitate menţionau că „pentru divulgarea secretului se dau 1-5 ani închisoare". Or, „angajamentul de informator" nu putea fi folosit ca probă în justiţie. Practic, în cazul divulgărilor ofiţerii de securitate recurgeau la ameninţări ori intimidări.

Inabilităţile, compromiterea onoarei militare şi a celor mai elementare norme de conduită ostăşească se manifestau frecvent în comportamentul infatuat al ofiţerilor de securitate din structurile de contrainformaţii militare faţă de ofiţerii Ministerului Apărării Naţionale. La recrutare, nu se ţinea cont de diferenţa de grad şi funcţie. Memorialistul George Mârzanca, ofiţer în Ministerul Apărării Naţionale, încununat cu laurii victoriei în luptele din Ungaria şi Cehoslovacia (noiembrie 1944-martie 1945) ne-a lăsat câteva destăinuiri tulburătoare. Datorită lipsei totale de profesionalism a organelor de contrainformaţii, viaţa sa, la o vârstă fragedă, a cunoscut un adevărat calvar. Memorialistul povesteşte că în martie 1952, când era căpitan, comandant al Batalionului 21 vânători de munte, un anume locotenent Popa Nicolae de la contrainformaţii a încercat să-l recruteze după formula „lucrezi cu mine sau vei regreta". Neînţelegând advertismentul, George Mârzanca a refuzat propunerea sub motivul că nu are timp să se ocupe de aşa ceva. În consecinţă a fost trecut pe „lista neagră" a contrainformaţiilor. La 28 aprilie 1952 a fost arestat, apoi anchetat câteva luni la aşezământul din Uranus, unde a îndurat umilinţe, teroare fizică şi morală. În cele din urmă, căpitanul de vânători de munte, erou al Frontului de Vest, a fost condamnat la 4 ani închisoare şi degradare militară pentru infracţiuni pe care nu le comisese. Chiar şi atunci când un alt ofiţer de la contrainformaţii, un anume căpitan Sârbu, şi-a dat seama de situaţie, a recunoscut cu resemnare că este prea mic să îndrepte o greşeală atât de mare. „Ai avut neşansa - i-a spus Sârbu lui Mârzanca - să fii trecut pe lista neagră de către contrainformatorul unităţii voastre, ca un element periculos, sau poate el a greşit, dar asta nu schimbă cu nimic datele problemei". (George Mârzanca, *Patru ani am fost... „bandit". Confesiuni*, Bucureşti, Editura „Vasile Cârlova", 1997, p.10 şi 18.)

Desigur că nu întâmplător am ales acest exemplu. El ne dezvăluie, una din numeroasele enormităţi ale Securităţii în „lucrul cu agentura" şi anume, când ofiţerii îşi dădeau seama de greşeli, repercusiunile deveniseră atât de grave încât îi puneau în imposibilitatea de a mai putea îndrepta ceva.

După cum rezultă din stenograma discuţiei purtate la CC al PMR, în 1955, de Gheorghiu-Dej cu doi ceferişti din regiunea Timişoara, membri de partid, ce suportaseră pe pielea lor metodele folosite de organele de securitate locale, existau la acea vreme „instrucţiuni precise şi clare" din partea conducerii partidului privind recrutarea agenturii.

Conform acestor instrucţiuni, recrutarea trebuia să se facă în primul rând dintre „elementele duşmănoase, acelor elemente care au acces în diferite categorii sociale, în rândurile elementelor nemulţumite şi dintre aceştia nu pe oricine". („Cotidianul", 2 iunie 1998, p.12.)

Probabil că secretarul general al partidului se gândea doar la acele „elemente duşmănoase" care puteau fi recrutate (sau „atrase treptat la colaborare") pe baza unui „material despre viaţa intimă a persoanelor vizate" (informaţii compromiţătoare de securitate). Instrucţiunile mai prevedeau şi obligativitatea controlului de către organele de partid ale muncii cu agentura, prevedere care probabil nu prea se respecta datorită sustragerii disimulate a ofiţerilor de securitate. Graţie acestui aspect, Gheorghiu-Dej s-a exprimat, cu aceeaşi ocazie, în 1955: „Cred că va trebui extins şi la raion şi la oraş dreptul primului secretar să cunoască agentura. Organele MAI trebuie să raporteze primului secretar ce intenţii au în privinţa agenturii. Altfel, ce fel de control are partidul asupra acestor organe?. (*Ibidem.*)

Avem astfel atestat documentar, faptul că organele de conducere ale PMR trebuiau încă din anii '50 să aprobe (sau să cunoască) agenţii (informatorii) folosiţi de organele de securitate din rândul membrilor fără funcţie ai partidului, ceea ce înseamnă că aceasta nu a fost o invenţie a lui Emil Bobu în anii '70, ci era o practică cu rădăcini mai vechi în munca „de partid", deopotrivă cu ce-a de securitate.

Nu de puţine ori, ofiţerii recrutori făceau promisiuni neacoperite privind obţinerea de avantaje materiale foarte tentante sau intervenţii pentru ca persoanele atrase la colaborare să fie avansate sau promovate la locul de muncă. Memorialistul Cezar Zugravu, fost deţinut politic, a dezvăluit aspecte interesante în legătură cu cele patru tentative de racolare a sa de către Securitate în calitate de informator. Un anume colonel Alexoaie de la Biroul de Securitate din Bârlad i-ar fi făcut în 1960 următoarele promisiuni: „Treaba asta [activitatea de informator - *n.n.*] va fi foarte avantajoasă pentru dumneata şi întreaga familie. Noi nu-ţi cerem nimic pe gratis, te vom răsplăti. Mai întâi vom pune cruce dosarului dumitale de fost deţinut politic. Te vom înainta în funcţie, la fabrică, unde ai să poţi ocupa şi postul de director general. Soţia dumitale, care acum nu are post, va putea intra în învăţământ. Copiii, când vor creşte, vor putea fi daţi la facultăţi. Vei putea călători în străinătate şi dumneata şi familia. Vei avea bani, o leafă în plus, ce îţi strică? Şi alte multe avantaje. O să ai în Securitate prieteni, nu adversari. Şi dacă lucrurile vor merge bine şi partidul va fi mulţumit de dumneata, vei putea fi primit şi în partid". (Cezar Zugravu, *Securitatea m-a programat „turnător"*, în „Memoria revista gândirii arestate", nr. 10, p.60.)

Documente de analiză dezvăluie că lucrătorii operativi se purtau urât cu informatorii, numindu-i bandiţi, „cu scopul de a-i intimida, de a le şti de frică". La direcţiile regionale de securitate Cluj şi Constanţa, sub pretextul că persoanele vizate pentru recrutare nu trebuiau să cunoască sau să poată recunoaşte locul de întâlnire cu ofiţerii, erau „aduşi cu ochelari de tablă" şi „trântiţi într-o canapea" (Arh. SRI, dosar nr. 10 136, f. 134, 144.)

În alte situaţii, ofiţerii de securitate recurgeau chiar la constrângerea fizică atât pentru recrutare cât şi în obţinerea de informaţii de la agenţi. Prezentându-i-se astfel de abuzuri, Gheorghiu-Dej se întreba cu îndreptăţire: „Ce valoare poate să aibă informaţiile pregătite de nişte oameni care au fost luaţi şi schingiuiţi?". („Cotidianul", 27 mai 1998, p.12.)

Un raport întocmit de corpul de control al ministrului Afacerilor Interne dezvăluie şi alte anomalii: „Agenţii care au fost recrutaţi pe sentimente patriotice au fost aduşi la sediul Securităţii unde li s-au luat proces-verbal de interogatoriu. Se cunoaşte că acest procedeu nu este aplicabil pentru o astfel de categorie, ci pentru elemente care au material compromiţător…". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 5445, f. 70.)

De asemenea, se făceau recrutări pe bază de constrângere şi asupra membrilor PMR.

Deci ofiţerii nu respectau instrucţiunile, întrucât directiva despre activitatea cu agentura prevedea că imediat după recrutare „informatorul trebuie să fie supravegheat cu mare atenţie". După primul contact cu ofiţerul, candidatul la recrutare trecea printr-o criză psihică generată de faptul că „se iveşte la el acea cinste mic-burgheză, deoarece, venind din mediul respectiv şi fiind legat de bandiţi, el are impresia că face un act de trădare faţă de ei". După recrutare, instrucţiunile recomandau ca informatorii şi colaboratorii să nu mai fie priviţi „ca nişte bandiţi", ci „ca oameni, cu frământările lor, cu năzuinţele lor, cu felul lor de a vedea, şi pe care noi, ca organe de securitate, trebuie nu numai să-i întrebuinţăm pentru scopurile noastre în descoperirea duşmanului, dar, în acelaşi timp, să le facem şi educaţie…". (*Ibidem,* f. 136.)

Se atestă astfel că încă de la început, Securitatea română a avut mania ca în paralel cu activitatea informativ-operativă să facă şi educaţie. Nu este greu să ne imaginăm cum era posibil să se facă educaţie de către ofiţeri (oameni cu câteva clase primare) unor persoane (informatori) pe care instrucţiunile „de muncă" îi recomandau din rândul celor cu studii cel puţin liceale. Şi pentru a avea o imagine cât mai veridică să consemnăm că ofiţerii de securitate erau la rândul lor educaţi, prin participarea la învăţământul politico-ideologic ce se organiza lunar de către organizaţia de partid din care făceau parte. Anual, cu ocazia verificării cunoştinţelor şi stabilirea calificativelor pentru pregătirea politico-ideologică, ofiţerii se luau la întrecere care învaţă mecanic mai multe citate din documentele de partid sau lucrările clasicilor marxismului. Prin urmare, a face educaţie informatorilor „recrutaţi din rândul bandiţilor" însemna a transmite sloganuri politice, sau testimonii din experienţa luptei în ilegalitate a partidului care, scoase din context şi spuse unor oameni de obicei mult mai instruiţi, sunau mai degrabă a ciudăţenii sinistre, decât ca o treabă temeinică şi serioasă. De multe ori, ofiţerii de securitate din categoria celor mai puţini şcoliţi se complăceau, fără să realizeze, în situaţii jenante, când se aflau în faţa informatorilor (persoane titrate) cărora le vorbeau - pentru a-i instrui şi dirija -, utilizând frecvent fraze şi expresii ruşinos de agramate. Acesta este şi motivul pentru care ofiţerii de securitate recurgeau de regulă la metoda constrângerii şi intimidării, ceea ce a făcut ca activitatea informativ-operativă să fie lipsită practic de aportul substanţial al celui mai important mijloc de obţinere a informaţiilor, şi anume, agentura secretă.

Despre aportul foarte slab al agenturii organelor de securitate face referire şi Saharovski - consilierul ministrului Securităţii de Stat din URSS pe lângă Securitatea din România - într-un raport întocmit în ianuarie 1952: „Se constată o slabă organizare în măsurile luate în domeniul activităţii de agentură şi operative în vederea descoperirii elementelor duşmănoase care desfăşoară activităţi de sabotaj în economia naţională şi aparatul de stat". (Vezi documentul din arhivele de la Moscova publicat de Tatiana Pokivailova, cercetătoare la Institutul de Slavistică şi Balcanistică al Academiei Ruse, în „Cotidianul2, 23 iunie 1998, p.12.)

Parcă în completarea acestor estimări făcute de şeful consilierilor sovietici, analiza întreprinsă de conducerea Securităţii de la Bucureşti, la 15 februarie 1952, privind situaţia operativă în problema „bandelor din munţi" (grupurile înarmate din rezistenţa anticomunistă), atrăgea atenţia că „reţeaua informativă a fost slabă, mai mult de suprafaţă şi în anumite perioade chiar inexistentă". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 2168, f. 268.)

Consecinţa imediată a acestei situaţii a constat în emiterea, în 1952, a unui ordin de epurare din reţeaua informativă a persoanelor care nu prezentau interes. Măsuri similare au fost aplicate periodic cu rezultate funeste pentru cunoaşterea şi stăpânirea situaţiei operative. De exemplu, grupul operativ format din patru ofiţeri de securitate, care aveau în responsabilitate depistarea şi lichidarea grupurilor înarmate din Munţii Banatului, raporta că în perioada 1 februarie-1 mai1953, deci pe parcursul a doar trei luni, în urma revizuirii agenturii informative au fost scoşi 34 informatori (24 abandonaţi pentru activitate informativă ca şi inexistenţi, 4 repartizaţi altor probleme, 4 arestaţi pentru că din verificări rezultase că erau informatori dubli). (Ibidem, f.25.)

Mai mult, prin Ordinul nr. 15 din martie 1956 au fost îndepărtaţi din reţeaua informativă aproximativ 70% din informatorii şi colaboratorii aparatului de securitate, iar numărul celor rămaşi s-a

dovedit insuficient pentru a face faţă acţiunilor operative aflate în atenţia direcţiilor centrale şi regionale. Din datele pe care le deţinea Serviciul „C" (evidenţă centralizată şi arhivă) rezulta că în august 1958, 45% din totalul acţiunilor pe ţară nu erau deloc acoperite cu informatori, (Ibidem, dosar nr. 10256, f. 27.) iar pentru numeroase alte cazuri şi probleme agentura era cu mult sub necesităţile informativ-operative.

De pildă, Direcţia Regionalei MAI Piteşti, în problema „foşti exploatatori", avea doar 7 informatori pentru 1.00 persoane urmărite; Direcţia Regională Suceava nu avea, în aceeaşi problemă, nici un informator deşi în baza de lucru se înregistrau 600 de persoane suspecte, adică urmărite; Direcţia Regiunii Autonomă-Maghiară, în problema „naţionalişti burghezi", din 240 acţiuni de urmărire şi supraveghere informativă deschise, doar 104 erau încadrate cu informatori. (Ibidem, f. 37.)

În faţa unor asemenea situaţii Alexandru Drăghici se încăpăţâna să recomande aceleaşi sloganuri - „agentura nu trebuie să fie numeroasă", ci doar „capabilă de muncă obiectivă şi devotată patriei" -, iar criticile şi acuzaţiile făceau referire la relaţiile dintre ofiţeri şi informatori. Cel mai adesea se reproşa că ofiţerii mergeau la întâlnire total nepregătiţi, nu se preocupau de educarea informatorilor, întreţineau relaţii neprincipiale cu colaboratorii, nu verificau informaţiile primite. Cele mai severe critici erau îndreptate împotriva acelor ofiţeri, unii „cu funcţii de răspundere", care manevrau necorespunzător fondul CIS (cont informativ secret), folosit de regulă pentru recompensarea informatorilor şi colaboratorilor. Ordinul circular nr. 53, semnat de către şeful DGSS, la 4 februarie 1952, făcea cunoscut că: „Un grup de ofiţeri - unii cu munci de răspundere - au sustras sume de bani din fondul CIS, întrebuinţându-le pentru chefuri şi interese personale. Astfel şi-au creat un al doilea venit, frustrând instituţia şi compromiţând gradul de ofiţeri şi funcţia pe care o aveau…

În loc ca banii să fie întrebuinţaţi în interesul muncii, pentru lărgirea şi îmbunătăţirea agenturii noastre, ei au fost delapidaţi…". (Ibidem, dosar nr. 9897, f. 270-271.)

Şi exemplele pot continua, documentele de analiză la nivelul conducerii MAI şi a aparatului de securitate sunt pline de astfel de anomalii. Deşi nu ducea lipsă de spaţiu şi timp pentru analize, privind eficacitatea muncii cu agentura, conducerea MAI confirma un mare cusur, în sensul că se lăsa impresionată de probleme mărunte şi nu aborda niciodată problema de fond. Ea era evitată cu bună ştiinţă, întrucât ţinea de domeniul politicului. Cazurile şi problemele deschise, adică „duşmanii de clasă interni şi externi" supravegheaţi, se aflau într-o asemenea postură mai mult pentru fapte imaginare decât reale sau pentru suspiciuni mărunte; informatorii nu aveau practic despre ce să informeze - decât delaţiuni atunci când erau constrânşi; fondurile CIS erau mari şi trebuiau cheltuite, ceea ce constituia o tentaţie pentru ofiţerii operativi; ca într-o veritabilă întrecere socialistă se cereau cât mai multe cazuri finalizate, adică „duşmani ai poporului" arestaţi şi anchetaţi, judecaţi şi condamnaţi; rapoartele de analiză-sinteză asupra evoluţiei situaţiei operative erau receptate mai degrabă ca tendinţe de justificare, produs al birocraţiei, şi niciodată ca un aspect în care se concentra întreaga activitate informativ-operativă cu rol preventiv. Este vorba despre acel cerc vicios în care s-a învârtit Securitatea ca poliţie politică represivă, şi de care nu s-a putut debarasa practic niciodată, cu unele mici excepţii, dar care întăresc mai degrabă învăţămintele.

Comandanţii Securităţii, la fel ca şi ofiţerii mărunţi care lucrau cazurile, nu aveau capacitatea de a realiza, sau refuzau pur şi simplu să înţeleagă faptul că lipsa de eficienţă a agenturii dirijate în problema grupurilor înarmate din Munţii României care opuneau o înverşunată, chiar fanatică, rezistenţă regimului comunist se datora unei fireşti solidarităţi umane între luptătorii propriu-zişi şi populaţia satelor din imediata apropiere. Cu mici diferenţe, de altfel total nesemnificative, situaţia era asemănătoare, atât din punct de vedere cantitativ cât şi calitativ în celelalte probleme operative interne aflate în preocupările Securităţii. În acea perioadă securiştii erau priviţi de populaţia de rând ca exponenţi ai intereselor unei puteri străine (URSS), şi, în consecinţă, solidaritatea celor constrânşi să devină informatori faţă de cei care erau ori puteau fi ţinte ale represiunii a fost o reacţie firească de autoapărare. Este şi o posibilă explicaţie a existenţei unor agenţi dubli, deopotrivă cu situaţia celor care divulgau imediat legăturile cu Securitatea. Memorialistul Cezar Zugravu a făcut o destăinuire interesantă în acest sens. El ne descrie reacţia sa faţă de propunerea organelor de securitate, de a deveni

agent, în felul următor: „Îi ştiam pe securişti capabili de toate relele. Şi chiar în noaptea aceea de insomnie mi-am formulat tactica: să spun pe unde pot propunerea Securităţii, aşa fel ca să ajungă şi la urechile lor. Să mă fac eu singur inutilizabil pentru ei”. (Cezar Zugravu, *op. cit.,* p.61.)

Datorită incapacităţii intelectuale şi profesionale, ofiţerii din serviciile operative ale Securităţii întâmpinau mari probleme în recrutarea de agenţi-informatori din rândurile tineretului studios, intelectualităţii şi clerului ortodox. Documentele de analiză şi bilanţurile anuale sunt necruţătoare la acest capitol. În decembrie 1957 colectivul de inspectori ai Ministerului Afacerilor Interne constatase următoarele: „În 7 dintre cele 10 institute de învăţământ superior, deservite de Direcţia Securităţii Bucureşti în timpul controlului, n-a existat nici un agent din rândul corpului didactic, iar agentura din rândul studenţilor este cu totul ineficientă. Peste 40% din agenţii Direcţiei Regionale Cluj, din rândul intelectualităţii şi tineretului, sunt incapabili, iar din această cauză acţiunile informative se duc într-un mod nesatisfăcător. În cadrul corpului didactic al institutelor de învăţământ superior din Cluj există numai doi agenţi”. (Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 10256, f. 48.)

În legătură cu recrutarea de informatori din rândul clerului ortodox, Alexandru Drăghici se declara, în decembrie 1957, total nesatisfăcut: „Agentura existentă pe această linie este slabă, iar acţiuni cu perspective aproape că nu există”. (Ibidem, f. 46.)

„Într-o serie de direcţii regionale - mai spunea Drăghici - nu s-au luat măsuri pentru recrutarea de agenţi din rândul călugărilor şi călugăriţelor din mănăstiri, unde, conform semnalărilor existente, se ascund fugari şi alte elemente duşmănoase. Din cele 27 de mănăstiri şi schituri aflate în regiunea Bacău, numai în 8 există câte un agent. În regiunea Piteşti există 33 de mănăstiri, dar agentură există numai în 13, iar în cele 7 mănăstiri din Regiunea Constanţa agentura lipseşte cu desăvârşire”. (Ibidem,f.47.)

O situaţie aparte o reprezenta sistemul de lucru cu informatorii („turnătorii”) de cameră, folosiţi „ca principal mijloc” în penitenciarele şi coloniile de muncă unde erau internaţi deţinuţii politici. Cele mai ample şi veridice detalii, sub acest aspect, în sensul că sunt pe deplin confirmate de documentele păstrate în Arhiva fostei Securităţi, i le datorăm memorialistului George Mârzanca, fapt pentru care merită să le reproducem subsidiar: „Individul cu asemenea atribuţie [„turnător de cameră” - *n.n.*], fie că era de-al lor [cadru al Securităţii - *n.n.*], fie chiar deţinut era introdus în celulă, şi ca să capete încrederea celorlalţi, poza în victimă că era închis pe nedrept sau se situa la altă extremă şi afirma că este închis pentru spionaj în favoarea americanilor.

Tot timpul zilei, respectivul cu pricina asculta atent la tot ce se discuta de către fiecare, iar când liniştea se aşternea, el convorbea cu câte unul ce i se părea mai deosebit, îi iscodea şi câteodată le mai şi promitea că are pe cineva ce poate să le uşureze situaţia, eventual şi elibera, dar el trebuia să afle totul, ca să poată şti cum să pună problema la persoana influentă care este chiar din Securitate.

Unii creduli cădeau în cursă şi spuneau vrute şi nevrute, alţii mai prudenţi şi mai perspicace îi răspundeau cu multă atenţie şi cât mai puţin.

Turnătorul încărcat ca o albină cu polenul de informaţii suplimentare era chipurile chemat la anchetă şi acolo îşi descărca sacul. Asemenea salariaţi erau răsplătiţi foarte bine, şi în raport cu realităţile relatate confruntate cu cel vinovat căruia i se puneau în faţă, nişte lucruri noi, mirat fiind că Securitatea prin anchetatori ştia în avans lucruri pe care ei nu le spuseseră niciodată”. (George Mârzanca, *op. cit.,* p. 172.)

În ciuda eforturilor depuse de ofiţeri pentru a respecta indicaţiile lui Alexandru Drăghici privind „creşterea calităţii reţelei informative”, situaţia nu se schimba, rămânând anchilozată în practicile fixiste şi mentalul „muncii de securitate”. Generalul (r) Nicolae Pleşiţă a dezvăluit că, pe vremea când s-a aflat în funcţia de şef al Regiunii de Securitate Cluj, a cerut o statistică a fluctuaţiei persoanelor din reţeaua informativă. Documentul care i s-a pus la dispoziţie atesta că în perioada 1960-1965 se perindaseră prin reţeaua informativă a respectivei structuri teritoriale nu mai puţin de 15 mii de persoane, ceea ce însemna, la acea vreme, un număr mai mare decât cel oferit anual de „blocul de defilare” mobilizat pentru aniversarea zilei de 23 August. („Lumea Magazin”, nr. 3 (83), 2000, p.55.)

„Planurile de recrutări" trebuiau proiectate şi realizate în aşa fel încât să depăşească pe cele din anul anterior. Deci cantitatea în detrimentul calităţii, cruntă realitate a întrecerii socialiste, s-a manifestat din plin şi în domeniul "muncii de Securitate".

Situaţia nu strălucea nici în munca cu agentura folosită de Direcţia de Informaţii Externe - serviciul de spionaj al Securităţii - cel puţin în primul deceniu al instituţiei.

Conţinutul documentelor de arhivă analizate constituie o dovadă de netăgăduit. De exemplu, la 6 februarie 1956, cu ocazia unei şedinţe de analiză convocată de Alexandru Drăghici - la care au participat, ofiţeri din conducerea DIE, printre care, Mihai Gavriliuc, Nicolae Doicaru, Eugen Szabo şi Izidor Hollingher - s-au făcut referinţe la un informator dintr-un centru exterior care „ne-a dat materiale bune"; la două lucrări angajate de doi fugari din Franţa, care urmau să fie reactivaţi; şi la o combinaţie începută la Viena. Cu acel prilej, Mihai Gavriliuc a constatat: „Din discuţiile purtate, rezultă că munca merge slab… duşmanul nu este prost. Pentru munca în străinătate trebuie agentură foarte serioasă sau unul care este legat de noi foarte serios, care ne-a dat toţi colaboratorii lui… În măsurile cu străinătatea trebuie multă iniţiativă, fără aceasta nici să nu ne gândim la rezultate… Trebuie să luptăm şi, de aceea, trebuie aleşi oameni corespunzători pentru aceasta, cu ajutorul cărora să putem pătrunde în partidele guvernelor din Germania şi Austria… Recrutarea de agentură capabilă de a pătrunde în instituţiile militare ale ţărilor capitaliste. Recrutarea de agenţi din rândul cetăţenilor străini… Să depunem eforturi pentru recrutarea unor agenţi cu perspective, pentru a putea fi infiltraţi în străinătate, pentru a intra în posesia planurilor lor, după care să trecem la combinaţii serioase, menite să le răstoarne planurile… Pentru dejucarea planurilor lor, noi trebuie să ducem o luptă activă pentru apărarea Republicii Populare Române, ajutând în felul acesta la menţinerea păcii. Aceasta este o sarcină de mare răspundere, pe care trebuie să o îndeplinim". (Apud Mihai Pelin, *Culisele spionajului românesc..,* p.347.)

Am citat in extenso din acest document pentru a reliefa că şi în cazul unor analize efectuate la nivelul DGSS ne aflăm în faţa unor fraze goale, lipsite de semnificaţie pentru munca de informaţii. Printr-un limbaj de lemn, împrumutat din inconfundabilul discursul al activistului de partid, care se erija în postura de atotştiutor şi grăbit să dea „indicaţii preţioase", se „analiza" mai mult ceea ce urma să se întreprindă pentru a nu compromite politica partidului şi nicidecum, aşa cum ar fi fost normal, nu se punea degetul pe rană, adică stabilirea cauzelor de fond ale lipsei de eficienţă ori a nereuşitelor în munca de informaţii. Este de fapt o veche şi constantă meteahnă a cadrelor de conducere din fosta Securitate.

Reţinerile şi arestările

Dacă „munca cu agentura" nu a dat la început rezultate, atunci s-a sperat că deficitul de informaţii poate fi suplinit prin reţineri şi arestări. Într-adevăr, printre cele mai importante atribuţii în sarcina organelor de securitate se aflau reţinerea şi arestarea persoanelor despre care existau suspiciuni că acţionează împotriva regimului „democrat popular". Cifrele oferite chiar de documentele întocmite de organele Securităţii sunt elocvente. De exemplu, la bilanţul organizat în noiembrie 1949, deci la un an şi două luni după înfiinţare, Securitatea raporta că totalul arestărilor pe întreaga ţară se ridica la 23.597 de persoane, din care 20.170 fuseseră cercetate, iar restul 3.427 transferate de la o unitate la alta pentru cercetări. Motivaţia arestărilor era următoarea: 4.755 pentru activitate legionară; 4.541 pentru activitate în organizaţiile „subversive"; 575 pentru comiterea de „crime de război"; 3.125 pentru evaziuni; 429 implicare în tentative de sabotaj; 2.633 „instigatori"; 1.807 membri marcanţi ai PNŢ-Maniu; iar 5.732 fuseseră înscrise la capitolul „Diverse". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 9047, vol. 3, f.25-57.)

Inexistenţa unui ordin specific care să reglementeze cu rigurozitate întocmirea formalităţilor şi stabilirea procedurilor de reţinere şi arestare a dus, cum era şi firesc, la încălcări frecvente ale „legalităţii socialiste". În practică se întocmeau referate pentru arestare, întemeiate doar pe simple note informative, unele neverificate, în cele mai multe cazuri delaţiuni neînsoţite de materiale probatorii ale investigaţiilor prealabile. Au fost şi cazuri când ofiţerii de securitate redactau un singur referat pentru

arestarea mai multor persoane, dar fără a se preciza infracţiunea săvârşită de fiecare în parte. De asemenea, s-au înregistrat numeroase cazuri de reţineri prelungite ani de zile fără nici o dovadă scrisă.

Formal, ofiţerii de securitate nu acţionau întotdeauna pe baza unui mandat de arestare, emis după cum era normal de procurori, ci după simple ordine telefonice sau în temeiul unor adrese venite de la Bucureşti pentru secţiile regionale, ce conţineau numai numele persoanelor care urmau să fie reţinute şi/sau arestate, fără date minime de identificare. Acest procedeu genera, evident, grave abuzuri, mai ales din dorinţa cadrelor de a se evidenţia în faţa şefilor prin rezolvarea promptă a ordinelor primite. (Serviciul Român de Informaţii, *Cartea albă a Securităţii,* vol. II, p. 62.)

A analiza un ordin înainte de a-l executa, pentru a constata dacă este legal, se pare că era o practică ce nu intra în spiritul şi deontologia ofiţerilor de securitate. Astfel de practici le-au creat mentalitatea care astăzi (o dată cu intrarea în vigoare a Legii 187/1999 privind accesul la dosarele fostei Securităţi) îi inhibă atât de mult, încât îi reduce la tăcere şi îi înspăimântă de moarte ideea că istoria se poate repeta, dar de data aceasta cu ei în postura de „victime".

Ofiţerii operativi - adică cei care lucrau cu agentura şi aveau cazuri în lucru- erau ajutaţi la arestări de ofiţeri din direcţiile şi serviciile neoperative. De exemplu, la Serviciul „C", erau încadraţi în acel timp aproximativ 200 de ofiţeri şi subofiţeri, care se ocupau în timpul programului (orele 7-15) de trierea arhivei preluate de la Siguranţă, SSI şi Secţia a II-a din M.St.M., iar seara se prezentau la direcţiile operative unde formau echipe speciale pentru arestări. De regulă nu li se spunea pe cine arestează, ci doar că persoana respectivă este „un element înrăit", „periculos" şi „e posibil să opună rezistenţă". Alteori, erau instruiţi în sensul că persoana cochetase cu legionarismul, şi prin urmare, trebuia să aibă armă la domiciliu şi chiar s-o folosească. Nu mică le era mirarea când constatau - după o descindere în forţă şi efectuată conform regulilor surprinderii - că persoana era în realitate un om paşnic, amabil şi dovedea solicitudine. Cam aşa povestesc veteranii ani lor '50 arestarea a mii de persoane din rândul medicilor, profesorilor universitari, inginerilor şi alte somităţi cultural-ştiinţifice ale „regimului burghezo-moşieresc".

Conducerea Ministerului Afacerilor Interne reproşa, deseori, direcţiilor centrale şi regionale de securitate că încalcă ordinul privind reţinerile pentru 48 de ore şi că operau arestări pentru 3 şi 10 zile în scopul verificării suspiciunilor fundamentate pe materiale informative neverificate. (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10223, f. 1.)

Cu toate acestea abuzurile au continuat. Documentele de arhivă dezvăluie că la nivelul conducerii MAI se critica faptul că „unii dintre lucrătorii operativi şi de anchetă mai comit şi în prezent falsificări ale materialelor în baza cărora, uneori, se arestează cetăţeni cu totul nevinovaţi", ceea ce ducea evident la „compromiterea organelor Securităţii Statului". Ipocrizia conducerii MAI ajunsese într-un asemenea hal, încât manifestarea „spiritului revoluţionar al criticii şi autocriticii" a lăsat în urmă concluzii ce merită a fi trecute într-un dicţionar de mostre ale retoricii comuniste ce dezvăluie la rândul ei goliciunea şi mizeria umană. De exemplu Alexandru Drăghici atrăgea atenţia, la o şedinţă cu şefii direcţiilor centrale şi regionale, din august 1955 asupra „practicii nejuste, când unii comandanţi, înainte de a lua hotărârea de arestare a persoanelor urmărite, recurg la reţinerea preventivă ilegală, de lungă durată a acestora, în scopul interogării lor". Este probabil dovada cea mai clară a înlocuirii activităţii informative cu ancheta, încercându-se compensarea lipsei de probe prin obţinerea de mărturii pe calea exercitării de presiuni morale şi fizice asupra celor interogaţi prin arestări ilegale. Simpla chemare a martorilor la sediul Secţiei de Securitate se transforma de regulă în reţinere dacă declaraţia dată nu corespundea cu interesele ofiţerului de securitate. Astfel de practici duceau - în concepţia lui Alexandru Drăghici - la sustragerea cetăţenilor paşnici „de la munca productivă", iar ofiţerii de securitate şi conducerea MAI erau deturnaţi „de la lupta cu adevăraţii duşmani". (Ibidem, dosar nr. 10217, f. 57.)

Potrivit dispoziţiilor conducerii Ministerului Afacerilor Interne fiecare arestare trebuia raportată organelor superioare în termen de 24 de ore. Cu toate acestea, se depăşea frecvent termenul, fără a se lua măsuri de pedepsire a cadrelor vinovate. (Ibidem, dosar nr. 10238, f. 74-75. Ibidem, dosar nr. 10238, f. 74-75.)

La o şedinţă de analiză a muncii, desfăşurată cu cadrele de conducere din direcţiile centrale şi teritoriale de securitate, în septembrie 1958, Alexandru Drăghici sublinia că „în practica muncii

operative mai sunt cazuri când arestările se fac în mod neîntemeiat şi prematur". În ciuda acestor analize, critici şi formularea unor recomandări şi ordine precise, din inerţie, dar şi datorită unor mari carenţe în pregătirea profesională, sistemul reţinerilor şi al arestărilor fără mandat a continuat să funcţioneze în întreaga perioadă a deceniului şase, urmând, e adevărat, o curbă descrescătoare, provocată de schimbarea metodelor de lucru ale Securităţii după anul 1965.

Întrucât documentele oficiale de arhivă, provenite de la Cabinetul ministrului Afacerilor Interne, nu pot dezvălui adevărata imagine a abuzurilor, adică a arestărilor neîntemeiate şi premature, va trebui să facem apel la memorialistică, la cei care au simţit pe pielea lor duritatea comportamentului ofiţerilor de securitate. De exemplu, la 22 ianuarie 1955, Gheorghiu-Dej împreună cu Gheorghe Apostol, Alexandru Drăghici şi un anume Magda (secretarul comitetului orăşenesc de partid din Caransebeş) au primit în audienţă doi muncitori ceferişti - Ion Boiţă şi Leşanu - din Regiunea Timişoara pentru a le asculta necazurile provocate de abuzurile organelor de securitate. Aşa cum rezultă din stenograma convorbirii, Ion Boiţă a povestit la un moment dat despre un şef de tren, pe nume Şandru, care fusese reţinut la Securitate timp de 3 zile pe motiv că refuzase să transporte unui locotenent nişte saci cu ovăz fără documente oficiale. „L-au bătut la Securitate 3 zile şi 3 nopţi - preciza Ion Boiţă -, iar doctorul l-a care s-a dus să ia certificat medical a spus că dacă Securitatea l-a bătut el nu-i poate da certificat". („Cotidianul", 27 mai 1998, p.12.)

Un fragment din declaraţia lui Cezar Grigoriu dată în 1968 în faţa comisiei de cercetare a abuzurilor este şi ea elocventă. Să precizăm mai întâi, că din „înalte raţiuni de stat", respectiv din dispoziţia lui Gheorghiu-Dej, ministrul Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici, a implicat organele de securitate - Direcţia de Contraspionaj - în modul cel mai aberant în urmărirea, arestarea şi cercetarea interpretului de muzică uşoară Cezar Grigoriu, component al trioului omonim (în care activa alături de fraţii săi George şi Angel), cu scopul de a-l determina să renunţe la relaţiile sale amoroase şi la intenţiile sale de a se căsători cu Tanţi (Constantina) Gheorghiu, fiica cea mică a liderului comunist român. Iată ce povestea Cezar Grigoriu: „În toamna anului 1960 ori în primăvara anului 1961, întorcându-mă acasă după un spectacol, în jurul orei 12 noaptea, am fost luat din plină stradă în preajma Restaurantului «Izvorul Rece», în cartierul în care locuiam, de trei indivizi civili însoţiţi de o maşină de culoare neagră, care, punându-mi ochelari de tablă pe ochi, m-au împins în maşină şi m-au transportat. (…) Am întrebat ce se întâmplă cu mine. Drept răspuns, am primit câţiva pumni şi mi-au adresat câteva înjurături, spunându-mi că nu am voie să vorbesc. (…) Am fost introdus într-o cameră, am fost aşezat pe un scaun şi mi-au luat ochelarii. Atunci, am văzut că eram înconjurat de doi civili, de un sublocotenent (…) şi de o femeie cu grad de plutonier. Mi s-a ordonat să mă dezbrac la piele. Am fost condus iar pe nişte trepte, până am ajuns într-o celulă. (…) Am fost lăsat singur; din acest moment, la fiecare 10 minute sublocotenentul deschidea uşa celulei, îmi dădea un pumn în coaste, ordonându-mi să mă întorc cu faţa spre uşă şi invers, asta cu regularitate, până dimineaţa. Dimineaţa, mi s-au pus din nou ochelarii şi am fost condus într-un birou. (…)

În spatele unei mese era un civil de 45-50 de ani, ciupit parcă de vărsat de vânt pe faţă, păr negru, chelie proeminentă, adus de spate şi ţinând capul puţin într-o parte. Era vorba de colonelul Izidor Holingher, [la acea dată şeful Direcţiei de contraspionaj a Securităţii - *n.n.*]. Am fost întrebat pentru cine lucrez, pentru americani sau pentru englezi. (…) În acel moment, m-a lovit şi m-a înjurat, ordonând unui alt civil să mă ia şi să mă ducă acolo unde am timp să mă gândesc. Din nou am fost dus în celulă. Seara am fost scos şi condus până la maşină. La un anumit punct din 120 oraş, mi s-au scos ochelarii (pe strada Olari). Ajunşi aici individul care m-a întrebat pentru cine lucrez, m-a lovit şi m-a înjurat din nou, ordonându-mi să nu povestesc nimănui ce mi s-a întâmplat (…)". (Mircea Suciu, Cristian Troncotă, *Două „romane de iubire" din anii lui Gheorghiu-Dej,* în „Dosarele istoriei", nr. 7 (12), 1997, p. 30-43.)

Anchetele informative

Cercetarea sau ancheta informativă asupra prizonierilor de război, a spionilor sau a infractorilor reţinuţi ori arestaţi a constituit de-a lungul timpului o metodă eficientă pentru organele specializate în obţinerea de date şi informaţii de interes pentru politica de apărare şi securitate naţională.

Fiecare informaţie obţinută în acest fel era analizată amănunţit şi reluată într-o altă şedinţă de interogatoriu în scopul adâncirii şi dezvoltării aspectelor ce făceau obiectul cercetării. Frecvent, când cei anchetaţi nu colaborau de bunăvoie, anchetatorii obţineau informaţiile dorite prin aplicarea unor presiuni psihice (ameninţări, şantaje). Nici constrângerea fizică nu lipsea din recuzită. Într-o serie de lucrări recent apărute, memorialiştii, care au cunoscut „arhipelagul românesc al ororii", fac deseori referire la folosirea bătăii şi a altor metode de constrângere fizică şi psihică întrebuinţate de anchetatorii organelor Securităţii.

Desigur că astfel de practici nu constituie o invenţie a Securităţii din România. Le-au folosit din plin atât organele de siguranţă din perioada interbelică, cât şi serviciile de *intelligence* şi *cunterintelligence* cu mai vechi state şi cu o mai mare reputaţie în ţările cu regimuri democratice consolidate. După cum arată în deplină cunoştinţă de cauză autorul american Edward Peters, tortura fizică fusese interzisă în Europa occidentală încă de la începutul secolului al XX-lea, dar a fost reintrodusă după 1945 în cel puţin o treime din statele membre ale ONU, inclusiv „în unele dintre cele mai vechi şi mai civilizate". (Edward Peters, *Torture*, New York, 1986, *apud* Eric Hobsbawn, *Secolul extremelor*, Editura Lider, Bucureşti, 1999, p.68.)

Următoarele exemple sunt elocvente. John Le Carré, maestrul inconfundabil al creaţiilor literare pe teme de spionaj şi contraspionaj, foloseşte expresia, şi probabil că nu întâmplător, „parlagii de la Secţia anchetatorilor" (John Le Caré, *Tainicul pelerin*, Editura Elit Comentator, 1990, p.15.) pentru a-i numi pe agenţii Serviciului Secret britanic specializaţi în anchete informative. În paginile sale, atât de savuroase, despre lumea secretă a informaţiilor în timpul războiului rece, perioadă considerată „epoca de aur a spionajului şi contraspionajului", acelaşi autor strecoară cu subtilitate: „de la război încoace, metodele noastre - ca şi metodele adversarilor noştri - au devenit cam aceleaşi". (Idem, *Spionul care venea din frig*, Editura Univers, Bucureşti, 1996, p.26.)

Se pare că nici celebra agenţie de spionaj a SUA nu a fost străină de asemenea practici, cel puţin în vremea războiului rece. Grăitor în acest sens este documentul dat publicităţii în ianuarie 1997. Intitulat „Interogatoriul în contraspionajul KUBARK" (KUBARK reprezenta numele conspirativ al CIA), documentul era un manual conceput în anul 1963, menit să-i iniţieze pe agenţi în tehnicile de „extragere a informaţiilor de la sursele necooperante", în realitate un ansamblu de reguli, principii şi practici folosite de cadrele specializate ale Agenţiei în timpul interogatoriilor.

Astfel de metode nelegale şi extrem de dure, cu preponderenţă tortura, au produs numeroase victime. (Miruna Munteanu, *Statele Unite au sponsorizat atrocităţile din America Latină,* în „Dosarele ultrasecrete", 28 noiembrie 1998, p.4.)

De asemenea, în practica serviciilor secrete israeliene, „presiunile fizice moderate" asupra celor anchetaţi includeau lipsa de somn, expunerea prelungită la zgomote puternice, imobilizarea în condiţii incomode pentru perioade lungi de timp, acoperirea capetelor cu saci urât mirositori, precum şi „zgâlţâirea violentă". Ţintele unor astfel de metode erau membrii organizaţiilor teroriste palestiniene deja arestaţi. Preponderenţa succeselor obţinute în combaterea terorismului i-a făcut pe analiştii politici şi pe o serie de istorici să aprecieze că tocmai „duritatea şi lipsa de scrupule a ofiţerilor acestor servicii le-au asigurat măsura profesionalismului şi eficienţa". (Idem, *Mari frământări în serviciile secrete israeliene,* în „Dosare ultrasecrete", 11 septembrie, 1999, p.1.)

Dar în vreme ce alte servicii şi structuri secrete informative cu reputaţie au renunţat treptat la metodele brutale - o dată cu progresele tehnicii, de exemplu inventarea *poligrafului* (detectorul de minciuni) -, organele de securitate româneşti au continuat să folosească bătaia până târziu, deşi în ordinele şi instrucţiunile de profil se recomanda evitarea constrângerilor fizice, până la interzicerea lor. Când s-a început suprimarea ultimelor resturi ale „reacţiunii", „uzinele de arestat şi anchetat oameni", adică

organele Ministerului Afacerilor Interne, au fost puse să funcţioneze la întreaga lor capacitate. În locurile de arest, disciplina era aspră. Belu Zilber consemna că „în 1958 până în 1962 s-a bătut conform planului" (Herbert (Belu) Zilber, *Actor în procesul Pătrăşcanu*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997, p. 157.) „cu drugul, cu pumnii, cu vâna de cauciuc". (*Ibidem,* p. 138.)

Iniţial, unitatea specializată în cercetări penale a fost Direcţia a V-a, transformată ulterior - în baza H.C.M. nr. 1361 din 11 iulie 1956 - în Direcţia a VIII-a de anchete. Primul şef al acestei direcţii a fost colonelul Mişu Dulgheru, arestat în 1952 pentru „abuzuri nepermise în anchetă", şi înlocuit prin colonelul Francisc Butyka, fost activist al CC al PMR. În paralel cu Direcţia de anchete a mai funcţionat, în cadrul unităţilor centrale, alte două servicii de anchetă independente, pe lângă Direcţia de contrainformaţii militare, şi Direcţia securităţii transporturilor. Această suprapunere de competenţe, susţinută de primul adjunct al ministrului Gheorghe Pintilie şi de consilierii sovietici, a luat sfârşit la 1 februarie 1956, când Direcţia a VIII-a a rămas singurul organism specializat în anchete informative. (Serviciul Român de Informaţii, *Cartea albă a Securităţii,* vol. II, p.57.)

La începutul anilor '50, Direcţia de Cercetări Penale (Anchete) a Securităţii dispunea de aproximativ 55 de angajaţi, repartizaţi pe patru servicii: 1. Probleme speciale; 2. Organizaţii politice subversive; 3. Contraspionaj şi treceri frauduloase de frontieră; 4. Contrasabotaj. Fiecare dintre aceste servicii cuprindea mai multe birouri. Un birou ţinea legătura cu structurile similare de la direcţiile regionale de Securitate. (Vezi pe larg la Marius Oprea, Fapte şi moravuri la securiştii anilor '50.)

Cadrele care îşi desfăşurau activitatea la Direcţia anchete „aveau un grad de pregătire şi cunoştinţe generale destul de reduse", dar se considera că lipsurile erau compensate de „puternicul lor entuziasm revoluţionar, de fondul sănătos şi de puterea de muncă pusă în slujba revoluţiei proletare". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10709, f.26-27.)

Situaţia personalului Direcţiei de cercetări Penale, în anul 1951, se prezenta în relatarea directorului adjunct Tudor Dincă, astfel: „Dintre toţi lucrătorii anchetatori nu erau decât vreo 6-7 muncitori de fabrică, restul erau funcţionari, chelneri, frizeri, vânzători de prăvălie, fotografi. Muncitorii proveniţi din fabrică se prezentau destul de slab, atât în munca profesională, cât şi în munca politică". (Marius Oprea, *loc.cit*.; vezi şi Florian Banu, *Anchetele Securităţii.., p.61-62*.)

La început, pregătirea juridică a ofiţerilor anchetatori era ca şi inexistentă sau extrem de precară. Deseori erau puşi în situaţia de a interoga arestaţi cu o bogată cultură generală, oameni titraţi sau cu experienţă în activitatea conspirativă sau în manipularea secretelor de stat, cum erau de pildă ofiţerii din Ministerul Apărării Naţionale. Există în arhivă documente de analiză, provenite de la Cabinetul ministrului Afacerilor Interne, ce ne dezvăluie situaţii de-a dreptul şocante. Ca paradigmă, locotenentul de securitate Brânzei Gheorghe, în timp ce îl ancheta pe locotenent-colonelul Cristea Antonescu, „fost ofiţer în armata burgheză", i-a adresat întrebarea: „Când ai cunoscut pe Cowels din Uruguay, Statele Unite?", la care arestatul a răspuns evident cu ironie, iar ofiţerul anchetator a consemnat în procesul-verbal: „În primul rând, Uruguay nu este în Statele Unite, şi în al doilea rând, nu-l cunosc pe acest Cowels". S-au înregistrat şi cazuri, în care ofiţerii anchetatori ai Securităţii, realmente semianalfabeţi, au consemnat în procesele-verbale alte date decât cele declarate de persoana anchetată. De exemplu, un arestat a declarat că din trei mii de vagoane, cartofii s-au alterat în 309 vagoane. După ce a citit procesul-verbal, anchetatul a refuzat să-l semneze pe motiv că cele consemnate nu corespundeau cu ceea ce declarase. Drept consecinţă, ofiţerul anchetator a reluat complicatul său travaliu, scriind în procesul-verbal, fie 30.009, fie 300.009. Enervat, arestatul s-a ridicat de pe scaun şi a spus tăios: „Domnule anchetator, te rog scrie 309 cu un singur zero şi nu cu patru zerouri", la care anchetatorul a ripostat pe un ton ameninţător: „Semnează bă, nu mai umbla cu jumătăţi de măsură".

Pentru prevenirea unor astfel de situaţii penibile, consilierii sovietici au în tocmit un model de chestionar cu întrebările care urmau a fi formulate, dar în mod de-a dreptul hilar au formulat şi răspunsurile ce urmau a fi obţinute. Prin urmare, ofiţerilor anchetatori nu le rămânea decât să apeleze la constrângeri de tot felul pentru a obţine răspunsurile dorite. Mai întâi apelau la promisiuni, ulterior la constrângeri. Li se interziceau arestaţilor, care trebuiau anchetaţi să stea pe pat, să fumeze, li se reducea

raţia de mâncare. În situaţia în care nici după aceste „măsuri" nu se obţinea rezultatul dorit, intrau în funcţiune torturile „psihologice" descrise pe larg de majoritatea foştilor deţinuţi politici. E greu de crezut că anchetatorii Securităţii fuseseră special instruiţi pentru a aplica astfel de metode „ştiinţifice".

Mai degrabă le foloseau, empiric, pur şi simplu din sadism, apoi învăţau unii de la alţii. Relevant este următorul pasaj desprins din lucrarea unui memorialist:

„Toate şedinţele de anchetă, în care uneori mă ţineau în picioare, alteori pe un scaun fără spătar, ore în şir şi obligat să vorbesc neîncetat.

Uneori cu lampa de birou în ochi, cu un bec orbitor, alteori silindu-mă să-l urmăresc ca să-i pot auzi întrebările, plimbarea lui odihnită de-a lungul şi de-a latul biroului.

Îi priveam pe aceşti băieţi, care cei mai mulţi erau de vârsta mea, şi mă întrebam de unde au învăţat tortura rafinată cu ajutorul interogatoriului. Simţeau o plăcere deosebită, când mă chinuiau cu întrebările lor însoţite de surâsuri superioare când, la fiecare acuzaţie, eu încercam să protestez". (George Mârzanca, *op. cit.,* p.36.)

Se recurgea adesea la mijloacele de constrângere fizică datorită faptului că ofiţerii care anchetau cazurile în lucru erau slabi pregătiţi, necunoscând sau neavând suficientă experienţă în folosirea metodelor mai subtile de investigaţie. Asupra acestui aspect a atras atenţia şi consilierul sovietic, Alexandr Saharovski, în raportul său către centrala de la Moscova, în ianuarie 1952. „Investigarea numeroaselor cazuri de avarii, rebuturi, gâtuiri ale aprovizionării ş.a. - raporta Saharovski - se face cu superficialitate şi, în majoritatea cazurilor, nu dă nici un rezultat. Anchetele în privinţa cazurilor descoperite şi în curs de rezolvare sunt adesea încetinite şi nu sunt desfăşurate corespunzător".

Şeful consilierilor sovietici din România dădea exemplu cu cazul lui Lucreţiu Pătrăşcanu, a cărui anchetă se efectua cu mari întreruperi „de o echipă slabă de anchetatori, astfel că activitatea criminală a lui Pătrăşcanu nu a fost demascată până la capăt". („Cotidianul", 23 iunie 1998, p.12. „Cotidianul", 23 iunie 1998, p.12.)

O situaţie asemănătoare se înregistra şi în cazul anchetei grupului de conducători ai organizaţiilor sioniste din România, care, în opinia aceluiaşi raportor, „desfăşurau în ţară o activitate subversivă şi de spionaj". Cazul era cercetat de organele Securităţii române din 1950, dar, scria Saharovski, „numeroase fapte ale activităţii lor duşmănoase, precum şi legăturile lor criminale nu au căpătat dezvoltarea necesară în cursul anchetei". (*Ibidem.*)

În iulie 1952, CC al PMR a emis o hotărâre prin care se interzicea tratarea abuzivă a arestaţilor. Aplicarea acestei hotărâri s-a făcut însă parţial şi cu multă greutate în ciuda îndemnurilor conducerii MAI de a se înceta „schingiuirile şi bătăile" în timpul anchetelor. Posibil că din această cauză, în toamna anului 1954, conducerea MAI a revenit cu un ordin, semnat de Alexandru Drăghici, prin care s-a interzis aplicarea constrângerilor din iniţiativa anchetatorilor. Dar şi de această dată răul nu a fost tăiat de la rădăcină, posibil că nici nu era în intenţia regimului, lăsându-se o mică portiţă deschisă pentru iniţiative, suficientă însă pentru a se continua abuzurile. Astfel, în ordinul semnat de ministrul Afacerilor Interne, se permitea „în anumite cazuri" din dispoziţia sau cu aprobarea sa, şi la „solicitarea Direcţiei de anchete", folosirea metodelor de constrângere în cercetarea arestaţilor. (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10709, f. 30.)

Exemplul cel mai edificator al utilizării unor metode nepermise în anchete îl constituie chiar fostul şef al Direcţiei cercetări penale, Mişu Dulgheru, din ordinul căruia bătaia, ameninţările, falsificarea documentelor, prelungirea interogatoriilor peste limitele rezistenţei fizice ale celui arestat, timorarea martorilor ş.a. deveniseră o practică obişnuită în activitatea ofiţerilor anchetatori ai Securităţii. (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10709, f. 30.)

La Inspectoratul de Securitate din Regiunea Autonomă Maghiară se obţineau informaţii prin lovirea arestaţilor „cu picioarele şi cu pumnii în cap", sau „turnând apă pe betonul din carceră pentru ca acesta să îngheţe". Se mai practica şi zdrobirea picioarelor arestaţilor cu călcâiul cizmelor. Fără să se sinchisească de normele şi instrucţiunile de muncă ori de recomandările „venite de sus", o echipă de control a ministrului a constatat că ofiţerii anchetatori din Craiova băteau persoanele cercetate din 1950

şi până în martie 1954 „când a fost descoperit", în timp ce în alte oraşe ca Arad, Bârlad şi Piteşti arestaţii erau „forţaţi să stea în picioare până cădeau în nesimţire". (Ibidem, dosar nr. 10136, f. 110-144.)

Metodele de tortură folosite de anchetatorii Securităţii au fost multe şi diferite, memorialiştii s-au referit doar la câteva dintre ele. O metodă de-a dreptul diabolică era aşa-zisa „*bombă atomică*", despre care fostul căpitan de vânători de munte, George Mârzanca, erou al Frontului de Vest, transformat ulterior în deţinut politic, ne oferă următoarele detalii:

„Se foloseau două scânduri, lungi de circa 2 metri şi late de 40 centimetri. Între scânduri şi lungimea lor era aşezat individul ce la anchetă li se păruseră [anchetatorilor - *n.n.*] prea puţin sincer, legat apoi cu nişte frânghii de mâini şi de picioare şi în acelaşi timp şi de cele două plăci lemnoase, astfel semăna cu un sandwich. Aşa legat fedeleş, fără posibilitatea de a se mişca era ridicat pe verticală, lăsat să cadă pe spate, apoi pe faţă, şi-şi zdruncina la contactul cu betonul toate mădularele şi în special capul.

În cădere liberă de la oarecare înălţime, fără nici o posibilitate de sprijin, ca un corp inert. Când se terminau aceste căderi, respectivul era complet ameţit şi de cele mai multe ori plin de sânge şi inconştient, transportat cu targa în celula unde te arunca, ca pe un sac, ca să fie şi un exemplu pentru cei ce-l priveau şi care eventual urmau să treacă prin acelaşi supliciu. (George Mârzanca, *op. cit.,* p.173.)

O altă metodă, nu mai puţin demonică, şi care afecta sănătatea celor anchetaţi era „lovirea cu săculeţul de nisip pe toate părţile corpului, şi în special pe piept şi pe spate". (*Ibidem*, p.175.)

Urmările erau grave, ajungându-se adesea la deces datorită hemoragiei pulmonare provocate. Puţini dintre cei anchetaţi, care au intrat în „fabrica" profesioniştilor de la Securitate - ce-şi făceau „datoria" cu patimă, cu duşmănie inumană şi bestială -, nu au scăpat şi de o altă metodă, la fel de malefică. Este vorba despre „legatul testiculelor cu o sfoară, foarte strâns şi lovirea repetată cu ajutorul unui beţişor de dimensiunea unui creion, până ce organul se îngroşa, se congestiona şi se umfla până plesnea şi începea hemoragia". (*Ibidem,* p. 173-174.)

Şi în această activitate munca era planificată cu rigurozitate. Anchetatorii aveau o normă de efectuat, ce eventual putea fi depăşită. Cu cât foile de hârtie ce conţineau declaraţii „senzaţionale" erau mai multe, cu atât ofiţerul era mai bine văzut şi eventual decorat şi înaintat în grad. Fiecare ofiţer anchetator era obligat ca, din cele 215 ore de muncă lunare, cel puţin 150 de ore, adică 70%, să le aloce anchetelor propriu-zise, iar în restul timpului să facă pregătirea şi documentarea cercetărilor. În practică însă situaţia era departe de aceste instrucţiuni. Abia în cadrul unei şedinţe de analiză, desfăşurată la sediul Direcţiei de anchete, în octombrie 1954, Alexandru Drăghici a ordonat abandonarea „arestărilor nejuste, a falsurilor, metodelor teroriste şi a interogatoriilor nesfârşite". Cadrele de comandă ale Direcţiei, începând cu şefii de servicii, primiseră „indicaţia" să se implice demonstrativ în anchete pentru a da exemplu subordonaţilor, iar în cazul în care se constata că persoana anchetată este nevinovată trebuiau luate măsuri pentru a fi pusă imediat în libertate. Cu acelaşi cinism, se aprecia că una din cauzele care au determinat perpetuarea ilegalităţilor a fost şi aceea că „de aproape doi ani Direcţia a VIII-a nu a organizat o şedinţă cu toţi şefii de servicii din ţară, unde să se facă un schimb de experienţă şi să se dea instrucţiuni precise de acţiune". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10136, f. 2.)

La 22 ianuarie 1955, Alexandru Drăghici afirma în faţa lui Gheorghiu-Dej că „în problema bătăilor, s-a luat hotărârea de mai de mult, de vreo doi ani, că organele noastre n-au voie să bată". (Alina Tudor, *1955: bătuţi la Securitate. Doi ceferişti se plâng lui Gheorghiu-Dej,* în „Cotidianul", nr. 15, 27 mai 1998, p.12.)

Atunci când lui Gheorghiu-Dej i s-a raportat despre abuzurile săvârşite de ofiţeri ai Securităţii Regionale Timiş - adică folosirea bătăii în timpul anchetei -, secretarul general al partidului a oferit celor de faţă o mostră de ceea ce înseamnă retorica demagogică a politicianismului comunist. Pasajul este ilustrativ din acest punct de vedere, fapt pentru care merită a fi reprodus în continuare, aşa cum este transcris în stenograma din 22 ianuarie 1955. „Cei care au procedat acolo aşa cum au procedat - spune Gheorghiu-Dej - au încălcat nu numai hotărârea partidului şi linia partidului nostru, dar au călcat şi dispoziţiile şi ordinele Ministerului de Interne, care interzice categoric bătaia chiar faţă de cei care au fost prinşi cu activitate criminală. Chiar faţă de aceştia metodele de constrângere fizică sunt interzise, pentru că s-a dovedit că aplicarea unor astfel de metode nu sunt caracteristice mijloacelor noastre de

luptă şi n-au dat niciodată rezultate. Constrângând pe cineva îl sileşti să declare lucruri inventate, să recunoască lucruri sugerate de către autorităţi. Numai în timpul burgheziei se folosea această metodă. Aparatul de stat al burgheziei schingiuia, făcea ce au făcut oamenii aceia cu dumneavoastră. Acestea nu sunt metode ale unui stat de democraţie populară care construieşte socialismul. Sunt metode străine, metode folosite de duşmanii regimului democraţiei populare. Şi este cu atât mai grav că au încălcat hotărârea partidului, care preciza că bătaia fizică este interzisă. După aceste hotărâri se orientează MAI. Au în călcat şi dispoziţiile şi ordinele MAI. Dar, se vede că o parte din aparat ori nu este de acord, ori săvârşeşte aceste abuzuri fără teamă, ori nu ştie că s-au luat asemenea măsuri şi că au fost pedepsite drastic numeroasele elemente din aparatul de stat pentru asemenea abuzuri". („Cotidianul", 2 iunie 1998, p.12.)

Numai cineva posedat de naivitate, sau fundamentaliştii notorii ar putea da crezare acestor vorbe, întrucât esenţa spuselor lui Gheorghiu-Dej ar dezvălui că la acea vreme, aparatul de Securitate nu mai era „sabia ascuţită a partidului folosită în lupta de clasă", ci o instituţie disidentă care urmărea compromiterea partidului, ceea ce ar fi, să recunoaştem, o mare enormitate. În realitate, conducerea partidului era supărată pentru că anchetatorii Securităţii făceau o treabă de mântuială, total neprofesionistă. Mai degrabă se poate deduce de aici, că erau permise orice fel de mijloace şi metode în anchetă, important era să nu se facă „valuri", adică cei anchetaţi să rămână intimidaţi în aşa fel încât să nu mai mişte în front sau să-şi poată ridica glasul ori capul. Avem în vedere şi răspunsul oferit secretarului general al partidului de către Alexandru Drăghici: „Tovarăşii vorbesc în reclamaţie despre metodele de torturi folosite, despre greutăţile de plumb, etc. şi am trimis o echipă la Caransebeş ca să pună mâna pe porcăriile acelea. Până acum n-au găsit nimic. În schimb, au aflat acolo că sunt şi alţi oameni care au fost bătuţi". (*Ibidem.*)

Un an mai târziu, analiza efectuată de conducerea MAI a constatat abuzuri şi mai grave, de vreme ce s-a formulat concluzia potrivit căreia „metodele de anchetă folosite slăbesc munca de demascare a criminalilor împotriva securităţii statului". În consecinţă se recomanda: „De la primul interogatoriu, anchetatorul să studieze şi psihologia arestatului, întrucât tactica interogării presupune, înainte de toate, «intuirea» particularităţilor proprii caracterului celui anchetat. Anchetatorul trebuie să se priceapă nu numai a-l înţelege pe arestat, dar şi să asculte, în acelaşi timp, în mod obiectiv şi atent, răspunsurile la întrebări". Reţinem deci, că se recomanda unor oameni prea puţin instruiţi, brute, mai mult dresaţi decât educaţi, unii semianalfabeţi, să fie buni psihologi!

În urma altor controale efectuate de inspectorii Serviciului IV al Direcţiei de anchete, s-au depistat cazuri în care ofiţerii anchetatori nu încheiaseră procese-verbale de interogatoriu, sau când se întocmise astfel de documente ele nu erau semnate de cel anchetat, ceea ce demonstra că fuseseră „aranjate" după dorinţele ofiţerilor dar în nici un caz pe baza declaraţiilor obţinute. Din alte documente transpare interesul scăzut al ofiţerilor anchetatori „pentru lămurirea relaţiilor dintre arestaţi şi persoanele ce figurau în declaraţii", ceea ce ducea la arestarea unor oameni nevinovaţi sau „scăparea unor infractori periculoşi". Se reluau recomandările făcute din partea conducerii MAI de a se pune capăt deschiderii dosarelor de anchetă în mod ilegal, adică fără un material probator bine fundamentat şi cu aprobările celor îndrituiţi să decidă în astfel de situaţii.

Critica cea mai virulentă era adresată acelor anchetatori care continuau să folosească măsurile de constrângere fizică. Ziua băteu unii, noaptea alţii. Persistau cazurile de interogatoriu „în tură", uneori zile şi nopţi la rând, fără a li se da posibilitatea celor anchetaţi să se odihnească, la care se adăuga pălmuirea şi încătuşarea ori avansarea unor promisiuni fără acoperire, ceea ce ducea la obţinerea unor declaraţii fanteziste şi inculparea unui număr din ce în ce mai mare de persoane, practic, nevinovate. Nici martorii nu aveau o soartă mai uşoară, mulţi dintre ei fiind siliţi să semneze declaraţii false, sub ameninţarea că puteau fi arestaţi şi acuzaţi de complicitate.

Pentru curmarea abuzurilor, ofiţerii de securitate anchetatori erau avertizaţi, punându-li-se în vedere că pentru cele mai mici abateri urma să se procedeze la înlăturarea din posturi a celor vinovaţi, „indiferent de funcţia ocupată sau meritele profesionale". Nu lipseau nici ameninţările că urmau să fie trimişi în justiţie. Şefii direcţiilor regionale au fost şi ei atenţionaţi de a nu mai repartiza pentru „munca

de anchete oameni cu un nivel politic, ideologic şi cultural scăzut", ori pe cei care manifestau „indisciplină şi dezinteres faţă de muncă". Li se recomanda să se orienteze spre ofiţerii „pătrunşi de un devotament fără margini faţă de partid, necruţători faţă de duşmani, cu un nivel politic ridicat, având o pregătire suficientă, atât culturală, cât şi profesională, şi experienţă în viaţă, principiali, şi energici, care pun interesele clasei muncitoare mai presus de toate celelalte consideraţii şi sentimente". (Arh SRI, fond „d", dosar nr. 10217, f. 63-65, 81 şi dosar nr. 10238.)

În consecinţă, delirul ideologic făcea ca „inteligenţia" Securităţii româneşti din acele timpuri să perceapă abuzurile şi fărădelegile doar de partea celor nepătrunşi de interesele clasei muncitoare.

Pentru conducerea MAI, speranţa de îndreptare a lucrurilor stătea în competenţa şefilor de unităţi. Conform recomandărilor, aceştia trebuiau să se implice direct în anchetarea „principalilor criminali", să-i îndrume pe ofiţerii tineri şi să controleze sistematic activitatea structurilor de anchete penale din subordine. Declaraţiile acuzaţilor trebuiau privite în spirit critic şi obiectiv, coroborate şi comparate cu alte informaţii obţinute în caz ori problemă şi difuzate de ofiţerii din direcţiile operative.

În ciuda acestor critici „mobilizatoare" şi îndrumări „luminate" - de care n-au dus lipsă, se pare, niciodată organele de securitate -, schimbarea mentalităţii şi ivirea unor semne de îndreptare nu se produceau. Totul părea bătut în cuie, o dată pentru totdeauna. Şefii de unităţi, deopotrivă cu ofiţerii anchetatori rămâneau cu deprinderile, fixismele şi năravurile lor. Fără îndoială că lucrurile se puteau îndrepta, dacă n-ar fi existat acele ordine „venite de sus", de la cel mai înalt nivel de conducere a statului şi partidului. Este vorba despre acele ordine strict secrete pornite din aşa-zisele „raţiuni de stat", care în fond demonstrează goliciunea sufletească, nimicnicia şi lipsa totală de moralitate. În astfel de situaţii, până şi cel mai cuminte anchetator „bătea pintenii", „mânca jăratic", uita de norme, instrucţiuni, recomandări şi deontologie profesională (dacă a existat vreodată aşa ceva în practica Securităţii acelor ani) şi pornea la atac. Aşa s-a creat oportunismul pentru executanţi, deopotrivă cu invidia celor neintroduşi în joc - dar care trăgeau cu ochiul - şi pentru toţi laolaltă trufia, adică falsa impresie că sunt de neînlocuit. Ştiau şi văzuseră prea multe pentru a se mai teme de cineva ori de ceva. Chiar şi la faimoasa anchetă a partidului din anii 1967-1969, ordonată de Nicolae Ceauşescu pentru demascarea abuzurilor, li s-a promis ofiţerilor anchetatori că nu li se va întâmpla nimic dacă declară cu sinceritate abuzurile despre care ştiau sau în care fuseseră implicaţi. Şi au făcut-o temeinic, fiind probabil animaţi de principiul marxist al „criticii constructive".

Tot cu ocazia acelei anchete de partid - după cum rezultă din stenograma discuţiei din 3 iunie 1968 -, atunci când i s-au cerut explicaţii asupra schingiuirilor practicate de Securitate, Alexandru Drăghici a oferit următoarele explicaţii: „…eu n-am dat dispoziţii să se schingiuiască oamenii. Asta nu înseamnă că eu credeam că oamenii vin ca oile şi dau declaraţii… am moştenit un aparat obişnuit cu aşa ceva, nărăvit în aşa ceva, oameni care căutau să-şi facă munca cât mai comodă, cât mai simplă". (Dumitru Tănăsescu, *Un călău în faţa conştiinţei sale,* în „Magazin istoric", s.n., iunie 1996, p.27.)

O relevantă mărturie despre duritatea metodelor folosite în anchete de organele Securităţii aparţine Anei Pauker, membră de frunte a partidului comunist, arestată în 18 februarie 1952 şi eliberată la 20 aprilie 1953, fiind acuzată de împăciuitorism, deviaţionism, antipartitism şi că ar fi fost trădătoare şi agentă a Siguranţei. „…La Securitate noapte de noapte interogatoriu - spunea Ana Pauker la 21 iunie 1956 - cu puţine excepţii pentru a mări presiunea. În fiecare noapte la 3, nu mai ştiu, pentru că mi s-a luat ceasul, nemaivorbind de alte lucruri personale, cărţile care le aveam din 1918-1920, fotografiile copiilor, care sunt bun luate. Care lege din ţară permite lucrul acesta?". (*Stenograma discuţiei tov. Vinţe cu Ana Pauker, în ziua de 21 iunie 1956,* în 1Sfera Politicii", nr. 59, aprilie 1998, p. 36.)

Dar cel mai edificator exemplu ni-l oferă tot cazul lui Cezar Grigoriu. Acesta era urmărit pas cu pas şi hărţuit de Securitate pentru simplul motiv că Gheorghiu-Dej nu agrea relaţia cântăreţului cu fiica sa Tanţi (Constantina). Iată ce povesteşte Cezar Grigoriu că i s-a întâmplat în anii 1959-1960:

„Din această perioadă, am început să fiu sunat la telefon de respectivul IONEL. Am avut prima întâlnire cu el în Grădina Icoanei. Spre surprinderea mea, IONEL nu era altul decât cel care mă anchetase când am fost închis [colonelul Izidor Holingher - la acea dată şeful Direcţiei de contraspionaj - *n.n.*], care locuia chiar lângă Grădina Icoanei. De aici eram condus în diferite garsoniere (str.Batiştei,

bloc Creditul Minier, etaj 6-7; blocul Patria, etaj 6-7) unde eram anchetat în continuare, sub următoarea formă: scotea pistolul din buzunar, băga un glonte pe ţeavă, trăgea piedica, explicându-mi că, dacă nu spun pentru cine lucrez, va apăsa pe trăgaci. Mi se dădea o coală de hârtie pe care trebuia să scriu acest lucru (…). Altădată, sub impulsul aceluiaşi pistol şi maltratări fizice, am scris numele femeilor cu care am trăit. Prin diferite căi erau aduse la cunoştinţă lui Tanţi, pentru a o putea îndepărta. Un lucru care mi se pare deosebit s-a întâmplat atunci, când, sub aceleaşi ameninţări, IONEL mi-a spus că dacă voi iscăli că nu mă voi mai vedea cu Tanţi mi se va da un paşaport şi bani pentru a pleca definitiv, în orice ţară doresc. Refuzând şi acest lucru, răspunsul lui era acelaşi: bătaie, ameninţări, înjurături…". (Mircea Suciu, Cristian Troncotă, *loc. cit.,* p.33.)

De regulă, anchetele informative se finalizau prin întocmirea „dosarului de urmărire penală", care era trimis de Direcţia anchete a Securităţii la Procuratura militară. La rândul lor, organele de procuratură în rare cazuri îşi permiteau să verifice temeinicia acuzaţiilor şi probele oferite de anchetatorii Securităţii. Procurorii militari se rezumau practic la întocmirea unui raport prin care stabileau gravitatea „infracţiunii contra securităţii statului", adică o încadrau în faptele de lege, apoi înaintau dosarul de urmărire penală instanţelor judecătoreşti abilitate, mai precis tribunalelor militare, pentru „judecată", în realitate spre a pronunţa sentinţele stabilite dinainte de Securitate. În timpul „proceselor" erau asistaţi de avocaţi din oficiu. Concluziile orale şi scrise, fixate cu minuţiozitate de către avocaţi, nu erau luate în considerare. Prin astfel de procedee, Securitatea monopolizase rolurile instanţelor de cercetare penală şi judecătoreşti, ceea ce a creat un climat de totală anormalitate în care a funcţionat justiţia - ca putere separată a statului - în România regimului comunist. Mai mult, tinerii avocaţi, de obicei stagiari, care în perioada 1957-1964 erau, de regulă, chemaţi la tribunalele militare să apere pe cei acuzaţi de infracţiuni contra securităţii statului, au trăit un adevărat coşmar, în sensul că deveneau imediat „suspecţi" şi intrau în atenţia Securităţii. Şi toate acestea pentru că nu făceau altceva decât să-şi onoreze obligaţiile profesionale.

Unul dintre aceşti avocaţi, Georgeta Gheorghe, a făcut o destăinuire şocantă: „Avocaţii erau consideraţi un fel de complici ai celor din boxă. Simplul fapt că acceptaseră să susţină apărarea în aceste cauze [contra securităţii statului - *n.n.*] punea semne de întrebare în mintea îngustă şi primitivă a securiştilor care, mai mult sau mai puţin discret, îi supravegheau". (Gheorgheta Gheorghe, *Despre Constituţia din 1948*, în „Analele Sighet 6"; *Anul 1948. Instituţionalizarea comunismului*, comunicări prezentate la Simpozionul de la Sighetul Marmaţiei (19-21 iunie 1999), Fundaţia Academia Civică, Bucureşti, 1998, p.97.)

După cum aflăm din cazul inginerului anticomunist Gheorghe Ursu, decedat în urma torturilor bestiale aplicate de anchetatorii Miliţiei în arestul Ministerului de Interne din Calea Rahovei, organele de securitate, cărora le fusese interzisă după 1968 folosirea metodelor brutale în anchetă, rezolvau cazurile de disidenţă politică prin Miliţie, ceea ce înseamnă că în esenţă astfel de instituţii ale regimului comunist din România s-au dovedit incapabile, chiar la nivelul anilor '80, de a respecta drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor. (Vezi pe larg: Violeta Fotache, *Adevăraţii vinovaţi de moartea inginerului Gheorghe Ursu - judecaţi,* în „Adevărul", 27 noiembrie 2000, p. 14; Adrian Artene, *Dreptate pentru Ursu,* în "Ziua", 15 iulie 2003, p.3; Răzvan Savaliuc, Petre Nițeanu, *Călăii s-au întors acasă,* în "Ziua", 14 octombrie 2003, p.3)

Prin urmare, se poate afirma în deplină siguranţă, că practicile şi mentalităţile ofiţerilor de Securitate şi Miliţie au contribuit în mare măsură la modul viciat în care a funcţionat justiţia regimului comunist din România.

Cenzura corespondenţei

La fel de răspândită în activitatea organelor de securitate româneşti a fost şi metoda obţinerii de informaţii prin cenzura corespondenţei. O afirmă tranşant şi fără echivoc fostul general de securitate, Nicolae Pleşiţă: „*Toată corespondenţa era cenzurată* (*subl.-n.*). Cu asta se ocupa Securitatea. Ai noştri făceau cenzura". Şi aceasta se întâmpla în condiţiile în care inviolabilitatea corespondenţei era garantată de lege. Deşi ar fi interesant, nu avem nici spaţiul şi nu este nici locul, să coborâm prea mult

în timp pentru a reconstitui tradiţia pe plaiurile româneşti sau în alte ţări a acestei practici. Să consemnăm doar că în Anglia, după cum ne informează foarte documentat autorul Tony Bunyan, „deschiderea corespondenţei era o practică cu îndelungată tradiţie". (Tony Bunyan, *op. cit.,* p. 93.)

În secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, interceptarea corespondenţei străine era considerată de monarhie şi guvernele burgheze „un joc cât se poate de onest". (*Ibidem,* p.167-168.)

Ministerul de Interne britanic elibera două feluri de mandate: pentru cazurile de infracţiune şi pentru cele care ameninţau securitatea internă. Spre deosebire de cele de astăzi, astfel de mandate cuprindeau şase sau mai multe nume de persoane date în urmărire. „Opinia publică se obişnuise cu faptul că era interceptată corespondenţa politicienilor de stânga", mai precizează acelaşi autor. (*Ibidem,* p.93.)

Cu certitudine, un prim embrion instituţionalizat în secret - cu atribuţii specifice unui serviciu de informaţii modern - datează la noi din vremea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, inspirat probabil după modelul francez al Cabinetului negru. În 1860 domnul Unirii îl numise pe Cezar Librecht, belgian de origine, ca şef al telegrafului şi poştelor.

Prin consultarea telegramelor şi a scrisorilor - activitate realizată în secret prin reţeaua sa de subalterni şi prin legăturile personale-, Librecht reuşea să-l informeze zilnic pe domnitor asupra prefecţilor, şefilor de instituţii, miniştrilor şi chiar asupra primului ministru. Deseori el formula aprecieri şi sugera soluţii244. Mai târziu, în 1915 luase fiinţă Serviciul Supravegherii Ştirilor, format din funcţionari selecţionaţi de la Palatul Poştei Centrale pentru cenzura scrisorilor în timp de război. (Vezi pe larg Constantin C. Ciurescu, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1970, p. 365-367 şi passim.)

Sistemul a funcţionat şi în perioada interbelică, cu multe perfecţionări desigur, aşa încât nici la acest capitol organele de securitate nu se pot mândri cu iniţiative şi practici originale. În realitate n-au făcut altceva decât să îmbrace instrucţiunile cenzurii într-un înveliş ideologic inconfundabil, în care ţinta era „duşmanul de clasă" din interior şi exterior. Era o practică generalizată în cadrul instituţiilor cu responsabilităţi în apărarea securităţii statului din întreg Blocul comunist european. De exemplu, în structura STASI exista Departamentul M care avea reprezentanţi în fiecare oficiu poştal. După cum ne informează documentat autorul american John O. Koehler, „toate scrisorile şi pachetele trimise sau primite din ţările necomuniste erau deschise în mod discret. Operaţiunea avea ca scop prinderea spionilor şi a duşmanilor regimului; însă, cu timpul, se transformase în jaf". (Paul Ştefănescu, *Istoria serviciilor secrete româneşti,* Editura Divers-pres, Bucureşti, 1994, p.35-36.)

O situaţie identică o întâlnim şi în România. Primele instrucţiuni au fost elaborate în 1950, iar patru ani mai târziu a fost emisă Directiva MAI nr. 80 privind cenzura secretă a corespondenţei în scopul „zădărnicirii activităţii serviciilor de informaţii imperialiste şi agenţilor lor din ţară, care utilizau corespondenţa pentru transmiterea de informaţii şi instrucţiuni, difuzarea propagandei duşmănoase, manifeste, scrisori anonime cu conţinut injurios sau de ameninţare la adresa unor instituţii sau persoane". Lunar, trimestrial sau ori de câte ori se impunea, conducerea MAI era informată prin note, rapoarte şi alte documente de analiză şi sinteză cu tot ce rezulta din cenzura corespondenţei.

Nici în acest sector de activitate al Securităţii treburile nu au mers prea bine, cel puţin în perioada 1950-1964. Dimpotrivă, Serviciul „F" central, cu birouri corespondente în teritoriu, care avea în sarcină cenzura corespondenţei, a constituit unul din punctele fierbinţi ale muncii de securitate.

Problemele tehnice depăşeau de cele mai multe ori posibilităţile profesionale ale ofiţerilor şi aceasta datorită în primul rând ambiţiilor politico-ideologice care pretindeau *să nu se scape nimic* şi să se controleze totul. Utopia mergea atât de departe încât se aprecia, de către conducerea MAI, că o simplă scrisoare, scăpată nedeschisă, însemna un succes al duşmanului, o agresiune a lui şi o breşă în sistemul de securitate a regimului.

Ofiţerii Serviciului „F", atât de la centru cât şi din teritoriu, ţineau legătura cu personalul din conducerea oficiilor poştale, iar funcţionarii PTTR care manipulau corespondenţa erau, de regulă, recrutaţi în calitate de colaboratori. Corespondenţa era ridicată, de fapt deturnată, de la oficiile poştale de două ori pe zi: la 6 şi la 10 dimineaţa. Până la orele 17, conform instrucţiunilor, scrisorile trebuiau returnate şi repuse în circuitul poştal normal. Din nefericire pentru organele de securitate, termenele nu

puteau fi respectate, mai ales în lunile de vârf - decembrie, ianuarie, februarie, martie ori iulie şi august - când, datorită marelui număr de scrisori, cenzura se făcea prin sondaje, adică plicurile erau deschise, iar scrisorile din interior nu se citeau cuvânt cu cuvânt „ci selectiv".

În sectorul de interceptare, munca de cenzură „necesita o îndemânare şi o pricepere deosebită". Norma de scrisori cenzurate (desfacerea plicurilor, citirea scrisorilor, consemnarea aspectelor de interes şi lipirea la loc a plicurilor), considerată acceptabilă, era de aproximativ 1.200 pe lună pentru un ofiţer. Cei care nu puteau depăşi 700 de scrisori pe lună erau apreciaţi de regulă ca lucrători fără randament şi propuşi pentru transfer în alte sectoare.

În lunile de vârf se luau măsuri speciale pentru mobilizarea tuturor ofiţerilor din Serviciul „F", iar ziua de lucru se prelungea cu 3-4 ore peste program. Evident, erau interceptate doar scrisorile care veneau din ţările capitaliste (în jur de 16-17.000 în lunile aglomerate), iar între anii 1963-1964 se ajunsese la un spor consistent, aproximativ 28-30.000 pe lună. Din România plecau spre ţările occidentale cam 4-5.000 scrisori.

Colonelul Nicolae Panaitescu, şeful Serviciului „F", se mândrea în 1964 cu încadrarea a 70 de noi ofiţeri şi subofiţeri, precum şi cu faptul că dispunea de „tineri ingineri chimişti specializaţi în materie de dezlipire a scrisorilor". Cu toate acestea, ofiţerii specialişti continuau să se confrunte cu probleme deosebite: „Scrisorile care sunt lipite cu cauciuc nu le putem dezlipi. Sunt unele [pe] care le supunem la căldură uscată şi se întăreşte lipiciul mai tare, iar la altele se întăreşte la aburi. Acestea sunt din India, Japonia şi R.F.Germania, pe care suntem nevoiţi să le deschidem, însă se deteriorează". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10349, f. 9.)

Atotştiutoare, conducerea MAI dădea dispoziţii clare: „Principalul este să ne facem treaba noastră, dar să o facem aşa ca să nu rămână urme. Dacă rămân urme, orice prost poate să facă această treabă, nu numai Securitatea". (Ibidem, f. 10.)

Dar ofiţerii cenzori, unii dintre ei chiar foarte buni specialişti în sensul că deprinseseră la perfecţie subtilităţile „nobilei arte" -, reclamau adesea şi pe bună dreptate că nu pot realiza o muncă de calitate datorită cantităţii copleşitoare a scrisorilor ce trebuiau deschise şi studiate, aşa încât rezultatele, pe ansamblu, erau catastrofale faţă de pretenţiile de a nu se scăpa nimic. Se produceau numeroase greşeli tehnice, inabilităţi în depistarea semnelor, lăsarea de amprente pe documente ceea ce făcea ca destinatarul, dinainte prevenit de către expeditor, să sesizeze cu uşurinţă că scrisoarea fusese desfăcută. Şi toate acestea pentru că ordinele erau clare: „nu trebuie să existe scrisori care să nu treacă prin mâna cenzorilor".

Dar cea mai gravă problemă cu care se confruntau specialiştii Securităţii în ale cenzurii erau situaţiile când scrisorile trebuiau scoase din circuit datorită conţinutului lor subversiv, provocator, nepartinic, duşmănos, etc., etc. Din acest punct de vedere existau serioase circumstanţe, întrucât nici ordinele şi nici instrucţiunile nu erau prea clare.

Totul era lăsat la libera interpretare şi discernământul ofiţerilor cenzori. Se scoteau din circuit, adică se confiscau pur şi simplu, scrisori pe motiv că prin conţinutul lor se făcea propagandă anticomunistă, în special scrisorile venite din Israel şi R.F. Germania. De pildă se înregistrau cazuri de reţinere a unor scrisori pe motiv că în plicuri se aflau fotografii ale unor persoane plecate din România imortalizate lângă maşini elegante sau case luxoase. Învăţământul politico-ideologic îşi făcea din plin efectul, atâta vreme cât o astfel de fotografie ajunsese să fie considerată de cenzori ca „propagandă duşmănoasă". Orice încercare de a face prozelitism în rândul poporului muncitor prin inocularea vieţii de „huzur" a „putregaiului imperialist" trebuia curmată fără cruţare ş.a.m.d. În realitate, ofiţerilor le era frică să nu fie traşi la răspundere în situaţia că dădeau drumul la scrisori care „îndemnau la emigrare". Directivele şi instrucţiunile venite din partea conducerii MAI se doreau clare şi mobilizatoare: „Acolo unde e vorba de instigare, de acţiuni duşmănoase, se confiscă scrisorile". (Ibidem, f.11.)

În sfârşit, o altă problemă, care dădea serioase bătăi de cap şi punea deseori în încurcătură „vigilenţa revoluţionară" a ofiţerilor cenzori, era conferită de textele convenţionale, adică cele care necesitau studii amănunţite de criptanaliză. De regulă, astfel de texte erau redactate în limbi străine şi ele urmau să facă obiectul unor investigaţii complexe din partea ofiţerilor din direcţiile operative de

profil. „Vigilenţa revoluţionară" alimentată din plin de frica de a nu greşi a făcut posibil să se ajungă la confiscarea a 500-530 de scrisori „dubioase" pe lună. Şeful Serviciului „F" se lăuda într-o şedinţă de analiză că „după perfecţionarea muncii" numărul scrisorilor scoase din circuit a scăzut la 120-130.

Dar şi pentru aceste cazuri, studiul atent al documentelor păstrate în arhiva fostei Securităţi ne dezvăluie alte nărozii şi stupizenii. De exemplu, erau reţinute scrisorile expediate de cetăţenii români rudelor din străinătate prin care solicitau „medicamente ce nu se găsesc în ţară". Ce se făcea cu această corespondenţă scoasă din circuit? Întrucât Serviciul „F" nu dispunea de spaţii şi capacităţi de conservare, cea mai mare parte era tocată şi apoi trimisă la topit. Operaţiunea se încheia la Fabrica de hârtie şi cartoane de la Scăieni, unde ofiţerii care însoţeau transportul erau obligaţi, conform altor instrucţiuni, să asiste până ce totul se transforma într-o pastă. O mică parte dintre scrisorile scoase din circuit era trimisă în original la Direcţiile operative de profil pentru a constitui material probatoriu care de regulă stătea la baza deschiderii unui dosar de urmărire sau supraveghere informativă. Iar dacă suspiciunile se confirmau, întregul material informativ era rezumat într-un raport ce era trimis la Direcţia de anchete pentru deschiderea unui dosar de urmărire penală.

Tehnica operativă şi percheziţiile secrete

O impresionantă cantitate de date şi informaţii se obţine prin folosirea tehnicii operative. În lumea serviciilor secrete cu rol de apărare a securităţii naţionale, prin tehnică operativă se înţelege ansamblul de metode şi mijloace (aparatura) destinate interceptării discuţiilor purtate de persoanele urmărite, precum şi cele necesare transmiterii informaţiilor atât pe cale electronică (emiţătoare de diferite tipuri) cât şi pe cale fotochimică (micro punct, scriere simpatică). Tehnica operativă s-a folosit şi se foloseşte de către toate serviciile secrete, din toate ţările, indiferent de regimul politic pe care-l apără. Cu îndreptăţire generalul Neagu Cosma menţiona: „Mijlocul tehnic, ca atare, face parte din panoplia armelor specifice serviciilor informative şi contrainformative, indiferent de regimul politic de care aparţine. Şi americanii şi ruşii au folosit în proporţii aproximativ egale, întreaga gamă a mijloacelor tehnice de observare şi ascultare, de la banalul telefon interceptat ori «ţintarul» (microfonul) ascuns într-o scrumieră, până la avioane-spion, satelit-spion". (General div. (r) Neagu Cosma, *Securitatea, poliţia politică, dosare, informatori,* p.60.)

În Marea Britanie, unde este înrădăcinat principiul potrivit căruia „un gentleman nu ascultă conversaţiile altuia", funcţionează totuşi o lege - „*Interceptions Comunications Act*" - care, deşi teoretic interzice ascultările, permite folosirea unor dispozitive speciale (microfoane secrete) pentru realizarea intereselor de securitate naţională: lupta împotriva terorismului şi a traficului de droguri. În Franţa unde fostul preşedinte Georges Pompidou declarase tendenţios că „un stat nu se dirijează ascultând pe la uşi", tehnica operativă s-a folosit de către serviciile specializate într-o „perfectă ilegalitate oficială" pe baza unei circulare secrete, emisă în 1965. (Vezi gral. lt. Ovidiu Diaconescu, *Interceptarea între informare şi dezinformare. Tehnica în spionaj-contraspionaj,* Editura Globus, Bucureşti, 1994, p.27-29.)

Confruntările pe frontul secret din perioada războiului rece a dat naştere, printre altele, şi la adevărate scandaluri de presă datorate identificării folosirii tehnicii operative. De exemplu, în anii '50 serviciile de contrainformaţii americane au descoperit în stema SUA, care fusese oferită ambasadorului american de către statul sovietic, dispozitive de ascultare cu care au fost interceptate convorbirile purtate de acesta în biroul său de la Moscova. De asemenea, structurile specializate americane au descoperit în 1964, 40 de microfoane instalate de KGB şi care au funcţionat mulţi ani în ambasada SUA de la Moscova. (Jacky Fray, *Des engins tres spéciaux. Gadgets pou espions*, în „Historia", hosserie 23, *Histoire de l'espionnage, 1945-1971*, Librarie Tallandier, Paris, 1971, p.169.)

Multă publicitate s-a făcut şi asupra încercărilor de supraveghere şi fotografiere din anii 1955-1956 cu ajutorul baloanelor de spionaj, pe care SUA le lansa din nordul Europei. Acestea străbăteau vestul şi centrul Uniunii Sovietice, la 10 mii de metri înălţime, şi apoi aterizau în Turcia, nordul Africii sau amerizau în Marea Mediterană ori Marea Neagră. Câteva zeci dintre ele au căzut şi în România în sudul Moldovei, în Delta Dunării şi nordul Dobrogei.

La fel şi despre practica interceptării convorbirilor telefonice. „Una din cele mai insidioase forme de pătrundere în viaţa oamenilor - scrie Tony Bunyan - este interceptarea telefonului. Statul a fost foarte grijuliu în păstrarea discreţiei acestei tehnici de supraveghere, astfel încât, până în 1957, nu s-a făcut public nici un indiciu privind telefoanele puse în urmărire. Procedeul prezintă totuşi două limite pentru munca de informaţii: poate fi descoperit cu destulă uşurinţă prin mijloace tehnice specializate în acest scop; scandalurile politice provocate de astfel de deconspirări sunt deosebit de penibile pentru serviciile de informaţii". (Tony Bunyan, *op. cit.,* p. 163.)

În România, folosirea tehnicii operative în activitatea serviciilor secrete şi de siguranţă datează din perioada primului război mondial. Datele şi documentele de arhivă publicate atestă fără dubii că încă de la primele construcţii de centrale telefonice s-au prevăzut, instalat şi adaptat dispozitive de interceptare a convorbirilor telefonice. În 1934 s-au purtat discuţii aprinse în Adunarea Deputaţilor privind interceptările ce se făceau la Palatul Telefoanelor din Calea Victoriei şi în Centrala din Bulevardul Dacia, în mod organizat, sistematic şi cu aparatură modernă pentru acele timpuri. Armand Călinescu se referă, în lucrarea sa memorialistică, la interceptările care se făceau în acea perioadă ca despre ceva obişnuit. S-au păstrat în arhive şi stenogramele unor interceptări telefonice din anii 1938-1940 în care întâlnim numele unor personalităţi politice ale timpului: Iuliu Maniu, Virgil Madgearu, Nicolae Titulescu, generalul Ion Antonescu, etc., (Vezi pe larg Tatiana A. Pokivailova, *Titulescu sub lupa serviciilor secrete,* în „Magazin istoric", s.n., mai 1997, p.26.) iar în perioada celui de-al doilea război mondial serviciile de informaţii şi siguranţă supravegheau cu atenţie nu numai convorbirile diplomaţilor şi ofiţerilor germani din România, ci chiar şi pe cele ale Palatului Regal. („Magazin istoric", s.n., august 1993, p.26.)

Majoritatea specialiştilor, care au analizat interceptările telefonice şi ale comunicaţiilor de orice fel, au căzut de acord că atât în ţările cu regim totalitar, cât şi în cele cu regim de tradiţie democratică serviciile secrete organizează din raţiuni de stat activităţi de acest gen, încălcând grav uneori drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor. Deci nu mijloacele şi procedeele tehnice folosite în activitatea de informaţii şi contraspionaj sunt contestate de către opinia publică şi societatea civilă, ci modul şi scopul în care au fost folosite prin abuz, încălcări de norme juridice şi metodologice.

La fel ca şi în cazul inviolabilităţii corespondenţei, în România regimului comunist, confidenţialitatea convorbirilor telefonice era garantată prin lege, care prevedea sancţiuni aspre pentru nerespectarea acestui lucru. Numai că şi în acest domeniu Securitatea a lucrat în afara legii. Stau mărturie în acest sens zecile de mii de „mape anexă TO" (transcrierea înregistrărilor prin folosirea tehnicii operative) care însoţeau dosarele de urmările şi supraveghere păstrate în Arhiva fostelor organe de securitate.

Prin urmare, în practica organelor de securitate procedeul era folosit iraţional, încercându-se suplinirea aportului informaţional al surselor umane numai prin mijloace tehnice. Şi de data aceasta documentele provenite de la Cabinetul ministrului Afacerilor Interne sunt deosebit de interesante. Ni se dezvăluie că în repetate rânduri conducerea MAI a atras atenţia că „tehnica operativă nu poate înlocui agentura", iar producerea şi instalarea ei este „legată de mari greutăţi şi de cheltuirea unor fonduri însemnate". (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10256, f. 66-86.)

Deci nu respectarea legalităţii era importantă ci eforturile materiale suportate de guvern.

Cu toate acestea, interceptarea fără autorizaţie a convorbirilor telefonice, ori plasarea de microreceptoare în spaţiile de locuit sau încăperile de la serviciu - în cazul persoanelor urmărite - deveniseră practici la ordinea zilei. Tehnica operativă era plasată în momentul în care persoana nu se afla la domiciliu, sau prin diferite combinaţii era ţinută departe pentru ca echipa de „spărgători" să pătrundă şi să aleagă locul cel mai potrivit. Cu ocazia pătrunderilor secrete, ofiţerii de securitate efectuau şi o percheziţie sumară, uneori chiar amănunţită, în funcţie de caz, cu intenţia de a depista alte probe compromiţătoare pentru persoana „lucrată".

Astfel de sarcini delicate intrau în atribuţiile Serviciului „T" (tehnic), departament central cu birouri în teritoriu, la fiecare secţie regională. La centru îşi desfăşura activitatea un corp de ofiţeri ingineri şi maiştri militari, special calificaţi pentru producerea şi folosirea tehnicii operative. Atât

amplasarea cât şi recuperarea tehnicii operative se făceau de către echipe de „spărgători", formate din ofiţeri sau subofiţeri cu îndemânare şi experienţă câştigate în toiul „luptei de clasă".

Unii erau selecţionaţi - după cum povestesc veteranii - din rândul „artiştilor", adică şmenarilor şi hoţilor de profesie prinşi de organele de miliţie, şi care, în loc să îndure rigorile legii, au preferat să îşi pună îndemânarea în slujba unei „cauze nobile".

Desigur că şi alte servicii au folosit asemenea practici. Bunăoară, în timpul celui de-al doilea război mondial, serviciile secrete ale armatei britanice au apelat la spărgătorii de profesie - unii aflaţi în penitenciare -, cărora le-au oferit libertatea şi chiar reabilitarea în cazul în care misiunile speciale în care erau angrenaţi se finalizau cu succes. Înainte de îndeplinirea misiunii erau supuşi unui program de instruire şi antrenament aidoma ofiţerilor profesionişti din unităţile de comando. La rândul lor, serviciile secrete americane au apelat chiar la structurile mafiote pentru a-şi asigura succesul unor operaţii speciale. (Vezi pe larg V. P. Borovicka, *Mafia*, Editura Opus-Arena, Bucureşti, 1994, p.96-100.)

Din această perspectivă, practica organelor de securitate româneşti, în perioada de început, poate fi pardonabilă, doar în măsura în care se acceptă utilitatea sau raţiunea războiului pe care-l purtau împotriva „duşmanului de clasă din interior şi exterior".

Concepţia şi elaborarea formelor de pătrundere, percheziţie, plasarea şi recuperarea tehnicii operative intrau în atribuţiile ofiţerilor de caz, iar aprobările însoţite mai tot timpul de indicaţii şi recomandări intrau în competenţa ofiţerilor cu funcţii de comandă. În situaţii mai delicate, astfel de aprobări erau date de conducerea Securităţii ori chiar a Ministerului Afacerilor Interne, pe baza unui „plan de misiuni" special întocmit.

În terminologia altor servicii de informaţii şi de securitate occidentale, în special acele secţiuni cu responsabilităţi în domeniul informaţiilor externe, contraspionajului, contrainformaţiilor militare, antiterorismului, contrasabotajului sau combaterii crimei organizate, traficului ilegal de arme şi narcotice, pătrunderile secrete se mai numeau „muncă de noapte". Acestea intrau în categoria operaţiilor speciale de „spargere" pentru a se obţine accesul la documentele secrete care urmau să fie fotografiate sau copiate în scopul obţinerii de probe şi repuse la locul lor, de obicei în cadrul aceleiaşi acţiuni speciale. Astfel de operaţiuni erau executate de echipe foarte bine antrenate, care trebuiau să camufleze orice indiciu că sistemele secrete de pază şi măsurile de protecţie contrainformativă fuseseră compromise. (Ernest Volkman, *Spionaj*, Editura Rao, Bucureşti, 1998, p.19.)

Ca poliţie politică represivă, Securitatea din România a folosit, în anii '50, pătrunderile secrete, de regulă, în cazurile disidenţilor, ori a persoanelor cu „concepţii duşmănoase regimului comunist", pentru a verifica dacă posedă la domiciliu ori la serviciu (sau în alte locuri) „materiale compromiţătoare", adică manuscrise, memorii, jurnale, corespondenţă, cărţi interzise etc. Dacă informaţiile sau suspiciunile se confirmau urma „percheziţia oficială" - cu mandat aprobat de Parchet - făcută de ofiţeri de securitate acoperiţi (deghizaţi) sub uniforma sau identitatea miliţienilor.

Foştii securişti, acum septuagenari, se mai destăinuie uneori, poate cu nostalgie, că în privinţa „spărgătorilor", aparatul de Securitate a avut parte de adevăraţi „artişti", care au făcut o frumoasă carieră. Riscurile producerii unor incidente neprevăzute, în special cele care puteau crea complicaţii, erau însă minore, putându-se muşamaliza, adică acoperi, cu uşurinţă. În astfel de situaţii, responsabilitatea revenea în exclusivitate ofiţerilor de caz, a căror documentare nu fusese făcută temeinic în cele mai mici detalii.

Surprizele au constat în curiozitatea unor vecini mai vigilenţi, sosirea inopinată la domiciliu a unei rude îndepărtate fără ca gazda să fi fost anunţată în prealabil; la fel şi pentru amanţii şi amantele de taină. În astfel de situaţii ofiţerii de caz, şi spărgătorii mai ales, improvizau o legendă de retragere. Se pare că cele mai mari probleme le creau persoanele ale căror locuinţe erau dezordonate, cu lucruri şi obiecte aruncate sau lăsate în încăperi la voia întâmplării.

Într-o atare situaţie obiectele trebuiau ocolite cu grijă sau lăsate la locul lor şi în aceeaşi poziţie. Obsesia „semnelor de control" iniţiate de către persoanele vizate îi făceau pe „spărgători" să acţioneze cu maximă prudenţă.

De multe ori, tehnica operativă era instalată şi la domiciliul informatorilor şi colaboratorilor pentru a li se verifica loialitatea faţă de organele de securitate. Înregistrările erau transcrise, apoi studiate cu atenţie pentru a se constata calităţile agenţilor pentru munca de securitate şi dacă respectă instructajul făcut de ofiţerii de legătură. (Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 5445, f. 242-250.)

De asemenea, în penitenciarele cu deţinuţi politici, celulele erau special pregătite cu microreceptoare („piţigoi" în vocabularul ofiţerilor), urechile vigilente ale organelor de securitate fiind astfel la curent cu tot ceea ce se discuta, ori se punea la cale de către „elementele contrarevoluţionare". (Ibidem, fond „y", dosar nr. 47584, vol. 3, f. 195.)

Metoda folosea şi la verificarea informatorilor de cameră. După studiul documentelor de tehnică operativă, se întocmea un raport de către ofiţerul de caz în care se menţionau aspectele de interes operativ şi informaţiile de noutate. Raportul se introducea în dosarul de urmărire sau de supraveghere informativă, iar materialul documentar obţinut în urma transcrierii înregistrărilor se păstra într-o mapă anexă separată. La cinci ani după clasarea în arhivă, volumele anexă cu tehnica operativă erau scoase din evidenţă şi trebuiau distruse pe bază de proces-verbal, considerându-se că nu mai reprezintă interes operativ pentru organele de securitate.

Fiecare pătrundere secretă se finaliza cu un raport în care se consemnau detaliile întregii operaţii. Iată cum arăta un astfel de raport întocmit la 25 august 1959 „despre felul în care a decurs instalarea tehnicului în locuinţa numitului […] şi rezultatele obţinute cu ocazia efectuării percheziţiei secrete". (Ibidem, dosar nr. 40038, vol. 22, f. 87-88.)

„După efectuarea pătrunderii în obiectiv, echipa Serviciului «T» a început lucrul pentru instalarea tehnicului, iar în tot acest timp au fost examinate încăperile, ale căror schiţe cu mobilierul existent se anexează. Cu ocazia aceasta a fost efectuată şi o percheziţie secretă, în urma căreia s-a stabilit că obiectivul posedă o corespondenţă numeroasă pe care o păstrează în biroul său în nişte saci închişi cu nasture.

În partea stângă a biroului se află circa 3 pachete cu hârtie velină, neîntrebuinţată şi un portofel, cu buletinul de identitate al fiicei sale şi cu carnetul său de partid, din care rezultă că este membru PMR din anul 1945. Pe birou aşezate în dezordine sunt trei scrumiere, o mapă de lucru pe care se află o scrisoare, fără numele expeditorului şi trimisă din oraşul Stalin la data de 14 august 1959, şi nişte hârtie de scris. Pe studiourile copiilor a fost găsită o scrisoare fără plic, conţinând în rezumat rugămintea lui când va ajunge la Sinaia, să comunice imediat.[…] Într-un geamantan din cameră, care avea dimensiunile de 45/20 cm, de culoare maron s-au găsit 3 ştampile pe role cu dată şi altă ştampilă, mai mare tot cu dată, dar demontabilă. În geamantan se mai găsea o tuşieră, o călimară goală şi o cutie de metal în care se aflau tuşuri şi o pensuliţă (o pensulă era încă cu tuşul neuscat pe ea).

S-a luat ca model pentru expertiză un eşantion din acest tuş. S-au luat modele pentru expertiză şi după ştampilele găsite.

În restul camerelor, nimic deosebit. În general locuinţa era neîngrijită, dând un aspect, ca şi cum ar fi fost părăsită. Covorul din faţa uşii dormitorului era strâns şi pus într-un colţ, studiourile aveau lenjeria şifonată, cheile de la birouri erau în broaşte, cu excepţia şifonierului din dormitor, care avea închisă uşa de două ori şi cheia luată.

Fotoliile, de asemenea, aranjate dezordonat, iar husa din pânză era şifonată. În şifonierul închis erau două costume de haine bărbăteşti şi câteva rochii şi bluze de femeie. Fiecare uşă de la camere era închisă cu cheia de câte două ori.

La ieşire, am verificat personal mobilierul pentru a fi lăsat cum a fost, de a nu lăsa urme şi fiecare clanţă a uşilor a fost ştearsă cu batista, pentru a nu lăsa amprente. Toată instalaţia a decurs în bune condiţiuni, verificând buna funcţionare cu aparatele speciale".

În ceea ce priveşte "munca de noapte", adică pătrunderile secrete şi spargerea unor seifuri pentru sustragerea unor documente secrete, serviciile de spionaj şi contraspionaj ale Securităţii ajunseseră deja în anii '60 la un nivel de profesionalism ce nu putea decât să stârnească invidii în rândurile "păgubiţilor". Este vorba despre acţiunea de la începutul lunii martie 1964, când un agent român - nume de cod "Eugen Stănescu" - reuşise să spargă seiful Ambasadei Statelor Unite din

Bucureşti şi să sustragă, prin fotocopiere, un important document care purta titlul: "Evreii din România - o minoritate care dispare". (Vezi "Dosare ultrasecrete", 1 noiembrie 2003, p.IV.)

Nu ar trebui să ne jenăm să o spunem tranşant: fără astfel de procedee, bine concepute şi realizate, serviciile de spionaj şi contraspionaj ale unui stat, indiferent de regimul politic, dictatură ori democraţie, nici nu pot exista sau după o formulă mai consacrată, nu-şi pot justifica raţiunea de a funcţiona. Deosebirea ar consta în faptul că în practica serviciilor de informaţii şi securitate din regimurile totalitare se abuzează prin folosirea acestui procedeu, iar obţinerea unui mandat din partea procurorului militar nu constituie o problemă. În regimurile democratice, violarea unui spaţiu privat sau interceptarea comunicaţiilor - ceea ce înseamnă suspendarea temporară a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti - se pot realiza doar în baza prevederilor exprese ale legilor de organizare şi funcţionare ale instituţiilor de acest gen, iar pentru obţinerea mandatului din partea procurorului special desemnat este nevoie de probe care să justifice pericolul de securitate, precum şi o argumentare bine fondată că nu există alte posibilităţi de a intra în posesia acelor informaţii de interes.

Arhiva şi evidenţele de securitate

O interesantă referire la „marea producţie socialistă" a dosarelor de securitate a făcut-o Belu Zilber, unul dintre acei autori care au cunoscut din interior sistemul comunist. „Prima mare industrie socialistă a fost aceea a dosarelor - spunea Belu Zilber. Această nouă industrie dispunea de o armată de muncitori: informatorii. Lucrează cu echipament electronic ultramodern (microfoane, magnetofoane etc.), plus o armată de dactilografe cu maşinile lor de scris. Fără toate acestea socialismul nu ar fi putut supravieţui... În blocul socialist, oamenii şi lucrurile există numai prin dosarele lor. Întreaga noastră existenţă se află în mâinile aceluia care deţine dosarele şi este construită de acela care le întocmeşte. Oamenii reali sunt doar reflectarea dosarelor lor". (Andrei Şerbulescu, (Belu Zilber), *Monarhia de drept dialectic*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1991, p.136-138.)

Atât arhiva cât şi evidenţele centrale şi locale de securitate au început să fie constituite în primii ani ai deceniului '50 o dată cu clasarea primelor dosare. Arhiva a fost organizată de la început pe sistemul fondurilor: operativ, reţea, anchetă, corespondenţă, neoperativ şi documentar. Fiecărui fond îi corespundea un anumit tip de dosare. (Florin Pintilie, *Păstrare şi acces la documentele Securităţii aflate în Arhivele S.R.I.*, în „22", supliment, nr. 74, 17 noiembrie 1998, p.XVI.)

La *fondul operativ,* numit ulterior *informativ,* se clasau dosarele de urmărire şi supraveghere informativă, precum şi mapele de prelucrare, adică cele întocmite prin trierea documentelor - referitoare la persoane - preluate de la fostele organe de informaţii şi siguranţă (Serviciul Secret de Informaţii al Armatei Române, Serviciul Special de Informaţii de la Consiliul de Miniştri, Secţia a II-a a Marelui Stat Major, Jandarmerie, Serviciul Special al CFR şi serviciile operative din Direcţia Generală a Poliţiei de Siguranţă, în special Corpul Detectivilor).

Fondul neoperativ s-a constituit puţin mai târziu. Aici se clasau dosarele de cadre ale ofiţerilor, subofiţerilor, maiştrilor militari şi personalului civil după ce erau trecuţi în rezervă sau ieşeau la pensie. Tot la acest fond se clasau şi documentele care deşi aveau caracter secret, nu prezentau interes operativ (corespondenţa între unităţile de securitate, sau între acestea şi alte instituţii din afara Ministerului de Interne), statele de plată, documentele întocmite de serviciile administrative şi secretariat, etc.

La *fondul reţea* se clasau dosarele personale ale foştilor agenţi (informatori, colaboratori, gazde case de întâlniri, rezidenţi şi cei care au refuzat colaborarea cu organele de securitate).

Fondul anchetă era constituit din dosarele de urmărire şi cercetare penală, dosarele tribunalelor militare, mapele de penitenciar, colonii de muncă, dislocare şi domiciliu obligatoriu.

La *fondul documentar* se clasau materialele obţinute din prelucrarea arhivelor preluate de la fostele organe de informaţii şi poliţie de siguranţă care nu prezentau interes operativ, dar aveau valoare documentar-istorică pentru munca de securitate. Unităţile arhivistice, adică dosarele acestui fond, erau organizate pe probleme a căror listă este prea voluminoasă pentru a fi reprodusă. Practic se poate spune că avem de-a face cu întreaga problematică cu care s-au confruntat serviciile secrete de informaţii şi

siguranţă româneşti în perioada interbelică şi în timpul celui de-al doilea război mondial, cu o singură excepţie. Lipsesc documentele despre mişcarea muncitorească socialistă şi comunistă internă şi internaţională.

În anii ’50-’60, când s-a făcut prelucrarea arhivelor preluate de la „fostele organe de represiune burghezo-moşiereşti” (termen frecvent folosit în documentele Securităţii pentru a desemna vechile servicii secrete), documentele despre mişcarea comunistă au fost selectate şi apoi predate Arhivei Comitetului Central al PCR. Prelucrarea nu s-a realizat după criterii ştiinţifice, ci în funcţie de interesele operative ale momentului. Erau „vânate” documentele despre Mişcarea legionară, PNŢ, PNL, PSD, partidele şi organizaţiile extremiste de dreapta, sectele religioase interzise, spionii şi agenţii „puterilor imperialiste”, evident cu excepţia celor din „lagărul socialist” şi ai URSS.

Persoanelor identificate cu probleme ce interesau Securitatea în aceste documente li se întocmeau mape de prelucrare şi fişe de evidenţă, iar materialele se clasau la fondul operativ.

Dacă din verificări rezulta că persoanele respective erau în viaţă, se înştiinţau ofiţerii din direcţiile operative care aveau problema în lucru. În cele mai multe cazuri, acestor persoane, cetăţeni români cu domiciliul în ţară, li se deschidea un dosar de urmărire informativă sau de supraveghere generală. Documentele de prelucrare, care aveau importanţă pur istorică, au fost, de regulă, predate la Arhivele Statului. La fondul documentar s-au păstrat doar acele documente cu relevanţă pentru activitatea de informaţii.

În realitate, multe din regulile de prelucrare nu au fost respectate. Activitatea de prelucrare s-a realizat cu oameni necalificaţi, în anumite momente s-a apelat chiar la soldaţi din trupele de securitate. De menţionat că întreaga masă de documente, care a fost supusă procesului de prelucrare, era formată din fondurile de arhivă rămase după trierea lor de către specialiştii serviciilor secrete sovietice care veniseră în România după 23 august 1944 o dată cu trupele de ocupaţie ale Armatei Roşii. Am făcut această precizare pentru a se înţelege că ceea ce a rămas astăzi în fondul documentar nu constituie decât o infimă parte din ce fuseseră, să-i spunem, arhivele serviciilor secrete româneşti dinainte de instaurarea regimului comunist în România. Ulterior, prin anii ’60 s-a făcut o nouă prelucrare a fondului documentar. S-a elaborat un ordin circular prin care secţiile regionale de securitate trebuiau să predea la Serviciul „C” toate documentele emise până la nivelul datei de 30 august 1948, deci tot ceea ce atesta activitatea informativă dinainte de înfiinţarea Securităţii.

Pentru a facilita înţelegerea noţiunii de valoare operativă pentru documentele care se clasau la aceste fonduri, va trebui să stăruim puţin asupra modului de constituire a dosarelor. Principalele forme ale activităţii de securitate erau urmărirea informativă, supravegherea generală şi ancheta. Fiecărei forme de activitate informativ-operativă îi corespundea un anumit tip de dosar.

Dosarele de urmărire informativă se deschideau de către ofiţerii din structurile operative pentru cazurile mai deosebite, dar a căror finalizare nu putea depăşi mai mult de un an. Doar cu aprobarea specială a şefului direcţiei centrale de profil, care avea cazul în lucru, termenul putea fi prelungit. Dosarele de problemă şi supraveghere informativă generală se deschideau numai cu aprobarea şefului Securităţii pe întreaga ţară, iar decizia operativă de închidere a lor se lua în situaţia când aspectele rezultate nu mai erau de interes pentru organele de securitate.

Persoanelor urmărite în această formă de lucru li se întocmeau *mape de verificare informativă* care se finalizau şi se clasau în arhivă în momentul în care se aprecia că activitatea desfăşurată nu mai putea prejudicia interesele de securitate ale statului şi regimului comunist. De exemplu, un ziarist străin care ne-a vizitat ţara făcea obiectul supravegherii informative, în problema „ziarişti străini”, pe toată durata şederii în România. Informaţiile rezultate erau strânse în mapa persoanei respective din dosarul de problemă. Mapa se clasa în arhivă imediat după ce ziaristul părăsea ţara. Dacă din informaţii rezulta că persoana avusese „manifestări duşmănoase” faţă de regimul „de democraţie populară”, sau fusese preocupată cu activităţi de spionaj, era imediat trecută într-o „formă superioară de lucru”, adică urmărire informativă. În această situaţie se luau măsuri de supraveghere calificate: dirijarea unor informatori cu experienţă, recrutarea şi folosirea unor informatori sau colaboratori din anturaj, filajul pe momente operative, interceptarea comunicaţiilor etc.

Mape de supraveghere informativă în problemă se întocmeau de regulă şi foştilor deţinuţi politici, care după eliberarea din închisori erau „încadraţi informativ", pentru a li se urmări comportamentul. Ele se clasau în arhivă la fondul operativ atunci când persoana deceda sau când se constata, din informaţiile obţinute, că „a renunţat la orice formă de manifestare duşmănoasă". La fel şi pentru persoanele care făcuseră parte din reţeaua informativă şi care fuseseră abandonate, adică se încetase legătura, cu organele de securitate, pe motiv că deconspiraseră consemnul sau nu mai aveau randamentul scontat la recrutare din motive personale. Pentru această situaţie, supravegherea informativă avea ca scop de a clarifica motivele pentru care persoana nu mai dădea informaţiile solicitate.

O altă categorie, o formau *dosarele de anchetă*, întocmite pe plan central de Direcţia a VIII-a a Securităţii, iar în teritoriu de către compartimentele (serviciile) corespondente, pentru cazurile în care se săvârşeau infracţiuni la adresa securităţii statului, prevăzute ca atare şi pedepsite de Codul Penal. Existau norme şi instrucţiuni foarte stricte care stabileau modul de întocmire a acestor dosare, documentele obligatorii, sistemul de ordonare şi competenţele celor îndrituiţi să aprobe închiderea şi clasarea la fondul anchetă.

Esenţial este faptul că pentru întocmirea acestor dosare nu se respecta principiul cronologic, aşa cum este firesc pentru orice unitate arhivistică, ci se pleca de la premisa că arhivele de securitate, constituind un mijloc al muncii informativ-operative, trebuiau să răspundă în primul rând raţiunilor unei astfel de activităţi. De exemplu, în dosarele de urmărire informativă, primul document nu era materialul informativ care a declanşat deschiderea acţiunii de urmărire, ci raportul cu propunerea ofiţerului de caz de a se iniţia o asemenea formă de lucru, aprobat de şeful ierarhic. Între nota sau notele informative şi raportul de deschidere era o diferenţă de câteva săptămâni, uneori chiar luni, întrucât informaţiile de primă sesizare trebuiau bine verificate.

Conform instrucţiunilor, aceste materiale informative erau aranjate în dosar după raportul de deschidere. Urma apoi planul de măsuri, în care se stabileau mijloacele şi metodele folosite pentru rezolvarea cazului, cu termene precise de execuţie şi ofiţerii care aveau responsabilităţi. Fiecare dosar de urmărire informativă aflat în lucru trebuia analizat periodic de către ofiţerii de caz împreună cu şefii ierarhici. Cu ocazia analizelor trimestriale, se întocmeau rapoarte cu concluziile rezultate în care se inserau şi măsurile ce urmau a fi luate în continuare pentru elucidarea cazului. De obicei, la analize se aduceau corecţii planului de măsuri iniţial. În dosarele clasate în arhivă, atât planurile de măsuri cât şi rapoartele de analiză se aflau grupate la un loc în ciuda faptului că între ele existau perioade de câteva luni. După acest grupaj, urmau documentele obţinute în urma aplicării metodelor şi mijloacelor muncii de securitate, de la începutul şi până la sfârşitul acţiunii.

Conform instrucţiunilor, aceste documente trebuiau aranjate cronologic, dar în realitate, în majoritatea dosarelor, documentele se aflau grupate pe criteriul apartenenţei: note informative, rapoarte de investigaţie, de filaj, buletine radio, rapoarte rezultate din cercetarea informativă, percheziţii secrete, tehnica-operativă, interceptarea corespondenţei etc. Datorită acestor aspecte, cercetarea unui astfel de dosar este foarte greoaie, şi deloc la îndemâna celor neiniţiaţi, întrucât nu oferă posibilitatea de a urmări firul derulării unei acţiuni informative de la început şi până la sfârşit. Se pare că sistemul facilita munca ofiţerilor operativi care veneau la arhivă să studieze un astfel de dosar.

Pe ofiţerul operativ nu-l interesa - şi probabil că nici nu avea timp - să citească tot dosarul. El era preocupat fie de notele de investigaţii, de materialele rezultate din interceptarea comunicărilor, fie de rapoartele de filaj, etc., pe care le găsea grupate - deci nu mai era nevoit să caute în tot dosarul -, din care îşi putea extrage datele de care avea nevoie.

Ultima filă din dosar trebuia să fie obligatoriu raportul cu propunerea de închidere a acţiunii de urmărire informativă aprobat de şeful ierarhic superior celui ce aprobase deschiderea. Raportul de închidere trebuia să facă referire în rezumat la motivele care au stat la baza deschiderii dosarului, măsurile aplicate şi rezultatele obţinute. Ultima frază a raportului trebuia să formuleze expres dacă persoana, sau persoanele care fuseseră „lucrate" prin acea acţiune de urmărire informativă rămâneau sau nu în evidenţele de securitate.

În situaţia în care se propunea scoaterea din evidenţe, lucrătorii de la Serviciul „C” operau modificările în cartoteca generală documentară, adică scoteau fişa „în atenţie”, iar dosarul urma să fie distrus pe bază de proces-verbal. Mai târziu, s-a renunţat la distrugerea acestor dosare, constituindu-se un *fond de corespondenţă operativă*, unde se păstrau aceste dosare, dar persoanele nu aveau fişe de evidenţă în cartotecă. Decizia operativă de scoatere din evidenţă era luată atunci când se constata că faptele nu aveau relevanţă pentru securitatea statului sau când persoanele fuseseră greşit „luate în lucru”. Din rapoartele anuale întocmite de lucrătorii Serviciului „C” rezultă că decizia de scoatere din evidenţă se lua şi în situaţia în care persoanele „în atenţie” decedau, iar ofiţerii de caz nu reuşiseră să clarifice suspiciunile.

Atunci când decizia operativă era de menţinere a persoanei, sau a persoanelor, în evidenţă - ceea ce se întâmpla în peste 90% din cazuri -, lucrătorii Serviciului „C” operau mai întâi pe fişa de cartotecă „*Model 2*” care avea înscrise următoarele date: numele şi prenumele persoanei urmărite, părinţii, profesiunea şi locul de muncă, apartenenţa politică, data la care a fost „luat în lucru”, data închiderii dosarului, indicativul unităţii şi al ofiţerului, esenţa informaţiilor rezultate. De regulă, la închidere, lucrătorul de evidenţă actualiza fişa, în sensul că trecea numărul fondului operativ de la arhivă unde putea fi regăsit dosarul, sau opera alte modificări: schimbarea locului de muncă al persoanei, a indicativului ofiţerului sau al unităţii, mai rar numele persoanei.

După operaţiile de actualizare în evidenţe, îşi intrau în atribuţii lucrătorii compartimentelor de arhivă. La primirea dosarelor de la unităţile operative se verifica mai întâi dacă documentele din dosare erau ordonate conform instrucţiunilor, apoi se numerotau şi se certificau pe ultima filă după care se puneau coperte de carton legate cu sfoară pentru a putea fi sigilate. Numărul de file al unui volum nu depăşea 300-400. Dacă dosarul era mai voluminos se întocmeau mai multe volume. Ultima operaţie însemna aranjarea dosarelor în depozitele de arhivă la fondurile corespunzătoare. Spre a fi ferite de praf, ori din alte raţiuni de protecţie, dosarele se păstrau în cutii de carton, aranjate pe rafturi metalice. Nici unul dintre localurile în care s-a păstrat arhiva centrală de securitate din Bucureşti, până în 1989, nu a dispus de spaţii corespunzătoare şi instalaţii tehnice care să asigure o conservare optimă.

Încăperile nefiind izolate după norme ştiinţifice, fluctuaţiile de temperatură şi umiditate au provocat cu timpul distrugerea multor documente. Abia la începutul anilor ’70 s-au luat măsuri mai serioase de conservare, dar pentru o serie de documente ele s-au dovedit tardive. La secţiile regionale, lucrătorii de arhivă s-au confruntat de-a lungul anilor cu probleme asemănătoare: spaţii insalubre ori improprii depozitării şi conservării arhivei.

Datorită prafului şi mucegaiului unii lucrători s-au ales cu boli incurabile. La Piteşti, Ploieşti, Timişoara şi alte secţii regionale de securitate arhivele au fost depozitate în celulele în care fuseseră deţinute persoanele arestate pe timpul anchetelor.

Contrastul este izbitor dacă este să comparăm din punct de vedere tehnic, al dotărilor, arhiva Securităţii româneşti cu depozitele arhivelor secrete ale Kremlinului. După cum relevă datele publicate, cele 75 de milioane de documente secrete lăsate moştenire Federaţiei Ruse de diferite instituţii sovietice se păstrează în mii de casete metalice, protejate printr-un sofisticat sistem de securitate. Vorbind despre sistemul de protecţie, Kiril Andersson, directorul ex-Arhivelor centrale secrete sovietice, făcea referire la sistemul de gaz axfixiant a cărui declanşare lăsa personalului numai 15 secunde pentru a se pune la adăpost. (Florentina Dolghin, *Arhivele sovietice în alertă*, în „Magazin istoric”, s.n., mai 1997, p.70.)

În arhiva centrală de la Serviciul „C” se clasau dosarele întocmite de unităţile şi direcţiile centrale de securitate, cu excepţia Direcţiei de Informaţii Externe, serviciilor de contrainformaţii pentru Miliţie, Securitate şi penitenciare care aveau arhive şi sisteme de evidenţă proprii. La fel şi în teritoriu, secţiile regionale, devenite ulterior judeţene, aveau arhive proprii după sistemul de fonduri şi evidenţe ale Serviciului „C”.

Fiecare fond arhivistic avea un registru de inventar, un fel de catalog numeric în care erau consemnate următoarele rubrici: numărul dosarului de arhivă, numele şi prenumele persoanei la care făceau referire documentele, unitatea care întocmise dosarul, data clasării. În ultima rubrică,

„observaţii", se puteau face consemnări referitoare la numărul de volume şi eventual actualizările curente. Dacă o persoană care avea dosar la fondul operativ sau reţea intra în atenţia Direcţiei de Informaţii Externe, atunci dosarul cu toate volumele era scos din arhivă, se scotea fişa de evidenţă a persoanei din cartotecă şi se opera în registru la rubrica „observaţii" numărul adresei prin care fusese solicitat. Acest gen de corespondenţe - adrese de solicitare - erau clasate la fondul neoperativ care se actualiza la intervale de aproximativ 5-10 ani, în sensul că documentele se distrugeau, prin simpla întocmire a unui proces-verbal în care se consemna numărul, data şi emitentul adresei dar nu şi conţinutul ei. De asemenea, volumele registrelor de inventar arhivistic, care aveau dosare „actualizate", se rescriau, iar la numerele rămase libere se înregistrau dosarele care se clasau curent. Prin toate aceste operaţii, care necesitau un mare volum de muncă, se urmărea practic ştergerea oricăror urme ale documentelor referitoare la persoanele care interesau dintr-un motiv sau altul Direcţia de Informaţii Externe.

Tot în responsabilitatea Serviciului „C" se afla şi *Cartoteca generală documentară*, care era în fond un sistem de evidenţă centralizat pe întreaga ţară. Fiecare persoană care avea dosar în arhivă, indiferent de fond, sau era cunoscută cu orice alte probleme de interes operativ pentru organele de securitate, avea cel puţin o fişă de evidenţă ori o mapă cu fişe în cartotecă.

Fişele „*Model 1*", cu o dungă verde pe verticală, erau pentru persoanele aflate în reţeaua informativă sau cu dosare personale la fondul reţea; fişele „*Model 2*" indicau persoanele aflate în supraveghere informativă generală şi în urmărire informativă specială, ori cu dosare în fondul operativ; fişele „*Model 3*", cu o dungă albastră pe verticală, erau pentru persoanele care se aflau în urmărire penală sau cu dosare la fondul anchetă. (Vezi pe larg *Evidenţa reţelei informative a aparatului de Securitate*, în „Sfera politicii", nr. 55, decembrie 1997, p.45-46.)

La secţiile regionale se aflau cartoteci organizate după acelaşi sistem, conţinând evidenţele de securitate pe plan local. Lucrătorii de evidenţă de la aceste secţii întocmeau o fişă, indiferent de model, în dublu exemplar: una pentru *cartoteca locală* şi alta pentru cartoteca generală documentară de la Serviciul „C". Mai existau şi *fişe de paşapoarte*, cu o dungă roşie, pentru persoanele care solicitaseră şi obţinuseră aprobarea pentru a putea pleca definitiv din ţară şi a se stabili în străinătate.

Numeroase alte categorii de persoane aveau fişe în Cartoteca generală, deşi nu aveau dosare în arhivă, ca de exemplu: elevii liceelor şi şcolilor profesionale, studenţii şi militarii în termen folosiţi ca surse de informare de către birourile de contrainformaţii. O astfel de practică o întâlnim şi în activitatea STASI. Din studiul evidenţelor acestei instituţii rezultă că cel mai tânăr informator avea 12 ani. (John O. Koehler, *op. cit.*)

La Securitatea din România limita de vârstă pentru această categorie de informatori era de 14 ani. După terminarea cursurilor (şcolii profesionale, liceale, universitare) sau a stagiului militar, cei cu rezultate foarte bune - în funcţie de locul de muncă şi necesităţile operative - puteau fi preluaţi în legătură de ofiţerii din structurile centrale sau teritoriale de securitate. Abia acum li se întocmeau dosare personale, cu excepţia celor care deveniseră membri de partid, precum şi fişe „Model 1" în Cartoteca generală documentară.

Fişele de evidenţă erau ordonate alfabetic în cutii de tablă, iar acestea la rândul lor în clasoare (fişiere) de fier. Se păstrau în încăperi cu sisteme speciale de securitate şi protecţie contrainformativă. Atât la Cartoteca centrală cât şi la cele teritoriale îşi desfăşurau activitatea colective de lucrători, formate din ofiţeri şi subofiţeri care cu timpul deprinseseră o deosebită îndemânare în verificarea persoanelor, intercalarea şi actualizarea fişelor, completarea cererilor de verificare etc. Volumul de muncă era uneori impresionant. Nici un ofiţer de securitate nu iniţia vreo acţiune informativă fără să solicite verificarea în Cartoteca generală a persoanelor despre care deţinea informaţii de primă sesizare. De regulă, nu se solicitau verificări doar pentru persoanele suspecte, ci şi pentru rudele apropiate ale acestora, uneori chiar şi pentru legăturile lor, adică prietenii sau alte persoane cu care intrau mai des în contact. Verificări se făceau şi pentru cetăţenii români care solicitau plecarea temporară în străinătate, fie în interes de serviciu, fie în interes personal (excursii sau vizite la rude, participări la simpozioane, sesiuni ştiinţifice etc.). Pentru această categorie, verificarea în Cartoteca generală era necesară

documentării în vederea avizului de securitate. „Vigilenţa revoluţionară”, sau, altfel spus, delirul la care ajunseseră ofiţerii de securitate cu funcţii de comandă, a făcut ca şi rudele de gradul unu ale pionierilor care „dădeau flori” tovarăşilor din conducerea superioară de partid şi de stat cu ocazia unor aniversări, să fie verificate în Cartoteca generală. Dacă fişa de cartotecă indica unele „probleme de securitate”, bietul pionier era imediat înlocuit. Corvoada cea mare pentru lucrătorii de evidenţă se producea cu ocazia congreselor. De exemplu, în 1962, cu ocazia congresului ţărănimii, când Gheorghiu-Dej a anunţat încheierea procesului de colectivizare a agriculturii, miile de participanţi din rândul ţăranilor au fost verificaţi în prealabil, atât ei cât şi rudele lor apropiate. Cei identificaţi cu „probleme” nu au mai primit invitaţii.

În paralel cu criteriul alfabetic, sistemul de evidenţă al cartotecilor folosea şi un aşa numit principiu al familiilor de cuvinte (nume de persoane) apropiate, precum şi *fişele de trimitere*. De pildă, pentru o persoană cu numele Mureşan, se întocmeau automat fişe de trimitere la combinaţiile: Mureşeanu, Mirişan, Mirişeanu, Mureş, Miriş, Mariş, Marişu, Mureşu, etc.

În acest caz, fişa de bază cu datele de identificare rămânea la Mureşan, iar fişele de trimitere se intercalau atât la familia de nume cât şi în ordinea lor alfabetică. Raţiunea unei asemenea practici a fost recomandată de ofiţerii operativi, mai ales de cei care lucraseră şi prin miliţie. Ei susţineau că se confruntau deseori cu situaţii în care informatorii nu reţineau exact numele persoanei despre care obţineau informaţii de interes pentru Securitate, astfel încât pentru a putea depăşi acest neajuns erau necesare în evidenţă familiile de nume şi fişele de combinaţie şi trimitere. Cu timpul s-a creat un sistem atât de sofisticat încât nici o instrucţiune nu mai putea fi operantă, doar simpla experienţă a lucrătorilor mai putea descurca lucrurile. Cei tineri aveau nevoie de câţiva ani buni de practică pentru a putea deprinde sistemul. Pozitiv era faptul că prin acest sistem, dacă o fişă de bază era „împuşcată”, adică intercalată din neatenţie în alt loc, sau rătăcită la altă literă, persoana putea fi identificată - la fel şi dosarul din arhivă -, pe baza fişelor de combinaţii ori a familiilor de nume. Ceea ce este interesant, din motive de protecţie contrainformativă, nici unui lucrător, chiar şi celor mai experimentaţi, nu i se permitea să caute în toată cartoteca, ci avea în responsabilitate doar clasoare cu una, două, maximum trei litere.

Acest sistem manual de evidenţă centralizată a fost folosit de toate serviciile secrete de informaţii sau de poliţie şi s-a menţinut încă mulţi ani după apariţia sistemelor computerizate, ca, de exemplu, în cazul celebrului FBI, întrucât ofereau garanţii sporite de secretizare. Securitatea română a folosit sistemul manual până la desfiinţarea ei în decembrie 1989. S-a dat atunci un ordin din partea conducerii DSS, pe 22 decembrie la ora 11,30, de a se sigila fiecare cutie şi clasor din cartoteca generală documentară. Ce s-a întâmplat după 1990 este un alt capitol de istorie.

POLIŢIA POLITICĂ REPRESIVĂ ÎN ACŢIUNE

Caracterul neromânesc al Securităţii, în primii ani de activitate, nu este dat de ponderea cetăţenilor români de altă naţionalitate încadraţi în această instituţie (17%), ci mai degrabă de „importul” modelului sovietic, certificat prin crime, abuzuri şi atrocităţi şi alte fărădelegi care au însângerat ţara. „Kremlinul adusese în România - menţionează generalul Neagu Cosma - nu numai modelul unei noi orânduiri, orânduirea sovietică, ci şi o metodă specifică şi eficientă: teroarea”.

Cele trei ramuri ale Ministerului Afacerilor Interne (Miliţia, Securitatea şi Trupele de securitate) au fost instrumentele folosite de Stalin şi oamenii săi de la Kremlin şi Bucureşti pentru a impune românilor dictatura proletariatului.

„Teroarea roşie”, sau după denumirea fixată codificat de Stalin „Operaţiunea Gayaneh” (Ion Mihai Pacepa susţine că „Gayaneh” a fost denumirea de cod a operaţiei de bolşevizare a ţărilor din Europa ce urmau a fi ocupate de Armata Roşie. Prin intermediul organelor represive ale poliţiilor politice create din timp de Lavrentie Beria în ţările intrate în sfera de influenţă a Kremlinului, trebuiau distruse partidele şi organizaţiile politice, precum şi „aparatul de stat burghez” din zonele respective spre a permite URSS să umple vidul creat cu propriile sale instituţii şi cadre. Acelaşi memorialist destăinuie în lucrările sale că a aflat de la Saharovski - şeful consilierilor sovietici din România - că ideea operaţiunii

„Gayaneh” i-ar fi venit lui Stalin în timp ce asista în 1943 la premiera baletului lui Aram Haceaturian, fiind profund impresionat de ritmul drăcesc al allegro-ului din „Dansul Săbiilor”. Ca să dea şi mai multă autoritate noii sale operaţiuni, el a decernat Premiul Stalin pentru muzică pe anul 1943 lui Haceaturian, pentru Gayaneh. Ion Mihai Pacepa susţine că „Gayaneh” a fost denumirea de cod a operaţiei de bolşevizare a ţărilor din Europa ce urmau a fi ocupate de Armata Roşie. Prin intermediul organelor represive ale poliţiilor politice create din timp de Lavrentie Beria în ţările intrate în sfera de influenţă a Kremlinului, trebuiau distruse partidele şi organizaţiile politice, precum şi „aparatul de stat burghez” din zonele respective spre a permite URSS să umple vidul creat cu propriile sale instituţii şi cadre. Acelaşi memorialist destăinuie în lucrările sale că a aflat de la Saharovski - şeful consilierilor sovietici din România - că ideea operaţiunii „Gayaneh” i-ar fi venit lui Stalin în timp ce asista în 1943 la premiera baletului lui Aram Haceaturian, fiind profund impresionat de ritmul drăcesc al allegro-ului din „Dansul Săbiilor”. Ca să dea şi mai multă autoritate noii sale operaţiuni, el a decernat Premiul Stalin pentru muzică pe anul 1943 lui Haceaturian, pentru Gayaneh.), a fost concepută în două etape. Sarcina prioritară a primei etape a fost neutralizarea opoziţiei autohtone. Şeful Securităţii, generalul Gheorghe Pintilie, a formulat-o şi mai direct: „Trebuie să exterminăm burghezia!” Este exact ceea ce Securitatea a făcut în primii ani de la apariţie în eşichierul instituţiilor regimului comunist din România.

„Revoluţionarea” societăţii româneşti a fost realizată prin eradicarea vestigiilor vechii orânduiri „burghezo-capitaliste”: politicienii democraţi, avocaţii, ziariştii, preoţii, proprietarii de pământ şi industriaşii au fost arestaţi şi acuzaţi de conspiraţie cu puterile occidentale, îndeosebi cu SUA şi Marea Britanie, în vederea răsturnării noului regim.

Caracterul coercitiv al „revoluţiei” a reieşit în mod evident din metodele folosite pentru naţionalizarea instituţiilor economice ale ţării şi colectivizarea agriculturii.

Nerespectarea contractelor colective atrăgea după sine internarea în lagărele de muncă, aşa cum era prevăzut în Codul Penal din 1948. S-a introdus munca forţată, în conformitate cu Codul Muncii, din 8 iunie 1950. „Prestarea temporară de muncă”, eufemism care ascundea trista realitate prin care Consiliul de Miniştri avea dreptul să ceară cetăţenilor acest serviciu, a fost folosită ca instrument de pedeapsă pentru mii de oameni acuzaţi de sabotaj economic şi absenteism, printre care zeci de mii de ţărani care se împotriviseră colectivizării forţate a agriculturii. Numărul deţinuţilor a fost îngroşat de victimele deportărilor în masă, de regulă, efectuate de Miliţie şi Trupele de Securitate, începute din 1952, în principalele oraşe ale ţării cu scopul de a face loc muncitorilor aduşi aici din mediul sătesc pentru a asigura forţa de muncă în marile fabrici urbane înfiinţate în virtutea politicii de industrializare. La începutul anului 1955 s-a votat legea care impunea condamnarea la pedeapsa capitală a acelor cetăţeni care săvârşeau „crime contra securităţii statului” şi „sabotaje”, adică acţiuni ce împiedicau dezvoltarea economiei naţionale. Pentru a pune în practică o astfel de politică „revoluţionară”, organele Ministerului Afacerilor Interne s-au implicat cu „simţ de răspundere” şi practic fără nici o limită.

Legislaţia internărilor şi „abuzurile”

Începând din anul 1950, harta „arhipelagului ororii” s-a îmbogăţit cu noi insule, unde crima şi teroarea au înlocuit legea şi cele mai elementare simţăminte umane. Este vorba despre înfiinţarea unităţilor şi coloniilor de muncă în care au fost internaţi, în baza unor decrete şi ordine, zeci de mii de oameni a căror singură vină a fost aceea de a nu fi fost pe placul puterii autointitulate „democrat-populare”. Este suficient să evocăm acele acte normative (decrete, hotărâri) sau ordine, prin care s-au făcut internările în coloniile de muncă, precum şi unele documente privind „abuzurile” săvârşite de organele Securităţii în aplicarea lor pentru a ne da seama, pe de o parte, de mecanismul puterii „democrat-populare”, iar pe de alta, de unicul ei scop: exterminarea şi nicidecum „reeducarea prin muncă”.

La 13 ianuarie 1950, din iniţiativa ministrului Afacerilor Interne, Teohari Georgescu, şi a ministrului Justiţiei, Stelian Niţulescu, Prezidiul Marii Adunări Naţionale a promulgat Decretul nr. 6, care stipula în articolul 1 că, pentru „reeducarea elementelor duşmănoase R.P. Române şi în vederea pregătirii şi încadrării lor în viaţa socială, în condiţiile democraţiei populare şi construirii socialismului, se înfiinţează unităţi de muncă”. La articolul 2, decretul făcea referiri vagi la categoriile de persoane care urmau a fi internate. Citătm: „Acei care prin faptele lor, sau indirect, primejduiesc sau încearcă să

primejduiască regimul de democraţie populară, îngreunează construirea socialismului în R.P. Română, precum şi cei care în acelaşi mod, defăimează puterea de stat sau organele sale, dacă aceste fapte nu constituie sau nu pot constitui prin analogie, infracţiuni". La punctul „b" al aceluiaşi decret, se menţiona şi o altă categorie de persoane pretabilă a fi internată: „Condamnaţii pentru infracţiuni împotriva securităţii R.P. Române, care la expirarea executării pedepsei nu se dovedesc a fi reeducaţi". (Arh. SRI, fond "d",dosar nr.7778, vol. 36, f.63.)

În baza acestui decret, la 3 aprilie 1950, Gheorghe Pintilie, şeful Securităţii şi adjunct al ministrului Afacerilor Interne, a semnat ordinul nr. 100 care dezvolta art. 2, în sensul că aducea noi precizări privind categoriile socio-profesionale, pretabile a fi internate:

1. Toţi cei care lansează sau răspândesc zvonuri alarmiste, tendenţioase, duşmănoase, ascultă şi difuzează propaganda deşănţată a posturilor de radio imperialiste;

2. Toţi cei care aduc injurii Partidului Muncitoresc Român, conducătorilor săi, Guvernului, Uniunii Sovietice şi conducătorilor săi şi ţărilor de democraţie populară;

3. Toţi acei cetăţeni români care întreţin legături de prietenie cu legaţiile imperialiste, care au frecventat sau frecventează bibliotecile şi consulatele puterilor capitaliste din România, precum şi toţi cei ce sunt în relaţii cu familiile funcţionarilor ambasadelor imperialiste;

4. Toţi cei ce aţâţă la manifestări rasiale şi şovine;

5. Instigatorii la nesupunere sau neexecutare - cei ce duc acţiuni duşmănoase, atât la sat cât şi la oraş - în contra măsurilor guvernului, în special cu privire la: colectivizări, colectări, planuri de cultură, comasări, etc., sau elemente cu un trecut reacţionar cunoscut sau foşti exploatatori care ocupă încă în producţie posturi de răspundere şi care dovedesc continuu, prin activitatea lor, delăsare gravă, nejustificată prin incapacitatea lor profesională, atitudine care atrage după sine defecţiuni vizibile la frânarea producţiei;

6. Toţi cei care sub masca religioasă fac prozelitism (diferite religii sau secte), adică speculează sentimentele religioase ale cetăţenilor pentru a-i determina la atitudini ostile, duşmănoase regimului (minciuni, prelegeri cu dedesubturi duşmănoase, şovine etc.);

7. Acei care prin corespondenţă internă sau internaţională iau atitudine duşmănoasă, transmit ştiri tendenţioase, alarmiste, duşmănoase, reacţionare, instigă". (Ibidem, f.65.)

În partea finală, Ordinul nr. 100 nu omitea să precizeze că internarea în unităţile de muncă era o sarcină exclusivă a Ministerului Afacerilor Interne.

La 22 august 1952, Consiliul de Miniştri al RPR a elaborat sub semnătura lui Gheorghiu-Dej, Hotărârea nr. 1554, care la capitolul II - intitulat „colonii de muncă" - a preluat cele 7 categorii socio-profesionale prevăzute în Ordinul 100, la care a adăugat încă 10 categorii de persoane pretabile a fi internate:

- cadre active ale fostelor grupări, partide fasciste şi burghezo-moşiereşti, cum sunt: fostele cadre legionare, cuziste, iredentiste, nylasiste, sioniste, partide hitleriste, naţional-ţărăniste (maniste), liberale (brătieniste), titeliste, tătărăsciene, bejeniste;

- vechea agentură a fostului Serviciu Special de Informaţii (SSI), vechea agentură a Marelui Stat Major, a Siguranţei, Poliţiei, agenturile de spionaj şi contraspionaj germane şi maghiare;

- foştii condamnaţi pentru trecere frauduloasă a frontierei, începând cu 1945;

- chiaburii care sabotează măsurile luate de guvern;

- foştii condamnaţi pentru sabotaj, începând din 1945;

- foştii condamnaţi pentru speculă, începând din 1945, care au avut o condamnare de la trei ani în sus;

- rudele trădătorilor de patrie şi spioni, care au fugit peste graniţă după anul 1945 (tată şi copii majori, bărbaţi);

- rudele elementelor duşmănoase regimului nostru, care au fugit peste graniţă înainte de 1944 (ale fostelor cadre legionare, membri de vază ai fostelor partide burghezo-moşiereşti, care duc activitate de defăimare a regimului nostru), tată şi copii majori, bărbaţi;

- condamnaţii pentru infracţiuni împotriva securităţii R.P. Române care la expirarea executării pedepsei prin comportarea lor nu prezintă încrederea de a fi folosiţi;

- recidiviştii de drept comun care au mai mult de 3 condamnări şi care prezintă un pericol pentru „liniştea şi asigurarea avutului oamenilor muncii".

La 25 august 1952, ministrul Afacerilor Interne încă în exerciţiu, Alexandru Drăghici, a semnat Decizia cu nr. 744, prin care se înfiinţa „Comisia MAI cu sarcina de a lua hotărâri pentru internarea în colonii de muncă". Articolul 2 al Deciziei specifica nominal componenţa acestei comisii: ministrul adjunct al Afacerilor Interne - generalul-locotenent de securitate Pintilie Gheorghe -, preşedinte şi 6 membri (general-maior de securitate Nicolschi Alexandr, colonel de securitate Corin Aurel, locotenent-colonel de miliţie Erdei Iosif, maior de securitate Butică Francisc, maior de securitate Marin Vintilă şi maior de securitate Einhorn Wilhelm). Articolul 4 din această Decizie menţiona că: „Biroul unităţilor de muncă din cadrul Direcţiei a VIII-a [Cercetări penale - *n.n.*] din Direcţia Generală a Securităţii Statului, va fi scos din această direcţie şi va fi ataşat cu întregul personal existent pe lângă această comisie, pentru pregătirea şi prezentarea materialului şi a ţinerii evidenţei necesare".

La 11 martie 1954 a intrat în vigoare Hotărârea Consiliului de Miniştri cu nr. 337 care abroga HCM nr. 1554/1953, dar împuternicea Ministerul Afacerilor Interne să fixeze domiciliul obligatoriu pe o perioadă de la 6 luni la 5 ani persoanelor eliberate din închisori sau lagăre de muncă care „dovedeau că nu s-au reeducat şi prezentau pericol pentru securitatea statului". (Ibidem, f. 67.)

În sfârşit, la data de 17 februarie 1958, Prezidiul Marii Adunări Naţionale a emis, sub semnătura lui Ion Gheorghe Maurer şi Chivu Stoica, Decretul nr. 89 care prevedea că „pot fi stabilite în locuri de muncă anume destinate persoanele care prin faptele sau manifestările lor primejduiesc sau încearcă să primejduiască ordinea de stat, dacă acestea nu constituie infracţiuni". Hotărârea Consiliului de Miniştri nr. 282/1958 emisă pentru aplicarea Decretului nr. 89/1958 stabilea că se poate fixa loc de muncă obligatoriu, următoarelor categorii de persoane: „foşti legionari ce au avut funcţii de la şef de garnizoană în sus, care după expirarea pedepsei privative de libertate nu s-au reeducat sau care prin faptele şi manifestările lor primejduiesc ordinea în stat, dacă acestea nu constituie infracţiuni; alte elemente care prin faptele sau manifestările lor primejduiesc ordinea în stat, dacă acestea nu constituie infracţiuni". (Ibidem, f. 68.)

„Stabilirea locurilor de muncă obligatorie pentru categoriile de persoane menţionate se va hotărî pe o durată de 2 până la 6 ani de către o Comisie a Ministerului Afacerilor Interne formată din doi adjuncţi ai ministrului şi un locţiitor al procurorului general (general-maior Bucşan Gheorghe sau colonel Dragoş Cojocaru)".

Ce consecinţe a avut aplicarea acestor acte normative cu putere de lege - care de altfel n-au fost publicate în „Monitorul oficial" - rezultă din conţinutul altor documente arhivistice. Se cuvine precizarea că ne aflăm în faţa unor documente oficiale emise sau acceptate de instituţiile puterii comuniste şi, ca urmare, trebuie interpretate ca atare. În ceea ce ne priveşte, le considerăm veridice şi suficiente pentru dezvăluirea unor „aspecte de teroare şi schingiuire - citäm dintr-un astfel de document - care nu pot fi concepute de mintea unui om sănătos şi conştient de urmările lor". (Loc. cit. dosar nr. 2667/1959, f.200-201.)

Astfel, un raport întocmit la 14 decembrie 1967, de unitatea care răspundea de evidenţele operative ale Securităţii, atestă că în perioada 1950-1954 au fost internate în coloniile de muncă 22.077 persoane (5.154 în 1950, 2.519 în 1951, 11.913 în 1952 şi 2.491 în 1.953-1954). (Loc. cit. dosar nr. 7778, vol.36, f. 60.)

În baza Hotărârii Consiliului de Miniştri nr. 282/1958 au mai fost internate în locuri de muncă obligatorii, până în anul 1963, alte 3.658 persoane care se făcuseră vinovate de „instigare şi participare la răzmeriţe" (adică ţăranii care se opuseseră colectivizării); 545 persoane care la eliberarea din detenţie nu dovediseră că se reeducaseră şi 417 foşti membri ai Mişcării legionare aflaţi cu domiciliul obligatoriu în comunele noi din Bărăgan şi care „prezentau pericol pentru securitatea statului". Deci, în perioada 1950-1963 au fost internate în total, după statisticile oficiale ale organelor de Securitate, 25.735 persoane, în colonii de muncă sau locuri de muncă obligiatorii. Această cifră reprezintă doar

numărul internaţilor pe motive politice, care intrau în sfera de competenţă a Securităţii. Alături de aceste persoane au fost internaţi şi recidivişti de drept comun, dar al căror număr nu-l ştim întrucât erau înregistraţi separat, în evidenţele de miliţie. Ştim însă, cu certitudine, că din rândul recidiviştilor de drept comun se recrutau brigadierii, adică „elementele" cele mai înrăite şi care, alături de ofiţerii şi subofiţerii însărcinaţi cu paza penitenciarelor şi coloniilor de muncă, au jucat rolul de torţionari şi călăi ai deţinuţilor politici. Oricum, aceste cifre trebuie reţinute cu rezervă. Ele reflectă suma reconstituirilor în urma investigaţiilor în evidenţe şi arhive, deci acele persoane cărora li se întocmiseră acte. Dar aşa cum rezultă din conţinutul altor documente - cu precădere cele întocmite de ancheta Procuraturii, din anii 1953-1955 şi mai ales de comisia de partid, din anul 1968 -, au fost internate în colonii de muncă *zeci de mii de persoane fără să se întocmească acte de evidenţă*.

Iată ce declara în acest sens, la 16 martie 1968, colonelul (r) Bădică Ilie, fost director adjunct în Direcţia Unităţilor şi Coloniilor de muncă: „Conducerea lagărului nu avea de undă să cunoască faptele săvârşite de fiecare deţinut, întrucât nu aveau nici mandat de arestare şi nici vreo altă formă de reţinere… Foarte mulţi dintre deţinuţi nu ştiau pentru ce au fost arestaţi, la unii li s-a dat drumul după o perioadă de 1 sau 2 ani, fără ca să fi ştiut vreodată cauza arestării… La Canal se găseau deţinuţi necondamnaţi, ţinuţi numai pe bază de decizie a MAI, împotriva Constituţiei şi a oricăror legi". (Loc. cit. dosar nr. 10 844, vol.3, f.60.)

La rândul său, Pavel Ştefan, fost ministru de Interne, în perioada 1952-1957, considera că samavolniciile produse cu ocazia internărilor în colonii de muncă se datorau abuzurilor organelor de securitate. Citǎm dintr-o declaraţie a sa consemnată într-o stenogramă din martie 1968: „În relaţiile dintre noi şi Securitate au fost discuţii serioase pentru faptul că făceau arestări fără o bază legală şi ni-i trimitea nouă. Aşa a fost posibil ca numai într-o singură seară, fără o bază legală, să fie arestaţi 700 de oameni pentru simplul motiv că în urmă cu 15 ani, unii dintre ei furaseră un lucru de nimic, sau că unele femei fuseseră, tot cu 15 ani în urmă, prostituate… Am găsit foarte mulţi deţinuţi arestaţi de ani de zile fără să fie judecaţi, uitaţi că mai sunt închişi". (Ibidem, f.71.)

Acelaşi Pavel Ştefan, a cărui sinceritate în faţa comisiei de anchetă din 1968 nu i se poate pune la îndoială, mai preciza: „Am cerut să se formeze o comisie care să treacă la eliberarea celor nevinovaţi. S-a constatat că au stat în închisoare ani de zile oameni nevinovaţi, doar pentru simplul motiv că au spus că pâinea este rece. I-am spus lui Gheorghiu-Dej că, într-o zi, o să dăm socoteală pentru că nu respectăm legile. Aşa am eliberat în trei luni peste 25.000 de oameni. Printre aceştia am găsit un cetăţean care, pentru faptul că a spus «comuniştii ăştia…», a stat trei ani de zile închis" (Ibidem, f.78.)

Punerea în libertate a 25.000 de oameni printr-o singură decizie, fără să se desfiinţeze coloniile de muncă şi alte locuri de detenţie, constituie dovada cea mai clară că numărul real al celor internaţi pe motive politice era mult mai mare decât cifra reconstituită din documentele de evidenţă oficiale. Dar nu numai lipsa unor evidenţe clare face aproape imposibilă stabilirea cu exactitate a duratei şi numărului celor internaţi în colonii de muncă, ci şi acţiunea premeditată a factorilor de conducere din Securitate. „Când i-am spus lui Pintilie - de clara Pavel Ştefan - că sunt oameni care au fost condamnaţi la 3 ani închisoare şi ei sunt acum de 5 ani, îmi spunea că «aşa este ordinul»". (Ibidem, f.70.)

Chiar şi actele normative evocate anterior, aberante în esenţa lor, fapt ce ne scuteşte de alte comentarii, nu erau luate în seamă. Arestările se făceau în baza a cu totul altor criterii. Amănunte în acest sens oferă colonelul (r) Bădică Ilie, în ampla sa declaraţie din 18 martie 1968: „Arestările acestor deţinuţi se făceau după nevoi şi în special pentru nevoile necesare construcţiei Canalului Dunăre Marea-Neagră. Dacă la Canal trebuiau 5.000 de oameni, tovarăşul Hosu, director general al Canalului, dădea telefon tovarăşului Teohari Georgescu şi apoi intra în funcţiune aparatul colonelului Dulgheru [de la Direcţia Anchete a Securităţii - *n.n.*] care împărţea sarcinile, stabilind ce număr de deţinuţi să aducă fiecare regiune. Ştim aceasta pentru că lagărul de la Rahova era anunţat dinainte să trimită dubele la gară, să aştepte trenul X din regiunea Y, adică arestările se făceau după nevoile Canalului şi nu după vina anumitor elemente duşmănoase regimului". (Ibidem, f.61.)

„Fenomenul Piteşti”
- reeducarea prin tortura fizică şi „spălarea creierului”.

„Toată lumea cunoaşte azi Arhipelagul Gulag. Toată lumea mai ştie că, sub denumirea posibilă de Arhipelag MAI, el s-a întins şi asupra României. Ceea ce n-a ajuns însă - şi încă - la cunoştinţa tuturor este că în Arhipelagul românesc a existat o insulă a ororii absolute, cum alta n-a mai fost în întreaga geografie penitenciară comunistă: închisoarea de la Piteşti”. Am desprins acest pasaj din cartea lui Virgil Ierunca, „Fenomenul Piteşti”, publicată în 1990, întrucât este primul autor care a sesizat că reeducarea prin bătaie, care s-a practicat în sistemul penitenciar din România, la începutul anilor ’50, ocupă un loc aparte printre metodele folosite de regimurile comuniste de inspiraţie sovietică. Despre „fenomenul Piteşti” au mai publicat lucrări în străinătate, Dumitru Bocu (Dumitru, Bocu, *Piteşti*, prefaţă de Gheorghe Calciu, Bucureşti, Editura Atlantida, 1991.) şi G. Dumitrescu, iar după 1989 Ion Ioanid a întocmit volume memorialistice, sub titlul „*Închisoarea noastră cea de toate zilele*”. (Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, Bucureşti, Editura Albatros, 1992.)

Toate aceste lucrări se bazează pe relatările unor martori şi pe propria experienţă a autorilor. În 1995, Editura Vremea a publicat o voluminoasă culegere de documente ale procesului reeducării din închisorile Piteşti şi Gherla care-i confirmă din plin pe memorialişti, dar aduce şi numeroase detalii semnificative. (Documente ale procesului reeducării din închisorile Piteşti, Gherla, Bucureşti, Editura Vremea, 1995.)

Prin urmare, „fenomenul Piteşti” a fost o realitate a regimului comunist din România, bine documentat în istoriografie, ce nu mai poate fi contestat.

Conducătorul experimentului „reeducării şi demascării” de la Piteşti, extins apoi şi în alte închisori din ţară, a fost Eugen Ţurcanu. Din datele publicate i se poate schiţa şi un portret. S-a născut la 8 iulie 1925 în comuna Pâltiniş, Câmpulung Moldovenesc (Mihai Pelin, *Un veac de spionaj, contraspionaj şi poliţie politică*, p. 290.)

Se pare că era dotat cu o inteligenţă ieşită din comun, dublată de o dorinţă fără margini de parvenire. Elev la Liceul „Dragoş Vodă” din Câmpulung Moldovenesc, i s-a părut că drumul cel mai sigur îl reprezenta Mişcarea legionară, fapt pentru care s-a înscris în Frăţiile de Cruce şi a participat la rebeliunea legionară din ianuarie 1941. În anul următor, a revenit în localitatea natală, continuându-şi activităţile legionare sub acoperirea organizaţiei Tineretului Naţional Liberal Creştin. În acelaşi timp, se pare că s-a înscris în Uniunea Tineretului Comunist, în scopul de a cunoaşte din interior mecanismele de acţiune ale inamicilor săi şi ai organizaţiei din care făcea parte. (*Ibidem.*)

După 23 august 1944, a continuat să activeze în Uniunea Tineretului Comunist, pe fondul acordului încheiat de Nicolae Petraşcu - reprezentantul lui Horia Sima în România - cu autorităţile regimului comunist, privind „nestânjenirea” reciprocă.

În toamna anului 1945, şi-a început studiile la facultatea de Drept din Iaşi, iar în mai 1947 a intrat în PCR, unde a avansat foarte repede pe linie de partid, ajungând chiar membru în biroul judeţean Iaşi. Urma să plece la un post diplomatic în străinătate. A intervenit însă razia din 15 mai 1948, când au fost ridicaţi membrii organizaţiei legionare din Centrul Studenţesc Iaşi. Unul dintre arestaţi a pomenit, în cursul anchetei la Securitate, numele lui Eugen Ţurcanu în legătură cu şeful lor, Bogdanovici, ceea ce a dus la arestare. Ca urmare, i se retrage calitatea de membru al PCR. În închisoare, grupul legionar a sperat că Nicolae Petraşcu - şeful legionarilor din ţară - se va înţelege cu conducerea MAI din nou, iar cei arestaţi vor fi puşi în libertate. Dar au fost judecaţi şi condamnaţi la ani grei de temniţă.

Documentele anchetei oficiale atestă că începând cu anul 1952, operaţiunea de reeducare prin bătaie a fost pusă în scenă la indicaţia conducerii legionare din afara închisorii - Alexandru Bogdanovici, Eugen Ţurcanu, Aurel Gherase, Remus Daneş, Popescu Tudor şi Alexandru Martinuş. Aceştia au trimis un memoriu către CC al PMR în care arătau că „se desolidarizează atât de şefii lor, cât şi de Mişcarea legionară în general”, cerând să fie puşi în libertate. Se ofereau totodată să furnizeze informaţii în legătură cu ceea ce se petrecea în penitenciar, prin crearea unei reţele proprii de informatori.

Virgil Ierunca menţionează o întâlnire care ar fi avut loc la Bucureşti - în vreme ce lotul Bogdanovici se afla în tranzit de la Suceava la Piteşti - între Nicolschi şi Ţurcanu, când s-ar fi pus la punct detaliile acţiunii. În documentele oficiale se atestă doar o menţiune făcută de Ţurcanu la un interogatoriu luat la Piteşti, la 30 martie 1953. Întrebat de ce s-a gândit la acţiunea de reeducare, Ţurcanu a răspuns: „Propunerea de începere a reeducării a fost determinată de faptul că reeducarea era în vederile regimului şi o socoteam necesară în penitenciar. De asemenea, când eram la Siguranţa Iaşi, am citit o notă în ziar unde se spunea că Teohari Georgescu a declarat că în RPR penitenciarele trebuie să devină institute de reeducare". (Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *Arhipelagul ororii*, în „Magazin istoric", s.n., (I), martie 1993, p.24. Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *Arhipelagul ororii*, în „Magazin istoric", s.n., (I), martie 1993, p.24.)

S-a înfiinţat şi „Organizaţia deţinuţilor cu convingeri comuniste" condusă de Ţurcanu şi Bogdanovici. (Ulterior, Bogdanovici a fost omorât chiar de către Ţurcanu, în cursul acţiunii de „reeducare". Motivul pentru care a făcut-o reiese din declaraţia dată de Ţurcanu la 4 aprilie 1953: „Bogdanovici Alexandru a făcut parte din Serviciul Special de Informaţii (SSI) de pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri, în timpul războiului antisovietic". Ulterior, Bogdanovici a fost omorât chiar de către Ţurcanu, în cursul acţiunii de „reeducare". Motivul pentru care a făcut-o reiese din declaraţia dată de Ţurcanu la 4 aprilie 1953: „Bogdanovici Alexandru a făcut parte din Serviciul Special de Informaţii (SSI) de pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri, în timpul războiului antisovietic".)

Aceleaşi documente oficiale arată că autorităţilor li s-ar fi părut suspectă o asemenea organizaţie, fapt pentru care a fost interzisă. Totuşi grupul de legionari şi-ar fi continuat activitatea, cu complicitatea unor funcţionari din administraţia penitenciarelor şi profitând de neglijenţa unor factori de conducere. În aprilie 1949, Ţurcanu şi alţi aliaţi, în număr de 21, au ajuns la penitenciarul Piteşti, unde au pus în aplicare programul de „demascare" şi „reeducare".

Actul de acuzare pe baza căruia li s-a intentat ulterior proces enumeră următoarele metode de „reeducare": „bătaia cu ciomege, vâna de bou, curele, frânghii, picioare sau scânduri de la paturi, ori cozi de mătură; ţinerea în poziţii chinuitoare timp îndelungat şi cu ochii la bec; statul într-un picior cu greutăţi de 20-40 kg pe spate şi cu faţa la perete; statul timp îndelungat pe şezut şi cu mâinile întinse la picioare; smulgerea părului din cap şi a mustăţilor, cu mâna sau cu ajutorul unui dispozitiv confecţionat dintr-un nasture prins cu aţă; strivirea degetelor de la mâini şi picioare, prin folosirea unui instrument special, sub forma unui cleşte confecţionat din lemn; adăugarea unei cantităţi mari de sare în mâncare, cu interdicţia de a bea apă; obligarea deţinuţilor să mănânce în poziţii incomode şi fără să folosească mâinile; obligarea deţinuţilor să mănânce mâncare fierbinte şi fără să mestece, lucru care se solda cu opărirea limbii şi a esofagului, dezlipirea pielii de pe buze şi limbă; obligaţia, sub tortură, de a mânca propriile materii fecale, ori ale altor deţinuţi; obligaţia, sub tortură, de a bea urină; punerea deţinuţilor să se bată cap în cap până cădeau în nesimţire; dezbrăcarea deţinuţilor complet, după care erau trecuţi printr-un cerc de bătăuşi, care-i loveau până cădeau în nesimţire, după care erau călcaţi în picioare şi bătuţi cu diferite corpuri contondente, până le rupeau coastele; lovirea cu bocancii ori cărămizi peste piept şi faţă sau peste alte părţi sensibile ale corpului; spânzurarea de picioare, cu capul în closet; introducerea în gură, înainte de a se da stingerea, a unui pământuf mânjit cu materii fecale şi legarea deţinutului, până a doua zi, peste gură şi mâini". (Constantin Aioanei, Cristian, Troncotă, *loc. cit.*)

Exista, de asemenea, şi „ora de râs": mai mulţi deţinuţi erau legaţi la ochi şi cu mâinile la spate, după care erau împărţiţi în mai multe grupe şi repeziţi unii în alţii, din colţurile opuse ale camerei.

Ceea ce atestă indubitabil documentele oficiale, este că activitatea criminală de mare anvergură în timp şi spaţiu - căci ea s-a extins apoi la Gherla, Târgu Ocna, Târguşor, coloniile de muncă, urmând să fie aplicată în toate penitenciarele - *a fost posibilă cu complicitatea autorităţilor*. Reiese clar faptul că administraţia penitenciarelor a pus la dispoziţie torţionarilor camere speciale de tortură, camere destinate „anchetelor", unde s-au luat declaraţii la sute de deţinuţi, zile şi nopţi la rând, timp de ani de zile. Pe lângă uneltele de schingiuire, în camerele de „demascare" torţionarii dispuneau de hârtie, cerneală, tocuri de scris absolut tot ce era nevoie pentru consemnarea declaraţiilor. La penitenciarul Gherla „anchetatorilor" li se puseseră la dispoziţie un registru şi tuş pentru luarea amprentelor; pe baza registrului respectiv se acordau numerele de înregistrare sub care executau detenţia noii veniţi.

Tot la Gherla, camera de izolare unde se desfăşura acţiunea de „demascare” (nr. 101 la etajul III) era încuiată în fiecare seară de supraveghetori. Atunci când deţinuţii Alexandru Piticaru, Constantin Teja şi Teodor Socaci au raportat supraveghetorilor Tămăioagă, Vaşcanu şi Niki despre tratamentul la care erau supuşi, aceştia au rămas indiferenţi, iar cei care au raportat au fost bătuţi crunt de „anchetatori”. Urmarea firească a fost că nici un deţinut nu a mai avut curajul să raporteze administraţiei.

Deţinuţilor maltrataţi li se cerea să declare organizaţiile subversive, depozitele de armament şi muniţie de care aveau cunoştinţă, persoanele care deţineau valută, care desfăşurau acţiuni de spionaj sau care posedau obiecte aduse în timpul războiului din Uniunea Sovietică. Torţionarii le spuneau deţinuţilor că băteau în numele Securităţii şi că aveau permisiunea să întrebuinţeze orice metodă pentru ca să-i determine să mărturisească. Celor care „mărturiseau” li se permitea un regim de detenţie mai omenos.

Documentele de arhivă dezvăluie numeroase cazuri ce vin să explice cum funcţiona mecanismul aşa-zisei „reeducări” şi complicitatea dintre deţinuţii torţionari şi ofiţerii de Securitate. Următorul exemplu este cât se poate de elocvent.

În primăvara anului 1951, deţinutul Vintilă Weiss - fost comisar de poliţie - a fost luat în primire de echipa formată din Vasile Puşcaşu, Vichentie Morărescu, Grigore Romanescu şi Ioan Stoian. Acţiunea s-a desfăşurat în camera 99 a penitenciarului Gherla. Zilnic, a fost bătut cu cozi de mătură, vână de bou, i s-au aprins bucăţi de hârtie la picioare, a fost ţinut în poziţii chinuitoare, a fost forţat să mănânce materii fecale, i-au fost strivite degetele de la mâini şi picioare cu un dispozitiv special. Într-o discuţie, pe care a avut-o ulterior cu un alt deţinut, Weiss s-a confesat că pentru a scăpa de chinuri inventa în fiecare zi noi organizaţii subversive sau persoane care făceau spionaj. Îl şi sfătuia pe deţinutul Gheorghe Paraschiv să procedeze la fel, dacă s-ar afla într-o situaţie similară. Şi nu după mult timp - la 12 iunie 1951 - a început acţiunea de „demascare” a lui Paraschiv, care a durat până la 28 august. Pentru a consemna în scris cele cerute de torţionari - cărora li se adăugaseră Gheorghe Popescu şi Vasile Păvăloaie - a fost bătut peste fluierele picioarelor, i s-a dat să mănânce foarte sărat fără să i se permită să bea apă, nu a fost lăsat să doarmă şase nopţi la rând. Şi ce îi cereau să „mărturisească”? Doar că trei sferturi dintre angajaţii întreprinderii T.P.E.I.L. Gugeşti erau înscrişi în „Organizaţia de rezistenţă naţională”. Până la urmă, Paraschiv a cedat şi a semnat declaraţia cerută. Drept urmare, a fost transferat la Securitate pentru „adâncirea cercetărilor”. Deţinutul însă i-a declarat sublocotenentului Avădanei că cele afirmate în penitenciar i-au fost smulse sub tortură. Care a fost reacţia lui Avădanei? L-a bătut până a retractat şi a „confirmat” cele spuse în cursul acţiunii de „demascare”.

În august 1952, acţiunea „demascărilor” a fost stopată brusc, iar echipele de torţionari retrase. Stalin a murit abia în martie 1953, ceea ce înseamnă că fenomenul „reeducării” prin demascare nu poate fi pus pe seama destinderii ce i-a urmat. În actuala fază a cercetării nu se deţin suficiente date în baza cărora să se poată explica adevăratele motive ale stopării „reeducării” prin folosirea metode lor inchizitoriale.

Ştim doar că prin rechizitoriul nr. 2214, din 20 septembrie 1954, al Procuraturii Militare Teritoriale Bucureşti, au fost trimişi în judecată 22 deţinuţi torţionari, în frunte cu Eugen Ţurcanu. În seama lor se reţinea „uciderea a peste 30 de ţinuţi, maltratarea şi schingiuirea a peste 780 deţinuţi, dintre care 100 au rămas cu infirmităţi, iar alţii au înnebunit datorită presiunilor psihice şi fizice la care au fost supuşi”.

La 10 noiembrie 1954, Tribunalul Militar Bucureşti, prin sentinţa numărul 32, i-a condamnat la moarte şi confiscarea averii pe 21 de torţionari în frunte cu Eugen Ţurcanu, găsiţi vinovaţi de „crimă de teroare în grup şi crimă de motive contra securităţii interne a RPR”. (Vezi şi Mihai Pelin, *loc.cit.*)

În esenţă se poate reţine că „reeducarea” prin metode psihiatrice de terorizare şi lichidare a personalităţii deţinuţilor politici, adică a celor care se opuneau scopului comunist, aplicat la penitenciarele Piteşti, Gherla şi în mai mică măsură în coloniile de muncă, la începutul anilor ’50 - program efectuat sub conducerea lui Alexandr Nicolschi -, a depăşit, în amploare şi cruzime, crimele

comuniste din alte ţări ale Europei Răsăritene. Nici unul dintre autorii care s-au ocupat de studiul acestui „fenomen" nu a reuşit să identifice iniţiatorul real al programului de „reeducare". În opinia istoricului britanic Dennis Deletant, acest program pare să indice prin natura sa „un model sovietic", gândit de Beria sau conceput de Stalin însuşi. (Dennis Deletant, *România sub regimul comunist*, Bucureşti, Fundaţia Academia Civică, 1997, p. 92-93.)

Cert este că se baza pe teoriile pedagogului Anton Makarenko (1888-1939) cu privire la tratamentul ce trebuia aplicat deţinuţilor de drept comun.

Infractorilor li se inocula ideea că sunt elemente declasate, iar unica lor salvare nu putea veni decât prin sprijinul şi grija partidului comunist. Condiţia reabilitării era să-i aducă şi pe alţi infractori pe drumul cinstei, ceea ce se putea realiza prin „reeducare" şi munca în colectiv. În România, teoria lui Makarenko s-a aplicat „creator", adică prin combinaţia dintre tortura fizică permanentă şi metoda „spălării creierului".

„Sabotorii" de la Canal

Primele iniţiative privind construcţia unui canal navigabil între Cernavodă şi litoralul Mării Negre, având la bază raţiuni pur economice - respectiv, dublarea căii navigabile a Dunării -, s-au manifestat încă din secolul al XIX-lea. Dar, atât înainte cât şi după 1900, dificultăţile ori riscurile menţinerii portului liber Sulina au determinat interesul inginerilor români şi al autorităţilor de la Bucureşti faţă de o asemenea soluţie arhitectonică, ceea ce s-a concretizat într-o serie de studii şi proiecte, rămase însă fără o materializare palpabilă.

Ideea a revenit în actualitate în toamna anului 1940, atunci când generalul Ion Antonescu căuta să evite paralizarea traficului fluvial prin ocuparea Gurilor Dunării de către armata sovietică.

Proiectul de atunci putea fi realizabil, conform estimărilor făcute de specialişti, abia în cinci ani, şi în condiţiile în care partea română urma să beneficieze de un sprijin financiar substanţial din partea Germaniei. În cele din urmă s-a renunţat şi la acest proiect, întrucât declanşarea campaniei pe Frontul de Est, la care a luat parte şi armata română alături de cea germană, începând cu 22 iunie 1941, a trezit speranţa îndreptăţită că pericolul sovietic putea fi îndepărtat.

La sfârşitul anilor '40, conducătorul Uniunii Sovietice, generalisimul I. V. Stalin, a reactualizat proiectul construirii unui Canal Dunăre-Marea Neagră în Dobrogea. Iniţiativa viza desigur realizarea unui obiectiv strategic important pentru URSS şi anume, posibilitatea de transport ieftin - calea maritimă şi fluvială - pentru minereurile de fier destinate ţărilor din bazinul dunărean, care cu timpul puteau deveni dependente industrial, prin obţinerea de materii prime.

În această percepţie Canalul dobrogean reprezenta doar o parte a unui proiect mai larg de creare a unui „Ruhr răsăritean", eficienţa sa fiind legată de realizarea altui proiect şi anume construirea canalului Dunăre-Oder-Rhin.

Avându-se în vedere că tocmai în acea perioadă se deterioraseră relaţiile sovieto-iugoslave, este foarte posibil ca Stalin să fi urmărit prin realizarea canalului Dunăre-Marea Neagră şi un obiectiv militar, adică posibilitatea de a trimite rapid flota sovietică fluvială în sudul Dunării. În opinia istoricului britanic Dennis Deletant, existenţa unor asemenea obiective ar fi confirmate de „hotărârea sovietică de a acorda suport financiar acestui proiect care, altfel, nu ar fi fost asigurat altor planuri economice româneşti". (*Ibidem*, p. 87.)

Desigur că nu poate fi scăpat din vedere şi un alt obiectiv politic al acestei construcţii. Prin arestarea celor care se opuneau într-un fel sau altul regimului comunist şi internarea lor în colonii de muncă la canal, se dădea o „lovitură decisivă reacţiunii".

Fostul şef de cabinet al lui Gheorghiu-Dej, Paul Sfetcu, reproduce în lucrarea sa memorialistică şi câteva reflecţii ale liderului comunist de la Bucureşti, despre importanţa strategică a Canalului: „Am crezut că hotărârea ne-a fost impusă din considerente aşa-zis strategice, dar până la urmă nu i-am putut vedea o astfel de justificare. După un timp, am devenit convins că Stalin a urmărit cu totul altceva şi sunt aproape sigur că dacă ar mai fi trăit şi Canalul ar fi fost dat în exploatare, ar fi cerut României să

renunţe «de bunăvoie şi nesilită de nimeni»la stăpânirea gurilor de vărsare a Dunării în Marea Neagră. Inclusiv a Deltei pe motiv că avem de-acum ieşire directă la mare prin Canalul pe care l-am construit”. (Vezi *Magistrala albastră*, în „Jurnalul naţional, Ediţie de colecţie”, 26 septembrie 2005, p.3.)

Din acest punct de vedere, „modelul sovietic”, adică experienţa în construirea canalului Bielomar din anii ’30 a jucat un rol important. Asemănările sunt izbitoare. De pildă, Stalin dăduse ordinul de a se construi un canal lung de 200 kilometri, cu 20 de ecluze, lucrările urmând să se finalizeze în timp de 20 de luni, cu începere din septembrie 1931. La acest canal din URSS au fost puşi să lucreze aproximativ 200.000 - 300.000 de deţinuţi şi „ingineri sabotori”. Majoritatea acestei „forţe de lucru ieftine” o formau condamnaţii pentru „activitate contrarevoluţionară”, dintre care ţăranii, victimele colectivizării, reprezentau cea mai mare parte. Aceştia au lucrat alături de criminali de drept comun. Responsabilii cu paza şi ordinea au fost agenţii GPU şi ai administraţiei „gulag”-ului, instruiţi să forţeze ritmul de muncă, să urmărească întrecerile între echipe, să organizeze strângerea şi debarasarea cadavrelor deţinuţilor decedaţi, şi nu în ultimul rând să alimenteze permanent, cu noi forţe - adică noi deţinuţi - coloniile de muncă forţată.

La construirea canalului sovietic, rata mortalităţii a fost de 2.500 persoane pe lună, şi aceasta nu numai datorită condiţiilor inumane de lucru, cât mai ales aberantelor norme impuse. Deţinuţii trebuiau să concaseze şi să transporte doi metri cubi de pământ pe zi (normă obligatorie). Ordinul lui Stalin a fost executat, canalul fiind terminat în aprilie 1933. „Drumul pe apă” care leagă cele două mări - Baltica şi Albă - trece de la Sankt-Petersburg prin Lacul Ladoga, fluviul Svir, lacul Omega, oraşul Pavieneţ, canalul Bielomar şi se termină la Bielomarsk.

Lung de 227 kilometri, din care 37 kilometri canale artificiale, legând 190 kilometri de lacuri şi râuri prevăzute cu 19 ecluze, 49 diguri, 15 barje şi 12 batardouri pentru reglarea nivelului apei. Canalul Bielomar permite scurtarea cu 4000 de kilometri a drumului dintre Sankt - Petersburg şi Marea Albă. (Vezi pe larg Eva, Ţuţui, *Prima mare nebunie criminală a lui Stalin: Canalul Bielomar*, în „Magazin istoric”, s.n., martie, 1996, p. 19-20.)

Prin construirea canalului dobrogean, conducerea sovietică de la Kremlin a urmărit şi un scop economic imediat, acela „de a jefui suplimentar România, determinând autorităţile româneşti să achiziţioneze masiv şi la preţuri exorbitante utilajele folosite în propriile lor lucrări similare, pe canalul dintre Volga şi Don şi pe reţeaua de canale dintre Marea Albă şi Marea Caspică”.

Pentru susţinerea unui asemenea punct de vedere se aducea ca argument faptul că utilajele provenite de la sovietici şi plătite de statul român prin mărfuri, care se achiziţionau de regulă cu valută forte şi aur, au fost în realitate descompletate şi lipsite de piese de schimb, „simple grămezi de fier vechi”. Atât proiectul tehnic cât şi proiectul de execuţie al canalului dobrogean au fost întocmite sub îndrumarea directă a specialiştilor sovietici, printre care şi savantul geolog N. N. Muslov.

Primele şantiere ale canalului au fost inaugurate cu angajaţi civili şi militari, dar pentru a se intensifica ritmul lucrărilor s-a apelat din plin la deţinuţi. Proiectul a fost lansat la iniţiativa Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (CAER), fiind aprobat prin Hotărârea Biroului Politic al CC al PMR şi Guvernului la 25 mai 1949.

În ciuda eforturilor depuse de autorităţile româneşti, precum şi a concentrării de forţă de muncă - pentru construirea canalului au fost organizate 8 lagăre, populate cu 40.000 de deţinuţi politici, alături de alţi 20.000 de „lucrători voluntari” - lucrările nu au putut respecta nici pe departe ritmul impus de grafic, fapt pentru care s-a hotărât, numai după doi ani, încetarea oricăror activităţi în domeniu.

Stenograma şedinţei CC al PMR din 21 iulie 1953, precum şi Hotărârea Consiliului de Miniştri al RPR reprezintă documente prin care se recunoaşte, de către autorităţile regimului comunist de la Bucureşti, eşecul de proporţii înregistrat în legătură cu proiectul economic al Canalului Dunăre-Marea Neagră. Parcurgând aceste documente, istoricul şi publicistul Mircea Suciu a atras pe bună dreptate atenţia că trei fapte rămân incontestabile, fiecare cu o semnificaţie aparte, şi anume:

1) hotărârea de închidere a şantierului Canalului Dunăre-Marea Neagră (eufemistic desemnată de Alexandru Moghioroş ca «amânare») a survenit la patru luni şi ceva după moartea lui Stalin (5 martie 1953);

2) falimentul strivitoarei investiţii a fost, propagandistic, deghizat sub forma preocupării partidului pentru satisfacerea nevoilor materiale ale oamenilor muncii; altfel spus, acest veritabil dezastru economic a devenit peste noapte o ajustare a politicii economice pusă, chipurile, în slujba ridicării continue a condiţiilor de muncă şi viaţă ale întregului popor;
3) pentru a nu se da apă la moară duşmanului de clasă - de fapt, pentru a nu-şi recunoaşte eşecul în faţa celor pe care pretindea că îi reprezintă -, partidul comunist a acţionat, ca de obicei, după regula celui mai strict secret intern. Fără tobă (cum tot Moghiroş da indicaţia)". (Mircea, Suciu, *1953: Eşecul de proporţii al stalinismului economic din România*, în „Cotidianul", marţi 17 noiembrie, 1998, p. 16.)

Mai mult, probabil că astfel de justificări nefiind îndeajuns, conducerea partidului s-a arătat extrem de iritată, şi a ordonat Ministerului de Interne efectuarea unei anchete, prin care să se depisteze „vinovaţii". Prin urmare, înscenarea aşa-ziselor procese ale sabotorilor de la Canal a constituit o altă pagină neagră din istoria Securităţii, o instituţie împinsă la rele de către eminenţa cenuşie a partidului.

Urmând indicaţiile lui Gheorghiu-Dej, care dorea astfel să iasă cu faţa curată din această acţiune megalomanică de cea mai pură inspiraţie stalinistă, ce înghiţise 5,5 miliarde de lei şi mii de vieţi omeneşti, Alexandru Drăghici, sprijinit de colonelul Nicolae Doicaru, şef, la acea dată, al Direcţiei Regionale de Securitate Constanţa, a înscenat „procesele sabotorilor" (1952-1953).

Regimul inuman şi fixarea unor norme de muncă imposibil de realizat, chiar de către persoane valide au făcut ca lucrările să nu poată fi executate la termenele fixate. Adevăratele cauze ale eşecului construirii canalului navigabil dobrogean de la începutul anilor '50 n-au fost făcute niciodată publice, în timpul regimului comunist din România.

Din cercetarea documentelor păstrate în Arhiva fostei Securităţi, principalele cauze ale nereuşitei au constat în: declanşarea organizării de şantier cu mult înainte de finalizarea proiectului, ceea ce a dus la eforturi considerabile în amenajări inutile; proiectul tehnic de execuţie, în raport cu proiectul tehnic general, amplificase cu 50% volumul total al lucrărilor şi al construcţiilor; studiile geologilor sovietici, realizate anterior pe traseul viitorului canal navigabil, erau aproximative şi/sau eronate; utilajul importat din URSS şi alte ţări socialiste nu a funcţionat la parametrii scontaţi. (Vezi pe larg şi Constantin Cheramidoglu, *Regimul de muncă la Canalul Dunăre-Marea Neagră 1952*, în „Arhivele Totalitarismului", nr.4/1995,p.99-108.)

Deşi a cunoscut foarte bine aceste cauze reale, Alexandru Drăghici a stabilit, conform indicaţiilor, că de vină au fost sabotajele. În consecinţă şi uluitor a cerut întreprinderea de noi cercetări din partea organelor de securitate care să dezvăluie „mâinile criminale".

S-a constituit o comisie condusă de maiorul Maximilian Vardan, şeful Serviciului de contrasabotaj pentru canal. Rezultatul anchetei a fost cât se poate de clar: nu era vorba de sabotaj, ci de cauze de altă natură (organizatorică, de proiecte, slabă pregătire profesională a factorilor de conducere). Alexandru Drăghici, furios, a calificat comisia de anchetă ca „duşmănoasă", a dispus trecerea în rezervă a maiorului Vardan, rearestarea celor anchetaţi - care fuseseră cercetaţi în stare de arest, dar eliberaţi în urma concluziilor Comisiei - şi trimiterea lor în judecată sub acuzaţia de sabotaj.

Într-o şedinţă la care au participat ministrul adjunct Gheorghe Pintilie, secretarii generali Nicolschi şi Mazuru, şefii de direcţii Mişu Dulgheru, Gogu Popescu şi Carabetian, precum şi Iosif Chişinevschi, Alexandru Drăghici a ordonat organizarea unui proces, cerând expres ca întreaga acţiune să se încheie în trei săptămâni. Se stabiliseră, totodată, vinovaţii, capetele de acuzare şi condamnările. Nu este de mirare că noua comisie de anchetă, condusă de colonelul de securitate Mişu Dulgheru, şeful Direcţiei Anchete, nu s-a sfiit să aplice bătaia în timpul interogatoriilor, ameninţarea cu moartea, drogarea persoanelor anchetate, supunerea la interogatorii nonstop, ceea ce a dus la epuizarea lor fizică, în condiţiile în care li se refuza hrana. Unul dintre anchetatori, Nicolae Dumitrescu, recunoştea că „pregătirea celor arestaţi în vederea procesului s-a făcut în parte de către anchetatori, iar în final de către Dulgheru, Mazuru şi consilierul sovietic". (Constantin Aioanei, Cristian, Troncotă, *Arhipelagul ororii*, în „Magazin istoric", (III), mai, p. 40.)

În urma procesului, inculpaţii au fost găsiţi vinovaţi de sabotaj şi condamnaţi la moarte: Dumitru Nichita, Nicolae Vasilescu şi Aurel Rozei. Alţi şapte inculpaţi au fost condamnaţi la închisoare pe viaţă sau pe diferite termene. După doi ani de temniţă, aceştia din urmă au fost graţiaţi şi

repuşi în drepturi.

Eşecul construcţiei Canalului Dunăre-Marea Neagră, din anii 1949-1953, a avut şi o importantă consecinţă în plan politic. Liderul comunist de la Bucureşti, Gheorghe Gheorghiu-Dej, alături de alte personaje din conducerea statului român au realizat - este adevărat, după moartea lui Stalin - că „sprijinul frăţesc" al Uniunii Sovietice provoacă pagube serioase României şi interesului naţional, ceea ce a determinat ulterior baza ideologică a mutaţiilor în relaţiile dintre Bucureşti şi Moscova. Securitatea, la rândul ei, chiar dacă în prima fază a anchetat cu obiectivitate şi a stabilit cauzele reale ale eşecului, prin faptul că în a doua fază a cedat - ofiţerii anchetatori lăsându-se cu prea multă uşurinţă şi din oportunism atraşi în acţiuni brutale şi în falsificarea probelor -, nu a dovedit altceva decât că este o instituţie docilă, a cărei menire nu putea fi alta decât să execute ordinele iraţionale ale conducerii partidului.

Pe de altă parte procesele ordonate de conducerea comunistă în legătură cu Canalul Dunăre-Marea Neagră reprezintă - după cum just aprecia istoricul Florian Banu: „o ilustrare elocventă a modului în care un regim totalitar se serveşte de aparatul de represiune (Securitatea) şi de propagandă pentru a-şi camufla erorile prin apelul la unul din miturile frecvent folosite în acest scop: mitul conspiraţiei, al duşmanului veşnic la pândă". (Florin Banu, *Radiografia unei mistificări: Procesul sabotorilor de la Canal,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 140.)

„Practici fasciste" în munca de securitate

O dată ajunse în coloniile de muncă sau în alte locuri de detenţie, persoanele erau supuse procesului „reeducării prin muncă". Ce metode se foloseau aflăm din Rechizitoriul nr. 7/27 februarie 1954 întocmit de Procuratura Militară pentru unităţile MAI:

„Fără nici o justificare mulţi deţinuţi au fost bătuţi cu ranga de fier, cazmaua, lopata, cravaşa, unii dintre ei murind în urma traumatismelor, iar alţii rămânând schilozi pentru toată viaţa: asasinarea prin împuşcare; interzicerea tratamentului medical deţinuţilor bolnavi şi scoaterea lor la muncă în mod forţat, contrar prescripţiilor medicale, fapt ce a dus la moartea unora; introducerea deţinuţilor în carcere descoperite iarna, îmbrăcaţi sumar sau chiar în pielea goală; obligarea deţinuţilor de a intra în apă până la brâu, în anotimpurile friguroase, ca să taie stuf şi papură; alergarea deţinuţilor de către supraveghetori călare şi călcarea lor în copitele cailor; scoaterea deţinuţilor la lucru dezbrăcaţi în timp de iarnă pe digul în construcţie şi pedepsirea unora de a sta până la brâu în apa îngheţată; legarea unor deţinuţi de mâini şi ţinerea lor… în pielea goală vara, ziua şi noaptea, pentru a fi muşcaţi de ţânţari; profanarea cadavrelor deţinuţilor; îngroparea unor deţinuţi de vii". (Arh. SRI, fond "d", dosar nr. 10 844, vol.2, f.5-6.)

Să vedem cine erau aceşti actori, adică torţionarii din coloniile de muncă, care din ordinele superiorilor, dar şi din proprie iniţiativă, aplicau deţinuţilor tratamentul mai sus-menţionat. Şeful organelor de securitate cu sarcini speciale la şantierele Canalului a fost colonel Albon. La colonia Salcia, locotenenţii Popa Ion, Pavel Ioan, Manciulea Petre, sublocotenentul Ilinca Tudor, plutonierii Bojoacă Aurel, Bucoveanu Gheorghe şi Scripcaru Vasile sunt numele cel mai frecvent întâlnite în documentele de anchetă. Lor li se adaugă numele locotenentului-major Borcea Liviu de la colonia Capul Midia şi ale altor zeci de brigadieri torţionari din celelalte colonii. Documentele consultate amintesc alături de colonelul Albon şi pe colonelul Cosmici, directori ai Centrului de coordonare a coloniilor de muncă cu sediul la Constanţa „care împreună cu ajutoarele lor au permis şi cultivat atitudinile de menţinere a disciplinei prin bătaie sau împuşcare şi nu au tras la răspundere pe comandanţii care au permis şi au practicat astfel de lucruri". (Idem, vol.3, f.63.)

Despre colonelul Albon, colonelul (r) Bădică Ilie îşi amintea: „Acest Albon a fost condamnat pentru unele crime de război. Înainte de 1944 el şi-a însuşit de la evrei o serie de bunuri şi mai târziu a ajuns anchetat la Securitate, dar i s-a dat drumul şi a fost apoi numit comandant la o colonie de muncă unde şi-a făcut de cap: bătea şi schingiuia oamenii". (Ibidem, f.94.)

Întrucât comentariile ar putea fi bănuite de subiectivism, ne vom mărgini în continuare a spicui alte câteva fragmente din declaraţiile martorilor, ce reflectă atrocităţile produse în coloniile de muncă asupra persoanelor internate. Medicul deţinut Rizescu Nicolae a făcut următoarea declaraţie: „Venea în infirmerie locotenentul Popa şi întreba pe fiecare bolnav ce are şi atunci îi scotea pe toţi afară, bătându-i cu ce avea la îndemână, cu palmele, cu pumnii, cu picioarele, cu cizmele, cu cozile de mătură, etc.

Aproape întotdeauna locotenentul Popa venea în stare de ebrietate. Aceşti bolnavi nu puteau efectua nici o muncă fizică şi ei făceau parte din inapţii care trebuiau evacuaţi. Este de remarcat faptul că deţinuţii bolnavi erau scoşi afară pe zăpadă, dezbrăcaţi, desculţi, cu ce apucau să se îmbrace în fugă… Am văzut personal un deţinut adus de la Băndoiu la Salcia, fără nas şi urechi. Mi-a spus că a fost introdus în carceră de către locotenentul Popa chiar un mort, pe considerentul că atât cât a trăit nu a stat în carceră”. (Loc. cit., dosar nr. 22 990, vol.2, f. 181.)

Deţinutul Nicolae Ion declara la 17 mai 1956, în faţa Tribunalului Regiunii a II-a Militare: „Deţinutul Ene era bolnav de ulcer şi nu a ieşit la muncă. Acest deţinut era lângă patul meu. În dormitor a intrat locotenentul-major Borcea Liviu înarmat cu un ciomag şi după ce Ene a raportat că nu a ieşit la muncă deoarece era bolnav de ulcer, i-a dat mai multe lovituri cu ciomagul. Din greşeală Borcea m-a lovit şi pe mine cu ciomagul în genunchiul stâng şi nu am putut pune piciorul în pământ două săptămâni. Cu aceeaşi forţă l-a lovit şi pe Ene”. (Loc. cit., dosar nr. 2667/1959, vol.2, f. 271.)

Deţinutul Leoveanu Vasile declara la 14 mai 1953 în faţa organelor de cercetare ale Procuraturii: „În ziua de 7 ianuarie 1953 am fost de faţă când subofiţerul Bucoveanu Gheorghe a trântit din vagon pe deţinutul Ciufu N. Ioan care avea vârsta de 50 ani [şi era bolnav - *n.n.*], lovindu-l cu capul de o bară de fier. După jumătate de oră, Ciufu a decedat în dormitor”. (Loc. cit., dosar nr. 22 990, vol.2, f. 281.)

Metodele folosite de brigadierul Olaru Constantin sunt arătate în declaraţia lui Rizescu Nicolae: „Deţinuţii, la vizita medicală, mi se plângeau că au fost bătuţi de Olaru şi într-adevăr prezentau echimoze. Am văzut pe Olaru cum făcea instrucţie cu deţinuţii noaptea prin colonie, sculându-i pe motivul că visase urât. Într-o zi mi-a venit un deţinut rom, cu nasul rupt. Personal şi cu oficiantul sanitar, sergentul Baltag Toader, l-am admonestat chiar în faţa celor bătuţi de el, iar a doua zi dimineaţa m-a raportat sublocotenentului Duma şi plutonierului Bojoacă. Seara, împreună cu Leoveanu am fost băgaţi la carceră, unde am stat 2 zile şi 3 nopţi”. (Ibidem, f.182.)

Deţinutul Zimbacov Iacov declara şi el la 14 mai 1953: „În seara zilei de 14 ianuarie 1953 am văzut cum brigadierul Cârcu Nicolae împreună cu deţinutul brigadier Kiss au mers la penitenciar unde au bătut cu un ciomag pe toţi deţinuţii de acolo, în special pe deţinutul Schwartz Iosif, pe care l-au luat în grajd unde l-au electrocutat pentru a-şi satisface anumite plăceri.

După două zile Schwartz a murit în urma acestor maltratări”. (Ibidem, f.185.)

Amănunte despre metodele folosite de locotenentul Manciulea găsim în declaraţia aceluiaşi deţinut medic Rizescu Nicolae: „Într-o dimineaţă din decembrie 1952 au fost bătuţi doi deţinuţi în urma căreia aceştia au decedat.

Cauza morţii - traumatisme provocate de corpuri contondente pe tot corpul. Pe aceşti morţi îi are pe suflet locotenentul Manciulea… Tot în luna decembrie 1952 am fost trimis la Secţia Strâmba să selecţionez bolnavi. Nu am luat toţi bolnavii ci doar pe cei mai gravi, în număr de 32 şi i-am adus la Salcia pentru a-i evacua. Când i-a văzut, locotenentul Manciulea a început să strige că aceştia nu sunt bolnavi şi a început să facă instrucţie cu ei pe ploaie şi noroi (culcări, ruperi de rânduri, alergări etc.) de la orele 11 dimineaţa până seara. Menţionez că toţi bolnavii erau bătrâni şi inapţi de muncă”. (Ibidem, f.182.)

Se pare că majoritatea deţinuţilor internaţi în coloniile de muncă erau inapţi din punct de vedere fizic, fapt ce dovedeşte că unicul scop al internării era exterminarea lor. Medicul deţinut Rizescu Nicolae preciza: „Au sosit din Penitenciarul Caransebeş toţi inapţii, cărora nu li s-a făcut nici o vizită medicală înainte de a fi trimişi la Salcia. Personal, medicul Husaru i-a întrebat dacă au fost vizitaţi de vreun medic înainte de a fi trimişi la Salcia şi ei au răspuns negativ”. (Ibidem, f.183.)

Un raport al organelor de Securitate, elaborat în anul 1968, menţiona că „faptele deosebit de grave petrecute în coloniile de muncă din Dobrogea nu au constituit un caz izolat", atrocităţi de proporţii asemănătoare având loc „în aceeaşi perioadă, precum şi ulterior în coloniile de muncă de la Îţcani şi Bicaz". (Loc. cit., dosar nr. 10 844, vol.2, f.3)

Din păcate, acest document nu ne oferă şi alte detalii. Oricum, el ne sugerează că tratamentul aplicat la Salcia, Capul Midia, Cernavodă, Poarta Albă, Tătarca a fost extins şi în alte colonii şi locuri de muncă forţată.

Despre cei decedaţi în coloniile de muncă, datorită tratamentului inuman aplicat, documentele oficiale ne oferă următoarele cifre: „colonia Salcia - doar în perioada iunie 1952 - ianuarie 1953 - deci într-un răstimp de 7 luni, ar fi decedat 63 de deţinuţi, iar la colonia Cernavodă ar fi decedat 70 de deţinuţi". (Loc. cit, Dispecerat/1953.)

Un document statistic întocmit în anul 1967 de Serviciul Dispecerat al Ministerului de Interne ne oferă cifra de 656 decese înregistrate în toate coloniile de muncă. (Ibidem, 1967.)

Desigur, şi în acest caz, cifrele pot fi reţinute cu rezervă, întrucât autorităţile nu aveau interesul să dezvăluie adevărata realitate. Pentru a putea deduce amploarea fenomenului mortalităţii în coloniile de muncă, consemnăm unele „amănunte" strecurate printre rânduri în declaraţiile celor implicaţi. Astfel, colonelul (r) Bădică Ilie declara: „Îmi aduc minte că la coloniile de pe Canal au fost împuşcaţi unii deţinuţi, datorită faptului că ar fi încercat să evadeze, ba ceva mai mult, *exista o întrecere între comandanţi care să dea mai multe exemple* [subl. *n*.], pentru a încetini dezertările care erau destul de numeroase". (Loc. cit, dosar nr. 10 844, vol.3, f.66.)

Memorialistul George Mârzaca, fost deţinut politic, ne oferă şi alte detalii despre o asemenea practică, ce luase deja proporţii la colonia de muncă Poarta Albă: „Ostaşii care organizau şi făceau paza noastră erau educaţi în sensul duşmăniei permanente împotriva deţinuţilor politici, li se cerea să fie vigilenţi, să nu se încerce vreo evadare. Această educaţie dusă la extremis a creat şi excese, mergând până la evadări imaginare, fie regizate de câte un gradat, care chema un deţinut la el, în afara zonei şi soldatul îl împuşca fără somaţie şi ultimul primea 15 zile permisie pentru îndeplinirea datoriei şi vigilenţei. Dorinţa soldaţilor de a primi liber pentru uciderea cu premeditare, dar cu acoperire, începuse să ia proporţii, iar viaţa noastră nu mai avea nici o valoare; la cea mai mică clipă de neatenţie, era atât de preţuită că se evalua numai la 15 zile permisie pentru cel care ţi-o lua". (George Mârzanca, *Patru ani am fost… „bandit*", p.141.)

Într-un alt pasaj din lucrarea sa, acelaşi memorialist se destăinuie: „Am fost martor la scene de un dramatism nemaiîntâlnit: când lucram la descărcat vagoanele pline cu pământ pentru taluzarea malurilor, băieţii care erau împinşi de miliţieni (supraveghetorii cu producţia) să se urce în vagoane, să cureţe pământul lipit de platformă şi în poziţii periculoase de vagon înclinat şi basculat, care din defecţiuni tehnice se închideau, revenind în poziţie normală, orizontală şi prindeau în lama lor ucigătoare trupuri tinere, din care cădeau părţi de oameni în afara vagonului pe taluz, iar alte părţi rămase tăiate în vagonul închis. Un singur proces-verbal, în care se scria cu multă uşurinţă accident inevitabil de muncă şi numărul de tineri ucişi se scădea din efectiv, ca nişte efecte uzate". (*Ibidem,* 152.)

Un alt deţinut politic, Sandu Manea, spunea că cei dintre ei care trebuiau reduşi la zero „erau împuşcaţi, apoi aşezaţi între sârme, după care urma un proces-verbal de scădere din efectiv pentru tentativă de evadare". (*Ibidem,* 153.)

Leoveanu Vasile, cel ce îndeplinise funcţia de sanitar pe lângă medicul Rizescu Nicolae, declara la 10 iunie 1953, în faţa organelor de procuratură: „Începând din decembrie 1952 *mortalitatea a luat proporţii mari* [subl. *n*.] în cadrul coloniei Salcia. Cauzele morţii au fost: trimiterea în colonie unde se presta o muncă prea grea a unor deţinuţi inapţi; bătaia, care atinsese proporţii mari". (Arh. SRI, fond "d", dosar nr.22 990, vol.2, f.182.)

Colonelul (r) Bădică Ilie îşi mai amintea şi el: „…La Direcţia Generală a Penitenciarelor veneau sesizări despre moartea unor contrarevoluţionari care mureau în penitenciare şi colonii de muncă şi din dispoziţia conducerii MAI, multă vreme, *decesele nu au fost anunţate la Sfatul Popular* [subl. *n*.].

Când Procuratura a auzit despre aceste lucruri, chemând să se intre în legalitate, s-au făcut înregistrări în noi registre de stare civilă pentru a se putea înregistra oarecum decesele". (Loc. cit, dosar nr. 10 844, vol.3, f.66.)

Documentele de arhivă atestă că în coloniile de muncă de la Canal, procentul de mortalitate era între 1 şi 4%, iar la Capul Midia acesta a fost, în perioada noiembrie 1952-februarie 1953, de 17%. (Vezi Monica Grigore, Oana Ionel, *Colonia de muncă forţată Capul Midia: punct treminus al Canalului suferinţei,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 97.)

Afimaţiile memorialiştilor care au suportat pe pielea lor acest tratament din coloniile de muncă de la Canal sunt confirmate şi de fostul general de securitate Nicolae Pleşiţă. El dă vina pe Nicolae Doicaru, în acel timp şeful Regionalei de Securitate Constanţa care, prin măsurile luate, a reprezentat practic un adevărat „pluton de execuţie", şi că din ordinul lui securiştii îi împuşcau pe deţinuţi „ca pe nişte iepuri". (*Ochii şi urechile poporului..,* p. 120. *Ochii şi urechile poporului..,* p. 120.)

Cercetate cu atenţie, aceste declaraţii ne dezvăluie unele aspecte interesante. Astfel, dacă este să coroborăm fie şi cifra oficială de 25 735 - cât reprezintă numărul internaţilor în coloniile şi în locurile de muncă obligatorii, pe motive ce intrau în competenţa organelor de Securitate, la care ar mai trebui adăugată cifra de 20 000, cât reprezintă numărul persoanelor eliberate, la iniţiativa ministrului de Interne, Pavel Ştefan, întrucât nu aveau forme legale de internare, dar şi o cifră de ordinul miilor, ce reprezintă recidiviştii de drept comun - cu expresii de genul „mortalitatea a luat proporţii mari" sau „decese numeroase", „decese neînregistrate la Sfatul Popular" etc., în chip firesc se cuvine răspuns la întrebările: cât a fost în realitate ponderea mortalităţii? Se poate compara cu cifra de 2.500 persoane pe lună, adică cu rata mortalităţii înregistrată la coloniile de deţinuţi politici de la canalul sovietic Bielomar din URSS?

Dacă este să avem în vedere că cerberii comunismului Românesc au căutat să imite întocmai „modelul sovietic", atunci am fi tentaţi la prima vedere să răspundem afirmativ. Dacă este să facem însă un calcul, la îndemână, socotind 46 de luni cât a durat construcţia la Canalul Dunăre-Marea Neagră, cu 2.500, rata mortalităţii în URSS, ajungem la o cifră de aproximativ 115.000 de persoane, ceea ce depăşeşte practic, dacă nu cumva este chiar dublu faţă de cifra celor internaţi (aproximativ 60 000). Singura concluzie ce se impune este că, în ciuda condiţiilor inumane şi a comportamentului excesiv de brutal din partea lucrătorilor MAI, în coloniile de muncă din România rata mortalităţii a fost mult mai mică decât în URSS. Probabil condiţiile climaterice mai blânde în ţinutul dobrogean faţă de regiunea dintre Marea Baltică şi Marea Albă, ar fi o explicaţie.

Va trebui să recunoaştem că în faza actuală a cercetărilor suntem încă departe de aflarea cifrei reale a celor decedaţi în coloniile de muncă din România. Oricum, cifra reală a mortalităţii nu poate fi cea reconstituită oficial în 1967 (656 persoane), ci mult mai mare. Ne bazăm această afirmaţie pe faptul că o amplă investigaţie asupra dosarelor celor internaţi în penitenciare şi colonii de muncă (în perioada 1948-1964) întreprinsă de organele de Securitate în anul 1967, ne dezvăluie că „pentru un număr de 1.304 deţinuţi decedaţi nu s-au întocmit acte, decesele nefiind înregistrate în nici o evidenţă, nici la Consiliile populare". (Arh SRI, dosar neînregistrat, Dispecerat/1967.)

Există, de asemenea, numeroase omisiuni şi neconcordanţe între evidenţe şi documentele de arhivă, ceea ce îngreunează eforturile de cercetare pentru stabilirea adevărului. Un exemplu elocvent îl constituie cazul doctorului Constantin Argetoianu. În evidenţele Securităţii figurează arestat la 6 mai 1950 pe motiv că „a fost demnitar al regimului burghezo-moşieresc" şi că „în baza deciziei MAI nr. 334 din 1951 a fost internat pe timp de 24 de luni într-o colonie de muncă". După expirarea termenului, considerându-se probabil că nu a fost suficient de bine „reeducat", deşi era în vârstă de 82 de ani, prin decizia MAI nr. 550/1953 i s-a majorat la 60 de luni internarea în colonie de muncă. Pedeapsa urma să expire la 1 august 1958, însă condamnatul a decedat la 6 februarie 1955. Din documentele aflate în dosarul de internare lipsesc tocmai piesele de bază: mandatul de arestare, dispoziţia privind locul de detenţie şi certificatul de deces. (Loc. cit, fond "y"dosar nr. 10 477, vol.2.)

Despre locul internării şi data decesului aflăm dintr-un alt document întocmit în 1968 de organele de Securitate. Este vorba de un tabel ce cuprindea numele a 52 de foşti lideri politici şi

personalităţi ale vieţii culturale româneşti ce au fost internaţi în penitenciarul Sighet şi au decedat în intervalul 1950-1955. La poziţia 51 apare inserat numele lui Constantin Argetoianu, unde se consemnează doar data decesului, nu însă şi numărul actului de deces. (Loc. cit, fond "d", dosar nr. 7805, vol., f. 34.)

În aceeaşi situaţie se aflau şi alte 25 de persoane trecute în acest tabel. Deci, la aproape jumătate din numărul deţinuţilor politici internaţi la Sighet şi decedaţi ca urmare a condiţiilor inumane la care au fost supuşi, nu li s-au întocmit acte de deces. Acest aspect demonstrează clar că factorii de răspundere din Ministerul de Interne şi din conducerea PMR nu au dorit să se cunoască cifra reală a celor decedaţi în penitenciare şi colonii de muncă şi au acţionat premeditat în acest sens. Anchetele ce s-au făcut ulterior pentru depistarea celor decedaţi în timpul detenţiei nu au mers până la capăt. Se loveau totdeauna de interesele înalţilor demnitari ai regimului comunist. Chiar şi atunci când Justiţia se părea că şi-ar fi spus ultimul cuvânt, intrau în funcţiune intervenţiile celor din conducerea MAI, care practic anulau efectele actului justiţiar.

Astfel, ancheta făcută de organele de procuratură între anii 1953-1955 s-a finalizat prin trimiterea în judecată a persoanelor vinovate. Prin sentinţa generală nr. 1082 din 10 iunie 1955 a Tribunalului Militar pentru trupele MAI, confirmată prin Decizia nr. 180 din 10 decembrie 1955 a Tribunalului Suprem, Colegiul Militar, au fost condamnate 32 de persoane, din care 21 din rândul ofiţerilor şi subofiţerilor din Ministerul Afacerilor Interne şi 11 deţinuţi brigadieri, la pedepse privative de libertate, variind între 5 ani închisoare şi muncă silnică pe viaţă. Dar, la intervenţia lui Alexandru Drăghici, s-au elaborat decretele nr. 403 din 22 august 1955 şi 484 din 1 octombrie 1957, prin care aceşti ofiţeri şi subofiţeri condamnaţi în 1955 au fost graţiaţi. Mai mult, din ordinul ministrului adjunct, general-locotenent Gheorghe Pintilie, li s-au acordat salariile pe trei luni şi au fost trimişi pentru o lună la casele de odihnă ale MAI, după care au fost reîncadraţi în toate drepturile lor ca lucrători în Ministerul Afacerilor Interne, recunoscându-li-se şi vechimea neîntreruptă în muncă. (Loc cit, dosar nr.10 844, vol.2, f. 6-7.)

Motivele pentru care Alexandru Drăghici şi Gheorghe Pintilie au intervenit pentru eliberarea torţionarilor de la coloniile de muncă nu sunt greu de intuit. Ofiţerii şi subofiţerii găsiţi vinovaţi nu erau decât „peştii cei mici", uneltele mărunte care puseseră în aplicare ordinele superiorilor, adică ale celor din conducerea partidului şi a Ministerului Afacerilor Interne. Doreau să le cumpere în acest fel tăcerea, lucru pe care l-au şi reuşit, dar nu definitiv. Cu ocazia anchetei din anii 1967-1968 au ieşit la iveală unele aspecte trecute până atunci sub tăcere. Fostul ministru de Interne, Pavel Ştefan, declara:

„…Era un lucru revoltător, se întâmplau lucruri care pur şi simplu te uluiau… Deţinuţii erau bătuţi în aşa hal încât pierdeau carnea de pe ei… Oamenii erau terorizaţi şi nu educaţi… Acestea erau bătăi barbare, banditisme… Mulţi dintre deţinuţi şi-au pierdut viaţa, memoria, sau au devenit schilozi… *Aceasta a fost o linie, de a aresta şi schingiui fără să existe vreo învinuire* [subl.*n.*]. A fost întrebat Stelian Niţescu, care era ministrul Justiţiei, de ce se admite aşa ceva şi a răspuns că erau alţii mai mari decât el". (Ibidem, vol.3, f.72-73.)

Tot Pavel Ştefan îşi mai amintea că atunci când a analizat situaţia la conducerea superioară de partid, unde a propus unele măsuri de îmbunătăţire a condiţiilor celor internaţi în colonii de muncă şi penitenciare ar fi primit următorul răspuns din partea lui Constantin Doncea şi Gheorghe Apostol: „Unde te trezeşti dumneata! În timpul războiului oamenii sovietici trăiau în bordeie sub pământ". (Ibidem, f.81.)

Deci modelul sovietic era determinant. Colonelul Bădică Ilie îşi amintea şi el: „Dacă se pregătea masa mai bună pentru deţinuţi, tov. Pintilie era informat şi trăgea la răspundere comandantul penitenciarului sau coloniei de muncă, spunându-i că dacă dă mâncare mai bună la deţinuţi pactizează cu duşmanul de clasă". (Ibidem, f. 67. Ibidem, f. 67.)

Cum reuşea Pintilie să fie atât de bine informat, ne spune tot colonelul Bădică Ilie:

„Pintilie avea un serviciu personal numit Serviciul D, care-l informa cu tot ce se întâmplă în penitenciare şi colonii. Ştia şi când un ofiţer sau subofiţer bea o ţuică". (Ibidem, f.94.)

Se pare că acest Serviciu D coordona - în mod secret - aplicarea metodelor de reeducare. Când colonelul Bădică Ilie a făcut inspecţie la mai multe penitenciare şi colonii de muncă, a constatat implicarea Serviciului D în provocarea bătăilor şi schingiuirii deţinuţilor. Dar iată ce s-a întâmplat: „Am luat măsură, interzicând din momentul acela să se mai practice asemenea *metode fasciste* [subl. *n.*], după care ofiţerul a şi plecat la Bucureşti să raporteze despre amestecul meu în această acţiune. La Bucureşti, Tudor Sepeanu mi-a atras atenţia că nu este cazul să mă amestec, că aceasta este o acţiune mare pe care o conduce direct tovarăşul ministru adjunct Pintilie. Eu i-am raportat colonelului Baciu Ion [şeful Direcţiei Penitenciare, Lagăre şi Colonii - *n.n.*] despre cele întâmplare, lucruri de care şi el ştia că se practică în penitenciare şi colonii de muncă, dar că şi lui îi spusese Sepeanu să nu se bage în asemenea probleme". (Ibidem, f. 62)

Exemple de acest gen sunt numeroase. Ele au fost scoase la iveală de ancheta de partid din 1967-1968 şi atestă implicarea conducerii PMR şi a Ministerului Afacerilor Interne în aplicarea metodelor fasciste pentru „reeducarea", în realitate exterminarea deţinuţilor politici. Dar nici de această dată adevăraţii vinovaţi nu au fost traşi la răspundere în faţa Justiţiei. Sub acest aspect, ancheta din 1967-1968 nu a rezolvat mare lucru. De altfel, ea fusese ordonată de Nicolae Ceauşescu, nu din spirit justiţiar, ci pentru a dobândi capital politic. Ştim bine că în urma acestei anchete au fost reabilitaţi Lucreţiu Pătrăşcanu şi Ştefan Foriş, iar Alexandru Drăghici scos la pensie. Nici un membru din conducerea PMR implicat în atrocităţile menţionate nu a răspuns pentru faptele sale în faţa Justiţiei, cu toate că documentele rezultate din anchetele efectuate în anii 1953-1955 şi 1967-1968 reliefează un adevăr de necontestat şi anume că în societatea românească s-au produs crime, atrocităţi, deportări, purificări politice, internări în penitenciare şi colonii de muncă forţată unde au fost exterminaţi zeci de mii de oameni. Nici conducerea dejistă şi nici clanul ceauşist nu au mers până la capăt în stabilirea adevărului pentru că fie care în parte, într-un fel sau altul, se simţea răspunzător în faţa poporului român şi a istoriei.

„Abaterile" lucrătorilor din Miliţie

Miliţia, la fel de primitivă şi de abuzivă ca şi Securitatea, conducea nu numai anchetele în care folosea tortura, dar fixa şi pedepsele ce urmau a fi aplicate de către instanţe. În luna iunie 1952 organele Direcţiei Generale a Miliţiei au făcut o descindere la Întreprinderea „Competrol", în urma căreia au fost arestate circa 100 de persoane bănuite că desfăşoară acţiuni de „sabotaj" şi „subminare a economiei naţionale".

După 9 luni de anchetă, în care s-au folosit metode primitive pentru obţinerea declaraţiilor, aşa cum doreau anchetatorii şi nu pentru aflarea adevărului, cei arestaţi au fost puşi în libertate, fără a li se putea imputa vreo infracţiune. În perioada arestului şi anchetei, s-au făcut presiuni şi asupra membrilor de familie. Soţiile celor arestaţi au fost mutate, din locuinţele de serviciu oferite de întreprindere, în case insalubre, iar copiii au fost ameninţaţi cu exmatricularea din şcoli pe motiv că părinţii lor erau „hoţi" şi „sabotori".

Întrucât mulţi dintre cei arestaţi erau tovarăşi de partid cu anchetatorii-torţionari, ajunşi în libertate, s-au adresat forurilor superioare pentru a li se face dreptate. Organele de partid au hotărât ca analiza abuzurilor comise să se facă în cadrul unei şedinţe organizate la Comitetul Central al Sindicatelor. Şedinţa a fost condusă de Alexandru Drăghici, şeful Direcţiei Generale a Securităţii Poporului, alături de reprezentanţi ai Procuraturii, Ministerului Petrolului şi organelor superioare de partid. Printre participanţi se aflau în sala de şedinţă atât persoanele care aveau cunoştinţă de felul în care se desfăşurase ancheta şi ştiau motivul ei real, precum şi cei care suferiseră de pe urma bătăilor din timpul anchetei şi umilinţelor la care au fost supuşi pe durata arestării la închisoarea Văcăreşti. Alexandru Drăghici şi reprezentanţii „conducerii superioare" de partid au avut ocazia să audă toate amănuntele în legătură cu abuzurile organelor de miliţie.

Avram Constantin, unul dintre cei arestaţi pe nedrept, a declarat: „Am fost bruscat în tot felul. Mi-au pus o sfoară cu un nod, să stau în faţa ei într-un picior, m-au înghiontit - sublocotenentul Coman mai ales -, cerând să le declar ce vor ei. N-aveam ce spune. Ne-au băgat într-o cameră lipsită de aer. Apoi ne-au trimis la Văcăreşti". (Arh SRI, fond "d", dosar nr.10 139, f.5.)

O altă victimă, Răchiţeanu, a povestit ministrului Drăghici ceea ce a păţit din momentul arestării: „La DGM am fost luat în primire de un anchetator care spune: «Eu sunt CC-ul, eu sunt Partidul!» şi mă înjura în tot felul. Apoi m-a trimis sus în cameră… După 14 zile am fost chemat la anchetă, am fost lovit cu cizma în fluierul piciorului. Cele mai murdare umilinţe şi batjocuri le-am suferit de la acest tânăr anchetator. Mi-a spus că sunt ticălos şi că mă gândesc la americani".(Ibidem, f.7.)

Nici femeile arestate nu s-au bucurat de un tratament mai omenos. Zane Ioana, funcţionară la Competrol, a mărturisit în faţa lui Drăghici: „M-au ţinut două săptămâni la carceră. Carcera era un closet cu gaură, unde toţi deţinuţii mergeau şi totul se scurgea pe dedesubt, şi tot mirosul ăla l-am înghiţit 48 de ore. I-am atras atenţia sublocotenentului Coman că sunt suferindă de plămâni… Mă scotea de 3-4 ori pe zi la anchetă şi mă lovea cu cizmele… De două ori m-a dat cu spatele de perete, că trei nopţi am scuipat sânge… Am stat acolo de la 18 iulie până la 30 august când m-au depus la Văcăreşti. Mi-au arestat copilul. Cum au procedat cu el nu ştiu, dar n-a avut ce să spună despre mama lui. Au dat telefon să fie suspendat din şcoală, pentru că mama lui e o hoaţă. Copilul s-a speriat. Apoi i-au dat drumul…". (Ibidem, f.9.)

Un alt funcţionar, Davidovici, de la Competrol, arestat de asemenea abuziv, s-a destăinuit cu aceeaşi ocazie: „După 8 zile m-a luat în serie sublocotenentul Coman, cu bâta, cu statul în picioare 10 ore şi dacă picam jos, turnau apă pe mine şi spuneau: dacă moare nu-i nici o nenorocire şi mă ameninţau cu familia. În luna iulie am aflat că soţia a fost dată afară din casă, lucrurile aruncate în stradă şi a fost băgată într-o cameră insalubră în Bucureştii Noi, fără lumină şi apă". (Ibidem, f.11.)

Comportamentul abuziv al anchetatorilor Miliţiei se pare că nu cunoştea nici o limită. Se ajunsese să se aresteze oameni, doar pentru că li se părea miliţienilor că sunt sfidaţi. Lerner Lupu, unul dintre cei care au cunoscut pe propria-i piele un astfel de tratament declara: „În seara zilei de 1 decembrie când m-a chemat la o nouă anchetă, Coman, care era cam ameţit, mi-a spus: D-ta trebuia să fii liber, însă te-am reţinut pentru că mi s-a părut că ne sfidezi. Pentru asta m-au ţinut 10 luni în puşcărie". (Ibidem.)

La fel de terifiante sunt şi declaraţiile unui anume Brătianu, şofer la Competrol: „Într-o seară am fost chemat în faţa a patru tovarăşi, dar n-au putut scoate nimic de la mine, pentru că nu ştiam nimic. Mi-au dat un pumn. Atunci m-am sculat în picioare, le-am mulţumit şi am spus: Noi muncitorii am crezut că în Miliţia noastră există oameni muncitori, cinstiţi, care ştiu să ancheteze. Acum văd că Dvs. anchetaţi şi bateţi. Mi-a mai dat un pumn şi cu cizma în picior. Le-am spus că am tată de 70 de ani în G.A.C., fraţii mei sunt în organizaţia de masă, eu sunt un muncitor cinstit şi membru de partid. A spus că mă bagă în mama cu partidul meu cu tot, şi că nu vrea să ştie nimic". (Ibidem, f.18.)

Oficialităţile le-au promis celor audiaţi că li se va face dreptate. Din relatările ulterioare ale unora dintre victime, rezulta că au fost repuşi în drepturi, în sensul că li s-a permis reîncadrarea în serviciu şi li s-au plătit salariile pentru perioada cât au fost arestaţi. În schimb, violenţele folosite de anchetatori au fost trecute la capitolul „abateri" şi sancţionate ca atare.

Alte două cazuri mai mărunte, probabil dintre sutele existente în dosarele de anchetă, cu referire directă la abuzurile lucrătorilor din Miliţie, au fost dezvăluite recent de istoricul Florian Banu. Iată despre ce este vorba. În prima jumătate a anului 1955, un miliţian dintr-o comună a raionului Neamţ, care trăia în concubinaj cu soţia unui consătean, l-a denunţat pe soţul concubinei sale drept „reacţionar" şi acesta a fost arestat şi anchetat de Securitate două luni de zile până când situaţia reală a ieşit la iveală.

Tot în 1955, DRSS Timişoara a arestat trei persoane pe baza declaraţiei unui martor care îi văzuse trecând pe o stradă unde erau împrăştiate „fiţuici cu conţinut duşmănos". În realitate, persoanele în cauză fuseseră trimise de un sectorist ca, împreună cu organele de Miliţie, să strângă respectivele

manifeste. Acest lucru a fost însă stabilit de organele de Securitate după 72 zile de anchetă. (Florin Banu, *Anchetele Securităţii…, p.73.*)

Pentru a contura o imagine de ansamblu, să notăm că numărul acestor „abateri", pe întreaga Direcţie Generală a Miliţiei, în perioada anului 1953 şi primele luni ale anului 1954, au fost de 22.190, din care 2.609 cazuri de lipsă de vigilenţă, 26 pierderi de arme şi documente secrete, 1.679 abuzuri, 16 cazuri de furt, 4.702 beţii şi scandaluri, 13.150 alte abateri de la disciplină. Se poate deduce cu uşurinţă că folosirea violenţei în anchete era o abatere de la disciplină, trecută în ultima categorie, de altfel şi cea mai semnificativă. (Arh SRI, fond "d", dosar nr.10 139, f. 137.)

Din documentul intitulat *Referat cu privire la starea de disciplină din Miliţie*, semnat de generalul-maior Ion Alexandrescu, locţiitor al ministrului Afacerilor Interne, aflăm că toate abaterile au fost sancţionate după cum urmează: 258 retrogradări în grad sau funcţie, 64 avertizări pentru a nu fi corespunzător în funcţie, 12.546 arestaţi la garnizoană, 7.636 arestaţi la domiciliu şi 1.686 atenţionări sau mustrări scrise. (Ibidem, f. 138.)

După cum rezultă din document, prin faţa justiţiei nu a trecut nici un funcţionar al Direcţiei Generale a Miliţiei, cel puţin pentru perioada 1953-1954. Sancţiunile de mai sus au fost probabil repede uitate, dar umilinţele şi traumatismele morale suportate de cei ce au simţit pe pielea lor abuzurile funcţionarilor din Ministerul Afacerilor Interne au rămas întipărite în memorie.

Bătaia arestaţilor era, de altfel, unul dintre cele mai frecvente abuzuri în epoca aceea. Generalul-maior Ion Alexandru, menţiona în referatul său că „sub învinuiri mai mult sau mai puţin adevărate, cetăţenii sunt bătuţi şi schingiuiţi, uneori cu ştirea sau aprobarea şefilor". (Ibidem, f. 140.)

Pentru exemplificare se oferă următorul caz: „În regiunea Galaţi, şeful postului din comuna Zăvoaia şi ajutorul său, fiind în patrulare, au luat sub escortă 4 tineri pe care i-au dus la marginea satului unde i-au bătut, apoi sub ameninţarea armei i-au pus să se bată între ei". (Ibidem.)

Să mai consemnăm că „una din cele mai grave încălcări a legalităţii populare" - considerată de locţiitorul ministrului Afacerilor Interne - „o constituie faptul că sunt cercetaţi şi trimişi în justiţie *cetăţeni cinstiţi*, pentru *aşa-zise infracţiuni*.

De pildă, numai în anul 1953, pentru aşa-zise infracţiuni economice au fost duşi la Miliţie şi cercetaţi peste 80.000 de ţărani muncitori, ale căror fapte neconstituind infracţiuni, cauzele lor au fost clasate de Procuratură. (Ibidem, f. 139.)

Tot în anul 1953 au fost deferiţi Procuraturii de către Miliţia Regiunii Cluj un număr de 721 muncitori, învinuiţi pentru fapte de mică importanţă care nu au constituit infracţiuni". (Ibidem; vezi şi Cifrele terorii (Notă de studiu din 14 decembrie 1967, a Consiliului Securităţii Statului), în „Sfera politicii", nr. 64, noiembrie 1998, p. 1-44.)

Poliţia politică în armată

La şedinţa CC al PMR din 9 ianuarie 1950, privind reorganizarea serviciilor de informaţii şi contrainformaţii ale armatei s-au stabilit câteva importante măsuri. „În vederea grăbirii procesului de formare de cadre militare de tip nou", s-a hotărât ca CC al PMR să intervină pe lângă guvernul URSS pentru „a admite şi în anul 1950 primirea în şcolile şi academiile militare sovietice a unui număr de 320 de elevi şi ofiţeri, dintre care 20 pentru trebuinţa trupelor MAI".

Evaluarea făcută asupra activităţii Serviciului de Informaţii al Armatei, Secţia a II-a, a dus la formularea câtorva concluzii, consemnate în stenograma şedinţei astfel: „Munca Secţiei a II-a din Marele Stat Major se află într-o stare inadmisibilă; munca de contrainformaţii a fost îndreptată spre descoperirea abuzurilor administrative şi a abaterilor diferite, ocupându-se în mod redus de obiectivul ei principal: lupta împotriva spionajului şi acţiunilor contrarevoluţionare; aceasta, atât ca urmare a numărului mare de abuzuri din perioada 1948 şi în parte 1949, cât şi îndeosebi datorită încadrării în mare parte cu elemente vechi a acestui aparat". (*Cum s-a creat Armata Populară. Comuniştii români au dat zeloşi încă un exemplu de supunere faţă de Stalin şi Uniunea Sovietică*, în „Adevărul", sâmbătă, 24 octombrie, 1998, p.8.)

În vederea îmbunătăţirii organizatorice dar şi a eficienţei activităţii de informaţii şi contrainformaţii militare, Secretariatul CC al PMR a stabilit ca Serviciul de Contrainformaţii al Armatei să treacă din subordinea Ministerului Apărării Naţionale în structura şi subordonarea Ministerului Afacerilor Interne. Până la 15 februarie s-a purces la o revizuire a cadrelor, „elementele necorespunzătoare" fiind înlăturate, iar funcţiile devenite libere au fost încadrate cu „elemente noi". Sarcina principală a Serviciului de Contrainformaţii al Armatei, stabilită de Şedinţa CC al PMR din 9 ianuarie 1950 a fost „lupta împotriva spionajului şi a acţiunilor contrarevoluţionare din Armată", acţiunea sa urmând a fi dusă în strânsă colaborare cu organele politice ale Armatei".

Ofiţerii de contrainformaţii, deşi făceau parte din Ministerul de Interne - Direcţia Generală a Securităţii Statului - de unde primeau şi salariul, purtau uniformă militară şi însemnele de armă ale unităţii Ministerului Apărării Naţionale, în care îşi desfăşurau activitatea pe linie de protecţie contrainformativă. După cum se poate constata, prin aceste măsuri s-a hotărât practic crearea unei structuri de securitate cu rol de a supraveghea ofiţerii din armată.

Coordonarea activităţii contrainformative se făcea de către Direcţia Politică a Armatei. De aici şi marea rivalitate care s-a creat între ofiţerii armatei şi cei ai internelor, aceştia din urmă fiind consideraţi, şi nu fără temei, ca „politruci".

Un alt amănunt extrem de important îl constituie faptul că în funcţia de şef al Direcţiei Politice a Armatei şi adjunct al ministrului Forţelor Armate a fost numit, după absolvirea a două cursuri speciale la Moscova, Nicolae Ceauşescu.

Acesta, era practic „creierul" poliţiei politice represive din armată. În perioada 1951-1952, Nicolae Ceauşescu urmase un curs „de specializare" la faimoasa Academie Militară „Frunze", din URSS, unde se familiarizase cu tehnicile „transformării democratice a armatei", adică epurării masive, controlul autoritar al partidului şi promovarea muncitorilor fără pregătire de specialitate. Ridicat la gradul de general-locotenent, Nicolae Ceauşescu a urmat o traiectorie spre vârful ierarhiei de partid şi de stat asemănătoare lui Kim Ir Sen, „mare conducător" al R.P.D. Coreene, un alt elev sârguincios al cursurilor Şcolii militare de informaţii din Habarovsk, a GRU, de lângă Moscova.

Chiar din primul an de activitate, organele de contrainformaţii au verificat 18.051 persoane, adică 57% din totalul cadrelor noi şi 49% din cadrele vechi. În urma investigaţiilor au fost deschise 1.785 dosare de urmărire şi supraveghere informativă, care s-au finalizat la scurt timp prin arestarea a 237 ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi.

Deosebit de interesante sunt documentele introduse în circuitul istoriografic de istoricul C. Cristescu, privind starea de spirit în armată la moartea lui Stalin. (C. Cristescu, *Stalin moare şi ofiţerii români nu plâng*…, în „Magazin istoric", s.n., martie 1998, p. 47.)

Pe nota-raport cu nr. c/035949 din 5 octombrie 1953, întocmită de şeful Direcţiei Cadrelor Forţelor Armate, prin care se propunea spre aprobare proiectele de ordine pentru trecerea în rezervă a unui număr de 17 ofiţeri şi pentru îndepărtarea din cadrele active ale armatei, scoaterea din evidenţa ofiţerilor şi trecerea la trupă a unui număr de 3 ofiţeri, primul locţiitor al ministrului Forţelor Armate, generalul-locotenent Nicolae Ceauşescu a pus ordinul rezolutiv „Da". Iată şi câteva exemple, atestate documentar, privind motivele pentru care ofiţerii respectivi fuseseră sancţionaţi.

Căpitanul Vasile Constantin fusese arestat pe motiv că într-o discuţie afirmase: „Mă bucur că trăiesc să văd şi moartea lui Stalin. I s-a urcat la cap, că prea mult sânge a supt de la alţii". Locotenent-colonelul Eugen Panait afirmase că „Stalin a adus omenirii cel mai mare blestem", şi că el ar fi fost cel din cauza căruia „nu s-a putut face pace cu americanii". Deşi nu se putuse confirma cele semnalate de informator, organele de contrainformaţii propuseseră, iar şeful cadrelor din M.F.A. - colonelul Ion Ioniţă - aprobase „să rămână trecut în rezervă". (*Ibidem,* p.48.)

Un alt ofiţer încercase să facă o glumă. El spusese unor colegi, în legătură cu decesul lui Stalin, că „pe bonul nr. 5 din cartelă, se dă colivă". Nici în acest caz, investigaţiile şi supravegherea informativă a organelor de contrainformaţii militare nu reuşiseră să documenteze vreo „manifestare duşmănoasă" a ofiţerului respectiv, dar cu toate acestea au făcut propunerea, care s-a aprobat, de trecere în rezervă.

Căpitanul Valeriu Ciocan fusese şi el arestat pentru că afirmase, într-un cerc de prieteni: „Acum, când Stalin zace mut şi inconştient, cu o jumătate de creier paralizat, oare prin jumătatea cealaltă de creier rămasă întreagă îşi aminteşte tot răul ce l-a făcut omenirii, ţăranilor pe care-i forţa să intre în colhozuri, popoarele pe care le-a subjugat?”. (*Ibidem.*)

Arestat a fost şi maiorul Nicolae Brezeanu, care îşi manifestase faţă de prieteni speranţa că „după moartea lui Stalin vor urma evenimente hotărâtoare, caracterizate prin baterea în retragere a sovieticilor”.

Pentru „injurii grave aduse lui Stalin”, locotenent-colonelul Carol Prebst a fost imediat arestat, deşi organele de contrainformaţii militare nu reuşiseră să documenteze afirmaţiile acestuia, potrivit cărora „Stalin avea o fiică fugită în America”. (*Ibidem,* p.49.)

Dezvăluirile acestui document sunt stupefiante din cel puţin două motive. În primul rând, ceea ce afirmase ofiţerul nu era o injurie, ci o realitate. Svetlana Alilueva, fiica lui Stalin se afla într-adevăr, la acea dată, plecată în SUA. Pe de altă parte, toată lumea ştia acest lucru, datorită mass-media occidentale şi a posturilor de radio „Europa Liberă”, „Vocea Americii” şi „Radio Libertatea”. Singurii care nu ştiau, sau probabil refuzau să perceapă evidenţele, erau organele de contrainformaţii militare ale Securităţii.

Alţi ofiţeri din M.F.A. s-au „bucurat” de tratamente mai blânde. De exemplu, maiorul Teodor Velsan a fost trecut în rezervă pentru că spusese, arătând spre portretul oficial al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej: „Dacă aş vedea punându-se doliu şi la tabloul acela, ce fericit aş fi!” În schimb, locotenentul Dumitru Alexa fusese trecut în rezervă doar pentru că ieşind din serviciu pe marea unitate, refuzase să mai facă de gardă şi la portretul lui Stalin, manifestându-se obosit.

Un caz tipic pentru maniera de lucru a organelor de contrainformaţii militare este cel al căpitanului Valeriu Vidraşcu. Ofiţerul făcuse obiectul unei note informative, în care era surprins că se „manifestase duşmănos la adresa ştiinţei-sovietice”. Printre altele, ofiţerul afirmase: „Roosvelt a trăit 20 de ani paralizat şi pe urmă a murit; acum era cazul să se fi arătat superioritatea ştiinţei sovietice”. Propunerea organelor de contrainformaţii a fost: „să fie menţinut în armată şi îndrumat”.

În urma informaţiilor furnizate de organele de contrainformaţii, mai multe cadre din armată, care lucraseră la sistemul de fortificaţii din Banat, Oltenia şi Dobrogea (Acest sistem de fortificaţii a fost construit de autorităţile româneşti din ordinul lui Stalin, iar cheltuielile au echivalat cu ridicarea unui oraş modern de mărimea Bucureştiului de atunci.), au fost arestate şi condamnate sub învinuirea de „sabotaj la capacitatea de apărare a ţării”.

Direcţia a V-a de contrainformaţii militare, condusă de generalul-maior Grigore Naum, era aspru criticată de către ministrul Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici. La bilanţul pe minister, din decembrie 1957, Drăghici aprecia că Direcţia a V-a este „un aparat încă slab la îndeplinirea muncii sale principale de descoperire a spionajului imperialist în armată”. Generalul Grigore Naum, împreună cu alţi doi ofiţeri - colonelul Andrei Simion Dezideriu şi locotenent-colonelul Victor Ranga - fuseseră decoraţi, la 25 august 1956, cu ordinul „Steaua RPR”, pentru „contribuţia lor deosebită la identificarea unei organizaţii contrarevoluţionare”, ceea ce însemna că Direcţia de Contrainformaţii militare din Securitate stătea foarte bine la capitolul „poliţie politică”, dar avea rezultate total nesatisfăcătoare în „activitatea de identificare şi contracarare a spionajului imperialist”. „Organele de contrainformaţii - mai spunea Alexandru Drăghici - continuă să desfăşoare şi în prezent [decembrie 1957 - *n.n.*] o muncă nesatisfăcătoare în mediul ce înconjoară unităţile militare, nu descoperă şi nu demască la timp agentura serviciilor de spionaj imperialiste şi alte elemente duşmănoase.

Nici până acum, Direcţia a V-a nu a stabilit în întregime modul cum agenţi ai unor servicii de spionaj capitaliste au reuşit să intre în posesia unor informaţii militare din unele state-majore şi unităţi, deşi deţin de mult timp semnalări despre aceasta”. (Arh. SRI, fond “d”, dosar nr. 10 526, f. 380.)

Deci, la 6 ani de la crearea lor, structurile contrainformative militare nu reuşiseră încă să-şi justifice raţiunea pentru care fuseseră înfiinţate şi nici să satisfacă „exigenţele” şi aşteptările „conducerii superioare de partid şi de stat”. De altfel, nu era singurul compartiment din Securitate care se „remarca”, cu o astfel de „performanţă” profesională.

Întrebat de un reporter, dacă organul de contrainformaţii militare care constituia „ochii şi urechile Securităţii” în structurile militare, poate fi considerat un aparat specific de sprijin şi manifestare a dictaturii comuniste, generalul (r) Marin Pancea - fost ataşat militar în Iugoslavia, Franţa, Maroc şi Belgia, apoi şeful Direcţiei Militare , deci o persoană foarte bine informată - a dat un răspuns tranşant şi la obiect, pe care îl reproducem în loc de concluzie la a cest subcapitol:

„Acest aparat a fost întărit continuu. Multe cadre militare au căzut victime nevinovate la loviturile acestuia. Era suficientă o notă, chiar nesemnată dar, dacă aceasta venea de la organul de contrainformaţii militare, soarta ofiţerului «încondeiat» era pecetluită.

Comandanţii de unităţi şi mari unităţi de comandamente de armată şi şefii de direcţii centrale din Ministerul Apărării deveniseră executanţi «fără murmur şi fără şovăire» ai dispoziţiilor emanate de la serviciul de contrainformaţii militare.

În baza acestor practici, multe cadre valoroase au fost înlăturate din armată, schimbate şi retrogradate din funcţii, chipurile, pentru atitudinea lor suspectă faţă de orânduirea de stat comunistă”. (General de divizie (r) Marin Pancea, *Armata. Securitatea. Populaţia. Revoluţie sau lovitură de stat, Un interviu cu fostul şef al Direcţiei de Informaţii a Armatei*, realizat de Graziela Bârla, Holding Reporter, 1999, p.121.)

Securitatea contra armatei negre a călugărilor şi călugăriţelor

Biserica, alături de armată, a fost dintotdeauna unul dintre stâlpii de rezistenţă ai naţiunii şi statului. Biserica Ortodoxă a fost lăcaşul de refugiu şi de confort spiritual pentru locuitorii estului Europei vreme de secole. În momentele de restrişte, cuvântul Domnului întărea pe credincioşi, casa Domnului îi adăpostea şi îi hrănea. Şi de multe ori slujitorii Domnului şi lăcaşurile de cult au avut de suferit tăişul sabiei sau pârjolul focului. Dar niciodată religia marii majorităţi a populaţiei României, ca şi celelalte culte religioase, nu s-a aflat în mai grav pericol ca după instalarea comunismului ateu la putere. Regimul comunist a atacat atât dogma creştină - orice credinţă în general - cât şi rosturile sociale, etice, umane, spirituale, culturale şi naţionale ale Bisericii, cu pretenţia că oferea o soluţie cu mult mai bună.

Modelul sovietic a fost exploatat în toate ţările intrate în sfera de dominaţie a Kremlinului comunist, evident cu adaptări şi particularităţi locale. Urmările produse de represiunea exercitată de regimurile comuniste asupra Bisericii au fost comparate de istoricul Radu Ciuceanu cu „invazia popoarelor mării, cu distrugerea civilizaţiilor şi culturii miceniene, cu marile imigraţii ale popoarelor centrasiatice asupra Europei sau cu invazia mongolă asupra Chinei”. (Radu Ciuceanu, introducere la *Dicţionarul personalului ecleziastic în detenţia sistemului concentraţionar comunist*, întocmit de Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului (autori: Paul Caravia, Virgil Constantinescu şi Flori Stănescu).)

În România, prima Constituţie a regimului comunist, din 1948, acorda pentru credincioşi libertatea de credinţă. Biserica Ortodoxă Română era vizată, fiind considerată de autorităţi „un focar de activitate contrarevoluţionară”.

Biserica trebuia eliminată cu tot ceea ce avea ea specific pentru că între Biserică şi comunism exista o incompatibilitate fundamentală. Dar a existat şi o altă cauză. Fostul general de securitate, Nicolae Pleşiţă, susţine că „cea mai mare greşeală a bisericii a fost intrarea în politică”, ceea ce ar fi dus la „prigonirea preoţilor legionari pe timpul lui Ion Antonescu şi după 23 august 1944, pe vremea comuniştilor”. (*Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiţă*. Dialoguri consemnate de Viorel Patrchi în perioada aprilie 1999 - ianuarie 2001, Ianus Inf S.R.L., Bucureşti 2001, p.141.)

Securitatea a supravegheat cu insistenţă întreaga activitate a Bisericii Ortodoxe, dar şi celelalte culte, iar ofiţerii operativi deschideau dosare de urmărire şi supraveghere informativă pentru orice mică suspiciune privind „manifestările duşmănoase contra regimului”, fie că persoanele respective erau înalţi ierarhi, fie că se numărau printre călugării şi călugăriţele de rând. Astfel de acţiuni informative, în care s-a utilizat întregul arsenal de metode şi mijloace - pe care am încercat să-l reconstituim în capitolul precedent -, se finalizau, de regulă, cu arestarea şi internarea preoţilor, ulterior cu supunerea lor la un regim de distrugere fizică la penitenciarele de tristă amintire: Sighet, Aiud, Gherla, Râmnicu Sărat etc.

Ca o particularitate, mai trebuie menţionat că în „laboratorul" de reeducare din Penitenciarul Piteşti, studenţii teologi au fost supuşi la suferinţe inimaginabile. Represiunea împotriva Bisericii a înregistrat şi execuţiile a zeci de preoţi ortodocşi şi regimul de muncă (12 ore) în brigăzile preoţilor de pe şantierul morţii Canalul Dunăre-Marea Neagră. (Vezi pe larg şi George Enache, Adrian Nicolae Petcu, *Biserica Ortodoxă Română şi Securitatea. Note de lectură,* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p.1-108-136; Bogdan Mihai, Mandache, *La Canal a existat o brigadă de muncă numai pentru preoţi*, în „Cronica", Iaşi, nr. 24, 1991, p. 5.)

Imediat după abdicarea regelui Mihai, începând cu 1948, Mişcarea Naţională de Rezistenţă a găsit un sprijin însemnat în bisericile mânăstirilor şi schiturile ortodoxe din întreaga ţară. Documentele păstrate în Arhiva fostei Securităţi ne-o dovedesc din plin. Astfel, colonelul Gheorghe Arsenescu a primit binecuvântarea şi a depus jurământul în mânăstirea Cetăţuia din zona Câmpulung Muscel, iar stareţul Pimen Bărbieru i-a oferit sprijin moral şi material. Grupul înarmat de rezistenţă condus de generalul Carlaonţ a fost sprijinit, mai bine de doi ani (1948-1949) de stareţul mânăstirii Tismana. În cealaltă parte a ţării, la schitul Boureni (Paşcani) stareţul Vasile Notarca participa activ, în anii 1950-1951, la „acţiunile contrarevoluţionare ale organizaţiei subversive Frontul Patriei, alături de soţii Hris şi fugarul Mahu Constantin".

În sudul ţării, organizaţia „Gărzile Decebal" aveau un punct de sprijin în călugărul Martimian Conuţ, de la mânăstirea Slatina, arestat în 1951. Cazuri asemănătoare s-au mai înregistrat şi la mânăstirile Arnota şi Horezu, schiturile Durău, Rarău şi Muşuroaiele, iar la mânăstirile Vladimireşti (Galaţi), Polovraci (Craiova), Viforâta (Târgovişte) ori Biserica Antim erau înregistrate „acţiuni contrarevoluţionare".

În aceiaşi ani, preoţii Valeriu Bartolomeu Anania, Daniil Sandu Tudor şi Benedict Vasile Ghiuş, de la Patriarhie, precum şi profesorii Dumitru Stăniloaie şi Alexandru Mironescu, de la Institutul Teologic din Bucureşti, erau urmăriţi pas cu pas de organele de securitate pe motiv că „sub masca activităţilor religioase au creat asociaţia clandestină „Rugul aprins al Maicii Domnului", în rândul căreia au atras un număr de tineri de la institutele de învăţământ superior din Bucureşti şi Iaşi". (Arh. SRI, fond "d", dosar nr. 7755, f. 38.)

Deja slujitori ai Bisericii Ortodoxe fuseseră reţinuţi şi judecaţi pentru „crime de război" sau „crime de uneltire". Au fost arestaţi preoţii Dumitru Argint şi Nica Tuţă de la Catedrala Patriarhală, Vasile Ţepordei şi Sergiu Roşca, foşti redactori la gazetele „Paza" şi „Basarabia" ale Mitropoliei Basarabiei. Preotul Paşca a fost condamnat la ani grei de temniţă în ţară. Complicitatea organelor de securitate din România cu cele sovietice este evidentă în cazul preotului Vasile Ţepordei. Împotriva acestuia s-a pus în aplicare un plan diabolic: a fost eliberat din arestul de pe Calea Rahovei, fiind ridicat, la numai câţiva metri, de o patrulă sovietică şi dus la Constanţa. Acolo a fost judecat de un tribunal sovietic care l-a condamnat la 25 de ani muncă silnică într-un lagăr din URSS.

La 22 octombrie 1955 lui Alexandru Drăghici i s-a prezentat un referat intitulat „Măsuri în problema mânăstirilor de pe teritoriul RPR". În opinia ofiţerilor de securitate care contribuiseră la întocmirea documentului, „mânăstirile din România, atât înainte cât şi după 23 august 1944, avuseseră un rol antipopular şi antisocial", constituind grave pericole pentru securitatea regimului, întrucât în ele se adăposteau şi se concentrau „elemente duşmănoase şi reacţionare". Pentru „a înlătura aceste pericole", autorii referatului propuneau trei soluţii:

1) desfiinţarea mânăstirilor prin preluarea şi trecerea în proprietatea statului a clădirilor, utilajelor ş.a., călugării şi călugăriţele urmând să se întoarcă la casele lor, iar pentru mânăstirile considerate monumente istorice se propunea trecerea lor în subordinea Academiei RPR;

2) concentrarea călugărilor şi călugăriţelor în câteva mânăstiri şi interzicerea circulaţiei acestora, concomitent cu desfiinţarea atelierelor şi şcolilor monahale de toate gradele şi introducerea unor noi norme restrictive de intrare în călugărie;

3) luarea unor măsuri menite, pe de o parte să scoată masele de credincioşi de sub influenţa mânăstirilor, iar pe de altă parte să limiteze posibilităţile acestora de a recruta noi călugări. (Ibidem, f. 40 şi urm.)

În cele din urmă, analizându-se avantajele dar şi dezavantajele s-a optat pentru a treia soluţie, ocazie cu care a fost întocmit un „Proiect de măsuri” care viza trei planuri: politic, economic şi administrativ. Este interesant să stăruim asupra acestor aspecte, întrucât ne dezvăluie cum era perceput fenomenul religios de către organele de securitate, cum gândeau şi ce măsuri îşi propuseseră să întreprindă ofiţerii Securităţii, care aveau problema în responsabilitate.

În plan politic, se preconiza iniţierea unei „campanii imediate şi directe pentru combaterea misticismului”, însoţită de măsuri pregătitoare, în centrul cărora se aflau:

1) cunoaşterea fenomenelor naturii şi explicarea lor clară, în măsura puterii de cuprindere a ţărănimii, cu accent „asupra părţilor care demonstrează contradicţiile cu Biblia”;

2) „alegerea cu grijă a filmelor ce se rulează la căminele culturale săteşti şi la caravanele cinematografice”;

3) discreditarea călugărilor şi călugăriţelor prin „exploatarea în presă a unor delicte, vicii etc.”. Astfel de măsuri dovedesc că Securitatea se implica în propaganda politică, în cenzură şi educaţia culturală de masă, în conformitate cu preceptele ideologiei comuniste, adică o activitate tipică pentru poliţia politică represivă. (Ibidem, f. 52.)

Măsurile economice aveau în vedere „limitarea producţiei realizate de atelierele din mânăstiri”, cu excepţia celei „destinate exportului”, care trebuia „preluată progresiv şi numai în măsura constituirii de cooperative sau întreprinderi de stat similare”. Pe cale administrativă, autorii raportului propuneau o „intervenţie hotărâtă a statului” pentru introducerea unor restricţii severe de natură să limiteze tot mai mult numărul celor care doreau să treacă la viaţa monahală şi mai ales a minorilor, care în lipsă de posibilităţi, băteau la uşile mânăstirilor pentru a fi primiţi „ca ucenici, fraţi sau elevi la şcolile elementare”, „stârpirea vagabondajului călugărilor şi călugăriţelor, interzicerea învoirilor acordate acestora, supunerea lor unor controale medicale în vederea eliminării celor cu boli molipsitoare, închiderea treptată a lăcaşelor deservite de mai puţin de 5 călugări ş. a.”. (Ibidem, f. 60.)

De aici transpare cu claritate faptul că Securitatea, pentru a-şi realiza funcţia represivă, simţea totuşi nevoia unei legislaţii, care de altfel nu a întârziat să apară.

Decretul Consiliului de Stat nr. 410, din 28 octombrie 1959, dădea o serioasă lovitură mişcării monahale şi Bisericii Ortodoxe Române, în general. Acest lucru este demonstrat chiar de graficele întocmite de autorităţi. Astfel, dintr-un tabel privind situaţia mânăstirilor ortodoxe, aflăm că în urma Decretului s-au desfiinţat 62 de mânăstiri în întreaga ţară. La 31 martie 1960 mai existau 132 mânăstiri ortodoxe, faţă de 224 câte fiinţau la 1 ianuarie 1959. Singura eparhie neafectată a fost cea de la Galaţi. Cea mai lovită a fost cea de la Iaşi, cu 25 mânăstiri desfiinţate prin decret. Urma cea de la Bucureşti cu 10 mânăstiri.

În privinţa numărului călugărilor, el urma să scadă dramatic de la 6.014, la 1ianuarie 1959, la 1.456, în urma aplicării Decretului. O notă a Securităţii ţinea să precizeze că 1.775 călugări au plecat „de bunăvoie”. Pe baza datelor furnizate de MAI, Departamentul Cultelor elaborase proiectul noului „Regulament al mânăstirilor” ale cărui prevederi puneau în aplicare concluziile lui Alexandru Drăghici. Prin prevederile noului regulament, represiunea contra slujitorilor Bisericii Ortodoxe nu mai întâmpina practic nici o piedică legală. S-a mers până acolo, încât au fost scoşi din viaţa monahală zeci de călugări, fraţi, călugăriţe şi surori doar pe baza unor tabele care îi calificau drept „elemente nesigure”. (Ibidem, f. 62.)

Ele aveau ca suport informaţii neverificate sau pur şi simplu inventate. Lăcaşurile de rugăciune rămase fără slujitori au fost desfiinţate „sau utilizate în alte scopuri”.

Întreaga operaţiune s-a desfăşurat cu implicarea directă a Securităţii, a cărei conducere a propus la 27 martie 1959 şi i s-a aprobat „să acţioneze în numele organelor de miliţie”.

Zelul cu care principala forţă de represiune s-a angajat în această operaţiune de curăţire a mediului duhovnicesc s-a lovit de opoziţia unor clerici din conducerea Bisericii Ortodoxe Române, care „întreprindeau diferite manevre pentru împiedicarea şi sabotarea măsurilor luate de către stat, pe de o parte, iar pe de altă parte, manifestau rezistenţă şi tărăgănare în aplicarea totală şi la timp a programului preconizat”.

Deci intensificarea represiunii a atras şi o sporire a formelor de nesupunere, mai ales din partea monahilor. Iată ce scria, la 3 iunie 1960, generalul-locotenent Alexandru Drăghici, într-o informare adresată lui Emil Bodnăraş: „Ca urmare a apariţiei Decretului 410/1959, care reglementează regimul mânăstirilor aparţinând cultelor religioase din Republica Populară Română, în rândul călugărilor şi călugăriţelor din mânăstirile ortodoxe s-au manifestat două curente distincte: unii care vor să părăsească mânăstirile de bunăvoie, înţelegând just prevederile decretului, iar o altă categorie care se opune ieşirii lor din mânăstiri, aceştia fiind şi cei care lansează zvonuri duşmănoase împotriva decretului". (Ibidem, f. 121.)

Documentele pe care le-am putut consulta ne arată că fenomenul rezistenţei din partea „armatei negre a călugărilor şi călugăriţelor", deopotrivă cu înalţi ierarhi în frunte cu patriarhul Justinian Marina, faţă de măsurile represive ale autorităţilor regimului comunist din România, a avut amploare, întinzându-se la scara întregii ţări. Fără a se ajunge la confruntări violente, mişcarea de opunere a fost una subterană, de rezistenţă pasivă. Dar ea stârnea îngrijorarea autorităţilor tocmai prin faptul că membrii acestei categorii se bucurau de un mare prestigiu moral şi ofereau un puternic exemplu. Mulţi slujitori ai Bisericii au plătit cu propria lor libertate actele de împotrivire săvârşite.

Dicţionarul personalului ecleziastic în detenţia sistemului concentraţionar comunist, întocmit de Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului (autori: Paul Caravia, Virgil Constantinescu şi Flori Stănescu), conţine numele acestor martiri.

Imensul număr de note informative strânse de Securitate şi Miliţie pentru a se întocmi tabelele, rapoartele, referatele şi informările despre mânăstiri „pentru conducerea superioară de partid şi de stat" este elocvent în dezvăluirea preocupării partidului comunist şi a aparatului represiv faţă de puterea Bisericii naţionale „în teritoriu". Ele reprezintă doar unul din capitolele teribilei represiuni care a lovit viaţa religioasă din ţara noastră şi în care alături de Biserica Ortodoxă - cea dintâi lovită, fiind principala instituţie religioasă şi deci pericolul cel mai mare pentru regimul comunist - au fost supuse persecuţiilor celor mai grave şi celelalte culte. După datele existente în Arhiva fostei Securităţi se poate considera că atacul principal, în toate momentele numeroase de acalmie şi chiar de căutare a unui *modus vivendi*, a fost îndreptat totuşi contra Bisericii Ortodoxe fie şi pentru singurul motiv, fundamental de altfel, că a reprezentat în toţi acei ani religia cea mai răspândită şi cea mai urmată de populaţie. (Vezi pe larg Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *Contra „armatei negre a călugărilor şi călugăriţelor*", în „Magazin istoric", 1996, ianuarie, p. 3-5; februarie, p. 17-21; idem, „*Desfiinţaţi mânăstirile*" - *un ordin care nu a mai sosit*, în „Magazin istoric", s.n., august 1998, p. 29-32.)

În această ipostază, Securitatea nu poate pretinde vreun rol de serviciu informativ, ci doar de organ de represiune. Politica antireligioasă în cazul unui popor profund creştin - cum este poporul român -, adusă din URSS, a fost o acţiune antinaţională.

În cazul tabelelor cu călugării care trebuiau înlăturaţi din mânăstiri, cele mai multe persoane au fost catalogate drept „duşmănoase" fără a îndeplini nici măcar criterii ale Securităţii. Aici zelul ofiţerilor operativi a jucat un rol important, ducând la amplificarea fără rost a represiunii.

Cu toate uriaşele resurse mobilizate în această acţiune, cu toate suferinţele individuale pe care ea le-a provocat slujitorilor credinţei strămoşeşti, se poate aprecia, fără teamă de a greşi, că Securitatea a înregistrat un usturător eşec şi la acest capitol.

DIN ACTIVITATEA DE INFORMAŢII, CONTRAINFORMAŢII ŞI CONTRASPIONAJ A ORGANELOR DE SECURITATE

Cum s-au luptat organele Securităţii regimului comunist din România cu duşmanii de clasă din exterior, fie ei reali sau imaginari, ori cât de eficiente s-au dovedit în apărarea şi promovarea intereselor naţionale în comparaţie cu instituţiile similare din alte state, aflate fie pe aceeaşi baricadă, fie de cealaltă parte, vom încerca în rândurile ce urmează doar să schiţăm.

Problema este mult mai complicată şi aceasta din mai multe motive. În primul rând accesul la documentele din arhivele fostei Securităţi care să reflecte în mod real activităţile de informaţii şi contraspionaj este mult mai restrictiv decât cele despre poliţia politică. Pe de altă parte, ar trebui precizat că în activitatea secretă de informaţii, în afară de ordine, instrucţiuni şi metodologii, mai funcţionează şi aşa numitele „reguli nescrise" ale frontului secret. Una dintre reguli se referă la faptul că despre detaliile tehnice ori intimităţile oricăror acţiuni de spionaj sau contraspionaj reuşite, adică cu beneficii reale pentru regimul politic în interesul căruia s-a acţionat, se păstrează în arhive prea puţine dovezi, iar dacă e posibil mai nimic. Or, despre aşa numita lipsă sau prezenţă a „scheletelor din fişete", adevăraţii profesionişti implicaţi au jurat să păstreze tăcerea, nu-i aşa ? Ici, colo, câte un memorialist de marcă sau de duzină, când se hotărăşte să devină interesant, i-a în calcul, în primul rând aspectele de ordin comercial, iar la capitolul „dezvăluiri senzaţionale" se asigură de inofensivilitatea lor sau că ele pot fi favorabile instituţiei într-un anumit context politic. Până la urmă, este tot o chestiune ce ţine de jurământ ori potrivit altei „reguli nescrise": din serviciul secret de informaţii nu se iese decât cu „picioarele înainte" sau „pe coş", după cum e obiceiul.

Într-o atare circumstanţă, adică tăcerea documentelor şi atât de bogata vorbărie interesată a memorialiştilor, sarcina cercetătorului onest, chiar şi atunci când a avut privilegiul să privească din interiorul instituţiei, devine mult îngreunată, dacă nu cumva chiar imposibilă. Principiul „compartimentării" activităţii de informaţii îi dă doar dreptul să cunoască strict ceea ce a făcut, ferindu-l în acelaşi timp de postura ridicolă a totcunoscătorului în problemele de *intelligence*. Prin urmare, o poziţie rezervată a cititorului, în faţa unui astfel de demers ştiinţific se subînţelege, se recomandă, dacă nu cumva chiar e absolut necesară. Oricum, mai bine puţin şi cert, dar care să provoace reflexii, decât multă fabulaţie, care în afară de rău şi confuzie nu mai produce nimic.

Contraspionajul şi criza iugoslavă

Potrivit unor documente făcute publice, pentru prima oară, la reuniunea foştilor şefi ai serviciilor secrete ce s-a desfăşurat în vara anului 2000 la Sofia, din ordinul lui Stalin, serviciile secrete sovietice puseseră la cale asasinarea lui Iosip Broz Tito. Planificat în trei variante, atentatul urma să fie executat de un agent care purta numele conspirativ „Max". Planul, cu cele trei variante - care prevedeau fie infectarea lui Tito cu bacterii de holeră, fie împuşcarea lui în timpul unei recepţii oferită de Ambasada Iugoslaviei de la Londra sau folosirea unei arme speciale în timpul unei ceremonii la Belgrad - a rămas în vigoare până la moartea lui Stalin, în martie 1953. După această dată, liderul comuniştilor de la Belgrad a trăit în mai multă siguranţă. În perioada conflictului dintre Moscova şi Belgrad au fost incitate contra lui Tito atât partidele comuniste din ţările Blocului sovietic, cât şi instituţiile de securitate din aceste ţări, proaspăt înfiinţate de consilierii sovietici.

Documentele mai sus amintite atestă că ruptura dintre cele două ţări comuniste, URSS şi Iugoslavia, avusese la bază divergenţe profunde legate de intenţia modificării hărţii geopolitice a Balcanilor. Se pare că americanii nu au fost străini de acest conflict. Dimpotrivă, „SUA - se menţionează într-un astfel de document - au încercat să aţâţe discordia din lagărul comunist, pentru a împiedica expansiunea sovietică şi, în ultimă instanţă, pentru a favoriza dezintegrarea sistemului".

Pe de altă parte, Tito propusese crearea unei Federaţii Balcanice, având ca pivot Belgradul. Bulgaria, care urma să fie inclusă în această uniune, a refuzat rolul de partener mai mic, iar Moscova a intervenit, susţinând interesele Sofiei.

Tito era decis să trimită trupe în Albania, iniţiativă pe care Stalin a receptat-o ca pe o manifestare de „hegemonism local". Împotriva unor astfel de „insolenţe" venite din partea unui confrate mai mic, Stalin s-a hotărât să intervină, dar nu direct, ci scoţând în faţă un alt confrate mai mic, respectiv pe Gheorghe Gheorghiu-Dej, după principiul „dezbină şi stăpâneşte". (Mircea Chiriţoiu, *România lui Gheorghiu-Dej combate „pericolul titoist*", în „Dosarele istoriei", nr. 3 (19), 1996, p. 42-45.)

Aşa se face că între 20 şi 28 iunie 1948 s-a ţinut la Bucureşti şedinţa Biroului Informativ al partidelor comuniste şi muncitoreşti în absenţa reprezentanţilor comuniştilor iugoslavi. Gheorghiu-Dej,

desemnat de către Stalin ca raportor, a prezentat un amplu Raport în care conducerea politică a R.F.P. Iugoslavia a fost blamată, iar Iosip Broz Tito, liderul Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia, a fost „demascat" ca „trădător al socialismului", „omul care intenţiona să destrame sistemul socialist", etc. Concluziile raportului au fost aprobate de reprezentanţii tuturor partidelor comuniste participante şi din acel moment s-a declanşat o furibundă campanie împotriva lui Tito şi a Iugoslaviei.

În realitate, Gheorghiu-Dej nu a crezut nici el cum nu au crezut nici ceilalţi participanţi în datele cuprinse în Raport, dar toţi şi-au jucat rolurile pe care Stalin le concepuse, şi prin tenacitatea sa caracteristică reuşise să le pună în scenă. (Vezi pe larg Ioan Scurtu, *PMR şi criza iugoslavă*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (19), p. 34-41. Vezi pe larg Ioan Scurtu, *PMR şi criza iugoslavă*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (19), p. 34-41.)

După moartea lui Stalin, când s-a produs împăcarea cu Tito, Gheorghiu-Dej a fost nevoit să-şi ceară scuze sub motivul că fusese forţat să prezinte acel raport, neavând la dispoziţie şi nici puterea reală de eschivă. Mai mult, se pare că Dej îl prevenise pe Tito printr-un curier special să nu vină în România la Consfătuirea Cominternului, întrucât bănuia că Stalin ordonase lichidarea lui. Iată suficiente argumente pentru ca liderul de la Belgrad să treacă peste acest episod nefericit al relaţiilor româno-iugoslave. Oricum, tensiunea relaţiilor din perioada 1948-1953 s-a făcut simţită din plin în activitatea de informaţii şi contrainformaţii.

Din confesiunile generalului (r) Neagu Cosma rezultă că serviciile de informaţii şi contrainformaţii ale României au primit dispoziţia să se organizeze corespunzător pentru a putea face faţă avalanşei de spioni iugoslavi. Acţiunile de contracarare a spionajului iugoslav au fost conduse direct de structurile de vârf ale PMR. Astfel, în cadrul Secţiei Externe a aparatului Comitetului Central se înfiinţase un colectiv condus de Gizella Vass, având ca ajutoare pe Lidia Lăzărescu, Deutsch Olga şi Goanţă Andrei. Acest colectiv, cu competenţă exclusivă în criza iugoslavă, ţinea legătura permanentă cu centrul coordonator de la Moscova, unde se afla Pera Popivoda, un fost colaborator apropiat al lui Tito în timpul celui de-al doilea război mondial, dar care trecuse pe baricada opusă, conducând - după indicaţiile Kremlinului - „lupta emigraţiei iugoslave antititoiste".

În România existau mai multe centre ale emigranţilor iugoslavi antititoişti, conduse de un anume Ata Opoevici, care primea dispoziţii de la Popidova şi „colabora" strâns cu grupul condus de Gizella Vass. Organizaţia lui Opoevici edita şi un ziar, difuza manifeste, avea la dispoziţie un post de radio-emisie pentru a susţine prin propagandă acţiunea de demascare a lui Tito şi a titoismului. (Cosma Neagu, *Cupola. Securitatea văzută din interior. Pagini de memorii*, Bucureşti, Editura Globus, 1994, p. 90.)

În competenţa organizaţiei lui Opoevici intrau două sarcini distincte: apărarea emigraţiei iugoslave de penetrările SDB (*Sluzba Drzavne Bezbednosti* - Serviciul de Securitate a Statului din Iugoslavia) (Organele se securitate ale regimului comunist din Iugoslavia s-au format în felul următor: în 1945 au fost înfiinţate Biroul pentru Protecţia Poporului (OZNA) şi Serviciul de Contraspionaj (*Kontraobavestajna Sluzba* - KOS), ambele subordonate Ministerului Apărării şi conduse de Alexander-Leka Rankovici. În februarie 1946, OZNA a fost transferat cu şeful său la Ministerul de Interne şi din luna martie a devenit Administraţia Securităţii Poporului (UDBA). KOS a rămas în cadrul Ministerului Apărării. În 1948, UDBA îşi schimbă denumirea în Serviciul de Securitate a Statului - SDB.) şi pătrunderea în teritoriul R.F.P. Iugoslavia cu agenţi şi emisari comunişti antititoişti pentru a culege informaţii şi a difuza materiale de propagandă, a organiza nuclee în partid, armată şi securitate potrivnice lui Tito. Acţiunile de diversiune ale organizaţiei Opoevici au fost sprijinite, cum era şi firesc, de serviciile speciale româneşti: Direcţia de Informaţii a Armatei, Direcţia de Informaţii Externă, Direcţia de Contraspionaj, organele de grăniceri, unităţile militare ale trupelor de securitate, în special cele dizlocate în Banat.

Toate aceste structuri desfăşurau şi acţiuni autonome în afara celor de sprijinire a emigraţiei iugoslave antititoiste, dispuneau de agenturi proprii cu rol contrainformativ pentru a preveni infiltrările şi/sau penetrările SDB, dar şi cu scop ofensiv, de pătrundere în teritoriul iugoslav. Trecerea graniţei în ambele sensuri era înlesnită de canalele de legătură atât pe uscat cât şi pe Dunăre. (Neagu Cosma, *op. cit, p.91-92.*)

La rândul lor, structurile SDB erau interesate pe teritoriul românesc în primul rând de emigraţia iugoslavă şi numai tangenţial de problemele româneşti. Securitatea iugoslavă, adică „braţul înarmat" al lui Tito, avea ca obiectiv principal contracararea şi demascarea complotului pus la cale de către

Kremlin, dar se străduia în acelaşi timp să deschidă ochii românilor în sensul că fuseseră atraşi într-un joc străin intereselor ţării lor şi că sunt victimele aceluiaşi scenariu sovietic.

Documentele de arhivă cercetate (Arh SRI, fond "d", dosar nr. 10 227.) atestă fără dubii că între anii 1948-1953, confruntarea între organele de securitate româneşti şi cele iugoslave nu a fost doar mimată, ci a cunoscut momente de represiune. Dintr-o statistică întocmită la 25 ianuarie 1955 de către Direcţia de Contraspionaj a Securităţii rezultă că între cei 181 de cetăţeni iugoslavi aflaţi la acea dată în penitenciarele din România, 81 executau pedepse privative de libertate pentru spionaj, iar doi pentru „favorizarea infractorului" la aceeaşi infracţiune.

Atestări documentare avem şi asupra faptului că acţiunile informative iugoslave împotriva României s-au desfăşurat pe două direcţii paralele:

1) implantarea de agenţi în zonele de interes din România;

2) interogarea şi recrutarea de agenţi din rândul emigranţilor români aflaţi în lagărele de la Kovacito şi Zrenianin sau în închisorile iugoslave. Prin aceste acţiuni se urmărea identificarea principalilor agenţi trimişi sub acoperire de Securitatea română şi obţinerea a cât mai multe informaţii din partea refugiaţilor, cu predilecţie a acelora care ocupaseră posturi importante în administraţie, armată şi partide politice. În aprilie 1949, Mihai Răutu, fost ministru din partea PNŢ, a fost interogat de organele iugoslave timp de 11 ore cu privire la situaţia politică din România. Asemănător, Alexandru Bunescu, fost director la „Monitorul Oficial" şi secretar adjunct al PNŢ, a prezentat la solicitarea organelor iugoslave un raport despre activitatea partidului, iar fostul ministru Petală a expus în detaliu activitatea ministrului Afacerilor Externe din România.

Planificarea şi coordonarea acţiunilor informative contra României au revenit SDB - subordonat Ministerului Afacerilor Interne al Iugoslaviei - şi filialelor sale regionale care, numai în perioada noiembrie 1948 - martie 1951, au reuşit să infiltreze pe teritoriul românesc vreo 40 de agenţi.

Dintre aceştia, 37 aveau sarcina de a culege informaţii din zona de frontieră românească, de a-şi forma legături, de a răspândi materiale de propagandă cu conţinut diversionist sau revizionist, ori de a-i sprijini pe cei care doreau să părăsească România. Alţi trei agenţi urmau să-şi desfăşoare activitatea informativă pe o durată mai lungă şi sub identităţi false.

Majoritatea agenţilor iugoslavi capturaţi de organele de contraspionaj româneşti - aşa cum au declarat la anchetă - aveau rude şi cunoştinţe în România, pe care urmau să le transforme în „puncte de sprijin" (cazare, procurare de acte false, introducerea în anumite medii) ori să le antreneze în culegerea de informaţii. Recrutarea agenţilor s-a derulat după metodele tradiţionale ale spionajului: convingere, şantaj moral, specularea unor vicii, interese materiale etc., şi se efectua în fiecare caz în parte, acoperit, iar instruirea se realiza în casele conspirative ale SDB-ului din Vrsac, Zrenianin şi Biserica Albă. La terminarea stagiilor de pregătire, agenţii semnau un angajament şi depuneau un jurământ prin care garantau loialitatea lor faţă de SDB cu viaţa şi libertatea familiilor lor rămase în Iugoslavia.

De regulă, agenţii care erau dirijaţi în spaţiul românesc, pentru a culege informaţii din zona de frontieră parcurgeau un ciclu mai scurt de instruire. În cazul în care sarcinile informative erau de lungă durată, intervenea centrala SDB de la Belgrad, care îşi asuma atât pregătirea cât şi controlul agenţilor din România. Pentru alte situaţii, centrala SDB recruta şi trimitea agenţi în spaţiul românesc fără ştirea filialelor republicane, chiar dacă prin acestea se creau paralelisme, rivalităţi sau conflicte de competenţă.

Potrivit datelor la care am avut acces în timpul cercetării, rezultă că instruirea agenţilor recrutaţi de SDB avea un caracter sumar şi se realiza în cea mai mare parte prin expuneri şi activităţi practice. Tema centrală o constituia adaptarea viitorului agent la specificul vieţii româneşti, regulile de conduită şi modul de acţiune în diferite ocazii. Reţin atenţia interdicţia de a consuma băuturi alcoolice, de a evita cât mai mult posibil controlul actelor şi cazarea în hoteluri, iar în caz de pericol, agentul avea obligaţia de a se ascunde ori de a se reîntoarce în Iugoslavia prin locuri prestabilite.

O instruire aparte se făcea pentru deprinderea modalităţilor de contactare a legăturilor, rudelor sau cunoştinţelor din România, investigarea atitudinii lor politice şi a posibilităţilor informative, identificarea şi studierea celor dispuşi să se repatrieze ori să se refugieze clandestin în Iugoslavia.

Datele obţinute trebuiau comunicate persoanei de legătură din Iugoslavia cu indicarea direcţiilor pe care SDB putea acţiona pentru exploatarea informativă sau atragerea la colaborare a celor vizaţi.

În caz de „cădere" agentul nu avea voie să dezvăluie calea prin care se infiltrase în România, gradul, numele şi prenumele ofiţerului SDB care-l recrutase, sarcinile informative primite, punctele de sprijin şi legăturile informative create, mijloacele de transmitere a informaţiilor, etc. Toate aceste obligaţii erau „garantate" de măsurile represive pe care SDB le putea lua împotriva familiei sau a rudelor agentului rămase în teritoriul iugoslav. „Căderea" trebuia comunicată imediat printr-un cod cunoscut doar de agent sau rezident şi ofiţerul SDB, iar cel ajuns într-o astfel de situaţie trebuia să manifeste „bunăvoinţă" şi să „coopereze" cu organele de cercetare, încercând dezinformarea acestora cu scopul de a asigura timpul necesar SDB-ului pentru a salva ce se mai putea salva.

Agentul capturat se putea lăsa „întors", dar numai după ce punea în aplicare un scenariu bine învăţat în timpul instruirii.

În acest sens, el trebuia să convingă prin mimică şi gesturi că propunerea „nu-i convenea", după care urma să solicite un termen de gândire şi abia după aceea să accepte.

Din documentele de anchetă întocmite de organele de securitate româneşti mai rezultă că viitorii agenţi folosiţi de SDB erau pregătiţi şi asupra modului de comportare în caz de arestare, bătăi la anchete sau în închisoare, iar cei trimişi cu misiuni importante şi pe care se punea un preţ deosebit erau sfătuiţi să se sinucidă. După cum se poate constata, faptul că mulţi agenţi iugoslavi au recunoscut aceste detalii tehnice, demonstrează că instruirea şi selecţionarea lor se făcuse superficial. Alţii au mărturisit că informaţiile erau colectate direct prin legăturile operative şi vizau domeniile politic, economic, social şi militar, precum şi date despre etnicii sau refugiaţii sârbi din România care puteau fi folosiţi atât ca puncte de sprijin, cât şi ca masă de manevră pentru acţiunile propagandistice şi de diversiune. Astfel de date şi informaţii erau transmise SDB-lui prin corespondenţă (folosirea scrierilor convenţionale şi a scrierilor ascunse), prin curieri, transmisii radio cifrate sau la încheierea misiunii, când agentul se întorcea clandestin în Iugoslavia.

Alte documente informative întocmite de organele de contraspionaj ale Securităţii române atestă că agenţii pe termen lung (cu durată nedeterminată), folosiţi de SDB, aveau ca sarcină principală crearea unor baze de sprijin care să le asigure penetrarea în serviciile de informaţii româneşti sau la vârful structurilor politice şi militare româneşti, în timp ce agenţii pe termen scurt efectuau misiuni de spionaj pe durata a 3-4 zile, după care se întorceau la bază unde prezentau rapoarte ce conţineau informaţiile şi datele de studiu despre persoanele contactate, pretabile să intre în solda SDB. De asemenea, agenţii pe termen scurt pătrundeau în România fie legal, în calitate de marinari, vameşi, vizitatori de rude etc., fie ilegal (cu concursul grănicerilor iugoslavi sau cu complicitatea unor funcţionari şi personalul din dispozitivele româneşti de pază, sensibili la cadouri, sume de bani etc.).

Începutul ofensivei spionajului iugoslav a găsit contraspionajul românesc (Secţia a II-a a Serviciului Special de Informaţii, care a acţionat până în aprilie 1951, când a fost integrat organelor de securitate şi Serviciului de informaţii de frontieră din structura Comandamentului Trupelor Ministerului Securităţii Statului) pe poziţii de apărare amplasate în punctele cheie ale principalelor acţiuni informative iniţiate de „fraţii de ideologie" de la sud-vest.

Documentele atestă fără dubii că organele de contraspionaj româneşti aşteptau de mai mult timp acest atac, dovadă fiind planurile de interpunere a propriilor dispozitive operative, gândite până la ultimul detaliu. Măsurile incluse în aceste planuri erau structurate pe două direcţii: preventivă şi represivă.

Latura preventivă se realiza prin măsuri operative de natură să descifreze la timp organizarea şi intenţiile serviciilor secrete iugoslave şi, în această direcţie, se poate aprecia că multe din acţiunile informative organizate la Vrsac, Biserica Albă, Veliko-Gradişte şi Belgrad erau cunoscute după 3-4 zile la Bucureşti. Foarte posibil ca agenţii de frontieră sau cei de adâncime folosiţi de SSI înainte şi din timpul celui de-al doilea război mondial să fi fost reactivaţi.

În concepţia SSI şi ulterior a organelor de securitate (Direcţia B de contraspionaj creată în 1951), măsurile represive, care erau reglementate prin lege se aplicau tuturor agenţilor şi legăturilor acestora ce acţionau contra intereselor româneşti.

În confruntarea cu serviciile de informaţii iugoslave, contraspionajul românesc a înregistrat o serie de succese dar şi insuccese. Unul dintre succese îl constituie „căderea" lui Alexandru Gavrilovici, preşedinte al comunităţii iugoslave din România (între anii 1916-1949). Din documentele SSI rezultă că încă din anul 1922, exploatându-i sentimentele naţionaliste, diplomaţii iugoslavi din România l-au antrenat rând pe rând, în culegerea de informaţii referitoare la armata română (poziţia geografică şi profilul unor unităţi, mişcări de trupe, dotarea tehnică, ş.a.), situaţia economico-financiară a ţării (prin exploatarea informativă a cunoştinţelor pe care Gavrilovici le avea în Ministerul de Finanţe), situaţia lui Lucreţiu Pătrăşcanu şi rolul jucat de Iosif Chişinevski în conducerea politică de la Bucureşti, volumul exploatărilor din regiunile petrolifere (informaţii obţinute de la inginerul Aurel Băltunoiu din Centrala petrolieră „Muntenia") şi altele.

Pentru faptele comise, Tribunalul Militar Bucureşti l-a condamnat în anul 1950 la 15 ani temniţă grea şi 10 ani degradare civică.

În majoritatea cazurilor de spionaj iugoslav, descoperite între anii 1948-1950 pe teritoriul României, predomină interesul manifestat de Belgrad faţă de industria românească de petrol şi gaze, adânc penetrată cu agenţi.

Insuccesele înregistrate doar pe distanţa a doi ani au obligat Centrala SDB să procedeze la reevaluarea strategiei şi tacticii adoptate pe spaţiul românesc. Primul pas a constat în expulzarea sau repatrierea „la cerere" a mai multor grupuri de emigranţi români aflaţi în lagărele şi închisorile iugoslave.

Începând cu anul 1950, a crescut surprinzător atât numărul celor expulzaţi, cât şi al celor care doreau să se întoarcă acasă. Concomitent au început să se îngroaşe şi rândurile refugiaţilor politici iugoslavi, care trăiau în România. Mulţi dintre aceştia pătrunseseră chiar în aparatul administraţiei de stat. Este de presupus că aceasta a fost cea de-a doua mişcare de reabilitare a serviciilor secrete iugoslave, sugerată şi de unele fisuri existente în sistemul de siguranţă, în funcţiune la acea dată în România. Ambele variante urmăreau infiltrarea de agenţi în vederea reconstituirii reţelelor informative anihilate şi asigurare continuităţii fluxului de informaţii din spaţiul românesc.

Alertate asupra acestor manevre, organele de contraspionaj româneşti şi-au repliat dispozitivele de protecţie pe noile direcţii ale ofensivei serviciilor secrete iugoslave, reuşind să contracareze majoritatea încercărilor de penetrare informativă în obiectivele şi zonele de interes din România.

Concomitent, contraspionajul românesc a contabilizat şi unele eşecuri. Documentele de analiză atestă că deşi au fost prevenite la timp cu privire la avalanşa de refugiaţi politici iugoslavi, în rândul cărora se aflau şi agenţi SDB, organele de contraspionaj româneşti nu au efectuat un control informativ de cuprindere şi profunzime necesar monitorizării acestui fenomen. Aceasta a fost şi cauza pentru care contraspionajul românesc a realizat cu un pas mai târziu adevărata semnificaţie a pătrunderii unor refugiaţi în administraţia de stat şi chiar în obiectivele de interes naţional.

Confirmarea avea să rezulte din evaluarea pagubelor produse de agentul Dimitrie Petrov, care operase mai mulţi ani în România, fără să fie descoperit. Cercetările făcute cu acest prilej au scos în evidenţă că Dimitrie Petrov organizase o reţea formată din Miodrag Stoicovici, Gheorghe Drezghici, Steva Petrov, Stanka Soer, Dimitrie Kovaci şi Alciz Valgoni, toţi refugiaţi politici, prin intermediul cărora a obţinut o cantitate apreciabilă de informaţii politice, economice şi militare. Totodată, a ieşit la iveală că unii agenţi iugoslavi se angajaseră în anumite obiective cu avizul favorabil al organelor investite cu protecţia acestora.

Pe lângă evidenţierea deficienţelor existente în dispozitivele contraspionajului românesc, „cazul Petrov" a avut ca urmare şi înrăutăţirea relaţiilor cu ocupantul sovietic, care a protestat vehement şi a atenţionat autorităţile de la Bucureşti pentru incapacitatea lor de a asigura securitatea trupelor Armatei Roşii staţionate pe teritoriul României. Atât „reţeaua Petrov", cât şi celelalte reţele de spionaj iugoslave

descoperite la începutul anilor ’50 au relevat interesul major al Belgradului faţă de trupele sovietice cantonate în România, interes nesesizat de contraspionajul românesc.

Ofiţerii români de contraspionaj şi contrainformaţii militare deţineau numeroase informaţii referitoare la preocupările serviciilor secrete iugoslave de a culege şi evalua informaţii despre trupele sovietice, dar nu s-au arătat dispuşi să informeze nici măcar pe şefii lor şi, cu atât mai puţin, să alerteze consilierii sovietici.

Verificările efectuate ulterior au scos la lumină şi faptul că în spatele principalelor acţiuni informative se aflau - aşa cum era de aşteptat - ofiţerii SDB, implantaţi în Ambasada Iugoslaviei de la Bucureşti, sub acoperirea de diplomaţi, precum şi agenţi pe termen lung, coordonaţi de centrele informative din Biserica Albă, Vrsac, Veliko-Gradişte, Zrenianin şi Negotin, la care s-au adăugat mai târziu cele din Chichinda, Kladova şi Pancevo.

În acelaşi timp, acţiunile de dezinformare şi jocurile operative lansate de contraspionajul românesc aveau să demonstreze că serviciile secrete iugoslave cooperau cu structuri informative similare americane şi britanice, prin schimb activ şi permanent de informaţii.

O dată cu detensionarea relaţiilor dintre România şi Iugoslavia, după anul 1955, structurile informative şi contrainformative ale ambelor ţări au fost orientate spre alte obiective. Prin decrete ale Consiliului de Stat, din 16 iunie şi 6 iulie 1956, au fost graţiaţi de restul pedepselor pe care le mai aveau de executat 70 de condamnaţi în procesul „titoiştilor”.

Obiectivele urmărite de serviciile de informaţii occidentale în România

În ultimii ani s-au publicat numeroase lucrări şi studii care au valorificat din plin o serie de documente din arhivele serviciilor secrete de la Washington şi Moscova, pe baza cărora putem cunoaşte astăzi mai bine multe din dedesubturile confruntării Est-Vest. Printre aceste lucrări, care acordă spaţiului românesc o importanţă aparte, se numără şi cartea doamnei Elisabeth Hazard (teza de doctorat) intitulată *Cold War Crucible: United States Foreign Policy and the Conflict in Romania 1943-1952* (Creuzetul războiului rece: Statele Unite şi conflictul din România 1943-1952) (Consultarea manuscrisului acestei lucrări mi-a fost facilitată de regretatul istoric militar Mircea Chiţoiu, căruia îi păstrez o infinită recunoştiinţă.) care introduce în circuitul istoriografic o teză fundamentală, bine argumentată documentar şi anume: natura dublă a politicii SUA şi a celorlalte ţări occidentale faţă de regimurile comuniste din Europa. „Pe de o parte - susţine autoarea citată - Washingtonul a căutat să încurajeze orice opoziţie faţă de acestea [regimurile comuniste - *n.n.*]. Pe de altă parte, americanii au refuzat orice escaladare care putea duce la un conflict armat direct cu Moscova”.

Fără îndoială că în epoca armelor atomice, o asemenea politică a fost o „dovadă de înţelepciune”. Promovând o astfel de politică, se poate spune că SUA şi celelalte ţări occidentale nu au abandonat niciodată complet popoarele din estul Europei, situate în zona de dominaţie sovietică, aşa cum au apreciat iniţial o serie de istorici şi politologi.

Pentru a-şi menţine o minimă influenţă asupra ţărilor comuniste din Europa, cu gândul la viitor, dar cu dorinţa nedisimulată de a evita un război cu fostul aliat (URSS), guvernele occidentale, şi în primul rând cel al Statelor Unite, au conceput şi o strategie în consecinţă pe frontul secret al informaţiilor.

Prima ocazie de a-şi pune în practică această politică s-a ivit în toamna anului 1948, o dată cu declanşarea conflictului între Tito şi Stalin. Cu scopul de a trage cât mai multe foloase din conflictul sovieto-iugoslav, în sensul de a produce o eventuală breşă în Blocul est-european, strategii de la Washington au susţinut crearea unei agenţii specializate, a cărei principală misiune era de a încuraja şi promova „prin orice alt mijloc în afară de război” erodarea puterii sovietice.

Mai direct spus, Guvernul Statelor Unite a sperat în acel moment că, prin folosirea judicioasă a operaţiunilor acoperite, a spionajului, subversiunii şi propagandei, putea aduce eliberarea popoarelor din blocul comunist al Europei, sau cel puţin să încurajeze spiritul de libertate şi independenţă în rândul acestora.

Aşa se explică apariţia în 1948, în SUA, a Oficiului pentru Proiecte Speciale rebotezat imediat *Oficiul pentru Coordonare Politică* (OPC), însărcinat cu desfăşurarea operaţilor clandestine şi a cărei finanţare a fost asigurată de CIA, principala agenţie de spionaj. (Vezi pe larg Christopher Andrew, ***CIA şi Casa Albă.*** *Serviciul secret şi preşedinţia americană de la George Washington la George Bush,* Editura ALL, Bucureşti, 1889, p.156-157.)

În funcţia de director al OPC a fost numit, la 1 septembrie 1948, Frank Wisner, cel care condusese prima misiune a OSS (Oficiul de Operaţii Stategice) în România, în perioada septembrie 1944-septembrie 1945. După cum ne informează autorul american John O. Koehler, „deşi încadrat cu ofiţeri din CIA, OPC nu a fost de la început sub comanda directorului acestei agenţii". (John O. Koehler, *op. cit,* vol. 1, p. 32.)

Frank Wisner primea ordine şi trimitea rapoarte unui comitet compus din oficialităţi din Departamentul de Stat şi din Departamentul Apărării. În anul 1949, OPC dispunea deja de 302 persoane care lucrau pentru el pe frontul secret şi un buget anual de 4,7 milioane dolari. Trei ani mai târziu, OPC şi-a mărit considerabil forţele, dispunând de un personal în număr de 2812 angajaţi şi de un buget anual de 82 milioane dolari, ceea ce reprezenta, în 1952, aproape jumătate din întregul buget al CIA. Operaţiunile OPC, numite de Frank Wisner „Puternicul Wurlitzer", însemnau răspunsul SUA la ameninţările sovietice.

Istoricul Ernst Volkman susţine şi el că această politică americană contra spaţiului de influenţă sovietică a însemnat de fapt „un atac total ce implica fiecare tehnică de acţiune camuflată: propagandă, mită, subversiune, dezinformare, infiltrări de agenţi, sabotaj şi sprijinirea exilaţilor anticomunişti, incluzând din nefericire un mare număr de criminali de război nazişti". Mai mult, conducătorul OPC, experimentatul Frank Wisner, a organizat zeci de grupuri clandestine lăsate în hibernare, în Europa de Est şi de Vest, a căror misiune stabilită a fost să funcţioneze ca unităţi de gherilă în spatele liniilor, folosind armele din ascunzătorile secrete pentru a hărţui forţele militare sovietice în eventualitatea unei invazii a Armatei Roşii în Europa de Vest. Operaţiile clandestine, pe care OPC trebuia să le planifice şi să le realizeze, erau deosebit de riscante, Washingtonul cunoscând deja că „forţele de securitate sovietice şi est-europene erau deosebit de eficace", întrucât dispuneau de „reţele vaste în cele mai îndepărtate zone".

Prin urmare, factorii responsabili din SUA erau perfect conştienţi de pericolele pe care le implicau operaţiunile prea ambiţioase sau prost planificate. Probabil că temerile americanilor erau justificate în parte, poate nu atât de forţa şi profesionalismul serviciilor de securitate ale ţărilor blocului sovietic - care, la drept vorbind în acea perioadă abia se formau -, cât mai ales de faptul că în domeniul planificării s-au confruntat cu serioase probleme.

După cum a demonstrat politologul Lucien S.Vandenbroucke, pe baza analizei unui vast material documentar, nu puţine au fost operaţiunile strategice speciale, iniţiate de serviciile secrete americane, după al doilea război mondial, care au eşuat lamentabil tocmai datorită proastei planificări ori a informaţiilor eronate care au stat la baza obiectivelor fixate prin strategiile de securitate globală.

În anii 1948-1949 a luat fiinţă în ţările Europei Occidentale o altă agenţie cu misiuni informative care să sprijine planificarea şi derularea în bune condiţii a operaţiunilor speciale. Este vorba despre *Serviciul Mixt de Informaţii* la care au aderat, pe lângă structurile specializate americane (OPC) - de altfel acestea au fost iniţiatoarele - şi serviciile secrete germane, franceze, italiene şi greceşti.

Serviciile de informaţii britanice au ocolit mixtura, dar au acţionat pe cont propriu. În Serviciul Mixt au fost atrase la colaborare şi surse informative din rândul emigraţiei româneşti, grupate în aşa-numitul *„Serviciul de informaţii al românilor din exil*" subordonat Comitetului Naţional Român în fruntea căruia se afla Constantin Vişoianu, precum şi potenţialul informativ al legionarilor refugiaţi, conduşi de Horia Sima şi omul său de legătură şi coordonare, Traian Borobaru.

Printre cei care făceau parte din acest potenţial informativ al românilor din exil erau şi ofiţeri de informaţii profesionişti, colonelul Pătru, comandorul Mihai Opran, ş.a., care înainte de război îşi desfăşurau activitatea în ţară, la Biroul II de pe lângă Marele Stat Major al Armatei române. (Vezi pe larg Neagu Cosma, *Cupola. Securitatea văzută din interior. Pagini de memorii*, p. 147 şi urm.)

În cadrul Serviciului Mixt, sarcinile au fost distribuite după posibilităţile pe care fiecare dintre parteneri le putea oferi. Americanilor le-a revenit sarcina de a asigura baza logistică şi fondurile băneşti, fiind în acelaşi timp şi principalii beneficiari ai informaţiilor obţinute. Germanii, francezii, italienii şi grecii au pus la dispoziţie teritoriul naţional, clădiri, centre de instrucţie şi asigurau acoperirea cu legende şi documente false a agenţilor atraşi în activitatea informativă.

Documentele Securităţii româneşti atestă că astfel de centre de instruire şi case de lucru se aflau la acea dată în oraşele Issui şi Lindau în R.F. Germania, la Lanngjemeau în Franţa, Casinno în Italia şi Ksifa în Grecia.

La începutul anului 1949, agenţii OPC au început să puncteze, apoi să recruteze şi refugiaţi români ori din alte ţări est-europene aflaţi în lagărele din sudul Germaniei, din Austria şi Iugoslavia. Au fost selecţionaţi, în special, tinerii care cunoşteau zonele în care fuseseră semnalate acţiuni de rezistenţă pe teritoriul României. După recrutare aceştia erau antrenaţi şi pregătiţi special pentru acţiuni clandestine.

Gordon Mason, şeful staţiei CIA la Bucureşti între 1949-1951, spunea că: „Agenţii erau instruiţi să contacteze grupurile din rezistenţă, să le informeze despre interesul Vestului faţă de activităţile lor şi să le aprovizioneze cu fonduri, arme uşoare de foc, muniţie şi medicamente. Aveau asupra lor staţii radio pe care le distribuiau luptătorilor din rezistenţă pentru a le permite să ia legătura cu agenţii din exterior". Din partea americană, Robert Bishop, fostul şef al contraspionajului misiunii OSS la Bucureşti (între septembrie 1944-septembrie 1945), a fost desemnat să supravegheze operaţiunile OPC la Roma. (Vezi pe larg Eduard Mark, *The O.S.S. in Romania 1944/1945. An Intelligence Operation of the Early Cold War,* în "Intelligence and National Security", vol. 9, April 1994, Number 2, p.230/334.)

Principala lui misiune era de a recruta refugiaţi din Europa Răsăriteană pentru operaţiuni paramilitare. Din dosarele contrainformaţiilor militare rezultă că Bishop a furnizat „un mare număr de luptători, furnituri militare, evacuări pe mare şi pe calea aerului pentru activităţi clandestine". Gratien Yatsevich, cel care a dirijat operaţiunile acoperite ale CIA în Balcani, în anii '50, susţine că în privinţa numărului de agenţi şi a resurselor alocate, operaţiunile desfăşurate în România s-au aflat pe locul doi după cele din Albania. Deocamdată nu putem cunoaşte mai multe aspecte concrete despre aceste operaţii, din surse americane, întrucât nici unul dintre dosarele CIA, care face referire la ele, nu a fost desecretizat.

Din studiul unor documente româneşti, întocmite de organele de contraspionaj, contrasabotaj şi contrainformaţii militare, rezultă cu claritate că activitatea informativă, desfăşurată pe teritoriul României de către structurile specializate ale ţărilor occidentale, a vizat pentru perioada anilor '50 domeniul politic, economic, tehnico-ştiinţific şi militar. Pentru obţinerea acestora, occidentalii au folosit două căi: o cale oficială, prin sursele diplomatice acreditate la Bucureşti; prin operaţii acoperite, folosindu-se agenţi recrutaţi pe teritoriul României. Cele două căi s-au suplinit şi sprijinit reciproc, existând o bună cooperare numai că ele au coexistat cu mari eforturi şi riscuri în condiţii, mai mult ca sigur, neconfortabile datorită supravegherii foarte stricte din partea organelor Securităţii. De exemplu, Securitatea ştia foarte bine că diplomaţii americani foloseau frecvent accesul pe care îl oferea Legaţia SUA la oficialităţile române pentru a obţine informaţii despre evoluţiile politice, economice şi militare ale României. În acelaşi timp, sediul Legaţiei SUA oferea adăpost şi acoperire pentru funcţionarii CIA şi a celor de la informaţii militare, dar şi agenţilor de ştiri ori ai Serviciului pentru Comunicaţii Secrete al SUA (USCIB).

Documentele de analiză şi sinteză ale Securităţii din acea perioadă fac referire la faptul că în *domeniul politic,* serviciile de informaţii occidentale erau interesate de următoarele aspecte: cum se respectă drepturile şi libertăţile cetăţeneşti înscrise în Constituţia RPR (libertatea presei, a cuvântului, dreptul la muncă, existenţa şomajului deghizat); relaţiile dintre România şi URSS, atât cele bilaterale cât şi cele din cadrul unor organisme internaţionale (CAER, ONU); situaţia cadrelor din „conducerea superioară de partid şi de stat"; organizarea sfaturilor populare; relaţiile politice cu celelalte state comuniste, mai ales cu cele ce făceau parte din Tratatul de la Varşovia; situaţia lui Imre Nagy, care, după evenimentele din Ungaria (1956) a fost adus cu forţa şi anchetat de sovietici în România.

În ceea ce-i priveşte pe reprezentanţii Departamentului de Stat şi ai CIA la Bucureşti, aşa cum rezultă din documentele americane, „erau interesaţi mai ales în detectarea conflictului dintre membrii guvernului şi a divergenţelor din cadrul partidului comunist, care puteau fi exploatate". Între anii 1950-1951 agenţii CIA la Bucureşti au dovedit mult interes şi zel în culegerea informaţiilor, înregistrând cu meticulozitate zvonurile care circulau despre lupta pentru putere dusă în cadrul CC al PMR, ce a culminat, după cum bine se ştie, cu îndepărtarea de către Gheorghiu-Dej (în martie 1952) a aşa-zişilor „deviaţionişti": Ana Pauker, Vasile Luca şi Teohari Georgescu.

Pentru *domeniul economic şi tehnico-ştiinţific*, documentele româneşti întocmite de Securitate fac referire la interesul occidentalilor de a culege informaţii despre: obiectivele industriale prevăzute în Planul de Stat pentru care urma să se importe maşini, utilaje şi instalaţii, calitatea şi caracteristicile tehnice ale acestora, preţurile pe care statul român era dispus să le plătească; disponibilităţile de produse destinate exportului şi preţurile la care puteau fi achiziţionate; ofertele făcute de firmele concurente; tratativele între reprezentanţii români şi cei ai firmelor occidentale; identificarea minelor de uraniu şi denumirea întreprinderilor ce se ocupau de aceste exporturi ; sistemul de pază şi locul unde se prelucrau minereurile; sarcinile de import (planul de import, valori de plan, contracte încheiate cu alte firme); tehnologiile noi, moderne de concepţie românească care îşi găsiseră aplicabilitatea în producţie; capacitatea de asimilare tehnologică a întreprinderilor româneşti a unor procedee tehnologice occidentale etc. Una din căile de valorificare a informaţiilor din acest domeniu se realiza, după cum aflăm din cartea doamnei Elisabeth Hazard, prin instruirea agenţilor trimişi cu misiuni speciale în România, în sensul „să încurajeze actele de sabotaj, pentru a afecta economia română şi pentru a oferi dovezi tangibile că rezistenţa [anticomunistă - *n.n.*] exista şi era activă".

În documentele de planificare ale Securităţii se aprecia faptul că „serviciile de informaţii ale statelor imperialiste consideră forţele militare ale Republicii Populare Române drept unul dintre obiectivele cele mai importante ale activităţii lor de spionaj, îndreptându-şi în primul rând atenţia asupra statelor majore şi obiectivelor militare dotate cu tehnică modernă de luptă". Acest aspect este ilustrat de interesul serviciilor specializate occidentale în culegerea unor date şi informaţii referitoare la: existenţa obiectivelor militare, locurile de amplasament şi destinaţia lor strategică; întreprinderile industriale ce executau comenzi speciale pentru armată; denumirea tehnică, compoziţia şi rezistenţa materialelor folosite la fabricarea armamentelor; categoriile de avioane şi locul lor de fabricaţie; localităţile unde se aflau aerodroame militare şi/sau aerodroame subterane; tehnica militară modernă şi provenienţa ei, intrată în dotarea armatei române; amplasarea unităţilor de rachete şi identificarea unor eventuale baze de rachete; manevre militare ce se desfăşurau în cadrul Tratatului de la Varşovia; situaţia trupelor sovietice din România (efective, amplasamente, dotare tehnică etc.).

Potrivit lui Gordon Mason, şeful staţiei CIA (În cadrul CIA, funcţionarul şef de reprezentanţă la o ambasadă de peste hotare era cunoscut ca şef de staţie sau COS (*Chief of Station*), iar adjunctul şefului de staţie era DCOS (*Deputy Chief of Station*).), la Bucureşti, agenţii aflaţi în legătura sa „trebuiau să furnizeze orice informaţii despre mişcările de trupe ale armatei române sau ale celor sovietice, manevre care ar fi putut indica pregătiri de atac împotriva Iugoslaviei sau a Europei Occidentale". Mai mult, în eventualitatea unui conflict armat, agenţii occidentali aveau misiunea de a-i încuraja pe luptătorii din Rezistenţă (aceştia erau numiţi în documentele Securităţii „bandiţii din munţi") să hărţuiască trupele sovietice de pe teritoriul României.

După cum se poate constata, evaluările făcute de istoriografia americană despre strategia şi obiectivele vizate de serviciile de informaţii ale principalelor ţări NATO asupra Blocului ţărilor comuniste aflate sub tutela Moscovei concordă, în mare parte, şi întregesc detaliile atestate de documentele româneşti în legătură cu ce s-a întâmplat pe frontul secret la începutul războiului rece. Serviciile de contraspionaj şi contrainformaţii ale Securităţii din România, deşi la început, lipsite de experienţă, cu un personal prea puţin profesionalizat şi iniţiat în acţiuni subtile, dar îndrumat pas cu pas de consilieri sovietici, au reuşit să identifice coordonatele generale, obiectivele şi strategia serviciilor de informaţii occidentale.

Poate că profesionalismul adversarilor, deopotrivă cu unele inabilităţi, a dus la sporirea vigilenţei şi chiar la obţinerea unor rezultate mai puţin scontate în faza iniţială. O concluzie asemănătoare se poate formula dacă analizăm şi principalele acţiuni informative şi contrainformative desfăşurate pe teritoriul României şi/sau în spaţiul geopolitic de referinţă în acea perioadă.

Acţiuni de spionaj şi contraspionaj pe teritoriul României

Din cazuistica cercetată rezultă că după 1948 serviciile de informaţii occidentale şi-au trimis în România, ca de altfel în întregul spaţiu al ţărilor comuniste europene, cadrele şi agenţii pe căi *legale* (sub acoperire de diplomaţi, reprezentanţi ai unor firme comerciale, specialişti, tehnicieni, ziarişti), cât şi *ilegale* (prin paraşutare, trecere clandestină a frontierei). Lansarea de agenţi pe calea aerului, a apei şi peste graniţa de uscat în cadrul unor operaţii speciale a constituit, în opinia generalului (r) Cosma Neagu, „cea mai vastă şi costisitoare acţiune de spionaj întreprinsă vreodată împotriva României”. (Cosma Neagu, *loc. cit.*)

Agenţii folosiţi de serviciile speciale occidentale erau pregătiţi în centrele pendinte de OPC şi Serviciul Mixt. (Vezi şi John Ranelaght, *Agenţia. Ascensiunea şi declinul CIA*, Bucureşti, Editura All, 1998, p.125.)

După cum ne informează istoricul american Ernest Volkman, încă din 1947 a genţii CIA au depus ample eforturi pentru recrutarea unei vaste reţele de agenţi anticomunişti, „preludiul esenţial pentru infiltrarea şi apoi destabilizarea regimului comunist din România”. Reţeaua a fost descoperită rapid de agenţii KGB care acţionau în spaţiul românesc şi „în câteva luni, după ce a fost folosită pentru a-i alimenta pe americani cu dezinformări KGB, reţeaua [a fost - *n.n.*] adunată şi distrusă”. (Ernest Volkman, *Spionaj*, Debrecen, Editura RAO, 1998, 62.)

În 1948 guvernul român l-a expulzat pe colonelul John Lovell, şeful echipei reunite de informaţii a Armatei, Marinei şi Aviaţiei (IANA). Succesorului său, Herschel Hutsinpillar, i s-a cerut de asemenea să părăsească România după ce fusese prins ascunzând arme şi muniţii lângă lacul Snagov. Guvernul român a considerat că respectivele arme şi muniţii erau destinate unui grup de luptători din mişcarea sionistă.

Tot în 1948, Secţia de contraspionaj a SSI-ului, controlată de agenţii sovietici, şi-a intensificat acţiunile de supraveghere asupra Nunciaturii Apostolice de la Bucureşti, pentru motiv că întreţinea legături informative cu agenţi ai spionajului american şi că desfăşura sub acoperire confesională o intensă activitate informativă. Din documentele SSI rezultă că monseniorul Gerard Patrik O’Hara, numit în fruntea Nunciaturii Apostolice din România în 1947, era de origine irlandeză şi membru al unei familii importante de financiari din SUA. Imediat după sosirea sa la post în Bucureşti, O’Hara luase contact cu cercurile diplomatice acreditate în capitala României.

De asemenea, acesta convocase pe înalţii prelaţi ai bisericii catolice şi greco-catolice din Bucureşti, dându-le instrucţiuni generale asupra modului cum să acţioneze. Analiştii SSI au formulat concluzia că preluarea funcţiei de către O’Hara a marcat momentul trecerii Nunciaturii Apostolice din Bucureşti sub controlul serviciilor de spionaj americane.

În scopul camuflării şi intensificării activităţii de culegere de informaţii, monseniorul O’Hara a înfiinţat organizaţia caritabilă „Ajutorul Catolic”, în opinia SSI „o oficină prin care se asigura o supraveghere a zonelor de graniţă cu URSS”. Până la neutralizarea lor, în 1950, aceste reţele de spionaj ar fi transmis din confesional informaţii către serviciul de informaţii al Vaticanului. Acestea au fost de altfel şi acuzaţiile formulate de autorităţi pentru a-i compromite pe clericii catolici.

După retragerea de la post a funcţionarilor Nunciaturii, serviciile de informaţii americane au încercat punerea în aplicare a „Planului Jakab”, potrivit căruia, conducerea reţelei de agenţi, ce acţionau sub acoperire confesională, urma să-i fie încredinţată lui Josif Schubert, canonic la Catedrala Sf. Josif din Bucureşti. Planul mai prevedea ca în situaţia arestării unui agent, acesta să fie înlocuit cu un altul recrutat anterior şi ţinut în conservare. Încercarea a eşuat, până în mai 1951, fiind arestaţi toţi membrii reţelelor informative create anterior.

Toate aceste activităţi au constituit pretextul denunţării de către statul român a Concordatului cu Vaticanul şi a retragerii Reprezentanţei Apostolice de la Bucureşti, decizia fiind însă determinată, aşa cum s-a dovedit ulterior, de motive politice. Edificator în acest sens este scenariul iniţiat şi pus în aplicare de către sovietici în toate ţările comuniste ale Blocului Estic.

În 1951, guvernul român a acuzat Serviciul pentru Informaţii al SUA (USIS) şi Oficiul pentru Informaţii Britanic (BIO), de activităţi de spionaj pe teritoriul României şi a cerut închiderea lor. Acuzaţiile nu erau deloc gratuite. Aşa cum demonstrează o serie de documente declasificate de Biroul Arhivelor Publice de la Londra, serviciile secrete britanice se implicaseră în scoaterea din România, prin intermediul genţilor diplomatice, a unor bunuri de mare valoare (monede, bijuterii şi obiecte din aur şi argint) aparţinând unor familii bogate, ceea ce a însemnat o încălcare atât a legilor româneşti cât şi a celor britanice.

Mai mult, funcţionarii români care lucraseră în respectivele oficii de la sfârşitul războiului au fost acuzaţi de trădare şi judecaţi într-un proces căruia i s-a făcut mare publicitate. (Vezi şi Dennis Deletant, *Securitatea şi statul poliţienesc în România (1948-1964*), în „Dosarele istoriei", an I, nr. 5, 1996, p. 23-33.)

Intraţi în malaxorul anchetelor Securităţii, aceşti funcţionari, cetăţeni români, au recunoscut cea mai mare parte a acuzaţiilor. Este vorba despre Annie Samnelli, o tânără dintr-o familie de evrei din Bucureşti care a mărturisit că fusese recrutată şi iniţiată să lucreze pentru agentul britanic Ivor Porter, după 23 august 1944. Sora ei, Nora Samnelli, şi Liviu Nasta, un cunoscut jurist român, care lucraseră şi ei în cadrul biroului USIS de la Bucureşti, au recunoscut că şi-au folosit relaţiile pentru a oferi lui Burton Berry, Roy Malbourne şi succesorului lor, Rudolph Schoenfeld, informaţii despre mişcările trupelor sovietice. Ar mai fi relatat şi despre activităţile mişcării de rezistenţă anticomunistă, precum şi orice zvon ce îl aflau despre diferendele politice ivite în interioriul partidului comunist şi al partidului socialist „pentru exploatarea eventualelor neînţelegeri". Annie Samnelli a declarat la proces că a primit mici cantităţi de arme şi muniţie de la Ivor Porter şi le-a ascuns pentru luptătorii din rezistenţă („bandiţii din munţi").

Ambele surori au mai recunoscut că informaţiile generale cu caracter politic şi cultural pe care le-au furnizat funcţionarilor USIS şi BIO urmau să fie folosite în comentariile emisiunilor de la posturile de radio BBC şi Vocea Americii în transmisiuni pentru România. Frank Dunham, directorul USIS, i-a spus Norei Samnelli că Vocea Americii „era o armă eficientă pentru încurajarea grupurilor ilegale şi provocarea de revolte în România". Acuzaţii au primit condamnări la închisoare pe termen lung, iar Statele Unite şi Marea Britanie au depus plângeri oficiale, denunţând incorectitudinea proceselor şi protestând contra măsurii luate de guvernul român de a închide birourile lor de presă şi informaţii.

Cifrele statistice oferite de documentele din Arhiva fostei Securităţi atestă că în 1951, în evidenţele operative de securitate figurau 45.299 persoane suspecte de spionaj, care la acea dată erau supravegheate prin intermediul unor reţele informative pe profil, formate din 904 agenţi informatori, din care 5 rezidenţi, 306 calificaţi şi 593 necalificaţi.

La sfârşitul aceluiaşi an, Serviciul „C" raporta arestarea pe întreaga ţară a 267 de persoane acuzate de spionaj.

Din 1951, serviciile de spionaj occidentale au iniţiat şi primele lansări de agenţi paraşutaţi pe teritoriul României. (Cosma Neagu, *loc. cit.*)

O astfel de acţiune s-a desfăşurat în ziua de 18 octombrie 1951, când a fost efectuată operaţia de paraşutare a 5 spioni: Constantin Saplacan, Wilhelm Sprindler, Mathias Bohn, Ilie Puiu şi Gheorghe Bârsan, lansaţi în Munţii Făgăraş.

Această acţiune a fost prima paraşutare efectuată în România după al doilea război mondial şi s-a sfârşit printr-un dezastru pentru organizatorii ei: patru dintre cei paraşutaţi au fost arestaţi în prima zi după lansare, iar al cincilea, respectiv, Bârsan, a înghiţit capsula de otravă cu care fusese dotat. La sfârşitul lunii octombrie 1951, centrul de radio din Atena a raportat că Sprindler şi Saplacan au fost arestaţi în România. Potrivit raportului şi notelor de protest trimise de Guvernul român Guvernului Statelor Unite rezultă că cei doi recunoscuseră că misiunea lor era „să pregătească acte de diversiune şi

terorism […] şi să culeagă date de spionaj, mai ales despre armata română, dotarea ei, aerodromuri, uzine militare, poduri de cale ferată, barje petroliere", etc.

La vremea respectivă, evident că SUA au negat orice legătură cu acest eveniment, dar foşti ofiţeri CIA au recunoscut mai târziu că cei paraşutaţi în Munţii Făgăraş „au fost în mod sigur agenţi americani". De altfel, Peter Karamilas, un oficial CIA, aflat la pensie - dar care a lucrat la Atena pentru pregătirea agenţilor bulgari, la începutul anilor '50 -, a mărturisit că pentru acelaşi gen de operaţiuni „toţi agenţii înţelegeau că în cazul în care erau prinşi, Statele Unite aveau să nege orice asociere cu eforturile lor". (Ernst Volkman, *op. cit.*p. 69.)

Tot în anul 1951 a mai fost lansată în apropiere de Braşov, echipa „*Jaques*", formată din doi paraşutişti, Samoilă Ion şi Galea Ion. Ghinionul acestora a fost că li se defectase staţia de radio-emisie încă de la lansare. Pierzând legătura cu Centrala au intrat imediat în derută şi până la urmă au fost capturaţi de organele de securitate. În noaptea de 1 spre 2 octombrie 1952, în apropierea comunei Plopşor-Târgu Cărbuneşti din Oltenia a fost lansată echipa „*Robert*" formată din Alexandru Tănase şi Popovici. (Neagu Cosma, *op. cit*, p.146.)

Cei doi au fost capturaţi de organele de contraspionaj ale Securităţii româneşti aproape un an mai târziu. Anul 1953 a cunoscut o ofensivă fără precedent a serviciilor de informaţii occidentale, nu numai împotriva României ci şi a URSS-ului şi celorlalte ţări comuniste. În România au avut loc două lansări de paraşutişti spioni mai importante. La 1 iunie 1953 în Munţii Apuseni a fost lansată echipa „*Pascal*", formată din Gheorghiu Gheorghe, Constantin Gigi (radiotelegrafist) şi Făt Savu, responsabil cu implantarea (*Ibidem,* p.155.), iar la jumătatea lunii următoare, între Oradea şi Satu Mare a fost lansată echipa „*Fiii Patriei*", formată din Mare Sabin, Rada Ilie şi Pop Gavrilă. Şi aceştia au fost repede capturaţi de Trupele de Securitate, cu menţiunea doar că Mare Sabin reuşise să scape iniţial de formaţiunile de urmărire, dar în cele din urmă a fost ucis, separe în urma unui schimb violent de focuri. (*Ibidem,* p.181.)

Întrucât agenţiile de presă din ţările comuniste anunţau frecvent în mass-media ştiri despre capturarea de agenţi occidentali paraşutaţi în URSS, China, Bulgaria, etc., iar în urma judecării acestora fuseseră pronunţate sentinţe de condamnare la pedeapsa capitală, nici autorităţile româneşti nu s-au lăsat mai prejos. În decembrie 1954 a avut loc procesul paraşutiştilor capturaţi în România. Cu excepţia agenţilor paraşutişti din echipa „Pascal", toţi ceilalţi împreună cu complicii lor au fost condamnaţi la moarte, sentinţa fiind dusă la îndeplinire. Cu agenţii echipei „Pascal", organele de contraspionaj ale Securităţii - care îşi organizaseră între timp o secţie specializată în acţiuni informative şi anchete asupra paraşutiştilor spioni - au încercat şi reuşit prin aşa-numita acţiune „Bumerang", un joc operativ care a vizat dezinformarea serviciilor de spionaj occidentale.

În toamna anului 1954 şi iarna anului 1955 s-a reuşit intrarea în legătură cu Centrala OPC, expediindu-se în eter, în medie de o radiogramă pe lună şi s-a obţinut recepţionarea a două-trei radiograme. Centrala solicita agenţilor din echipa „Pascal" date şi informaţii despre exploatarea uraniului de la mina Băiţa. La acea vreme, uraniul era materie primă pentru industria atomică, fiind folosit la fabricarea de centrale atomo-electrice şi evident a bombelor nucleare, fapt pentru care în proporţie de 100% lua drumul către URSS.

Au existat două motive pentru care acţiunii „Bumerang" i s-a pus capăt. Centrala şi-a dat seama că informaţiile trimise de echipa „Pascal" nu aveau prea mare valoare, de unde şi concluzia că agenţii fuseseră „întorşi", adică coordonaţi, de serviciile româneşti de contraspionaj. În al doilea rând se pare că Serviciul Mixt intrase deja în desuetudine, întrucât perspectiva de a realiza noi recrutări pentru operaţiile speciale era deja sumbră datorită eşecurilor lamentabile. Pe de altă parte va trebui să menţionăm că ne aflăm în perioada în care serviciile secrete americane trecuseră deja la întrebuinţarea avioanelor spion U2 şi, ca urmare, sporirea posibilităţilor de organizare a unor acţiuni de recunoaştere aeriană a făcut ca operaţiile de paraşutare a unor tineri agenţi profesionişti să-şi piardă din importanţă până la dispariţie. (În perioada 1956-1960, serviciile secrete americane au iniţiat şi coordonat 20 de zboruri asupra URSS, acumulându-se o imensă cantitate de informaţii despre geografia URSS şi obiectivele militare sovietice şi ale celorlalte ţări comuniste. Când avionul U2 pilotat de Francis Gary Powers a fost doborât de sovietici, la 1 mai 1960, CIA a

oprit zborurile deasupra URSS. Dar, până în 1980, cu aprobarea CIA, au continuat zborurile avioanelor U2, evident mult perfecţionate, deasupra Chinei şi a altor zone de pe glob.)

Deosebit de semnificativă este şi dezvăluirea făcută în lucrarea doamnei Elisabeth Hazard, şi anume că „Gordon Mason şi Peter Karamilas, ca şi alţi colegi de-ai lor, au ajuns în final la concluzia că eforturile CIA de a infiltra agenţi în spatele Cortinei de Fier prin paraşutare erau fără rost şi în final neproductive". Prin astfel de acţiuni nu numai că s-a pus într-un teribil pericol vieţile tinerilor recruţi, adesea cu consecinţe tragice, după cum am văzut, „dar sporeau şi suspiciunile regimurilor comuniste şi le provocau să impună măsuri şi mai aspre de securitate", lucru care de altfel s-a şi întâmplat. La rândul lui, istoricul american Ernest Wolkman s-a pronunţat şi mai tranşant, susţinând că „indiferent ce încerca Wisner, nimic nu părea să dea rezultate. Fiecare încercare de destabilizare a regimurilor comuniste din Europa de Est a eşuat, uneori în mod dezastruos". (Ernest Wolkman, *op. cit*, p.72.)

Şeful OPC, Frank Wisner, a descoperit pe propria lui experienţă, „că nu era uşor să conduci acţiuni secrete într-un stat poliţienesc, în special unul cu mii de soldaţi sovietici", iar această lecţie se pare că a învăţat-o în România, Ungaria şi Polonia.

Este o explicaţie a faptului că după lichidarea grupurilor de paraşutişti lansaţi pe teritoriul României, viaţa începuse să devină extrem de dificilă pentru diplomaţii occidentali acreditaţi la Bucureşti, la fel şi pentru cetăţenii ţărilor occidentale aflaţi temporar în România, ca să nu mai vorbim de cetăţenii români care intrau în legătură cu străinii.

Organele de securitate deschideau dosare de urmărire şi supraveghere informativă oricăror persoane, români sau străini, la cea mai mică suspiciune. Informatorii Securităţii erau instruiţi de ofiţerii de legătură în ideea că „fiecare străin este un inamic potenţial şi are intenţii ascunse". O teză repetată până la saturaţie, mai ales în structurile de contraspionaj. Gordon Mason, şeful staţiei CIA la Bucureşti, a dezvăluit că „restricţiile dure impuse activităţilor sale zilnice şi ale colegilor săi le făceau misiunea extrem de dificilă". Personalul administrativ şi chiar şoferii din legaţiile şi ambasadele ţărilor occidentale de la Bucureşti erau angajaţi ai Securităţii, deci cadre şi agenţi cu misiuni de supraveghere. (Şoferii maşinilor de la legaţiile şi ambasadele ţărilor occidentale erau cetăţeni români, întrucât personalului diplomatic dar şi funcţionarilor străini nu li se permitea să conducă automobilele pe teritoriul României.)

Oficialilor occidentali acreditaţi în Capitală li se interzisese de către autorităţile româneşti să depăşească oraşul. Supravegherea exercitată de către organele de securitate era permanentă, chiar şi atunci când funcţionarii şi/sau diplomaţii occidentali plecau spre casă ori la birou.

Securitatea instalase posturi fixe în apropierea legaţiilor şi ambasadelor occidentale, precum şi în apropierea locurilor de domiciliu, iar echipele de filori specializate îşi începeau activitatea la orice mişcare suspectă. Dorind să-şi protejeze capacitatea de a opera în cercurile oficiale, CIA i-a ordonat lui Gordon Mason să nu aibă contacte cu liderii mişcării de rezistenţă din România. Oricum, avându-se în vedere restricţiile impuse de regimul de la Bucureşti, astfel de contacte ar fi fost aproape imposibile.

În paralel cu aceste restricţii, în anii '50 membrii legaţiilor şi ambasadelor occidentale au fost periodic învinuiţi că desfăşoară activităţi de spionaj. Paranoia spionomaniei de la Bucureşti nu putea să evite declararea cu uşurinţă a unor cetăţeni ai ţărilor occidentale „persoane indezirabile" şi expulzarea lor din ţară.

Acestea au fost de altfel şi principalele realizări pe linie de contraspionaj ale organelor de securitate. În anii care au urmat, fie datorită unei prudenţe excesive din partea occidentalilor, fie din pricina unor inabilităţi manifestate în activitatea de contraspionaj, Securitatea s-a dovedit neputincioasă la capitolul „contracarare". Aşa s-ar putea explica adevăratul rechizitoriu făcut de Alexandru Drăghici, în decembrie 1957, la adresa Direcţiei a II-a Contraspionaj, condusă de locotenent-colonelul Nicolae Budişteanu. „Nu este organizată încă îndeajuns - spunea Drăghici - munca împotriva inamicului nostru principal, spionajul american şi englez. Ministerul Afacerilor Interne deţine un important număr de semnalări cu privire la activitatea intensă desfăşurată împotriva ţării noastre de către serviciile de informaţii american şi englez şi de spionii din rândul diplomaţilor acestor ţări. Cu toate acestea, *în decursul unui timp îndelungat, serviciile operative din Direcţia a II-a n-au descoperit şi demascat pe linia spionajului american şi englez nici un agent care acţionează în momentul de faţă"*. (Arh. SRI, fond d, dosar nr. 10 526, f. 377.)

Cum se poate explica acest ton foarte dur folosit de ministrul Internelor la Bucureşti în evaluarea activităţii de contraspionaj şi contrainformaţii militare? Exigenţă revoluţionară, un exces de zel ce reflectă rutina unui activist de partid posedat de o mentalitate bine ancorată în ideologia luptei de clasă, dorinţa de a reliefa rolul criticii şi al autocriticii în activitatea practică dintr-un domeniu special, s-au pur şi simplu o crudă realitate, consecinţă a unui profesionalism îndoielnic? Sau toate la un loc pot sugera un răspuns? Cu certitudine se poate afirma că România nu mai era la acea dată în centrul atenţiei serviciilor de informaţii occidentale, aşa cum fusese în perioada anterioară (1945-1953) după cum a demonstrat teza doamnei Elisabeth Hazard. România comunistă se afla, după 1955, pe un spaţiu de interes geopolitic periferic, aspect pe care analiştii de la Bucureşti, pare-se că fie nu-l sesizau, fie că îl omiteau cu premeditare atunci când îşi formulau concluziile.

Istoricii, care beneficiază de privilegiul cunoaşterii epilogului, pot formula răspunsuri la atari întrebări. Bunăoară, în perioada 1956-1957, au avut loc mai multe evenimente deosebit de importante şi cu impact direct în derularea relaţiilor internaţionale.

În URSS, Hruşciov a demascat cultul personalităţii lui Stalin şi crimele regimului stalinist din perioada interbelică; în SUA, anul 1956 a fost pentru preşedinţie un an de confruntări electorale, ceea ce a impus mai multă prudenţă din partea lui Roosevelt şi a administraţiei sale; în R.D.Germania a fost descoperit tunelul construit cu multă trudă şi cheltuieli de către americani pe sub zona de demarcaţie în scopul interceptării comunicaţiilor secrete ale sovieticilor, iar mediatizarea făcută de propaganda comunistă a şifonat serios imaginea occidentalilor; în Polonia a avut loc greva muncitorilor din Poznan soldată cu 42 de morţi; în Ungaria, evenimentele revoluţionare anticomuniste au dus la intervenţia sângeroasă a trupelor sovietice; în Peninsula Sinai, trupele israeliene şi ulterior cele franceze şi britanice au ocupat ambele maluri ale Canalului de Suez, ceea ce a declanşat ameninţarea din partea Moscovei că în cazul neretragerii, intervine cu Armata Roşie de partea egiptenilor.

Toate acestea au agravat relaţiile internaţionale şi au creat premisele izbucnirii unei noi conflagraţii de proporţii. Or, România, la acea dată, nu era decât un mic satelit al Moscovei ce gravita fără sincope în spaţiul rezervat, ceea ce a făcut să scadă mult interesul strategilor occidentali, sau oricum să o aibă mai puţin în atenţie.

Atentatul asupra Legaţiei române de la Berna

În noaptea de 14 spre 15 februarie 1955, în jurul orei 24, un grup de emigranţi români din Occident au atacat Legaţia română de la Berna. Atacul terorist s-a soldat cu moartea unei persoane (şoferul legaţiei, Aurel Şeţu) şi devastarea birourilor. Alarmată telefonic de diplomaţii români, poliţia elveţiană a refuzat să intervină imediat sub motiv că era vorba de un „conflict între români", dar a sosit la faţa locului a doua zi când a constatat că în realitate era un caz de „omucidere cu premeditare".

Abia după 42 de ore de la declanşarea atacului făptaşii au fost arestaţi. În ziua de 15 februarie 1955, orele 11.15, Grigore Preoteasa, prim-locţiitor al ministrului Afacerilor Externe, a înmânat însărcinatului cu Afaceri al Elveţiei la Bucureşti, A.Parodi, o notă de protest a Guvernului RPR adresată Guvernului elveţian în care se arăta printre altele: „Acest atac banditesc fără precedent împotriva unei misiuni diplomatice, călcarea inviolabilităţii Legaţiei, atacul armat împotriva membrilor Legaţiei şi rănirea gravă a unui funcţionar al acesteia constituie o crimă de o gravitate excepţională, o violare criminală a dreptului popoarelor". (Raportul prezentat de S. Bughici în faţa Biroului Politic al C.C. al P.M.R. şi stenograma discuţiei ce a urmat în legătură cu atentatul asupra Legaţiei Române de la Berna din 14 februarie 1955, în „Adevărul", sâmbătă, 29 august, 1998, p. 8.)

Ulterior justiţia elveţiană la condamnat pe Oliviu Beldeanu, conducătorul şi organizatorul atentatului, la 4 ani închisoare din care nu a executat decât 2 ani şi 8 luni, fiind eliberat pentru „bună purtare". Evenimentul a fost larg mediatizat în epocă, atât de mass-media occidentală, cât şi de cea românească.

Occidentalii au recurs la o intensă propagandă, insistând pe faptul că atacul s-ar fi produs datorită disperării la care ajunsese grupul de emigranţi români şi în scopul de a atrage atenţia opiniei

publice mondiale asupra nedreptăţilor, abuzurilor şi numeroaselor încălcări ale drepturilor omului de care se făcea răspunzător regimul comunist din România.

Au fost şi excepţii, diplomaţii indieni, finlandezi, mexicani şi argentinieni au dezaprobat atacul Legaţiei române de la Berna, iar „alţii au refuzat să se angajeze în discuţii, ceea ce înseamnă că nu au avut curajul să ia poziţie de apărare a ceea ce s-a întâmplat". În schimb, aparatul de propagandă de la Bucureşti, alimentat din plin cu informaţii, provenite de la organele de securitate, se fixase pe ideea că „atentatul a fost realizat de emigraţia română trădătoare cu sprijinul serviciilor secrete occidentale". (*Ibidem.*)

La indicaţiile lui Gheorghiu-Dej propaganda s-a axat pe trei linii „demascatoare", şi anume: a legionarismului, a spionajului american - considerat principalul organizator - şi a atitudinii autorităţilor elveţiene. De asemenea, pentru opinia publică românească s-au organizat adunări de protest în câteva oraşe - Iaşi, Cluj, Oradea -, iar Capitala a fost scena unui „miting de doliu" în cinstea „eroului" Aurel Şeţu, ale cărui rămăşiţe pământeşti au fost aduse cu un avion special de la Berna. Academia română a înfierat „atacul fascist" de la Berna, iar membrii săi de frunte printre care Simion Stoilov, Mihail Ralea, Grigore Moisil au făcut declaraţii de protest.

Acţiuni speciale de propagandă s-au înregistrat şi din partea „ţărilor surori". La Moscova, Pekin, Varşovia şi Budapesta s-au iniţiat acţiuni propagandistice mobilizatoare sub motivaţia că era pusă în cauză „securitatea socialismului". (*Ibidem.*)

După 1990, istoriografia română a publicat despre acest caz câteva studii interesante, bazate pe documente inedite, provenite din arhivele româneşti şi germane, fapt pentru care el este astăzi mai bine cunoscut, dar totuşi insuficient clarificat în anumite detalii. (Mihai Pelin, *DIE 1955-1980. Culisele spionajului românesc*, passim; Dumitru Tănăsescu, *O versiune românească despre atentatul de la Berna*, în „Magazin istoric", s.n., aprilie, 1997, p. 27-31. Vezi şi Oliviu Beldeanu, *Memorial anticomunist din închisoare*, Oradea, Editura „Jurnalul literar", 1999.)

Este un lucru firesc, dacă este să avem în vedere tenebrele misterioase ale jocurilor din umbră, în special din perioada războiului rece în faza lui paroxistică, dar şi piedicile de tot felul care se pun în faţa cercetării istoriografice, privind accesul la dosare, mai ales când este vorba de documente strict secrete.

Din materialul documentar publicat reţinem că principalul iniţiator şi autor al atentatului terorist asupra Legaţiei române de la Berna a fost Oliviu Beldeanu. Despre el, documentele româneşti atestă că s-a născut la 16 februarie 1924 în Dej şi era fiul lui Oliviu şi al Mariei, de profesie sculptor. La vârsta de 15 ani împreună cu alţi colegi de liceu au făcut parte din organizaţia „Frunză Verde" de orientare legionară. Organizaţia avea ca scop „să se dedea în grup, la iniţierea de acţiuni huliganice, îndreptate împotriva minorităţilor conlocuitoare".

După evenimentele din ianuarie 1941, cei care au făcut parte din această organizaţie au fost eliminaţi din şcoală. Oliviu Beldeanu şi-a continuat studiile la Liceul industrial „Polizu", din Bucureşti, iar după 23 august 1944 s-a înscris în Partidul Naţional Ţărănesc. Nu a fost nici primul, dar nici ultimul dintre foştii simpatizanţi ai ideologiei cămăşilor verzi care au optat pentru o astfel de orientare şi acţiune politică după invadarea teritoriului naţional de către trupele sovietice şi începutul procesului de bolşevizare a României.

După alegerile frauduloase din 1946, care au dat câştig forţelor procomuniste, Beldeanu s-a înrolat în mişcarea de rezistenţă anticomunistă, numărându-se printre membrii grupului de legătură care puneau în contact conducerea PNŢ din Capitală cu grupul de rezistenţă din Munţii Făgăraş.

După arestarea grupului, în 1948, Beldeanu a reuşit să-şi procure acte false şi a încercat să plece din ţară, dar a fost prins. Anchetat în condiţii deosebit de dure, care se pare că l-au marcat pentru tot restul vieţii, a trebuit să răspundă în faţa justiţiei comuniste care l-a condamnat la trei luni închisoare.

După executarea pedepsei şi-a mutat domiciliul în comuna Cheglovici, în apropiere de frontiera cu Iugoslavia.

Perseverent în ideea de a pleca din ţară, Oliviu Beldeanu a reuşit în noaptea de 1 ianuarie 1949 să treacă graniţa. Aşa după cum ne-am referit într-un subcapitol anterior, la acea vreme relaţiile româno-iugoslave erau extrem de încordate, iar pe frontul secret se acţiona fără menajamente, ceea ce a

făcut ca Oliviu Beldeanu, aflat în mâinile autorităţilor iugoslave, să accepte recrutarea de către serviciul de informaţii al ţării vecine.

În aprilie 1949, după un instructaj de specialitate efectuat de cadre SDB (securitatea iugoslavă), Oliviu Beldeanu a revenit clandestin în România, doar pentru două zile, cu misiuni de spionaj şi diversiune (difuzarea de material propagandistic contra regimului de la Bucureşti), misiune repetată în iulie, acelaşi an.

Nemulţumit probabil de patronii săi în ale conspiraţiei, Beldeanu a încercat să fugă din Iugoslavia, dar a fost prins şi condamnat. A rămas în arest până în septembrie 1951, când a fost recuperat şi trimis cu misiuni de spionaj în Italia. Acolo a luat legătura cu serviciile de informaţii americane. Se pare că legătura lui a fost un anume maior Ion Straja, din partea „Centrului de Contraspionaj" din Triest. Din vara anului 1953, Beldeanu s-a gândit şi la organizarea unor acţiuni de forţă. Şi-a pregătit o echipă cu ajutorul căreia urma să ia cu asalt un vas românesc ce trebuia să ancoreze în portul Triest. Dar acţiunea a eşuat, la fel ca şi o altă tentativă prin care s-a urmărit atacarea unui vas bulgăresc ancorat în acelaşi port.

Din ordinul superiorilor săi, după perfectarea modalităţilor de continuare a legăturii, Beldeanu s-a deplasat împreună cu grupul său, format din 5 membri, în R.F. Germania, stabilindu-se la 28 decembrie 1953 la München. Cei 5 s-ar fi descurcat cu mijloace proprii şi fără acte de identitate, trecând graniţa austriacă, apoi cea germană. Împreună cu Ion Chirilă, unul dintre membrii grupului, Beldeanu s-a angajat într-o unitate militară a trupelor franceze de ocupaţie, dislocată în localitatea Konstanz. Grupul condus de Beldeanu a planificat un atac terorist - dar care până la urmă nu s-a produs - îndreptat contra membrilor unei delegaţii sovietice care participau la o conferinţă internaţională la Geneva.

Din acest moment, Oliviu Beldeanu a început să pregătească acţiunea îndreptată contra Legaţiei române din Berna. A întreprins mai multe călătorii în Elveţia pentru a studia topografia locului şi pentru a-şi procura armament (două pistoale-mitralieră, 4 pistoale, un pistol cu amortizor, o trusă de spargere, lanterne, măşti, grenade). Cei 5 membri ai grupului (Oliviu Beldeanu, Ion Iahoda, Alexandru Botel, Dumitru Achim şi Teodor Ciochină) s-au întâlnit de mai multe ori pentru a exersa mânuirea armamentului şi a pune la punct detaliile operaţiunii. Pregătirile au fost continuate la Konstanz, unde li s-au alăturat alţi doi complici (Ion Chirilă şi Stan Codrescu). (Vezi Mihai Pelin, *op. cit.*15 şi urm.)

Operaţiunea propriu-zisă s-a desfăşurat în felul următor.

În dimineaţa zilei de 14 februarie 1955, grupul condus de Oliviu Beldeanu s-a deplasat cu o maşină în pădurea de la marginea localităţii Konstanz, iar seara au plecat spre Berna.

În jurul orei 24 au pătruns în curtea Legaţiei române, îndreptându-se spre locuinţa şoferului Aurel Şeţu. Acolo au găsit-o doar pe soţia acestuia, Rozalia. Personalul Legaţiei era plecat, onorând o invitaţie de protocol la o altă ambasadă, ceea ce înseamnă că operaţiunea a fost bine planificată. Când şoferul Aurel Şeţu a sosit cu maşina, Oliviu Beldeanu i-a ordonat lui Stan Codrescu să-l împuşte. Rănit mortal, şoferul a fost părăsit în curte timp de 6 ore, abia după aceea fiind permisă de către atacatori ridicarea şi transportarea lui la spital unde a murit.

În continuare, membrii echipei au pătruns în clădirea principală a Legaţiei, trăgând focuri de armă. Au fost devastate birourile şi s-au spart casele de fier. Între timp, poliţia elveţiană a înconjurat Legaţia, dar nu a intervenit în forţă. O serie de documente găsite au fost puse de atacatori la dispoziţia poliţiei elveţiene. Ulterior ele au fost redate ambasadorului român, Emerich Stöffel, desigur, după ce fuseseră fotografiate.

Grupul de atacatori a cerut guvernului român eliberarea din închisoare a următoarelor persoane: generalul Aurel Aldea, fost ministru de Interne în guvernul instalat la 24 august 1944, episcopul unit Ion Suciu, Ilie Lazăr, fruntaş al Partidului Naţional Ţărănesc, Constantin Brătianu, din conducerea Partidului Liberal şi dr. I.A. Mureşanu, fost director al ziarului naţional-ţărănesc „Ardealul". După 42 de ore de la începerea atacului, Beldeanu şi doi dintre complicii săi s-au predat poliţiei elveţiene.

„Dosarul Berna" conţine multe aspecte obscure. Unele dintre ele au fost sesizate de analiştii Grupei de cercetări sud-est din München, încă din martie şi iunie 1955, când şi-au întocmit rapoartele

pentru informarea Ministerului Federal de Externe vest-german. Cu îndreptăţire aceştia apreciau că cererea lui Beldeanu de a elibera persoane care la acea dată erau trecute în nefiinţă (generalul Aurel Aldea şi episcopul Ion Suciu) a fost în realitate o „manevră tactică" pentru a justifica prelungirea ocupaţiei Legaţiei. O astfel de prelungire ar fi fost necesară pentru a găsi ceea ce căutau, şi anume documente ce ar fi conţinut numele „cârtiţelor" comuniste infiltrate în Occident şi care furnizaseră informaţii ce au condus la capturarea atât de rapidă a echipelor de paraşutişti lansate pe teritoriul României în anii anteriori.

„Apare ca sigur - opinau analiştii vest-germani - că Bucureştiul a fost informat din Vest şi că în cadrul acestei acţiuni [de capturare a echipelor de paraşutişti - *n.n.*] - a fost implicată Legaţia României din Berna", în actele căreia s-ar fi aflat numele surselor. (Dumitru Tănăsescu, loc. cit.)

Analiştii vest-germani au mai atras atenţia asupra unui lucru esenţial: „Este în afara oricărei îndoieli că înţelegerea cu serviciile de informaţii din Vest şi cu autorităţile elveţiene a făcut ca procesul să lase pe planul doi implicaţiile informative. Nici instanţa, nici acuzaţii, nici martorii nu s-au referit la asemenea aspecte. S-a observat că şi Bucureştiul a avut aceeaşi dorinţă". (*Ibidem.*)

Deci adevăratul motiv al atacului - capturarea unor documente care să deconspire agentura comunistă infiltrată în mediile de decizie occidentale - a fost lăsat deoparte, la dorinţa tuturor părţilor implicate, ceea ce explică şi clemenţa de care a dat dovadă justiţia elveţiană.

Isteria propagandistică ce a urmat atât de o parte cât şi de cealaltă a Cortinei de Fier, evident cu serioase atacuri politice, s-a făcut pentru a ascunde opiniei publice acţiunile de spionaj şi contraspionaj. Relevant este şi următorul comentariu făcut de Silviu Brucan, unul dintre cei mai versaţi oameni politici în tainele diplomaţiei secrete din vechiul regim: „În 1955 războiul rece ajunsese la paroxism, regimul comunist de la Bucureşti era privit în Occident cu ostilitate, în timp ce opozanţii săi emigranţi acolo se bucurau de simpatia opiniei publice şi chiar a autorităţilor de stat. Nu este exclus ca servicii occidentale de contraspionaj să fi fost interesate să pună mâna pe documentele secrete de la Legaţie pentru a descoperi modul cum operează agenţii români sub camuflaj diplomatic". („Adevărul", sâmbătă, 29 august, 1998, p. 8.)

Oricum, evenimentul avea să joace un rol important în evoluţia ulterioară a serviciilor de securitate româneşti. S-a produs o schimbare de personal în ierarhia de vârf a DIE (Serviciul de Spionaj al Securităţii), o restructurare a Securităţii interne, precum şi o reorientare în ceea ce priveşte acţiunile contra emigraţiei româneşti, respectiv întocmirea unor liste cu persoanele din emigraţie care trebuiau reţinute şi arestate în paralel cu planificarea unor acţiuni de răpire şi aducere în ţară pentru a fi judecaţi şi pedepsiţi cei care desfăşurau activitate contra intereselor regimului comunist.

După modelul bulgar, s-a sugerat din partea lui Gheorghiu-Dej şi o stratagemă - în realitate o „şmecherie", prea ieftină pentru a convinge pe cineva, fapt pentru care s-a şi dovedit în cele din urmă falimentară - şi anume de a se elabora un decret prin care celor ce „nu aveau crime la activul lor", să li se dea posibilitatea de a reveni în ţară, „asigurându-i că acasă îşi vor putea relua „activitatea constructivă".

După cum rezulta din stenograma Şedinţei Biroului Politic al CC al PMR din 23 martie 1955 în care s-a analizat atacul asupra Legaţiei române de la Berna, Gheorghiu-Dej, posedat probabil de o cumplită naivitate, şi-a expus concepţia privind „aducerea în ţară a unor emigranţi de marcă." „Unii dintre foştii politicieni naţionali-ţărănişti - spunea Dej - sau alţii din aceia care sunt liberi ar putea să se adreseze unora din străinătate să vină acasă, că nu li se face nimic. Nu îi punem pe jăratec.

Dacă vin câţiva şi fac declaraţii, este bine. Presa reacţionară o să ţipe, la fel şi la radio o să spună că de ce nu dăm drumul la cei din puşcării, dar noi să redactăm decretul aşa, ca să zică şi ei că suntem ai dracului. Nu poţi să dai drumul la un criminal. Şi se poate organiza treaba astfel ca să se audă glasul unuia sau altuia care să facă apel la unii şi să-i cheme înapoi". (Mihai Pelin, loc. cit.)

Dacă în Bulgaria şiretlicul a reuşit parţial în sensul că un mic număr de emigranţi s-au întors în ţara lor de origine, în România, unde regimul comunist dovedise o duritate excesivă în reprimarea „duşmanului de clasă", nu s-a repatriat de bună voie nici un emigrant.

Implicarea serviciilor secrete în evenimentele anului 1956

Anul 1956 a debutat cu un adevărat şoc. La cel de-al XX-lea congres al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, desfăşurat între 14 şi 25 februarie la Moscova, Hruşciov a denunţat în termeni violenţi crimele şi greşelile lui Stalin.

Discursul liderului de la Kremlin a fost important, în primul rând, pentru că a marcat ridicarea lui Hruşciov - care provenea din conducerea colectivă ce-i urmase lui Stalin -, iar în al doilea rând, a însemnat un punct de cotitură pentru Uniunea Sovietică, întrucât se hotărâse să se scuture de stalinism. Hruşciov a criticat stalinismul pentru administrarea economică ineficientă, exterminarea clasei de intelectuali, pierderea sprijinului popular nu numai în URSS şi în statele din Europa Răsăriteană, ci şi în partidele comuniste din întreaga lume. Rostit într-o sesiune închisă a Congresului, discursul lui Hruşciov nu a fost pus în circulaţie, iar copiile textului care existau au fost bine păzite prin măsurile speciale luate de KGB.

Opinia publică nu a ajuns să cunoască imediat reacţia la acest discurs în cadrul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi nici în partidele din ţările Blocului Estic. Serviciile de informaţii ale SUA au reuşit însă să intre în posesia textului complet şi să-l dea publicităţii. (Interesant este şi cum a ajuns acest document în posesia CIA. Viktor Greievski, un tânăr ziarist polonez de origine evreiască, a sustras o copie a discursului secret al lui Hruşciov aflat pe biroul de lucru al prietenei sale, Lucia Branovski, care ocupa o înaltă funcţie în administraţia partidului comunist polonez. Cele 58 de pagini ale documentului au fost fotocopiate la Ambasada Israelului de la Varşovia şi astfel celebrul Raport secret a ajuns la Mossad, care la rândul lui l-a vândut CIA pe un milion de dolari. După câteva săptămâni, Victor Greievski a emigrat în Israel, unde a relatat acest episod abia după patruzeci de ani de tăcere (vezi „Dosare ultrasecrete", sâmbătă, 11 septembrie, 1999, p.1.).)

La 4 iunie cotidianul „The New-York Times" l-a tipărit integral, iar posturile de radio Libertatea şi Europa Liberă au transmis emisiuni speciale şi în mod repetat, pentru a face publice conţinutul discursului atât în URSS cât şi în Europa de Est. (Vezi pe larg Louis Ulrich, *Raportul secret al lui Hruşciov*, în „Dosarele istoriei", nr. 1, p. 9-15; *Raportul secret prezentat de N. S. Hruşciov la Congresul XX al PCUS din februarie 1956* (Arhiva Departamentului de Stat SUA, 4 iunie 1956), în „Adevărul", din 25 iulie şi 1 august 1998, p.11.)

Hotărârea americanilor de a publica discursul secret al lui Hruşciov a urmărit echilibrarea balanţei în competiţia Est-Vest, întrucât la 21 aprilie 1956, serviciile secrete sovietice descoperiseră efectul „Operaţiunii Gold", adică tunelul subteran construit de americani pe sub linia de demarcaţie a Berlinului, în scopul interceptării comunicaţiilor secrete între URSS şi ţările din Blocul Estic. Din interese propagandistice, comandamentul militar sovietic din Berlinul de Est a invitat presa să viziteze tunelul şi facilităţile lui tehnice, apoi a organizat o conferinţă publică pe această temă. Dezamăgiţi de descoperirea tunelului şi sfârşitul brusc al „Operaţiunii Gold", după ani de muncă foarte grea, (construirea tunelului începuse în 1953), mulţi agenţi ai serviciilor secrete americane erau deprimaţi. Allen Dulles, directorul CIA, a avut nevoie pentru a recupera moralul Agenţiei, de o ştire pozitivă, adică de un succes al acţiunilor de spionaj. Ocazia a fost oferită, aşadar, de interceptarea discursului secret al liderului de la Kremlin. (Vezi pe larg Mihai Retegan, *1956. Serviciile secrete americane şi revoluţia ungară*, în „Magazin istoric", s.n., 1996, iulie, p. 23-26; august, p. 69-71; septembrie, p.24-27; *Revoluţia maghiară consemnată de CIA*, în „Dosarele ultrasecrete", nr. 73-74, 11-18 septembrie, 1999.)

Publicarea discursului pe un asemenea fond tensionat a provocat o puternică reacţie deopotrivă în Europa de Vest şi de Est. Pe 28 iunie, muncitorii polonezi din Poznan au declanşat o puternică grevă militantă. În urma intervenţiei organelor de represiune poloneze, 44 de muncitori au fost omorâţi înainte ca greva să fie oprită. Până în octombrie s-a manifestat o puternică criză generală în Blocul Estic, provocată nu de publicarea discursului ci de ideile formulate în el.

Hruşciov vorbise despre greşelile lui Stalin şi indicase un liberalism politic şi economic în locul totalitarismului stalinist. Discursul lui Hruşciov a avut însă un efect diferit asupra Chinei comuniste, în sensul că l-a determinat pe Mao Tze-Dong să se despartă în mod semnificativ de Hruşciov, întrucât el prefera controlul exercitat de comunismul stalinist ca bază ideologică. La fel ca şi Stalin, Mao credea că regimurile comuniste nu trebuie să tolereze divergenţele sau opoziţiile şi că indivizii care stau în drum trebuie striviţi.

La începutul lunii octombrie, când propaganda în jurul discursului rostit de Hruşciov la Congresul al XX-lea al PCUS şi asupra descoperirii tunelului construit de americani pe sub linia de demarcaţie a Berlinului aproape că se stinsese din lipsă de inedit, atenţia opiniei publice a fost îndreptată spre Ungaria, Polonia, România şi Canalul de Suez, acolo unde evenimentele s-au desfăşurat rapid şi fără să fie anticipate.

Aceste zone fierbinţi au creat o stare extrem de tensionată în relaţiile internaţionale, profilând riscul declanşării unui al treilea război mondial. Evenimentele au debutat mai întâi la Budapesta. La 6 octombrie, a avut loc o procesiune solemnă pentru reînhumarea osemintelor lui Laszlo Rayk, cea mai de seamă personalitate a comuniştilor maghiari, căzută victimă regimului instaurat de Mathias Rakosi, un lider comunist cu sinistre apucături staliniste.

Mulţimea de peste o sută de mii de oameni participanţi la reînhumare nutrea speranţa că evenimentul ar putea constitui un prolog al dispariţiei stalinismului din Ungaria. Au apărut astfel - ca urmare a noului suflu politic venit de la Kremlin -, primele fisuri în sistemul politic instituţional din Blocul Estic, considerat până atunci indestructibil şi de monolit. „Eroziunea" abia începută şi-a continuat acţiunea şi în zilele următoare. (Vezi pe larg John Ranelaght, *Agenţia*. *Ascensiunea şi declinul CIA*, Bucureşti, Editura All, 1998, p.354 şi urm.)

Două săptămâni mai târziu au sosit la Budapesta primele ştiri despre schimbările făcute în conducerea Partidului Comunist Polonez. În confruntarea cu vechea conducere stalinistă de la Varşovia, a învins Wladyslaw Gomulka, cel care reprezenta în partidul său o linie reformatoare, asemănătoare cu cea a lui Imre Nagy de la Budapesta. Hruşciov şi-a făcut apariţia inopinat la Varşovia, iar forţele sovietice au fost puse în alertă. Interesele de securitate ale URSS nu permiteau schimbări bruşte şi radicale în ţările Tratatului de la Varşovia. Atitudinea unitară a conducerii poloneze faţă de Hruşciov şi poziţia fermă a lui Gomulka alături de sistemul de alianţă al Tratatului de la Varşovia au înlăturat pericolul unei intervenţii în forţă a Armatei Roşii în Polonia.

Pentru a-şi realiza propriile revendicări, dar şi în semn de solidaritate cu poporul polonez deschis spre reforme, însă timorat în urma vizitei lui Hruşciov, studenţimea maghiară a chemat la o demonstraţie paşnică pentru ziua de 23 octombrie. În acea zi a ieşit pe străzile Budapestei, alături de studenţi, aproape întreaga populaţie a oraşului. Peste două sute de mii de oameni au aşteptat în faţa Parlamentui lui cuvântarea lui Imre Nagy. Câteva grupuri mai active au dărâmat statuia lui Stalin, iar o coloană masivă ajunsă în faţa clădirii care adăpostea postul naţional de radio a solicitat transmiterea în direct a revendicărilor. Situaţia fiind extrem de încordată, unităţile Serviciilor Securităţii Statului (ŔVH) - fără să primească ordin - au deschis focul asupra demonstranţilor care au forţat pătrunderea în clădirea radioului. Imre Nagy, liderul opoziţiei reformatoare din Partidul Comunist Ungar, sperând că va reuşi să aplaneze confruntarea, a acceptat, la 24 octombrie, funcţia de prim-ministru. (Vezi pe larg *Revoluţia maghiară din 1956*, editată de Ambasada Republicii Ungare la Bucureşti, 1996.)

Evenimentele s-au precipitat, luând o turnură insurecţională violentă. Grupuri compacte de tineri şi adolescenţi - muncitori, elevi ai şcolilor profesionale şi ai liceelor, proveniţi din cartierele cele mai sărace, din zonele industriale ale Budapestei şi din căminele muncitoreşti şi internate - s-au înarmat şi au arborat *steagurile tricolore cu stema comunistă decupată*. (*Complotul contrarevoluţionar al lui Imre Nagy şi al complicilor săi*, traducere după originalul în limba maghiară editat de Biroul de Informaţii al Consiliului de Miniştri al R.P.U., Budapesta, 1958, Bucureşti, 1959, vezi foto.)

Între 24 şi 28 octombrie nu au evitat să opună rezistenţă forţelor militare sovietice de ocupaţie care au intervenit să facă ordine. O parte a unităţilor militare ungare au fraternizat cu insurgenţii. Exceptând câteva unităţi ale ŔVH, statul stalinist maghiar s-a prăbuşit. În câteva zile, prin organizări spontane, s-a creat sistemul instituţional propriu al revoluţiei. În urma demonstraţiilor care s-au desfăşurat în oraşele de provincie au luat fiinţă comitetele revoluţionare, iar în fabrici au fost alese comitete muncitoreşti. La 25 octombrie, în faţa Parlamentului s-a deschis focul de către unităţi ŔVH asupra demonstranţilor neînarmaţi, producându-se un adevărat masacru.

În mai multe oraşe din provincie, rafalele de arme au răpus viaţa a sute de oameni. După trei zile, Imre Nagy a ordonat încetarea focului, iar în următoarele zile conducerea de partid a acceptat

majoritatea revendicărilor cerute de revoluţionari. Imre Nagy a declarat pluripartidismul şi a recunoscut organizaţiile locale, precum şi comitetele muncitoreşti din fabrici şi uzine.

Cardinalul Jozsef Mindszenty a fost eliberat din închisoare. Mulţi dintre intelectuali şi revoluţionari s-au grupat în jurul lui în intenţia de a forma un guvern de orientare creştină.

Primul ministru, Imre Nagy a fost pus în faţa unei decizii istorice. Pentru a rezolva situaţia, care risca să arunce Ungaria în haos şi anarhie, a decis acceptarea revendicărilor populare. Deciziile istorice din 1 noiembrie, privind ieşirea Ungariei din Tratatul de la Varşovia şi declararea neutralităţii, au fost răspunsuri pragmatice la măsurile intervenţioniste ale sovieticilor. Nagy s-a opus astfel intereselor şi dogmelor partidului comunist şi dogmelor comuniste internaţionale aflate sub tutela sovieticilor, identificându-se astfel cu revendicările naţiunii.

Între timp s-a produs o ruptură în statul major al revoluţiei; în seara de 1 noiembrie, János Kádár a mers la Ambasada sovietică, iar de acolo a plecat la Moscova, unde la 2 noiembrie, după lungi discuţii a acceptat formarea unui nou guvern. La 4 noiembrie, guvernul Kádár - format împotriva revoluţiei şi cu sprijinul tancurilor sovietice - a preluat puterea în Ungaria. În zorii aceleiaşi zile, armata sovietică a declanşat un amplu atac împotriva Budapestei, iar în următoarele zile a zdruncinat rezistenţa insurgenţilor care se apărau cu un eroism ieşit din comun. Imre Nagy, printr-un scurt comunicat radio, a făcut public atacul sovietic, apoi s-a refugiat la Ambasada Iugoslaviei din Budapesta. Grevele politice, luptele răzleţe de ariergardă au continuat până la începutul anului 1957.

În contextul evenimentelor revoluţionare anticomuniste declanşate în octombrie 1956, în capitala Ungariei, şi sub influenţa acestora, în România - cu precădere în centrele universitare din Timişoara (Vezi mai recent şi Cristina Păiuşan, *Timişoara 1956. O încercare de revoltă anticomunistă,* în "Arhivele Totalitarismului", anul VIII, nr. 26-28, 1-2/2000, p.87-104.), Bucureşti, Iaşi, Cluj şi Braşov s-au constituit mai multe grupuri de iniţiativă care au desfăşurat în lunile următoare o serie de acţiuni de solidaritate sau cu caracter protestatar şi revendicativ.

Spre deosebire de evoluţia imediată a situaţiei din Ungaria, mişcările studenţeşti din România, deşi au manifestat de la început o orientare programatică net anticomunistă, nu au fost susţinute masiv de alte categorii socioprofesionale, în special muncitori şi ţărani, fapt ce a facilitat represiunea lor cu relativă uşurinţă de către organele de securitate. Cei arestaţi au fost supuşi unor anchete dure şi prelungite de către ofiţerii din Direcţia de anchete penale a Securităţii, iar Tribunalele Militare au pronunţat sentinţe de la trei luni închisoare corecţională până la 20 de ani temniţă grea.

Chiar şi acei studenţi care s-au pronunţat de la început şi s-au menţinut pe poziţii mai rezervate faţă de acţiunile protestatare au fost supuşi, ulterior, unor puternice acţiuni de intimidare din partea organelor de securitate.

Încadrate în vecinătatea evenimentelor ce s-au derulat pe plan intern, mişcările studenţeşti din România s-au produs cu aproape un an şi jumătate înaintea retragerii trupelor sovietice de ocupaţie din România - retragere solicitată atât de studenţii timişoreni cât şi de cei bucureşteni -, precum şi într-o perioadă în care grupurile de partizani din munţi, complet izolate şi învăluite de trupele de securitate, făceau ultimele sforţări de rezistenţă înainte de a fi lichidate.

Din punct de vedere programatic mişcările studenţeşti din România au formulat revendicări cu caracter social, economic şi politic care în esenţa lor vizau răsturnarea regimului comunist şi instaurarea unui regim democratic. Privită din această perspectivă, dar având în vedere şi particularităţile de conjunctură în care au izbucnit şi evoluat, acţiunile studenţeşti pot fi integrate în ansamblul mişcărilor naţionale de rezistenţă anticomunistă.

Deşi nu se poate stabili, în stadiul actual al cercetării, numărul participanţilor la mişcările studenţeşti, o evaluare aproximativă sugerează cifra de ordinul a câtorva mii, dar se poate afirma cu certitudine că aria de cuprindere a înglobat cele mai mari centre universitare.

În ceea ce priveşte proporţiile represiunii documentele de anchete penale atestă că au fost în total 88 de persoane arestate, anchetate şi deferite justiţiei, dintre care 80 de studenţi, două cadre didactice universitare, un profesor de şcoală generală, doi elevi de liceu şi trei muncitori.

În perioada noiembrie 1956 - octombrie 1958, au fost pronunţate 10 sentinţe, în totalitate de organele judecătoreşti militare. Din cele 88 de persoane judecate, 81 au fost condamnate, 7 au fost achitate de orice penalitate, iar într-un singur caz instanţa s-a pronunţat pentru suspendarea pedepsei. În perioada 1962 - 1964 au fost emise 4 decrete de graţiere (nr. 772/1962, nr. 5/1963, nr. 310/1964 şi nr.411/1964) de care au beneficiat 18 persoane condamnate la pedepse între 6 şi 20 de ani de închisoare.

După expirarea pedepselor privative de libertate, în 18 cazuri persoanele respective au fost deportate în alte localităţi unde li s-a fixat domiciliu obligatoriu, care totalizează circa 32 de ani. În timpul executării pedepselor privative de libertate nu s-au înregistrat decese, iar în ceea ce priveşte condiţiile de detenţie şi condiţiile de trai din perioada restricţiilor domiciliare, acestea au fost identice cu ale celorlalţi condamnaţi politici.

În majoritate, condamnaţii au fost mai întâi încarceraţi la Penitenciarul Gherla, după care au fost transferaţi în coloniile de muncă din Balta Brăilei, de la Stoeneşti, Salcia, Strâmba, Periprava, Grindu, din Delta Dunării şi de pe Braţul Chilia.

După punerea în libertate şi ridicarea restricţiilor domiciliare li s-a permis studenţilor condamnaţi să-şi continue studiile universitare atât la cursurile de zi, cât şi la cele fără frecvenţă. Cifrele centralizate indicau faptul că din cei 74 de studenţi condamnaţi, 65 au reuşit să-şi continue studiile sau să urmeze cursurile altor facultăţi, dar cu susţinerea examenului de admitere. Doar 9 foşti studenţi condamnaţi nu au reuşit ori n-au fost interesaţi în finalizarea studiilor universitare. (Cristian Troncotă, *Proporţiile represiunii comuniste (1956-1964)*, în „Dosarele istoriei", nr. 1, august, 1996, p.51-55.)

Ponderea celor arestaţi, judecaţi, condamnaţi la pedepse privative de libertate şi/sau deportaţi cu restricţii domiciliare, achitaţi de orice penalitate, graţiaţi, reabilitaţi, precum şi recunoaşterea dreptului de a relua studiile universitare după punerea în libertate demonstrează că prin măsurile cu caracter represiv s-a urmărit mai degrabă intimidarea celor dispuşi la acţiuni protestatare din rândul studenţimii şi mai puţin lichidarea fizică a opozanţilor faţă de regimul comunist. Prin aceste practici, regimul a urmărit să-şi consolideze puterea prin cultivarea fricii, tactică de altfel caracteristică pentru organele de securitate şi pentru perioada care a urmat, până în 1989, când internările în colonii de muncă şi fixarea domiciliului obligatoriu vor fi înlocuite cu aşa-zisele măsuri preventive (avertizarea, atenţionarea, punerea în dezbatere publică).

Pe parcursul anchetelor informative, dar şi a deportărilor, precum şi în perioada imediat următoare punerii în libertate, Securitatea a căutat să documenteze legăturile studenţilor protestatari cu „emisari provocatori imperialişti". Nereuşindu-se aşa ceva, probabil că nici n-a existat vreo imixtiune, se explică tonul şi critica virulentă asupra organelor de contraspionaj.

Atitudinea regimului dejist în timpul şi după revoluţia din Ungaria a dovedit încă o dată că a fost unul dintre cele mai represive regimuri comuniste din răsăritul Europei, iar România unul dintre cele mai fidele state satelit ale Uniunii Sovietice. Fidelitatea lui Dej faţă de modelul stalinist s-a manifestat şi în acţiunile în care au fost implicate organele de securitate.

Probabil că nu numai dorinţa de imitare a modelului stalinist de represiune, ci şi convergenţa de interese cu liderii de la Kremlin a fost cea care a determinat poziţia adoptată de Gheorghiu-Dej şi echipa sa guvernamentală. Ei au avut două motive majore de îngrijorare: o revoluţie plină de succes la Budapesta, îndreptată împotriva regimului comunist s-ar fi putut răspândi şi în rândul celor aproape două milioane de etnici maghiari din România, declanşându-se astfel o revoltă anticomunistă generalizată şi în România.

În al doilea rând o Ungarie necomunistă ar fi putut emite pretenţii asupra unei părţi din Transilvania. Grupuri, mişcări şi iniţiative în acest sens se manifestau în România, dar şi în afara graniţelor, aşa cum vom arăta la locul potrivit.

Hruşciov şi Georgi Malencov au făcut o vizită în secret la Bucureşti, la 1 noiembrie 1956, pentru a discuta cu liderii români, bulgari şi cehoslovaci criza din Ungaria. Potrivit unor documente occidentale, Hruşciov ar fi cerut ca trupele române să fie folosite pentru înăbuşirea revoltei de la Budapesta. S-a spus că Gheorghiu-Dej şi Emil Bodnăraş ar fi replicat cu următorul argument: „Datorită

numărului mare de maghiari din armata română, precum şi simpatiei generale pentru Ungaria, armata nu prezintă suficientă încredere pentru astfel de operaţiuni". Pe deasupra mai plana şi teama unui conflict ireparabil cu minoritatea maghiară din România. Explicaţiile lui Dej şi Bodnăraş sunt contrazise de Hruşciov, care în scrierile sale memorialistice susţine că ar fi primit ofertă de ajutor militar din partea conducătorilor români şi bulgari. Cert este că trio-ul românesc - Dej, Bodnăraş şi Ceauşescu - s-a pronunţat în favoarea unei intervenţii militare ferme împotriva guvernului prezidat la Budapesta de Imre Nagy. Trupele sovietice care staţionau în România s-au aflat printre primele care au traversat graniţa cu Ungaria, la 26 octombrie, pentru a consolida prezenţa Armatei Roşii şi a înăbuşi revoluţia anticomunistă de la Budapesta. (Vezi pe larg: Mihai Retegan, *Actul decizional în timpul revoluţiei ungare*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997, p. 44-47; idem, *Comunismul românesc - Frica tradiţională de Rusia*, în „Magazin istoric", s.n., septembrie, 1995, p. 14-15; idem, *Conducerea PMR şi evenimentele din Polonia şi Ungaria 1956*, în „Arhivele Totalitarismului", an III, nr. 1/1995, p. 137-162; idem, *1956 - Explozie în lumea comunistă*, în „Dosarele istoriei", an 1, 1996, p. 28-30; idem, *Grupul Imre Nagy la Snagov*, în „Magazin istoric", s.n., 1996, octombrie, p. 7-11; noiembrie, p. 19-22.)

Dacă dintr-un motiv sau altul nu s-a acceptat participarea armatei române, s-a hotărât intervenţia prin organele de securitate româneşti. O persoană cheie din PMR, care a sprijinit măsura de intervenţie sovietică în Ungaria a fost Emil Bodnăraş. În timpul revoluţiei din Ungaria el a fost numit în funcţia de ministru al Transporturilor şi Comunicaţiilor, calitate în care a supervizat lărgirea drumurilor de importanţă strategică pentru trupele sovietice aflate în tranzit prin România. Tot el a contribuit favorabil şi la realizarea angajamentelor ce au vizat detenţia lui Imre Nagy în România, căci la 22 noiembrie, o delegaţie a PMR, formată din Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Emil Bodnăraş şi Valter Roman, i-a făcut o vizită lui János Kádár, noul prim-secretar al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar (noul nume al partidului comunist).

În ziua următoare, probabil ca urmare a aranjamentelor stabilite de vizita comuniştilor români la Budapesta, Imre Nagy a fost răpit de către agenţi ai KGB şi adus cu avionul la Bucureşti, unde i s-a acordat ceea ce ministrul român de Externe, Grigore Preoteasa, a numit „azil politic". În realitate, el a fost deţinut într-o casă conspirativă a Securităţii, de la Snagov, unde a fost interogat de Boris Şumilin, principalul consilier KGB pentru activităţi contrarevoluţionare. Lui Imre Nagy nu i s-a permis să fie vizitat de oficialităţi ONU, aşa cum promisese Grigore Preoteasa, pentru a dovedi că nu era supus constrângerii.(Vezi pe larg Valeri L.Mustov,*Imre Nagy o viaţă tragică*, în „Magazin istoric", s.n., august, 1996, p.61-68.)

Alţi susţinători importanţi ai lui Imre Nagy i-au împărtăşit soarta în România, printre ei şi filozoful ungar Georgy Lukcacs.

Un alt scop al vizitei lui Bodnăraş la Budapesta, în aparenţă pentru a furniza alimente şi medicamente necesare de urgenţă în urma revoluţiei, a fost acela de a ajuta la reorganizarea Serviciului de Securitate al Statului Ungar (ÁVH), care fusese decimat în timpul evenimentelor. Câteva sute de agenţi ai Securităţii, de origine etnică maghiară din România, au fost trimişi la Budapesta. Şederea prelungită a lui Bodnăraş în capitala ungară indică faptul că a fost strâns implicat în această operaţiune, aşa cum şi Gheorghiu-Dej, pe timpul şederii, a dat o mână de ajutor la reorganizarea Partidului Muncitoresc Socialist Ungar. Un al doilea agent sovietic „în straie româneşti", care l-a asistat pe Bodnăraş, a fost Wilhelm Einhorn, un maghiar de origine evreiască din Transilvania, recrutat de NKVD şi numit, după cum am menţionat într-un alt capitol, director al secretariatului DGSP, în toamna anului 1948, iar la înfiinţarea DIE, 30 martie 1951, devenise unul din cei doi locţiitori ai şefului acestei structuri.

Potrivit relatărilor lui Ion Mihai Pacepa, Einhorn a fost trimis la Budapesta sub acoperire de consilier al Ambasadei române. Participarea organelor Securităţii româneşti la operaţiile informative din Ungaria, coordonate de sovietici, avuseseră loc şi înainte de octombrie 1956, când fuseseră implicaţi tot agenţi români de origine maghiară din Transilvania. Numeroşi agenţi ai Securităţii fuseseră trimişi ca vizitatori în Ungaria, via Occident cu paşapoarte false austriece, vest-germane, franceze şi italiene pentru a-i depista pe „contrarevoluţionarii" unguri, iar informaţiile culese erau trimise la Bucureşti. Se pare că această operaţiune ar fi fost coordonată de Nicolae Ceauşescu cu ajutorul unui consilier KGB.

S-a pus problema de ce occidentalii nu au intervenit pentru a sprijini, eventual a asigura succesul revoluţiei anticomuniste din Ungaria şi chiar a încuraja mişcările de emancipare de sub dominaţia Moscovei în restul Blocului Răsăritean, întrucât situaţia era favorabilă ca urmare a suflului reformator antisovietic. Din documentele secrete americane rezultă că serviciile de informaţii ale SUA pregătiseră din timp un plan de acţiune, aşa numita operaţiune „*Red Sox-Red Cap*", care viza o confruntare pe frontul secret cu sovieticii.

Explicaţia, care s-a dat de către istoricii americani ai frontului secret, este că atunci când planificarea operaţiunilor „Red Sox-Red Cap" erau deja finalizate, evenimentele s-au derulat mai rapid, depăşind viziunile strategice şi înainte să se poată lua o decizie în legătură cu poziţia SUA faţă de criza din Europa de Est. În SUA se desfăşura în acel moment campania pentru alegerile prezidenţiale, astfel că nu era o situaţie prielnică de intervenţie. Mai mult, o intervenţie a trupelor NATO în Ungaria a fost eliminată din capul locului şi pe motiv că Armata Roşie putea să reziste. URSS dispunea în Europa Centrală de mai multe trupe şi arme decât ar fi putut să înfrunte NATO. Dar cel mai important aspect este că în alianţa occidentală se produsese o ruptură ca urmare a evenimentelor din Suez. (John Ranelaght, loc. cit.)

Pe 29 octombrie 1956, Israelul a lansat un atac surpriză asupra Egiptului, şi în următoarele câteva zile, a ocupat rapid Peninsula Sinai. La 30 octombrie, Anglia şi Franţa au dat un ultimatum Egiptului şi Israelului să stea deoparte de Canalul de Suez. Neprimind un răspuns satisfăcător, bombardierele britanice şi franceze, fără acordul SUA, au atacat obiectivele militare egiptene, iar forţele lor au desantat la capătul mediteranean al Canalului, ocupând dispozitiv pe ambele maluri.

Hruşciov a sesizat corect ocazia de a profita de ruptura dintre aliaţii occidentali şi de implicarea lui Eisenhower în alegerile prezidenţiale, deci de imposibilitatea de a se lua de către SUA o decizie în sensul confruntării militare. El a jucat în continuare cartea diplomatică, propunând o rezolvare comună, sovieto-americană, a situaţiei de criză. URSS a prevenit Anglia şi Franţa că, dacă nu îşi retrag rapid forţele armate din Suez, Armata Roşie va intra în acţiune de partea Egiptului.

În acest context, SUA a fost nevoită să aprobe propunerea sovietică. Situându-se astfel de aceeaşi parte cu URSS la Naţiunile Unite, SUA a adoptat o rezoluţie care condamna acţiunea anglo-franceză. Pe 22 decembrie, forţele franceze şi britanice au cedat presiunii şi s-au retras, fiind înlocuite de o forţă ONU. S-a prevenit astfel, declanşarea unui al treilea război mondial.

Desigur, prestigiul SUA a crescut, în schimbul contractării unor mari datorii morale atât faţă de partenerii anglo-francezi din NATO - pe care îi pusese într-o situaţie umilitoare - cât şi faţă de unguri, polonezi şi români, prin faptul că nu le-a susţinut mişcările de emancipare de sub tutela sovietică.

Mesajul SUA a fost concludent pentru toată lumea. Franţa şi Anglia au înţeles că nu mai pot acţiona la eşalon global decât atunci când SUA vor permite acest lucru, iar pentru Europa Răsăriteană, aflată în sfera de influenţă sovietică, SUA s-a mărginit la a condamna formal intervenţia Armatei Roşii în Ungaria, ceea ce a dat de înţeles în mod limpede că nu vor sprijini cu forţă militară „eliberarea naţiunilor captive" şi că nu va sfida prin utilizarea violenţei monopolul politic al Moscovei în regiune.

Washingtonul nu recunoştea aşadar decât un singur egal, o unică altă superputere: Uniunea Sovietică. Această poziţie a SUA se încadra astfel în consecvenţa cu care îşi promova politica externă: acţiuni doar pe frontul secret în momente de oportunitate, pentru sprijinirea pe cât posibil a oricărei breşe în Blocul Estic, dar fără să provoace o confruntare militară decisivă cu URSS. O politică ce va rămâne astfel nealterată cel puţin până la prăbuşirea regimurilor comuniste din Europa Răsăriteană la sfârşitul lui '89.

Acţiuni informative, de supraveghere şi contracarare a naţionalismului şi revizionismului maghiar

Mişcări de rezistenţă faţă de regimul comunist din România s-au manifestat din plin şi în rândurile cetăţenilor români de naţionalitate maghiară şi secuiască. Unii s-au organizat în grupuri, au

întocmit memorii, au difuzat manifeste, alţii şi-au procurat armament, numai că printre obiectivele politice vizate era şi autonomia Transilvaniei sau alipirea acestui teritoriu la un viitor stat independent maghiar, ceea ce înseamnă că anticomunismul s-a amestecat cu revizionismul teritorial, dacă nu cumva anticomunismul a fost doar un pretext. Nu au lipsit nici manifestările naţionalist-şovine, fapt pentru care astfel de acţiuni trebuie tratate separat de ceea ce înţelegem îndeobşte prin mişcare naţională de rezistenţă anticomunistă din România. Datorită accentelor revizioniste şi naţionalist-şovine, mişcările anticomuniste ale etnicilor maghiari şi secui din România au rămas izolate de restul grupurilor de protestatari români, ceea ce a facilitat organelor de represiune ale Securităţii misiunea de lichidare sau neutralizare a lor.

Să mai consemnăm că minoritatea maghiară din România a beneficiat de o excelentă situaţie în anii care au urmat „eliberării" Transilvaniei de nord-est şi instaurării regimului comunist susţinut de sovietici. În 1952, sub presiunea URSS, a fost înfiinţată Regiunea Autonomă Maghiară - ce s-a menţinut până la reorganizarea administrativ-teritorială din 1968 -, care cuprindea zona cu populaţie secuiască din Transilvania. Croită după modelul regiunilor autonome sovietice, Regiunea Autonomă Maghiară din România a fost condusă pe baza unui „Regulament" adoptat de Sfatul Popular Regional, sub rezerva aprobării acestuia de către Marea Adunare Naţională a RPR.

Decizia de organizare a regiunii secuieşti şi a unor localităţi populate majoritar de maghiari, în acest mod, a oferit URSS posibilităţi sporite de a specula vechea dispută româno-maghiară cu privire la Transilvania, aşa cum o făcuse şi Hitler prin realizarea şi consecinţele arbitrajului de la Viena (din 30 august 1940) (Vezi şi *Regiunea Autonomă Maghiară, operă de inspiraţie leninist-stalinistă* (Notă cu privire la înfiinţarea unei regiuni autonome maghiare în Transilvania, întocmită de consilierii sovietici P. Arhipov şi P. Tumorov, la 7 septembrie 1951 şi adresată lui Gheorghiu-Dej), în „Cotidianul", marţi 13 octombrie 1998, p.16.)

Pe de altă parte activitatea culturală şi ideologică maghiară a înregistrat, la începuturile regimului comunist din România, o deosebită intensitate.

Statisticile oficiale indică şi un spor demografic. În 1956, minoritatea maghiară din România număra 1.587.675 de locuitori, iar 10 ani mai târziu a sporit la 1.619.592 de locuitori. De asemenea, Regiunea Autonomă Maghiară a beneficiat în afara unei reţele de şcoli primare şi secundare, de un institut medico-farmaceutic deschis la Târgu-Mureş, în anul 1952, şi de două teatre maghiare. Pentru maghiarii din afara Regiunii autonome, la Cluj, a funcţionat o universitate exclusiv maghiară, un institut pedagogic şi unul de teatru, pe lângă celelalte instituţii educaţionale din oraş, destinate să ofere instrucţie atât în limba română, cât şi în limba maghiară.

Referirea la aceste aspecte nu este deloc întâmplătoare. Există suficiente atestări documentare incontestabile ce demonstrează tocmai că astfel de instituţii întemeiate special pentru minoritarii maghiari şi într-un anumit context social-politic, economic şi cultural intern şi extern au favorizat iniţiativele şi acţiunile oculte cu caracter naţionalist, revizionist, separatist sau autonomist.

Când situaţia s-a schimbat, nu radical, dar suficient pentru a da loc la interpretări, percepţii ori reacţii discutabile, liderii de ocazie ai minoritarilor maghiari şi secui au speculat imediat situaţia, iar tirul nemulţumirilor a fost îndreptat, evident cu aceleaşi accente revizioniste, spre coordonatele sumbre ale evoluţiei comunitare. Fără îndoială că perspectiva oferită minoritarilor maghiari şi secui din România de aşa-zisul „comunism naţional" şi de rolul „centrului vital al naţiunii socialiste române" rezervat partidului comunist - două din elementele fundamentale introduse de circumstanţă în doctrina şi ideologia guvernanţilor de la Bucureşti, în comparaţie cu perioada anterioară - nu puteau genera decât reacţii de respingere sau chiar ostilitate deschisă, nu numai în exteriorul, ci şi în interiorul grupurilor de maghiari integrate ori subordonate sub o formă sau alta puterii.

Aşa se face că unele din excesele, adică privilegiile impuse de regimul de ocupaţie sovietică în beneficiul etnicilor maghiari, au fost îndepărtate după retragerea Armatei Roşii din România (1958). În 1959, Universitatea maghiară din Cluj a fost unificată cu cea românească, creându-se Universitatea „Babeş-Bolyai", care avea şi secţii maghiare la fiecare disciplină de studiu. În ciuda drepturilor recunoscute de regimul comunist din România, minorităţile maghiare şi secuieşti s-au dovedit totuşi

nemulţumite; lideri de opinie, mai ales din rândurile intelectualilor, preoţilor sau ale tineretului s-au reîntors la practicile şi tezele revizioniste.

Au menţinut legături cu organizaţiile maghiare din exterior, şi-au creat altele, fapt ce a determinat ca acţiunile oculte să intre în supravegherea serviciilor de contraspionaj şi contrainformaţii interne ale Securităţii.

Adevărul este că revizionismul maghiar a constituit eterna mare problemă pentru toate serviciile de informaţii româneşti, începând cu Serviciul Secret condus de Mihail Moruzov, continuând cu Serviciul Special de Informaţii al lui Eugen Cristescu, trecând prin Securitate şi ajungând la serviciile şi structurile departamentale specializate care formează comunitatea informativă a României de după 1990.

Ceea ce ar mai trebui precizat din capul locului este că spre deosebire de toate celelalte servicii secrete româneşti din alte perioade istorice, Securitatea nu a avut o structură specializată care să se ocupe de supravegherea şi contracararea ori dejucarea acţiunilor cu caracter revizionist, separatist şi autonomist maghiar. De regulă, astfel de acţiuni erau trecute la problema „naţionalişti" (unguri, bulgari, ucraineni, iugoslavi) şi supravegheate ca atare în ansamblul acţiunilor subversive contra regimului. Când se obţineau informaţii de primă sesizare despre aşa-zisa „*iredentă maghiară*" (Atât documentele întocmite de organele Siguranţei din perioada interbelică, dar şi cele ale SSI şi apoi ale Securităţii regimului comunist din România folosesc binomul „*iredentă maghiară*" pentru a desemna în fond mişcările revizioniste, separatiste sau autonomiste maghiare, ceea ce nu se justifică din punct de vedere strict istoric. Noţiunea de *iredentism* vine din limba italiană de la cuvântul *irredentismo,* provenit dintr-un participiu verbal, *irredento*, adică „neînapoiat". Enciclopedia italiană, la care fac trimitere şi dicţionarele franceze, explică *iredentismul* ca o amplă mişcare politică italiană, desprinsă din Risorgimento, adică renaşterea culturală pornită în cea de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, care avea să devină şi o renaştere politică finalizată triumfător prin construirea statului unificat italian. *Curentul iredentist* s-a intensificat în Italia la începutul secolului al XX-lea, grupând personalităţi de diverse orientări politice, atât de dreapta cât şi de stânga pentru că scopul era acelaşi: retrocedarea provinciilor Trento, Istria şi Dalmaţia, rămase încă sub stăpânire Austro-Ungară. Aceasta a şi determinat intrarea în război a Italiei de partea Antantei. Fasciştii italieni au promovat şi ei *iredentismul*, revendicând de la Franţa: Nisa, Savoia, Corsica şi Tunisia. Aşadar, *iredentismul,* ca termen, s-a desprins de sensul său iniţial, particular Italiei şi a ajuns să însemne orice mişcare revendicativă privind teritorii. El nu trebuie confundat cu *separatismul* sau cu *autonomismul,* greşeală în care au persistat serviciile de informaţii, de siguranţă şi securitate româneşti. Straniu este că greşeala persistă şi după 1990, în unele publicaţii.), în activitatea informativ-operativă a organelor de securitate se proceda la o cooperare, fie între unităţile centrale şi cele teritoriale prin ofiţeri special desemnaţi, fie la nivel regional între birouri şi servicii. Dacă prin documentarea activităţii „naţionaliştilor maghiari" se depistau legături cu exteriorul, respectiv cu diaspora maghiară din Occident sau cu cercurile obscure neguvernamentale de la Budapesta, intrau rapid în funcţiune şi ofiţeri DIE.

După cum am avut ocazia să menţionăm la locul potrivit, în Securitate şi-au desfăşurat activitatea şi o mulţime de ofiţeri, subofiţeri şi cadre civile de etnie maghiară şi secuiască. Unii dintre ei apar în echipele care şi-au adus contribuţia la rezolvarea cazurilor în problema „naţionaliştilor maghiari". Şi este firesc acest lucru. Fiind cunoscători ai limbii maghiare, dispuneau de un potenţial informativ uman recrutat, evident, din rândurile etnicilor maghiari şi secui, puteau participa la anchetele informative, traduceau cu uşurinţă materialele informative obţinute prin mijloace tehnice, întocmeau cu mai multă credibilitate sinteze-documentare despre drepturile şi trecutul istoric al minorităţilor maghiare şi secuieşti în Transilvania alături de majoritatea comunităţilor româneşti, lucrări marcate fără îndoială de spiritul şi coordonatele ideologice ale partidului comunist. Generalul (r) Neagu Cosma preciza la un moment dat, într-una din lucrările sale memorialistice, că originea ungurească şi secuiască a multor ofiţeri de securitate „nu a constituit un impediment în *corectitudinea în serviciu şi loialitatea lor faţă de România* (subl.- *n.*)". (Neagu Cosma, *Securitatea. Poliţia politică. Dosare. Informatori*, Editura Globus, Bucureşti, 1998, p. 153.)

Din punct de vedere istoric, o astfel de interpretare ar trebui nuanţată, ori explicitată, şi aceasta pentru că nu poate fi omis faptul că în România s-a aflat la putere, în acel timp, un regim totalitarist de esenţă comunistă, responsabil de toate abuzurile şi atrocităţile care s-au întâmplat în societatea românească. Prin urmare, este mai aproape de adevăr să se spună că ofiţerii de securitate ca şi activiştii partidului de naţionalitate maghiară au fost probabil corecţi, şi-au făcut datoria şi au dovedit loialitate

în primul şi în primul rând faţă de regimul comunist şi în spiritul ideologiei pe care au împărtăşit-o. Că mai târziu, în timpul şi după evenimentele din decembrie 1989, securiştii şi activiştii partidului de naţionalitate maghiară „au schimbat macazul", adică s-au lepădat rapid de ideologia comunistă, îngroşând rândurile propriilor conaţionali democraţi sau a acelora posedaţi de doctrina hungarismului - pentru care „idealul secular al naţiunii maghiare este realizarea Ungariei Mari" - este una şi aceeaşi problemă de adaptare, dacă nu cumva un argument în plus spre o corectă reconstituire istorică.

Cum s-a manifestat revizionismul maghiar în perioada 1948-1964, ne vom strădui în cele ce urmează să reconstituim printr-o scurtă prezentare cronologică a evenimentelor aşa cum sunt reflectate în documentele Securităţii. Până nu se vor declasifica şi alte surse arhivistice în legătură cu această temă, spre a fi accesibile istoriografiei pentru studii mai ample, cred că este bine să nu ne grăbim cu formularea altor concluzii. Şi aceasta pentru că loialitatea şi patriotismul în domeniul „intelligence-ului" în apărarea securităţii naţional-statale nu se pot reflecta decât luând drept criteriu de bază profesionalismul şi nu originea etnică a celor implicaţi.

Printre organizaţiile constituite de etnicii maghiari din România după 1948, depistate şi neutralizate de organele aparatului de securitate, aşa cum rezultă din documentele operative, se numără: *Hungarista, Brigada fulger, Asociaţia anticomunistă de tineret* ş.a. Documentele de urmărire şi cercetare informativă întocmite de Securitate fac referire la faptul că astfel de organizaţii militau pentru: menţinerea trează a sentimentelor naţionalist-revizioniste în rândurile etnicilor maghiari; subminarea autorităţii regimului comunist din interior şi exterior, prin acte de sabotaj, alarmism şi propagandă; izolarea populaţiei de naţionalitate maghiară de poporul român şi canalizarea sentimentelor acestei minorităţi spre Ungaria; susţinerea faţă de autorităţile statului român a unor revendicări maximale care să nu poată fi satisfăcute, pentru ca apoi să faciliteze propaganda revizionistă susţinută de diaspora maghiară din Occident în scopul compromiterii regimului comunist din România; promovarea ideii de autonomie a Transilvaniei în vederea realipirii ei ulterioare la Ungaria prin intermediul unui curent revizionist activ şi concertat; crearea unei situaţii de incertitudine în zonele locuite de grupuri compacte de etnici maghiari şi secui, spre a impresiona forurile internaţionale şi de a încerca să le influenţeze în acest fel să ia decizii contra intereselor româneşti. (Arh. SRI, fond "d", dosar nr. 4207, f. 20-41.)

Un caz căruia organele de securitate i-au acordat o atenţie sporită l-a constituit acţiunea preotului reformat Sass Koloman, fost membru al organizaţiei Garda Zdrenţăroşilor (*Rangyos Garda*). Acesta împreună cu Istvan Halleş, fost ofiţer activ în serviciul de spionaj al armatei maghiare în timpul celui de-al doilea război mondial, au constituit în urma instrucţiunilor primite de la un centru special din Debrecen (în Ungaria), organizaţia intitulată „Mişcarea de Rezistenţă".

În foarte scurt timp, cei doi reuşiseră să racoleze în total 31 de persoane de naţionalitate maghiară din localităţile Secuieni, Valea lui Mihai şi Cheşereu (actualul judeţ Bihor), despre care Securitatea deţinea informaţii că cei mai mulţi fuseseră membrii în partidul „Crucile cu săgeţi". Conform instrucţiunilor primite şi faţă de care membrii organizaţiei îşi dăduseră consimţământul la recrutare, se preconiza: editarea unui ziar intitulat „Viitorul maghiar"; procurarea de armament şi formarea unui grup care să fie pregătit de a intra în acţiune la un moment conjunctural favorabil alipirii Transilvaniei la Ungaria.

În 1958 grupul condus de preotul Sass Koloman a fost arestat de organele Securităţii; ulterior iniţiatorii au fost condamnaţi la moarte şi executaţi prin sentinţa Tribunalului Militar Cluj. Capetele de acuzare au fost: „Uneltire împotriva ţării, spionaj în favoarea Ungariei, deţinerea ilegală de armament şi participare la acţiunile unor organizaţii iredentiste (*sic!*) ilegale".

Un alt grup de aceeaşi factură fusese organizat din iniţiativa lui Laszlo Sipos, fost şi el ofiţer de informaţii al armatei maghiare în perioada 1940-1944. Recrutările pentru acest grup se făceau numai pe baza unui angajament scris.

Format din 9 tineri de naţionalitate maghiară, grupul urma să se afilieze la Asociaţia Internaţională a Tineretului Liber, care era condusă de Varga Bela, preşedintele guvernului provizoriu maghiar din Germania Occidentală. La fel ca şi grupurile de rezistenţă româneşti, grupul maghiar

condus de László Sipoş miza pe o confruntare militară Est-Vest şi pe o victorie a puterilor occidentale în dauna URSS. Într-o astfel de eventualitate trebuia să se acţioneze rapid pentru răsturnarea regimului comunist din România, să se preia conducerea Transilvaniei şi să se iniţieze demersuri pentru unirea acestui teritoriu la „viitorul stat liber maghiar". Până la declanşarea ipoteticului război, grupul îşi fixase ca obiectiv principal culegerea de informaţii cu caracter politic, economic, social şi militar pe care urma să le furnizeze posturilor de radio „Europa liberă" şi „Vocea Americii" pentru emisiunile în limba maghiară. Atât în cazul grupului condus de István Halleş, cât şi în al celui iniţiat de László Sipoş, organele de securitate au acţionat rapid, neutralizându-le „din faşă", expresie des întâlnită în documentele oficiale. (Idem, fond "x", dosar nr. 174651, vol.1.)

În 1953, alţi 17 tineri de naţionalitate maghiară au constituit, sub îndrumarea lui Arpad Szilagy - student în anul III la Facultatea de geologie şi geografie a Universităţii din Cluj -, un grup intitulat „Mâna neagră". După mai multe şedinţe secrete şi-au fixat ca principal obiectiv confecţionarea unor manifeste cu conţinut anticomunist, dar şi antiromânesc, pe care să le afişeze noaptea în principalele locuri publice. Ca sarcină secundară, fiecare membru al organizaţiei trebuia să caute şi să-şi procure armament.

Până în 1956, organele de securitate nici n-au avut habar de acest grup. Abia în contextul represiunii ce a urmat grevelor studenţeşti din 1956, Arpad Silagy a fost arestat de Securitate „ca element protestatar" şi supus unei necruţătoare anchete, ocazie cu care a aflat şi câteva informaţii despre organizaţia „Mâna neagră". În lipsa lui Arpad Silagy, grupul şi-a continuat activitatea, sub conducerea lui Czimbalmos Blaziu, care şi-a mutat sediul în comuna Lăzarea. În 1960, ca urmare a unei hotărâri luate în cadrul şedinţelor secrete, s-a hotărât fuzionarea cu un alt grup din Târgu-Mureş. Cu aceeaşi ocazie s-a luat jurământ de credinţă tuturor membrilor celor două grupuri reunite şi s-a adoptat un nou statut, care prevedea ca principalul obiectiv „lupta până când Ardealul va fi alipit Ungariei sau declarat stat de sine stătător". În urma supravegherii informative foarte insistente, organele de securitate au reuşit să identifice majoritatea membrilor acestui grup şi apoi să treacă la arestări. Prin percheziţiile domiciliare au fost găsite 4 arme militare, muniţie şi o maşină de scris. La anchetă, unii membri ai grupului au recunoscut sau au fost constrânşi să recunoască intenţiile şi mai puţin faptele: că deja plănuiseră o acţiune în forţă asupra activiştilor de partid şi contra autorităţilor orăşeneşti din Târgu-Mureş cu ocazia aniversării zilei de 23 august; intenţia de asasinare a preşedintelui Sfatului Popular din comuna Tulgheş şi a preşedintelui Gospodăriei Agricole de Producţie din comuna Lăzarea; sustragerea de dinamită de la cariera de piatră din apropierea comunei Lăzarea; planificarea incendierii recoltei în paralel cu distrugerea Staţiunii de Maşini şi Tractoare.

Toate acestea au fost considerate suficiente „probe" pentru ca membrii grupului să răspundă în faţa Tribunalului Militar Cluj şi să fie condamnaţi la diferite pedepse privative de libertate. (Idem, fond "x", dosar nr. 174651, vol.1.) În primăvara anului 1957, ca urmare a iniţierii unor măsuri de strictă supraveghere a oricăror „acţiuni subversive cu caracter naţionalist-revizionist şi a elementelor pretabile la astfel de iniţiative", organele de securitate au interceptat un document-memoriu, întocmit de dr. István Dobai, avocat şi fost membru de frunte al organizaţiei „Fike" (Tineretul Creştin) şi de profesorul Iosif Komaromi. Prin acest „Memoriu", autorii se străduiseră să demonstreze „imposibilitatea convieţuirii românilor cu ungurii în Transilvania". Pentru fundamentarea acestei teze cu date de ordin istoric, autorii intenţionau să apeleze la o serie de intelectuali cu sentimente naţionaliste maghiare, care să contribuie la redactarea unui document mai amplu.

„Memoriul" urma să fie studiat şi îmbunătăţit de Marton Aron, episcop romano-catolic, Jordakai Ludovic, profesor universitar, Geza Francisc, profesor, Szabedi László, scriitor ş.a. Se preconiza întocmirea „Memoriului" în trei variante, fiecare cu un conţinut adecvat, în funcţie de instituţiile cărora urmau să le trimită: o primă variantă, mai critică, pentru guvernul de la Budapesta, a doua, mult atenuată, pentru guvernul de la Bucureşti, şi a treia pentru Organizaţia Naţiunilor Unite. Prin folosirea acestui procedeu se spera aprobarea fără rezerve a „Memoriului" de către instituţiile destinatare. (Idem, fond "y", dosar nr. 47584, vol. 2.)

În vara anului 1960, organele de securitate din regiunea Banat au identificat activitatea clandestină a „Partidului Muncitoresc Creştin", fondat şi condus de preotul romano-catolic Szöböszlay Aladar şi un anume Husar Iosif, („fost baron"). Obiectivul principal al acestui partid era de a forma „un guvern" care să poată prelua conducerea Regiunii Banat în eventualitatea răsturnării prin violenţă a regimului comunist din România. Din documentele Securităţii rezulta că nucleul „acestei organizaţii" se afla în raionul Pecica, dar dispunea de puternice ramificaţii în alte oraşe şi zone ca Arad, Regiunea Autonomă Maghiară şi chiar în Bucureşti.

Printre cele 50 de persoane arestate, deferite justiţiei şi condamnate, se aflau „foşti moşieri, comercianţi, preoţi romano-catolici şi foste elemente ale organizaţiilor naţionaliste maghiare" care-şi desfăşuraseră activitatea politică pe teritoriul României şi al Ungariei înaintea şi în timpul celui de-al doilea război mondial. Interesant este că în „organizaţie" fusese recrutat şi un ofiţer din Ministerul Forţelor Armate, de naţionalitate maghiară - comandant de regiment de motorizate -, a cărui misiune încredinţată era „de a conduce operaţiunile militare" în condiţiile în care s-ar fi declanşat evenimente violente pentru răsturnarea regimului „democrat popular" din România. (Idem, fond "d", dosar nr. 10526, f. 120-124.)

O altă grupare, la fel de masivă, formată din etnici maghiari, a fost descoperită de organele de securitate în octombrie 1960. Purta denumirea de „Tinerii iubitori de libertate", fiind constituită în timpul evenimentelor din 1956 din Ungaria, dar nedepistată atunci, în ciuda măsurilor luate de Securitate. După cum rezultă din Raportul întocmit, la 29 decembrie 1960, sub semnătura colonelului de securitate H. Zambeti, „în cei 4 ani care s-au scurs, nu s-a produs nici o deconspirare, nici un denunţ, ceea ce denotă că naţionalismul-şovin a constituit o bază solidă pentru organizarea acţiunii subversive". Principalul organizator al grupului a fost profesorul Iosif Kun care, în declaraţia dată în faţa organelor Direcţiei Regionale MAI Crişana, a recunoscut că în 1956, pe când se afla la Budapesta, a fost recrutat de serviciile speciale maghiare (ŔVH) şi că a primit ca principală sarcină „organizarea activităţii subversive în RPR".

Interesant este faptul că recrutorii profesorului Iosif Kun luaseră legătura şi cu o altă persoană, după numele conspirativ „Covaci", în realitate informator al Securităţii româneşti, dar care a ascuns cu abilitate interesul pentru Securitate timp de 4 ani, divulgându-l ofiţerului român cu care era în contact, în contextul în care s-au produs neînţelegerile cu profesorul Iosif Kun. Din cercetările efectuate a rezultat că grupul era format din 103 membri (23 cu vârsta peste 20 de ani, iar restul între 14 şi 20 de ani). Printre cei 103 membri nu au fost incluşi profesorii de la şcoala medie nr. 4 din Oradea, pe care organele de securitate îi considerau „autorii morali ai acestei organizaţii". Suspiciunile care au stat la baza declanşării acţiunii informative din partea organelor de securitate se refereau la faptul că profesorul Iosif Kun, împreună cu alţi colegi profesori - Andraş A., Vanhz Anton, Keszthеijugi Maria şi alţii - se adunau frecvent pentru a discuta „cele mai eficace metode de îndoctrinare a elevilor de etnie maghiară cu idei şi teze naţionalist-şovine şi revizioniste". „La aceste adunări - mai menţiona raportul sus citat - se hotăra înlocuirea programelor analitice stabilite de Ministerul Învăţământului, cu altele, întocmite potrivit scopului pe care îl urmăreau". Securitatea obţinuse date potrivit cărora din 1958 activitatea organizaţiei s-a intensificat şi diversificat: „De la preocupările iniţiale, care se reduceau în special la acte de teroare şi inscripţii, se trece la problema organizării întregii populaţii maghiare din RPR. La acea dată s-au făcut hărţile regiunilor locuite de populaţia maghiară şi s-au împărţit răspunderile pentru munca în aceste regiuni. Tot în această perioadă s-a pus problema legăturilor cu organizaţiile naţionaliste maghiare din Occident şi în special cu cele din R.P. Ungară". (Ibidem, f. 136.)

Atât materialele informative cât şi cele de anchetă penală insistau pe faptul că organizaţia viza recrutarea tinerilor proveniţi din păturile mijlocii ale populaţiei, ai căror părinţi desfăşuraseră activitate, sau manifestaseră simpatii în rândurile „partidelor burgheze-naţionaliste maghiare", ori ale căror interese materiale fuseseră lezate prin instaurarea regimului comunist.

În 1962, conducerea MAI a manifestat unele nemulţumiri faţă de activitatea desfăşurată în problema „naţionalişti maghiari", apreciind că practic în ultimul timp „fusese neglijată în mare măsură". Ca urmare, au fost trimişi în teritoriu mai mulţi ofiţeri de la Direcţia a III-a cu misiunea de a

verifica activitatea informativă în problemă pentru a vedea ce se întâmplă. Raportul întocmit de căpitanul Ion Dumitrescu despre „cele constatate în urma inspecţiei efectuate în problema naţionalişti maghiari la Direcţia Regionalei MAI Banat", sublinia că în ultimii doi ani se manifestase „o slabă preocupare privind munca cu agentura", aceasta dovedindu-se „insuficientă cantitativ", doar 33 de agenţi-informatori şi „destul de slabă din punct de vedere al calităţii". În raioanele Lipova şi Reşiţa nu figura, în evidenţele operative de securitate, nici un agent activ recrutat pe linia naţionaliştilor maghiari. Mai mult, se aflau în baza de lucru 277 persoane „în atenţie", pe motiv că înainte de 23 august 1944 făcuseră parte din fostele organizaţii şi partide politice naţionaliste maghiare, dar a căror activitate subversivă nu fusese documentată. Această cifră era apreciată de ofiţerul raportor ca fiind foarte mică faţă de numărul populaţiei de origine etnică maghiară din Regiunea Banat, populaţie care în octombrie 1962 se ridica la 147.427 de persoane. (Ibidem, 142.)

O captură importantă cu care s-au mândrit organele de securitate s-a înregistrat în primăvara anului 1964. Este vorba de un memoriu intitulat „*Suplex libellus siculi hungarorum*", întocmit la 7 iunie 1964 de profesorul Pasztay Geza şi avocatul Mathe Arpad, ce urma să fie transmis Guvernului Republicii Populare Ungare. Chiar şi în condiţiile începutului de „liberalizare" a regimului comunist din România, precum şi ale relaţiilor „frăţeşti" dintre cele două partide comuniste, datorită copierii iniţiativelor intelectualităţii româneşti din veacul al XVIII-lea, grupată în Şcoala Ardeleană, Suplexul maghiaro-secuiesc nu putea fi acceptat în plină epocă de dogmatism ideologic şi proletcultism încă predominante. Ar fi creat mai multă confuzie în rândul maghiarilor şi o indignare sporită pentru români. Cei doi autori sperau că este suficient doar să atragă atenţia opiniei publice internaţionale despre „justeţea cauzei ungureşti". În conţinutul său, se pretindea că majoritatea maghiarilor din România aveau o situaţie grea, etnicii maghiari pierzându-şi aproape complet drepturile şi libertăţile cetăţeneşti. Regimul comunist din România era acuzat că: ducea o politică planificată de asimilare forţată a minorităţilor maghiare şi secuieşti; întreprindea acţiuni de împrăştiere a ungurilor din Transilvania; impunea cu forţa limba română în şcoli, licee şi facultăţi. (Idem, fond "x", doar nr. 174651, vol. 3, f. 134. Idem, fond "x", doar nr. 174651, vol. 3, f. 134.)

Pentru a fi credibili în acţiunile lor, autorii Suplexului maghiaro-secuiesc au recurs printre altele la următoarea formulare: „Pe când între 1940 şi 1944 în fiecare şcoală medie maghiară din nordul Ardealului, limba română a fost un obiect obligatoriu, în situaţia actuală limba maghiară nu figurează în orar, iar de discutat ungureşte între elevii maghiari este interzis". (Ibidem, 135.)

Desigur că la acea dată urmările regimului de dominaţie maghiară asupra părţii de nord-est a Transilvaniei, în perioada cuprinsă între Arbitrajul de la Viena (30 august 1940) şi evenimentele de la 23 august 1944, erau încă vii în memoria ardelenilor, atât în partea românilor cât şi în cea a maghiarilor, astfel încât orice încercare de cosmetizare a realităţilor istorice era sortită eşecului. Dar utopia Suplexului maghiaro-secuiesc era sesizabilă chiar şi pentru profani, întrucât avansa ideea unei „confederaţii de state formate din România, Ungaria şi Transilvania", sub denumirea de „*Rohutra*". Caracterul revizionist al unei asemenea formule era accentuat şi prin considerarea Transilvaniei ca o unitate administrativ-politică independentă, care fusese atribuită în mod arbitrar României prin tratatele postbelice.

Interesant este că după 1964 disidenţa maghiară din partidul comunist şi grupările mai active de anticomunişti au preluat aceste idei, făcând din ele un adevărat fetiş, ceea ce a prevenit organele de securitate că problema nu se poate rezolva numai prin măsuri represive. Orice inabilitate în acest sens din partea autorităţilor româneşti nu făcea altceva decât să ofere noi argumente mişcării naţionalist-revizioniste maghiare. Aspectul este important şi demn de urmărit documentar, atâta timp cât nu mai este un secret pentru nimeni că evenimentele din decembrie 1989, care au dus la prăbuşirea regimului comunist din România, au izbucnit tocmai pe fondul unor asemenea inabilităţi, chiar indecizii prelungite manifestate atât de către organele de securitate, cât mai ales la nivelul de decizie a partidului comunist faţă de acţiunile protestatare iniţiate de pastorul reformat Laszlo Tokes. Va trebui recunoscut cu obiectivitate că uneori prudenţa excesivă, alteori indeciziile provocate de lipsa unei strategii globale pe termen lung şi cu implicarea factorilor responsabili pentru destinul etnicilor maghiari din România,

deopotrivă cu micile inabilităţi şi acţiuni în forţă dar fără perspectivă ori cu beneficii imediate au constituit laolaltă un greu tribut plătit de organele Securităţii tocmai într-un domeniu care necesita un profesionalism cert.

Grupul „Z", acţiunile de pedepsire şi replica occidentalilor

În serviciile de spionaj de tip sovietic asasinatul politic nu a fost niciodată accidental şi, ca atare, nu a fost eradicat. Aceste servicii au fost create şi perfectate de minţile dictatorilor de la Kremlin şi ale vasalilor săi, care le-au constituit în mod deliberat ca mecanisme de terorizare a oponenţilor politici nu numai în ţară ci şi de peste hotare. Modalitatea prin care Leon Troţki, oponentul ideologic al lui Stalin, a fost asasinat în Mexic (în anul 1940) de un grup special pregătit de structurile spionajului sovietic - şi despre care avem astăzi suficiente amănunte oferite cu generozitate de memorialistul Pavel Sudoplatov, unul dintre membrii acestui grup numit ulterior *Smersh* („Moarte spionilor") - constituie, de fapt, modelul tipic prin care Kremlinul înţelegea să acţioneze pentru a-şi lichida fizic orice cârtitor aflat în exil. (Pavel şi Anatoli Sudoplatov, L. Jerold şi Leona P. Schecter, *Misiuni speciale. Arhitectura terorii,* Bucureşti, editura Elit, 1996, p.134 şi urm.)

Acţiunile de „pedepsire" peste hotare, cum au fost iniţial numite aceste acţiuni, în realitate forme clasice de terorism şi crimă organizată, trebuiau să se supună unor reguli draconice care au fost concepute şi dictate de strategii Kremlinului în numele ideologiei comuniste. Aceste reguli, care au fost aplicate şi în DIE, impuneau ca toate asasinatele şi răpirile cu caracter politic să fie aprobate individual de conducătorul suprem al statului, datorită riscului lor de a crea complicaţii politice şi diplomatice. În pofida birocraţiei comuniste, era strict interzis să se întocmească materiale scrise privind aceste operaţiuni speciale, după cum era absolut prohibit ca ele să fie aduse la cunoştinţa oricărui alt membru al conducerii de partid şi de stat în afara conducătorului suprem. Operaţiile speciale „de pedepsire" se realizau, de regulă, „sub steag străin". (Jacqes Baud, *Encyclopedie du renseignement et des services secrets,* Paris, Ed. Lavauzelle, 1998, passim.)

Cei care îndeplineau astfel de misiuni trebuiau acoperiţi, sub diferite legende, ca fiind cetăţeni ai unor state necomuniste, spre a preveni, în cazul în care erau prinşi, ca acţiunea să fie atribuită unui guvern din Blocul Sovietic. Toate acţiunile „de pedepsire" şi de răpire comise în Occident rămâneau secrete pentru totdeauna. Indiferent de probele obţinute de autorităţile occidentale, nici un guvern sau serviciu al blocului sovietic nu avea voie să recunoască implicarea lui în asasinate şi răpiri executate în afara graniţelor ţării, orice probe aduse de autorităţile ţărilor în care au fost comise „erau respinse ca acuzaţii ridicole". După fiecare operaţie „de pedepsire", serviciile de securitate ale blocului comunist aveau confecţionate „dovezi" care să pună crima pe seama unui serviciu de spionaj occidental.

Încă din martie 1954, Alexandru Drăghici aprobase o circulară adresată tuturor direcţiilor regionale ale Ministerului Afacerilor Interne, prin care, între altele, se ordonau diverse măsuri „pentru a reglementa trecerea în evidenţă a tuturor trădătorilor de patrie fugiţi în străinătate, lucrarea lor în acţiuni şi deconspirarea activităţii lor prin rude şi alte legături". Circulara mai menţiona: „Să fie descoperite şi trecute în evidenţa operativă următoarele categorii de persoane fugite din Republica Populară Română în ţările capitaliste: toate persoanele fugite din ţară după 23 august 1944; cetăţeni care au plecat în mod legal, pentru o perioadă de timp, înainte sau după 23 august 1944, cu diverse misiuni diplomatice, delegaţii economice şi sportive, pentru învăţătură, tratament medical, funcţionarii diferitelor societăţi şi firme străine, sau în alte scopuri, dar au refuzat să se întoarcă în patrie după 23 august; toţi legionarii români, indiferent de naţionalitate, care au făcut serviciul în organele şi trupele de represiune hitleriste şi horthyste, fugiţi din ţară împreună cu aceste trupe şi care după 23 august 1944 au refuzat să se întoarcă în România; toţi cetăţenii români care au fost în armată şi au căzut prizonieri în ţările capitaliste, iar după 23 august 1944 au refuzat să se întoarcă în patrie". (Apud Mihai Pelin, *Culisele spionajului românesc. D.I.E. 1955 – 1980,* p. 348.)

În mod practic, ordinul nu putea fi executat. La acea dată, numai la Direcţia Regională de Securitate Timişoara existau peste 15.000 de dosare şi peste 8.000 de fotografii ale unor persoane

fugite din ţară. Ideea că puteau fi toate lucrate operativ, adică identificate, urmărite şi arestate, era un act de naivitate din partea conducerii Securităţii, dacă nu cumva de pură inconştienţă. O altă observaţie ce se impune priveşte ultima categorie de români rămaşi în străinătate enumerată în documentul mai sus-citat şi anume cea a prizonierilor de război din campania de pe Frontul de Vest. Conform legislaţiei internaţionale, valabilă în 1945, orice prizonier, în momentul eliberării, avea dreptul să plece oriunde dorea, nu neapărat în ţara de baştină. Deci, Securitatea română, şi prin aceasta regimul comunist de la Bucureşti, se ridica împotriva unei convenţii internaţionale la care România aderase. (*Ibidem.*)

Înverşunată împotriva întregii emigraţii române, care ar fi putut atenta sistematic la liniştea şi securitatea regimului comunist din România, imediat după atentatul de la Berna (14-15 februarie 1955), DIE a declanşat elaborarea unui catalog cât mai cuprinzător al celor socotiţi drept cei mai periculoşi dintre compatrioţii noştri stabiliţi în străinătate.

Punerea la punct a catalogului cu persoane date în urmărire generală, ce cuprindea persoanele cele mai „periculoase" pentru regimul comunist, s-a prelungit vreme de 5 ani, din martie 1955 până în martie 1960. El a fost destinat să fundamenteze acţiuni ofensive ale DIE împotriva emigraţiei române. În faza finală, tipărită, acest catalog a inclus 2.353 de nume, ale căror fişe de identificare au fost desfăşurate pe 590 de pagini de format mare. (*Ibidem,* p.25.)

Din studiul catalogului se desprinde cu uşurinţă concluzia că încă de la început au fost vizaţi toţi emigranţii români, atât cei vechi cât şi cei care părăsiseră ţara după 23 august 1944. Toţi au fost trataţi de regimul comunist, în mod global, ca duşmani reali sau potenţiali. Elocvente în acest sens sunt şi următoarele consemnări făcute de un fost ofiţer de securitate care, la vremea respectivă, a cunoscut bine aceste probleme: „Indiferent de coloratura lor politică sau motivele plecării din ţară, toţi trebuiau anihilaţi, neutralizaţi, compromişi, în această concepţie nu exista nici un fel de deosebire de tratament între Horia Sima, de exemplu şi Vişoianu, Gafencu, Brâncuşi, Enescu, Eliade şi alţi emigranţi cu simţăminte patriotice ce puteau fi folosiţi în interesul ţării.

Orice încercare de constituire a lor într-o formă organizată - nu neapărat pe criterii politice sau îndreptată împotriva ţării - trebuia din faşă destrămată. Orice anturaj de români emigranţi, cât ar fi fost de inofensiv, nu trebuia să fiinţeze".

Pentru a-şi îndeplini această „nobilă" misiune, DIE şi-a organizat în structura sa - conform mărturisirilor lui Ion Mihai Pacepa - un aşa-numit *Grup „Z*", cu ofiţeri special instruiţi pentru operaţii „de pedepsire". Litera „Z", ultima din alfabet, semnifica soluţia finală, adică aducerea lor „la tăcere". Acest „*spetzbyuro*" românesc, creat şi condus mulţi ani de consilieri sovietici, a fost întotdeauna o structură mixtă DIE/PGU. A fost înzestrată de PGU cu un arsenal complet de mijloace operative specifice, a căror gamă se întindea de la substanţe soporifice (somnifere) până la informatori de totală încredere, ce fuseseră verificaţi de PGU sau alte servicii „surori" în alte acţiuni „de pedepsire".

Constituit iniţial în Berlinul de Est, care era poarta cea mai accesibilă pentru Occident, Grupul „Z" a lucrat în strânsă cooperare cu unităţile similare ale celorlalte ţări socialiste.

Un detaşament special est-german, constituit din ofiţeri de informaţii externe ai STASI (HVA - *Hauptverwaltung Aufklärung* - apreciat ca unul dintre cele mai eficiente servicii de spionaj din lume) şi de poliţie, era în permanentă stare de alarmă, gata să acorde „sprijin" la orice oră din zi şi din noapte.

Evident că nu intrau în acţiune de capul lor ci numai cu aprobarea Centrului de la Karlshorst (Sediul serviciilor de spionaj sovietice din Berlinul de Est). (În districtul Karlshorst din Berlinul de Est era sediul KGB, cu un personal între 800 şi 1.200 de oameni, inclusiv familiile acestora. Până la mijlocul anilor '50, întregul district era ca o tabără miltară bine păzită, care adăpostea şi Administraţia Militară Sovietică.)

La cerere, acest detaşament putea furniza echipe înarmate capabile să acţioneze în Berlinul de Est şi în cel de Vest, şi punerea la dispoziţie a unor maşini de poliţie, salvări şi taxiuri cu numere est-germane de circulaţie. La cartierul general al DIE din Bucureşti exista o secţie de sprijin care administra casele conspirative din străinătate, autoturismele în interiorul cărora fuseseră construite compartimente secrete ce puteau ascunde o persoană drogată sau un cadavru, cât şi o unitate de curieri diplomatici a căror imunitate urma să protejeze acele autoturisme la trecerea frontierelor. O secţie medicală (condusă mulţi ani de colonelul dr. Constantin Lerescu) era însărcinată cu pregătirea şi

administrarea substanţelor soporifice şi otrăvitoare. Această secţie furniza, de asemenea, servicii de salvare aeriană şi rutieră.

Existenţa Grupului „Z" a fost cunoscută de foarte puţini ofiţeri DIE. Operaţiile sale în Occident au fost însă perfect secretizate. Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost atât de preocupat să păstreze secretul operaţiilor „de pedepsire", încât nu le-a mai discutat niciodată în biroul său, deşi acesta era controlat zilnic de echipe KGB şi ale Securităţii interne, care aveau sarcina să descopere microfoane instalate secret de serviciile „ostile" de spionaj. Grădina vilei sale a fost singurul loc în care Dej a discutat operaţiile „de pedepsire".

Foarte posibil ca aceste măsuri de autoprotecţie pe care şi le lua Dej să fi vizat prevenirea scurgerii de informaţii pe o problemă atât de delicată. (Ion Mihai Pacepa, *Moştenirea Kremlinului,* p.360 şi urm.)

Primele operaţii ale Grupului „Z" (cât şi a „surorilor" sale din celelalte ţări ale blocului sovietic) au avut ca ţintă răpirea din Occident a unor lideri anticomunişti sau alţi oponenţi politici, care începuseră deja să-şi facă publice opiniile prin mijloace de comunicare în masă. Toţi trebuiau „răpiţi", apoi „judecaţi" şi „pedepsiţi" în ţara de origine de către autorităţile regimului comunist. Mânia proletară împotriva celor care se puneau în slujba „imperialismului" nu lăsa nici un fel de echivoc în ceea ce priveşte soarta acestor „elemente trădătoare". Ca tactică, acţiunile de pedepsire se desfăşurau în general după acelaşi calapod, de inspiraţie sovietică (KGB-istă). „Trădătorii", adică ţintele, erau atraşi prin diverse combinaţii şi jocuri operative în Berlinul de Vest sau în Austria, unde terenul era deja pregătit. Ofiţerii specializaţi în astfel de acţiuni îi drogau, arestau şi apoi îi transportau la centrele de interogare ale Securităţii din Bucureşti.

Majoritatea celor răpiţi erau cetăţeni ai unor ţări occidentale, de origine română.

Una din primele victime a fost profesorul Aurel Decei, un vehement contestatar al regimului comunist şi o somitate internaţională în istoria otomană. El a fost ademenit în Berlinul de Vest cu ajutorul lui George Kenayoglu, un „om de afaceri" grec care domicilia în Berlinul de Vest şi lucra pentru DIE. Acesta a fost trimis la Istanbul - unde locuia profesorul Decei - şi, cu ajutorul unor agenţi DIE, l-a convins pe profesor să vină în Berlinul de Vest, sub pretextul rezolvării unor probleme financiare. O dată ajuns în Berlinul de Vest lui Aurel Decei i s-a propus din partea lui Kenayoglu să-i viziteze întreprinderea. Ambii au plecat cu o maşină (cu număr din Berlinul de Vest, obţinut de DIE de la STASI) ce era condusă de un şofer profesionist în uniformă, în realitate locotenent-colonelul român Vasile Turcu. Automobilul a trecut însă cu rapiditate în Berlinul de Est, unde profesorul Decei a fost arestat imediat, la o ambuscadă, de către autorităţile est-germane, în realitate de o echipă condusă de colonelul Vasile Moiş, şeful Serviciului Emigraţie al DIE, care a condus operaţia. A doua zi, rezidentul DIE din Istanbul, colonelul Tigran Garabetian, a sustras din locuinţa profesorului Aurel Decei o voluminoasă arhivă de documente şi manuscrise „compromiţătoare", ce a fost adusă apoi la Bucureşti prin curier diplomatic. (*Ibidem, p.364.*)

O altă victimă a unei astfel de operaţii a fost Puiu Traian, un avocat şi activist anticomunist din Austria. La 28 ianuarie 1958, el a fost atras cu ajutorul unei agente a STASI, pe numele conspirativ „Gerda", originară din România, într-o casă conspirativă a DIE din Viena, unde a fost drogat de colonelul dr. Lerescu şi apoi răpit de coloneii Nicolae Doicaru şi Vasile Moiş, care au conceput şi coordonat întreaga operaţie. Puiu Traian a fost scos din Austria în portbagajul unui automobil cu pereţii dubli ai unui autoturism cu numărul de corp diplomatic, condus de locotenentul Constantin Niculescu, ofiţer tehnic al rezidenţei din Viena a DIE. Ulterior s-a făcut transbordarea într-o altă maşină, acţiune coordonată de colonelul Sami Munteanu, şeful rezidenturii DIE din Viena, care era acreditat în Austria sub acoperire de consilier al Ambasadei Române. După o perioadă de intensă anchetă, Puiu Traian a fost „întors", adică recrutat pe bază de constrângere de către DIE şi iniţiat să facă declaraţii publice conform cărora „s-ar fi repatriat voluntar". Apoi a primit sarcina să scrie articole la „Glasul Patriei", o gazetă finanţată de DIE pentru influenţarea emigraţiei române din Occident, care ulterior - prin anii '80 - şi-a schimbat numele în „Tribuna României". (*Ibidem.*)

Spre deosebire de Aurel Decei şi de Puiu Traian, soarta lui Oliviu Beldeanu, autorul atentatului de la Berna a fost tragică. Acesta din urmă nu era un simplu anticomunist, ci autorul unui atac terorist

în urma căruia a sustras documente secrete, fapt pentru care trebuia pedepsit exemplar. După ce îşi ispăşise pedeapsa la care fusese condamnat de justiţia elveţiană, Beldeanu se angajase ca recepţioner la un hotel din München. În timpul detenţiei, Beldeanu reuşise să-şi scrie memoriile, manuscrisul fiind trimis lui Viorel Tilea la Londra. Acesta l-a publicat cu ajutorul lui Laurence Wilkinson, sub titlul „Nu e fruct mai amar".

În ianuarie 1958, la lansarea cărţii, Beldeanu a participat la o emisiune de televiziune în capitala britanică. Acţiunea a fost se pare picătura care a umplut paharul răbdării regimului de la Bucureşti. Au intrat imediat în funcţiune structurile specializate ale DIE care au planificat şi realizat răpirea lui Beldeanu din Occident, aducerea lui la Bucureşti pentru a fi judecat, condamnat şi executat.

Operaţiunea de capturare a fost condusă de colonelul Aurel Moiş - adjunct al şefului DIE la acea dată - şi s-a efectuat tot cu ajutorul STASI pentru a se evita o dispută pe considerentul că Securitatea română ar acţiona ilegal pe teritoriul unei ţări socialiste. (*Ibidem,* p.364-365. *Ibidem,* p.364-365.)

Ca şi în cazul răpirii istoricului Aurel Decei, acţiunea a fost facilitată de faptul că nici Oliviu Beldeanu nu era versat în topografia fostei capitale germane, precum şi de necunoaşterea liniei de demarcaţie (la acea dată zidul Berlinului încă nu fusese edificat (Zidul Berlinului, mai numit şi „zidul ruşinii" a fost ridicat la 13 august 1961, într-o zi de duminică. Mâna de lucru a fost asigurată prin participarea a câtorva mii de soldaţi şi poliţişti din Republica Democrată Germană, care au participat la aşa-numita „Operaţiune Trandafirul". Scopul afişat era „ridicarea unui zid de protecţie antifascistă" contra Vestului burghez. În realitate, se urmărea stoparea exodului de cetăţeni din Germania de Est către Germania Federală. Numărul acestora, din 1950 până în vara anului 1961, se ridică la peste 2,5 milioane de germani, dintr-o populaţie de 19 milioane. Lung de 155 kilometri, construit din plăci de beton, înalte de 3,60 metri, cu grilaje, zidul îngrădea practic partea occidentală a Berlinului. Avea 302 posturi de observaţie, 20 de buncăre, 127 kilometri de grilaje cu sisteme de detecţie, 259 de piste pentru câini de pază, 105 şanţuri anti-automobile, 1.400 km de sârmă ghimpată, cu dispozitive electronice şi mine. A fost deservit de şapte regimente de câte 1.000-1.200 de soldaţi. Simbol al divizării Europei şi al războiului rece, zidul a rezistat până la 9 noiembrie 1989. Santinelele au ucis 254 de oameni care au încercat să escaladeze zidul în acea perioadă.)).

Beldeanu a fost atras în Berlinul Occidental, printr-o combinaţie realizată tot prin intermediul agentului Kenayoglu, cu numele conspirativ „Georges", sub pretextul perfectării unor afaceri. Maşina care l-a transportat pe autorul atentatului de la Berna, condusă de Vasile Turcu - ofiţer DIE - aflat în postura de şofer al lui „Georges", îndată ce a trecut linia de demarcaţie a fost interceptată rapid de ofiţeri est-germani, secondaţi de alţi ofiţeri de securitate români. S-a produs şi un violent schimb de focuri, în urma căruia a fost grav rănit un ofiţer STASI, iar Beldeanu împuşcat în stomac. Transportat de urgenţă la un spital din Berlinul răsăritean a fost operat şi scos în afara oricărui pericol. În săptămânile următoare a fost transportat cu un avion special la Bucureşti, supus apoi unei necruţătoare anchete şi deferit Tribunalului Militar.

Interesant este că autorităţile româneşti şi anchetatorii au omis orice problemă legată de documentele sustrase, insistându-se pe implicarea emigraţiei române şi a serviciilor secrete occidentale în sprijinul acordat lui Beldeanu pentru realizarea atentatului. Totul trebuia păstrat în tiparele confruntării politice între Est şi Vest fără vreo aluzie la frontul secret. Sentinţa era de aşteptat. Beldeanu a fost condamnat la moarte pentru infracţiunea de trădare de patrie şi terorism. La 16 februarie 1960, Prezidiul Marii Adunări Naţionale i-a respins cererea de comutare a pedepsei capitale, iar două zile mai târziu Oliviu Beldeanu a fost executat la penitenciarul Jilava prin împuşcare de către o echipă de militari de la locul detenţiei. Ion Mihai Pacepa a aflat de la Alexandr Mihailovici Saharovski că PGU a calificat răpirea lui Beldeanu drept „prima operaţie de pedepsire din blocul sovietic care a îndeplinit ad-literam condiţiile ordonate de Kremlin". De asemenea, se pare că „nici un guvern occidental nu a fost în măsură să afle că Bucureştiul a fost implicat în această operaţie". (Mihai Pelin, *op. cit,*p. 30 şi 39-40. Mihai Pelin, *op. cit,*p. 30 şi 39-40.)

Faţă de aceste acţiuni în forţă ale DIE, reacţia serviciilor occidentale nu s-a lăsat prea mult aşteptată. Trebuie spus că o regulă nescrisă a serviciilor de contraspionaj este să se evite arestarea agenţilor şi a cadrelor serviciilor adverse. Scopul este de a putea fi studiaţi în amănunt, atunci când sunt depistaţi şi de a se interveni cu discreţie, doar în momente de oportunitate pentru a le dejuca intenţiile sau de a-i „întoarce". În perioada războiului rece această regulă a fost deseori încălcată, probabil din dorinţa de a se plăti polițe.

Aşa se poate explica faptul că după acţiunile de răpire atât de răsunătoare ale Securităţii româneşti, au început căderile în rândurile ofiţerilor DIE. În perioada 1958-1959 s-au produs cele mai grave căderi, arestarea şi anchetarea informativă a ofiţerilor Constantin Horobeţ şi Ştefan Ciuciulin, în urma cărora vest-germanii şi americanii au ajuns să cunoască aproape totul despre serviciile de spionaj ale Securităţii de la Bucureşti. În timpul anchetelor informative, cei doi ofiţeri au divulgat numele şi gradele ofiţerilor aflaţi la post sub acoperire în Anglia, SUA, RFG, Grecia şi Austria, precum şi numele reale şi conspirative ale unor agenţi din aceste ţări. (*Ibidem,* p.35-37.)

A fost prima mare breşă făcută de serviciile speciale occidentale în DIE, iar impactul mediatizării în presa occidentală a acestor cazuri de ofiţeri români prinşi în flagrant a adus mari prejudicii regimului comunist de la Bucureşti. Dar lucrurile nu s-au oprit şi nici nu se puteau opri aici.

În martie 1960, ofiţerul român Dumitru Diaconescu a fost reţinut la Londra de Poliţia britanică în timp ce mergea la o întâlnire cu un agent. Este de altfel cea mai jenantă şi umilitoare situaţie în care poate fi pus un ofiţer de informaţii.

S-a propus confruntarea cu agentul, iar peste o lună, Dumitru Diaconescu a fost declarat de autorităţile engleze „persona non grata". La 15 martie 1963, serviciile secrete turceşti l-au atras pe colonelul Cornel Rizu, şeful rezidenţei DIE la Ankara, într-o combinaţie compromiţătoare. I s-a propus să lucreze pentru serviciile secrete turceşti şi americane. La refuzul ofiţerului român, care se pare stătea bine cu „pregătirea politico-ideologică", serviciile turceşti l-au anchetat informativ şi apoi l-au declarat „persona non grata". (*Ibidem,* p.47.)

Toate acestea sunt doar câteva exemple care formează preludiul a ceea ce avea să se întâmple după 1968, adică defecţiuni după defecţiuni, căderi după căderi, în total - până în 1985 - aproximativ 30 de ofiţeri şi cadre DIE (între care şi generalul Ion Mihai Pacepa) care dintr-un motiv sau altul au acceptat propunerile occidentalilor. De altfel, DIE a fost singura structură dintre organele de securitate româneşti care la capitolul „mari defectori" se înscrie cu un grup masiv de ofiţeri, cadre şi agenţi.

O spunem desigur cu amărăciune, dar trebuie înţeles că adevărul istoric nu mai poate fi alterat, mai ales atunci când analizăm aspecte privind arta informaţiilor. În legătură cu aceste trei duzini de ofiţeri DIE, care au defectat în perioada 1968-1985 - hotărârea de a trece cu tot cu bagaje şi secrete, unele de importanţă deosebită, de partea cealaltă a baricadei le-a aparţinut în exclusivitate - s-a formulat şi opinia potrivit căreia cu toţii ar trebui consideraţi adevăraţi eroi pentru că au trădat „regimul comunist şi nicidecum România".

Dacă ar fi să ne lăsăm seduşi de o asemenea manieră de interpretare şi să continuăm raţionamentul ar însemna că Securitatea a fost o instituţie care a dat cei mai mulţi eroi ai „luptei anticomuniste", ceea ce ne pune în faţa unei enorme stupizenii, ca să nu mai vorbim despre o grosolană intenţie de a falsifica istoria. Pe de altă parte, datorită acţiunii atât de înverşunate, desfăşurată de organele Securităţii contra emigraţiei române din Occident, se poate explica, printre altele, de ce România nu a dispus, atunci când realmente a avut mare nevoie, de o diasporă cât de cât organizată, unită şi influentă care să fie luată serios în seamă pentru strategia de apărare şi promovare a intereselor româneşti pe termen lung.

La fel de adevărat este şi faptul că „diaspora românească şi-a avut impurităţile ei, cum e cazul acelor trimişi în Occident ca unelte ale tiranilor din ţară, sau alţii, neutrii la început, care au încăput ulterior pe mâna PCR, servindu-i interesele şi pe sine, rolul lor fiind să macine diaspora noastră". Nesăbuitele acţiuni ale Securităţii de atunci s-au resimţit din plin după 1990. În loc de cercuri de influenţă (lobby-uri) româneşti, care să acţioneze pe lângă centrele de putere occidentale, acolo unde se concentrează sfera de putere şi decizie în politica mondială, aşa cum beneficiază din plin polonezii, cehii, ungurii, evreii, şi nu numai, România dispune doar de conaţionali temători şi suspicioşi, învrăjbiţi între ei datorită unor meschinării politice provocate şi întreţinute de foştii agenţi ai Securităţii, ceea ce constituie desigur, un impediment asupra imaginii ţării în lume.

Recent creatul Institut Naţional pentru Memoria Exilului Românesc, sub conducerea distinsului Dinu Zamfirecu, încearcă o cercetare fundamentală pentru recuperarea unei istorii necunoscute publicului larg din ţara noastră, poate chiar şi pentru o bună parte a diasporei româneşti.

Istoriografia română aşteaptă cu interes primele producţii ştiinţifice ale acestui Institut, care fără îndoială vor aduce în atenţie o sumedenie de detalii, nuanţe, interpretări şi evaluări despre rolul indecent de paternalist al instituţiei Securităţii regimului comunist din România faţă de acest segment important al românismului.

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE

Torţionarii, ofiţerii Securităţii anilor de început ai regimului comunist, au fost străini de neam şi tradiţii, paraşutaţi din spaţiile aeriene ale Răsăritului sau veniţi pe agregate războinice împreună cu cohortele roşii de ocupaţie; neşcoliţi şi tocmai de aceea invidioşi şi posedaţi de dorul răzbunării asupra unor imaginari „duşmani de clasă"; mulţi la număr, birocraţi în activitate, au fost mai degrabă dresaţi decât educaţi; unelte oarbe ale unui regim despotic pentru care legea făcută tot de ei se aplica după toanele sau bunul lor plac; au atins contraperformanţe profesionale greu de egalat; au adoptat mecanic practicile malefice ale celor care i-au inventat şi transplantat pe meleagurile româneşti, la care au adăugat propriilor lor inovaţii groteşti pornite din oportunisme şi dorinţa de parvenire; ca paradox, au căutat să-şi ascundă mizeriile şi neroziile, dar au lăsat în urmă tone de maculatură arhivistică, ce mai degrabă îi acuză decât îi apără; au avut în rândurile lor şi excepţii, dar într-un torent de ilegalităţi şi trădări macabre, fiindu-le totul ostil, s-au izolat şi n-au reuşit să se impună, deşi voinţă au avut. Pentru noi, torţionarii rămân cei mai buni „pedagogi", în sensul că ne învaţă ceea ce nu trebuie să facem, adică să nu transformăm activitatea secretă de informaţii în poliţie politică represivă. Activitatea lor nu are nimic de-a face cu arta informaţiilor, dar nici nu pot fi scoşi din istorie.

O istorie care ne doare, în primul rând pe noi, ca români, de aici şi de dincolo, dar pe care va trebui cu toţii să ne-o asumăm. Ar fi un gest de minimă recunoaştere a ceea ce putem numi holocaustul roşu. Lichidarea fizică şi morală a tot ceea ce a însemnat mai valoros ca opoziţie ori rezistenţă faţă de regimul comunist, printr-o varietate de metode dintre cele mai terifiante, înseamnă terorism de stat culpabilizat de crimă contra umanităţii. Iar torţionarii Securităţii din anii stalinismului matur ne demonstrează în chipul cel mai convingător că şi noi românii am avut parte, din nefericire, de un holocaust cu nimic mai altfel, decât al altora. Singura deosebire fiind doar stridenţa propagandistică la curţile cele mai înalte şi spaţiul acordat, mai recent, în curicula şcolară pentru lecţiile de istorie adevărată.

Nu de un proces al comunismului am avea nevoie, care, la drept vorbind sau în buna tradiţie a plaiurilor mioritice ar risca să cadă în derizoriu, ci de o lecţie sintetică, bine documentată despre proporţiile fărădelegilor înfăptuite de regimul comunist din România. O lecţie care ar trebui să-şi găsească un loc aparte în orice manual alternativ de istorie naţională şi, evident, predată de profesori cu har. Astfel, noile generaţiile de români vor putea fi vaccinate cu ceea ce am putea numi conştientizarea trecutului, spre a le face imune faţă de flagelul repetării a ceea ce a fost negativ în istorie. În sens contrar vom continua să ne izbim la nesfârşit de nostalgici şi nostalgii, de demagogi şi demagogii, de nuanţe şi nuanţatori, de victime şi victimizări, dar fără a le înţelege sensul ori înverşunarea. Cât despre repetarea istoriei în părţile ei negative datorită necunoaşterii, ar însemna săvârşirea unui alt masacru, al câtelea oare, asupra poporului român.

DOCUMENTE

1948, august 28, *Bucureşti*. *Decretul nr. 221 pentru înfiinţarea şi organizarea Direcţiunii Generale a Securităţii Poporului.*

Prezidiul Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române; Văzând decizia Consiliului de Miniştri cu nr. 1274, din 27 august 1948, emite următorul Decret nr. 221 pentru înfinţarea şi organizarea Direcţiunii Generale a Securităţii Poporului:

Art. I - În cadrul Ministerului Afacerilor Interne se înfiinţează Direcţiunea Generală a Securităţii Poporului.

Art. II - Direcţiunea Generală a Securităţii Poporului are ca îndatoriri: apărarea cuceririlor democratice şi asigurarea securităţii Republicii Populare Române contra uneltirilor duşmanilor din interior şi exterior.

Art. III - Organizarea, încadrarea, dotarea, atribuţiile şi funcţionarea tuturor serviciilor centrale şi exterioare a Direcţiunii Generale a Securităţii Poporului se vor reglementa prin deciziunile şi instrucţiunile interioare ale Ministerului Afacerilor Interne.

Aceste deciziuni şi instrucţiuni nu se publică. Ele devin executive prin înscrierea lor într-un registru special şi comunicarea către cei interesaţi.

Art. IV - Ofiţerii de securitate sunt singurii competenţi a instrumenta infracţiunile ce primejduiesc regimul democratic şi securitatea poporului.

Art. V - Ofiţerii de securitate sunt competenţi a instrumenta în cadrul competenţei lor materiale, pe întreg teritoriul ţării.

Instrucţiunile interioare de serviciu vor determina repartiţia teritorială a activităţii obişnuite.

Art. VI - Normele de numire, tratare şi ieşire din serviciu, precum şi drepturile şi îndatoririle personalului Direcţiunii Generale a Securităţii Poporului sunt cele stabilite prin alăturatul Statut al ofiţerilor şi subofiţerilor Direcţiunii Generale a Securităţii Poporului, ce face parte integrantă din prezenta Lege, fără a se publica în Monitorul Oficial.

Art. VII - Prin derogare de la dispoziţiunile legii contabilităţii publice, bugetul Direcţiunii Generale a Securităţii Poporului va fi publicat numai prin suma sa globală fără detaliere de posturi, în bugetul Ministerului Afacerilor Interne

Angajarea, efectuarea, gestionarea şi verificarea cheltuielilor din bugetul Direcţiunii Generale a Securităţii Poporului se fac prin derogare de la legea contabilităţii publice, conform dispoziţiunilor din legea fondului pentru cheltuieli în interese superioare de Stat.

Organul de verificare va fi numit de către Ministerul de Finanţe.

Art. VIII - Orice dispoziţiuni contrare legii de faţă sunt şi rămân abrogate.

Dat în Bucureşti, 28 august 1948.
P. Constantinescu - Iaşi

Ministrul Afacerilor Interne
Teohari Georgescu

Ministrul de Finanţe
Marin Fl. Ionescu

Ministrul Justiţiei
Avram Bunaciu

"*Monitorul Oficial*", nr. 200, din 30 august 1948, p. 7245/7246.

1948, decembrie 31, *Bucureşti.* *Decretul pentru înfiinţarea Trupelor Ministerului Afacerilor Interne.*

Prezidiul Marii Adunări naţionale a Republicii Populare Române: În temeiul art. 44, pct. 2 şi art. 45 din Constituţia Republicii Populare Române, văzând Decizia Consiliului de Miniştri cu nr. 1739/1948 emite următorul Decret pentru înfiinţarea Trupelor Ministerului Afacerilor Interne.

Art. 1 - Trupele de Securitate, Trupele de Grăniceri şi Pompieri fac parte integrantă din Ministerul Afacerilor Interne, depinzând din toate punctele de vedere de acest Departament.

Art. 2 - Trupele Ministerului Afacerilor Interne păstrează organizarea cu caracter militar, fiind supuse tuturor legilor şi regulamentelor militare.

Art. 3 - Ministerul Afacerilor Interne exercită autoritatea sa asupra trupelor prin Secretariatul General pentru Trupe.

Art. 4 - Recrutarea trupei necesară Trupelor Ministerului Afacerilor Interne se va realiza prin grija Ministerului Apărării Naţionale (Marele Stat Major), potrivit cererilor Ministerului Afacerilor Interne.

Art. 5 - Întrebuinţarea operativă a Trupelor de Grăniceri în timp de război se face după directivele Comandamentului Apărării Republicii Populare Române.

Art. 6 - Ministerul Afacerilor Interne va stabili prin Decizie Ministerială normele de detaliu pentru punerea în aplicare a prezentului Decret.

Art. 7 - Se abrogă orice dispoziţiuni contrare prezentului Decret.

Dat în Bucureşti, la 31 decembrie 1948.
C.I.Parhon

Ministrul Afacerilor Interne
Teohari Georgescu

Ministrul Apărării Naţionale
Emil Bodnăraş

Ministrul Finanţelor
Vasile Luca

"Dosarele istoriei", nr. 5 1996, p.49.

1949, ianuarie 13, *Bucureşti.* *Legea pentru sancţionarea unor crime care primejduiesc securitatea statului şi propăşirea economiei naţionale.*

În temeiul art.56 din Constituţia Republicii Populare Române, semnăm legea votată şi adoptată de Marea Adunare Naţională, în cuprinsul următor:

Lege pentru sancţionarea unor crime care privesc securitatea statului şi propăşirea economiei naţionale

Art. 1 - Se pedepsesc cu moartea următoarele crime:

a) trădarea de patrie, trecerea în slujba duşmanului şi aducerea de prejudicii puterii de stat;

b) procurarea şi transmiterea către o putere străină sau duşmană a statului a unor secrete de stat;

c) uneltirea, în orice mod, împotriva securităţii interne sau externe a R.P.R.;

Art. 2 - Se pedepseşte, de asemenea, cu moartea sabotarea propăşirii economice a Republicii Populare Române, prin:

a) distrugerea sau deteriorarea prin orice mijloace a clădirilor, maşinilor, instalaţiunilor de orice fel din întreprinderile industriale sau de altă natură, a uzinelor de energie electrică. De gaz sau alte asemenea;

b) distrugerea de linii de cale ferată, a instalaţiilor, a materialelor ori construcţiilor aflate pe ele, a mijloacelor de comunicaţii aeriene sau pe apă, a pădurilor, apeductelor, instalaţiunilor de telefon, telegraf sau a staţiunilor de radio-emisiune;

c) darea de foc sau distrugerea în orice mod a produselor industriale, agricole sau a pădurilor,

d) neîndeplinirea cu ştiinţă sau îndeplinirea voit neglijentă a îndatoririlor de serviciu în întreprinderile prevăzute de lit. a de pe urma cărora au rezultat calamităţi sau catastrofe publice.

Art. 3 - Se pedepseşte, de asemenea, cu moartea actele de teroare săvârşite individual sau în grup, prin orice mijloace, precum şi răspândirea de microbi sau substanţe otrăvitoare, care au ca urmare moartea sau vătămarea gravă a integrităţii corporale. Se pedepseşte cu aceeaşi pedeapsă constituirea în bande în scop terorist sau de sabotaj.

Art. 4 - Instigarea, complicitatea, tăinuirea, precum şi săvârşirea oricăror acte pregătitoare în legătură cu crimele prevăzute în prezenta lege se pedepsesc cu aceeaşi sancţiune.

Nedenunţarea de către cei care cunosc pregătirea sau comiterea crimelor arătate mai sus se pedepsesc cu muncă silnică de la 5-10 ani.

Art. 5 - Judecata crimelor prevăzute de prezenta lege se va face de Tribunalele Militare.

Această lege s-a votat de Marea Adunare Naţională, în şedinţa de la 13 ianuarie, anul 1949 şi s-a aprobat cu majoritate de trei sute optzeci şi unu voturi, contra patru.

Preşedinte,
Pârvulescu

Secretar (ss indescifrabil)

Semnăm această lege şi dispunem publicarea ei în Monitorul Oficial.
C.I.Parhon

Ministrul Justiţiei
Avram Bunaciu

Dat în Bucureşti, la 13 ianuarie 1949.

"Dosarele istoriei, nr. 5, 1996, p.50-51."

1949, ianuarie 22, *Bucureşti.* *Decretul nr. 25 pentru înfiinţarea Miliţiei.*

Prezidiul Marii Adunări Naţionale a republicii populare Române;
În temeiul art. 44, pct. 2 şi art. 45 din Constituţia Republicii Populare Române;
Văzând decizia Consiliului de miniştri cu nr. 42/949 emite următorul

Decret nr. 25 pentru înfiinţarea Miliţiei

CAPITOLUL I

Dispoziţiuni generale

Art. 1 - Miliţia se înfiinţează în cadrul Ministerului afacerilor Interne, având drept scop menţinerea ordinei publice pe teritoriul Republicii populare Române.

Miliţia apără drepturile şi libertăţile cetăţenilor, înscrise în Constituţia Republicii Populare Române, asigură munca paşnică, securitatea personală a cetăţenilor şi apără bunurile statului şi ale poporului.

Miliţia supraveghează respectarea legilor şi dispoziţiunilor date de autorităţi.

Art. 2 - Miliţia îşi întemeiază activitatea pe Constituţie şi legile Republicii Populare Române şi se călăuzeşte de interesele poporului, sprijinindu-se pe concursul larg al acestuia.

CAPITOLUL II

Organizarea

Art. 3 - Organul central al Miliţiei este Direcţiunea Generală a Miliţiei.

Structura şi modul de organizare a Miliţiei se stabilesc prin deciziile întocmite de Ministerul Afacerilor Interne şi aprobate de Consiliul de Miniştri.

Direcţiunea Generală a Miliţiei poate da ordonanţe obligatorii în vederea ducerii la îndeplinire a legilor şi deciziunilor.

CAPITOLUL III

Atribuţiuni şi competenţe

Art. 4 – Direcţiunea Generală a Miliţiei are următoarele atribuţiuni:

a) Prin serviciile sale centrale:

- organizează, conduce, coordonează, controlează şi îndrumează activitatea tuturor organelor de Miliţie;

- eliberează acte de călătorie în străinătate şi ţine evidenţa controlului străinilor;

b) Prin serviciile centrale şi organele exterioare:

- asigură menţinerea ordinei publice şi a securităţii cetăţenilor, combaterea infracţiunilor, paza instituţiilor şi paza exterioară a întreprinderilor de stat;

- îndrumează şi controlează paza interioară la întreprinderi, asigură ordinea pe căile ferate, pe căile de comunicaţie, pe apă şi în porturi, precum şi reglementează circulaţia în comunele urbane şi pe drumuri publice.

Art. 5 - Miliţia urmăreşte şi cercetează toate infracţiunile săvârşite pe întreg teritoriul ţării, care intră în competenţa sa conform art. 4, lit. b din prezenta lege şi trimite Parchetului pe infractori.

Art. 6 - Miliţia dă concurs organelor de justiţie pentru executarea hotărârilor luate de instanţele de judecată.

Art. 7 - Ofiţerii şi subofiţerii de miliţie au competenţa de a urmări şi cerceta infracţiunile, în conformitate cu legea.

CAPITOLUL IV

Dispoziţiuni finale

Art. 8 - Pe data publicării prezentei legi, Poliţia şi Jandarmeria se desfiinţează.

Art. 9 - Legea pentru organizarea Poliţiei Generale a statului, publicată în Monitorul oficial, nr. 159 din 21 iulie 1929, Legea pentru organizarea şi funcţionarea Jandarmeriei, publicată în Monitorul oficial nr. 98 din 29 aprilie 1943, precum şi orice dispoziţiuni contrarii prezentei legi se abrogă.

Dat în Bucureşti, la 22 ianuarie 1949.
C.I. Parhon
M.Fl. Ionescu

Ministrul justiţiei
Avram Bunaciu

Ministrul Afacerilor interne
Teohari Georgescu

”Dosarele istoriei”, nr. 5 1996, p. 51/52.

1949 noiembrie [30], Bucureşti. *Hotărâre în vederea întăririi luptei PMR împotriva clicii fasciste a lui Tito şi a agenturii ei.*

Analizând, în lumina rezoluţiilor Biroului Informativ al Partidelor Comuniste, care a avut loc în a doua jumătate a lunii noiembrie 1949 - rezultatele obţinute de Partidul nostru în desfăşurarea luptei împotriva bandei titoiste de spioni şi asasini, CC al PMR constată:

- acţiunea de demascare a bandei titoiste de spioni şi ucigaşi a cuprins toate păturile poporului nostru muncitor;

- publicarea şi prelucrarea raportului şi rezoluţiei Biroului Informativ, *Partidul Comunist din Iugoslavia în mâinile unor asasini şi spioni,* precum şi măsurile organizatoric-politice luate de CC în

această perioadă au dat un puternic impuls şi au dus la îmbunătăţirea calitativă a activităţilor generale ale partidului şi organizaţiilor de masă;

- au contribuit la întărirea organizaţiilor de partid, a autorităţii sale şi a legăturilor sale cu masele, la creşterea vigilenţei revoluţionare şi a spiritului critic şi autocritic, s-au întărit spiritul internaţionalist şi intransigenţa principială faţă de orice abateri de la linia marxist-leninistă;

- sunt combătute cu mai multă vigoare şovinismul şi toate celelalte forme de naţionalism burghez;

- s-au îmbunătăţit munca presei şi a radioului, precum şi propaganda şi agitaţia prin viu grai;

Lupta condusă de PMR pentru construirea socialismului în ţara noastră şi pentru apărarea păcii a fost permanent şi organic legată de lupta împotriva lui Tito.

În această perioadă, partidul nostru a făcut paşi înainte pe calea îmbunătăţirii muncii politice în rândurile emigranţilor politici revoluţionari iugoslavi:

- s-a întărit poziţia elementelor antititoiste mai combative;

- au fost ridicate cadre noi;

- s-a îmbunătăţit calitatea emisiunilor radio şi a ziarului emigranţilor politici revoluţionari iugoslavi din RPR, *Sub steagul Internaţionalismului;*

- s-a îmbunătăţit calitatea materialului de propagandă în scris împotriva agenturii de spionaj a lui Tito.

Apreciind aceste realizări, obţinute în lupta PMR împotriva bandei de spioni şi asasini ai lui Tito, conducerea Partidului nostru constată şi câteva neajunsuri:

- întocmirea unui studiu mai temeinic, care trebuia să fie pus la gaza planului de acţiune în lupta împotriva clicii fasciste a lui Tito şi care urma să dea posibilitatea controlului desfăşurării acestei lupte şi a îmbunătăţirii ei permanente, s-a făcut cu oarecare întârziere;

- lipsa unui plan întocmit la timp, bazat pe un studiu serios, s-a resimţit îndeosebi în regiunea de graniţă româno-iugoslavă, regiune cu o numeroasă populaţie sârbo-croată.

Această lipsă a constituit aici o piedică în organizarea unei munci sistematice de combatere a acţiunilor bandei fasciste de spioni titoişti şi de transformare a întregii populaţii muncitoare, din ţinuturile de frontieră, într-un zid viu, de apărare a păcii şi a operei de clădire a socialismului în Republica Populară Română;

- munca de demascare şi de combatere a bandei fasciste-titoiste nu a fost întotdeauna suficient de concretă şi a lăsat câteva domenii ale vieţii politice şi culturale din RPR nefolosite din plin.

În concluzie:

Pentru a întări ţara noastră, pentru ca ea să fie un sprijin cât mai puternic al frontului păcii, democraţiei şi socialismului împotriva imperialismului aţâţător de război şi a agenturii lui titoiste, care a transformat Iugoslavia într-o bază militară a agresorilor imperialişti americani, PMR îşi pune în faţă următoarele sarcini:

1. Întărirea generală a luptei împotriva clicii fasciste a lui Tito şi agenturii ei, împotriva uneltirilor imperialiste. Întărirea activităţii politico-organizatorice de partid, adâncirea muncii de masă pentru a întări legăturile partidului cu masa, pentru a dezvolta simţul patriotic al oamenilor muncii şi ura faţă de lagărul imperialist şi regimul de teroare din Iugoslavia, pentru a întări vigilenţa revoluţionară faţă de orice manifestare duşmănoasă şi faţă de elementele dăunătoare naţionalist-fasciste care încearcă să se strecoare în rândurile partidului.

2. În special în regiunile graniţei româno-iugoslave, populaţia muncitoare va trebui să intensifice lupta împotriva bandei titoiste, să asigure continua creştere a acestei lupte prin folosirea metodelor celor mai variate şi mai eficace.

Această atitudine hotărâtă va constitui un ajutor efectiv şi pentru elementele revoluţionare din Iugoslavia în lupta lor pentru înlăturarea bandei de criminali şi spioni de la cârma guvernului iugoslav.

3. Măsurile speciale vor avea ca obiectiv întărirea pazei şi securităţii regiunii de graniţă.

4. Lupta contra bandei titoiste şi a dictaturii fasciste instaurate de ea trebuie să cuprindă toate domeniile de activitate a partidului. Nu trebuie dat fasciştilor titoişti nici un răgaz, nici o zi de odihnă.

Acţiunea va fi condusă şi coordonată direct de CC, întărindu-se pentru aceasta sectorul special din cadrul aparatului CC.

A. Măsuri pe linia organizaţiilor de partid şi de masă

1. În regiunile de graniţă vor fi concentraţi un număr mare dintre cei mai buni activişti ai PMR, a căror pregătire politică şi capacitate vor asigura conducerea hotărâtă şi combativă a organizaţiilor de partid.

2. Vor fi îmbunătăţite încontinuu în această regiune propaganda şi agitaţia. Se va organiza ascultarea emisiunilor în limba sârbă a posturilor Timişoara, România Liberă, etc.

3. Va fi intensificată munca de ridicare a cadrelor de naţionalitate sârbă, mărindu-se şcoala centrală în limbă sârbă.

4. Toate organizaţiile de masă au un plan propriu de activitate:

a. întărirea tuturor organizaţiilor de masă;
b. eliminarea şi izolarea tuturor elementelor duşmănoase şi suspecte din organizaţiile de conducere ale organizaţiilor de masă;
c. îmbunătăţirea muncii de propagandă şi agitaţie;

B. Măsuri politico-organizatorice pe linie de stat

1. Fiecare minister şi organism central, aparţinând aparatului de stat, şi care are unităţi în judeţele de frontieră româno-iugoslave, va elabora un plan de acţiune pentru a cărui urmărire şi îndeplinire răspunde personal conducătorul organizaţiei respective. Planul va avea ca obiectiv:

a. combaterea hotărâtă a tuturor provocărilor imperialisto-titoiste, asigurarea suveranităţii şi securităţii RPR;
b. asigurarea bunei funcţionări a întregului aparat de stat în regiunile de graniţă.

2. Organismele centrale ale statului vor revizui în această regiune compoziţia socială şi politică a aparatelor până la ultimele unităţi. Vor îndepărta toate elementele străine şi duşmănoase, vor transfera elementele slabe şi necorespunzătoare şi vor concentra în această regiune, îndeosebi în zona de frontieră, elementele muncitoare, cadre de stat, verificate, ridicate politiceşte şi pregătite din punct de vedere profesional.

3. Se vor asigura pregătirea şi educarea politică, sistematice, specială a cadrelor aparatului de stat din această regiune.

4. Se vor întări măsurile de pază şi securitate la zona de frontieră, pe baza unui plan MAI.

5. Se va rezolva radical situaţia cetăţenilor străini paşaportari.

6. Se va intensifica acţiunea de distrugere a reţelei de agenţi ai UDB-ei, care organizaseră acţiuni de spionaj şi trădare pe teritoriul RPR încă din timpul războiului.

7. Se va curăţi un teritoriu de cel puţin 25 km de la graniţa iugoslavă de toate elementele dăunătoare şi suspecte: chiaburi, titoişti, hitlerişti, legionari, macedoneni suspecţi, şovinişti unguri, sionişti, sectanţi, ofiţeri reacţionari deblocaţi, funcţionari comprimaţi.

8. Se vor lua măsuri necesare pentru lărgirea sectorului socialist al agriculturii în această regiune.

9. Se vor lua măsuri economico-financiare pentru îmbunătăţirea şi aprovizionarea oamenilor muncii din regiunile de graniţă.

10. Se va intensifica lupta împotriva sectelor religioase şi a agenţilor Vaticanului. Se va asigura ruperea completă a Bisericii Ordodoxe Sârbe de episcopatele de la Vârşeţ şi transformarea într-o biserică autocefală.

C. Măsuri în legătură cu îndatoririle comuniştilor faţă de lupta elementelor revizioniste din Iugoslavia

a. Întărirea organizaţiilor de bază ale emigranţilor revoluţionari politici din Iugoslavia, care trăiesc în RPR. Aceasta va asigura conducerea directă a emigraţiei.

b. Îmbunătăţirea conducerii emigraţiei prin întărirea muncii de descoperire, de izolare şi de combatere a agenţilor şi spionilor lui Tito-Rankovici, prin curăţirea emigraţiei de elemente duşmănoase.

c. Mobilizarea emigranţilor politici revizionişti iugoslavi la o participare activă în lupta pentru pace împotriva imperialiştilor americani şi englezi, aţâţători la război şi împotriva agenturii lor titoiste […]

d. Întărirea redacţiei ziarului *Sub steagul Internaţionalismului* cu elemente mai combative şi cât se poate mai verificate în lupta împotriva clicii fasciste a lui Tito.

e. Îmbunătăţirea calităţii emisiunilor de radio. Organizarea unor emisiuni în limbile slavonă şi macedoneană, în afară de cele existente în limba sârbă.

f. Îmbunătăţirea muncii de ridicare a cadrelor. Organizarea unui sistem de învăţământ de partid cu limba de predare sârbă, care va pregăti cadre pentru lupta elementelor revoluţionare iugoslave împotriva regimului fascist-titoist.

g. Reorganizarea muncii administrative a emigranţilor, trecând-o în întregime în seama Crucii Roşii.

• ANIC, fond CC al PCR - Cancelarie, dosar nr. 107/1950, f. 1-6, document publicat de Camelia Ivan Duică, în *Arhivele Securităţii,* Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p.457-461.

1950, ianuarie 9, Bucureşti. *Extras din Procesul - verbal al şedinţei Secretariatului C.C. al P.M.R., privind reorganizarea Serviciilor de informaţii şi contrainformaţii ale Armatei.*

La ordinea de zi: raportul tov. Emil Bodnăraş asupra situaţiei Armatei şi a problemelor de apărare naţională.

Participă tovarăşii: Gh. Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, Iosif Chişinevschi, Alexandru Moghioroş.

Raportor tov. Emil Bodnăraş asistat de tov. Kalganov, consilier militar principal şi tov. Petre Borilă.

Secretariatul, luând în dezbatere raportul prezentat, a hotărât următoarele:

I. Ajutorul U.R.S.S. acordat R.P.R. pentru întărirea capacităţii ei de apărare

1. Secretariatul C.C. al P.M.R. mulţumeşte din toată inima tovarăşului I.V. Stalin, C.C. al P.C.(b) al URSS, Guvernului Sovietic şi Conducerii forţelor Armate ale URSS, pentru ajutorul imens şi multilateral acordat Partidului Muncitoresc Român şi Guvernului Republicii Populare Române în legătură cu reorganizarea Armatei şi întărirea capacităţii de apărare a Ţării.

2. În legătură cu cererea adresată Guvernului URSS în luna septembrie asupra furnizării către R.P.R. de material militar, consider a trimite în URSS o delegaţie militară pentru studiul la faţa locului şi precizarea detaliilor privitoare la această comandă. Pentru aceasta, Ministerul Afacerilor Externe în legătură cu Ministerul Apărării Naţionale vor întocmi până la data de 15 ianuarie cererea către Guvernul URSS pentru aprobarea primirii delegaţiei.

Delegaţia va fi compusă din:

Tov. Emil Bodnăraş;
Tov. Teclu Iacob, subşef al Marelui Stat Major;
Tov. Costescu Romulus, Comandantul Artileriei Armatei;
Tov. Focşeneanu Ion, şeful Transmisiunilor Armatei;
Tov. Ionescu Grigore, şeful Geniului armatei.

3. Apreciind rolul deosebit de important şi valoarea sprijinului primit din partea consilierilor militari sovietici, socoteşte necesar a se interveni la Guvernul URSS pentru detaşarea pe lângă Armata R.P.R. a încă unui număr de consilieri militari, şi anume:

1. consilier pe lângă Direcţia Pregătirii de Luptă a Armatei;

2 consilieri pe lângă Secţiile Pregătirii de Luptă ale Regiunilor Militare 2 şi 3,
1 consilier pentru cele patru Academii Militare;
1 consilier pentru Serviciul Geografic al Armatei;
1 consilier pe lângă toate şcolile militare,
1 consilier pe lângă Serviciul de Contrainformaţii al Armatei,
1 consilier pe durată de 3 luni pentru proiectarea şi organizarea postului central de pândă Aero;
1 consilier pe durată de 6 luni pentru organizarea Comisariatelor Militare.

4. În vederea grăbirii procesului de formare de cadre militare de tip nou, a se interveni pe lângă Guvernul URSS de a admite şi în anul 1950 primirea în şcolile şi academiile militare din URSS a unui număr de 320 elevi şi ofiţeri, dintre care 20 pentru trebuinţele trupelor M.A.I.

5. Tov. Bodnăraş va pregăti până la data de 20 ianuarie cererile necesare asigurării hotărârilor de la punctele 3 şi 4.

[…]

VI. Activitatea SIA, S. II şi a Justiţiei

1. Secretariatul C.C. al P.M.R. consideră că:

a) Munca S. II M.ST.M. se află într-o stare inadmisibilă.

b) Munca de contrainformaţie a fost îndrumată până în ultima vreme, îndeosebi spre descoperirea abuzurilor administrative şi a abaterilor diferite, ocupându-se în mod redus de obiectivul ei principal: lupta împotriva spionajului şi a acţiunilor contrarevoluţionare; aceasta atât ca urmare a numărului mare de abuzuri din perioada 1948 şi în parte 1949, cât şi îndeosebi datorită încadrării în mare parte cu elemente vechi a acestui aparat.

c) Organele Justiţiei Militare sunt îmbâcsite de cadre vechi, care, în aplicarea politicii de clasă a Partidului în practica judiciară, manifestă de cele mai multe ori atitudini duşmănoase şi şovăielnice.

2. În vederea înbunătăţirii organizatorice a organelor de informaţie, contrainformaţie şi justiţie şi a muncii lor, Secretariatul C.C. al P.M.R. consideră necesar:

a) Secţia a II-a M.St.M.

Direcţia organizatorică şi Direcţia cadrelor C.C. vor alege şi pune la dispoziţia M.Ap.N. până la 1 februarie 1950 trei tovarăşi corespunzători pentru a fi numiţi ca ataşaţi militari în Franţa, Anglia şi Statele Unite ale Americii.

Tov. Ana Pauker şi Bârlădeanu Alexandru vor acorda concurs Secţei a II-a M.St.M. în sensul de a-i propune câte 1-2 funcţionari de încredere din cadrul reprezentanţelor diplomatice şi comerciale ale R.P.R. în ţările capitaliste, care, instruiţi şi îndrumaţi de S. a II-a M-ST.M., să ducă muncă informativă militară.

Tov. Bodnăraş Emil în înţelegere cu tov. Teohari Georgescu vor asigura organizarea până la 1 februarie 1950 a 3 (trei) puncte de informaţie militară la graniţa româno-iugoslavă.

Tov. Profiri va primi pentru practică pe vasele comerciale ale R.P.R., care navigă în străinătate, ofiţeri sau subofiţeri din Marina militară a R.P.R., la cererea M.Ap.N.

Pentru a asigura în condiţii satisfăcătoare activitatea Secţiei a II-a, ministerul finanţelor va suplimenta FSSS al M.Ap.N. pe anul 1950 cu suma de 29.430.000 lei în valutele indicate în proiectul prezentat.

b) Contrainformaţia

Serviciul de Contrainformaţie a Armatei (S.C.I.A.) se va trece din cadrul M.Ap.N. asupra M.A.I.

Tov Teohari Georgescu şi Emil Bodnăraş vor pregăti până la 15 martie 1950 toate măsurile necesare şi vor prezenta Secretariatului proiectul pentru executarea acestei hotărâri.

Până la 15 februarie, cadrele S.C.I.A. vor trebui revizuite de acord cu M.A.I., elementele necorespunzătoare înlăturate, iar funcţiunile devenite libere vor fi ocupate cu elemente noi ce au fost repartizate S.C.I.A.

Sarcina principală a Serviciului de Contrainformaţie al Armatei urmează să fie lupta împotriva spionajului şi a acţiunilor contrarevoluţionare din Armată, acţiunea sa urmând a fi adusă în strânsă colaborare cu organele politice ale Armatei.

[…]

Arhiva C.C. al P.C.R., fond Cancelarie, vezi şi "Adevărul", sâmbătă, 24 octombrie 1998, p.8.

1951 martie 29, *Bucureşti.* *Directiva nr. 101 despre munca cu agentura (reţeaua de informatori).*

Arma de bază şi hotărâtoare a organelor Securităţii Statului în lupta împotriva activităţii de subminare, dusă de serviciile de informaţii imperialiste şi de reacţiunea internă, este reţeaua de informatori bine organizată. Cantitatea şi calitatea reţelei informative folosite de organele Securităţii statului, justa ei plasare pe probleme, educarea şi folosirea informatorilor, determină rezultatele muncii de prevenire, depistarea şi lichidarea la timpul oportun şi cât mai complet a activităţii criminale dusă în ţara noastră de elementele duşmănoase.

Cu toate acestea, mulţi dintre lucrătorii informativi ai unităţilor Securităţii Statului, atât din centrală, cât şi din regiuni se ocupă insuficient şi greşit cu munca de recrutare a informatorilor, este absolut insuficientă, iar descoperirea şi folosirea aptitudinilor şi posibilităţilor contrainformative ale informatorilor se face într-o măsură prea mică.

Studierea prealabilă a persoanelor recrutabile nu se adânceşte sporadic, din care cauză reţeaua informativă are mult balast şi un număr însemnat de indivizi dubioşi.

I. Categoriile reţelei de informatori

Reţeaua de informatori, care execută munca de depistare şi demascare a activităţii criminale, dusă de elementele duşmănoase în ţară, poate fi împărţită în 3 categorii principale.

1. Informatorii necalificaţi

Informatorii necalificaţi sunt acei informatori, care din însărcinarea organelor Securităţii Statului depistează persoanele suspecte de activitate duşmănoasă, clarifică starea de spirit şi purtarea acestora, descoperă şi comunică date în privinţa a tot felul de lipsuri şi evenimente din cadrul obiectivelor şi problemelor deservite de serviciile noastre informative (manifeste, inscripţii, accidente, acţiuni cu aspect de sabotaj, ş.a.m.d.), însă aceşti informatori necalificaţi fiind lipsiţi de aptitudini şi posibilităţi contrainformative, iar câteodată şi de experienţă, nu au posibilitatea să pătrundă în mijlocul elementelor subversive şi să ducă acţiuni informative împotriva lor. De obicei, informatorii necalificaţi se recrutează din rândul cetăţenilor patrioţi.

2. Informatorii calificaţi

Informatorii calificaţi sunt acei informatori care, prin aptitudinile, trecutul şi legăturile lor au posibilitatea să pătrundă în mijlocul elementelor subversive şi să ducă acţiuni informative împotriva acestora. Adeseori, organele Securităţii Statului recrutează astfel de informatori din mijlocul elementelor străine de clasa muncitoare sau compromise prin legăturile sau activitatea lor criminală dusă împotriva Republicii Populare Române. Informatorii calificaţi pot fi recrutaţi şi din rândul elementelor patriotice, care se găsesc în mijlocul persoanelor ce au legături cu elementele subversive şi pot pătrunde în mijlocul lor, având posibilitatea să ducă acţiuni informative împotriva acestora. Ei au ca acoperire o legendă studiată în mod calificat, care îi caracterizează ca elemente străine de clasa muncitoare, ce au legături cu elemente subversive sau duc oactivitate criminală.

3. Rezidenţii

Rezidenţii sunt colaboratorii acoperiţi (neîncadraţi în state) ai organelor Securităţii Statului, care conduc activitatea reţelei de informatori necalificaţi, ce le-a fost transmisă în vederea legăturii, în obiectivele şi problemele deservite de organele Securităţii Statului. Ei se recrutează din rândul membrilor de Partid verificaţi, membrilor UTM şi numai în cazuri excepţionale, din rândul informatorilor fără de partid, aparţinând categoriei sociale mai apropiate de clasa muncitoare, care au fost verificaţi în munca practică şi şi-au dovedit devotamentul, atitudinea disciplinară şi aptitudinile lor în munca contrainformativă. Rezidentului nu i se predă întreaga reţea de informatori din sectorul respectiv. Cei mai capabili informatori continuă să ţină legătura cu organele Securităţii Statului, în vederea verificării activităţii rezidentului şi a informatorilor lui.

Rezidentul nu poate fi folosit pentru recrutarea de informatori, ci numai pentru studierea şi pregătirea anumitor persoane în vederea recrutării.

II. Pregătirea în vederea recrutării şi recrutarea informatorilor

Recrutarea informatorilor este o muncă complicată şi de răspundere. De calitatea şi rezultatele studierii candidatului la recrutare, de metoda ce este folosită la recrutare şi de însuşi procesul recrutării, depinde în mare măsură roadele activităţii informatorilor. Lucrătorul operativ, care se ocupă cu crearea reţelei de informatori, în obiectivele şi problemele deservite, trebuie să hotărască înainte de toate cu ce scop şi în vederea îndeplinirii căror sarcini concrete este necesar informatorul. După soluţionarea acestei probleme, lucrătorul operativ fixează persoanele care au posibilitatea să ne informeze asupra activităţii sectoarelor şi obiectivelor, instituţiilor şi întreprinderilor, ce interesează organele Securităţii Statului, sau să studieze anturajul şi legăturile subversive, de prietenie, de serviciu şi de rudenie a persoanelor ce ne interesează. După stabilirea acestor date, fixează candidaturile în vederea recrutării, studiindu-le în mod amănunţit şi complet. În timpul studierii este necesar să stabilească următoarele:

a) Date biografice ale persoanei ce urmează să fie recrutată, precum şi legăturile în producţie şi la domiciliu;

b) Date despre nivelul de pregătire culturală şi politică, precum şi date despre părerile şi manifestările politice ale celui vizat;

c) Date despre aptitudinile şi capacitatea pentru munca contrainformativă (inteligenţă, capacitatea de a lega cunoştinţe şi de a câştiga încrederea, capacitatea de a găsi cea mai justă soluţie dintr-o situaţie complicată, ş.a.m.d.);

d) Date despre părţile negative a celui ce urmează să fie recrutat (decădere morală, pălăvrăgeală şi altele);

e) Date despre activitatea lui criminală din trecut sau, posibil, cea prezentă.

Strângerea datelor se efectuează pe căi oficiale, precum şi cu ajutorul informatorilor, filajului, interceptărilor şi tehnicii operative, în funcţie de necesitate şi în măsura posibilităţilor.

După studiul amănunţit a datelor acumulate asupra celui ce urmează să fie recrutat, lucrătorul operativ poate să facă cunoştinţă personal cu informatorul, invocând un motiv plauzibil, iar după aceasta stabileşte metoda cu care persoana vizată va fi chemată în vederea recrutării, precum şi însăşi metoda de recrutare. De obicei, în munca practică se folosesc două metode la recrutare. Pe baza convingerilor patriotice ale celui vizat, arătându-i necesitatea de a da ajutor organelor Securităţii Statului în lupta împotriva duşmanilor poporului muncitor; pe baza materialelor compromiţătoare asupra activităţii subversive sau de drept comun a celui vizat, dusă în trecut sau în prezent, împotriva regimului. În timpul recrutării celui vizat pe baza materialelor compromiţătoare, la început este necesar ca activitatea duşmănoasă sau criminală a celui vizat să fie în întregime demascată şi toate măsurile lui să fie consemnate în scris.

După aceasta, pe baza mărturiilor lui, să i se propună colaborarea cu organele Securităţii Statului pentru a se putea reabilita.

Recrutarea informatorilor şi mai ales a informatorilor pe baza materialelor compromiţătoare, trebuie să fie încredinţată numai lucrătorilor operativi experimentaţi şi de conducere. Recrutarea informatorilor necalificaţi şi îndepărtarea lor din reţeaua informativă se face numai în baza aprobării şefilor birourilor şi serviciilor raionale şi orăşeneşti, precum şi a şefilor de servicii şi a locţiitorilor din aparatul central şi din Regionale.

Recrutarea informatorilor calificaţi şi a rezidenţilor, cât şi îndepărtarea lor din reţeaua informativă, se face cu aprobarea Directorilor regionali şi a locţiitorilor lor, precum a Directorilor şi locţiitorilor lor din aparatul central.

Recrutarea informatorilor şi a rezidenţilor în condiţiile corespunzătoare, poate fi efectuată la locurile de muncă, la domiciliile lor, la sediile diferitelor instituţii şi în unele cazuri la sediile organelor de Miliţie, unde cel vizat va fi chemat sau invitat, invocând un motiv plauzibil şi pe măsura posibilităţilor cât mai natural. În recrutarea informatorilor calificaţi din rândul membrilor formaţiunilor duşmănoase, se întâmplă ca procesul recrutării să dureze 24 ore sau chiar mai mult, în care timp persoana care urmează să fie recrutată, este reţinută până la rezolvarea cazului.

Ridicarea secretă a celui vizat pentru recrutare trebuie să fie efectuată în asemenea condiţiuni şi în timpul când lipsa persoanei vizate de la serviciu sau de acasă în cursul uneia sau câtorva zile, n-ar părea suspectă persoanelor cu care cel vizat întreţine legături criminale sau alt fel de legături. (Se va alcătui legenda plecării lui în deplasare, la sanatoriu sau la casele de odihnă în vederea tratamentului, la cunoscuţi sau rudele sale, ş.a.m.d.).

Recrutarea informatorilor de regulă se încheie prin luarea unui angajament scris, în care respectivul se obligă în mod voluntar să colaboreze cinstit cu organul Securităţii Statului şi să păstreze cea mai strictă conspirativitate în munca informativă. În angajament se va arăta, că informatorul este prevenit de rersponsabilitatea ce o poartă în cazul divulgării legăturii lui cu organele Securităţii Statului şi a metodelor lor de muncă.

III. Educarea şi munca cu informatorii

Terminând recrutarea, lucrătorul operativ trebuie să instruiască în mod amănunţit informatorul în privinţa purtării lui faţă de rudele sale şi alte legături ale sale, pentru a nu se deconspira faţă de ei. De obicei, la primele întâlniri lucrătorul informativ trasează sarcini şi primeşte de la informator note înscris, în care acesta comunică toate datele compromiţătoare ce le cunoaşte asupra legăturilor sale.

La aceste întâlniri, lucrătorul operativ nu îndreaptă atenţia informatorului asupra persoanelor urmărite de organele noastre, în afară de cazul când acesta, din proprie iniţiativă, ne comunică unele date ce ne interesează. Informaţiile primite de la informator trebuie să fie analizate şi verificate în mod amănunţit. Tot în acest timp, purtarea şi acţiunile informatorului trebuie să fie supravegheate cu mare atenţie, deoarece după recrutare, în majoritatea cazurilor, informatorul trece printr-o criză psihică, iar lucrătorul operativ este dator să-l aducă la starea normală, în care scop este necesar ca primele întâlniri cu informatorul să aibă loc la intervale de timp de 24 zile, sau în unele cazuri şi mai des. După ce lucrătorul operativ se va convinge de sinceritatea şi atitudinea cinstită faţă de muncă a informatorului, se va putea trece la folosirea lui normală şi activă în acţiunea informativă ce se duce asupra persoanelor ce interesează organele Securităţii Statului.

Munca cu informatorii poate fi socotită că se duce în mod normal, atunci când, întrunirile lucrătorilor operativi cu informatorii, şi mai ales cu cei calificaţi şi rezidenţii, vor avea loc în condiţiunile corespunzătoare în casele conspirative şi de întâlnire ale organelor Securităţii Statului.

La întâlnirile cu informatorii, lucrătorul operativ trebuie să se prezinte cu sarcini concrete şi dinainte stabilite, care să fie de asemenea aprobate de conducere, pe care să le transmită informatorului, precum şi cu unele probleme pe care urmează să le lămurească cu informatorul, ş.a.m.d.

În munca cu informatorii calificaţi, să se practice prelucrarea sarcinilor pentru aceşti informatori, în scris şi după ce aceştia vor lua cunoştinţă de conţinutul lor, vor semna, confirmând că au înţeles sarcinile ce li se încredinţează. Primind de la informatori notele informative, lucrătorul operativ va trebui să le citească cu mare atenţie la locul de întâlnire, clarificând toate chestiunile nelămurite,

care sunt în legătură cu îndeplinirea sarcinii încredinţate, şi în caz de necesitate, va arăta informatorului lipsurile lui faţă de elementele asupra cărora se duce acţiunea informativă, iar după aceasta îl va instrui în mod amănunţit asupra mijloacelor de îndeplinire a sarcinilor următoare, pentru ca astfel informatorul să fie complet edificat asupra sarcinii ce i se încredinţează. Însă lucrătorul operativ nu trebuie să facă în mod anticipat nici un fel de promisiuni informatorului.

Pentru ca lucrătorul operativ să poată îndepărta în mod just şi la timpul său lipsurile constatate la informator, el însuşi trebuie să se ocupe cu ridicarea sistematică a cunoştinţelor sale culturale, politice şi speciale. În timpul întâlnirilor cu informatorul, lucrătorul trebuie să aibă ţinuta îngrijită, să fie politicos, punctual şi disciplinat, să rezolve după o matură gândire problemele ridicate de informator în legătură cu munca lui. În timpul discuţiei cu informatorii, lucrătorul operativ nu trebuie să-ţi creeze o atmosferă accentuată de conducător faţă de subordonatul său informatorul, dar nici să nu creeze familiarisme.

Respectând aceste reguli, lucrătorul operativ se va bucura fără îndoială de autoritate faţă de informator şi aceste calităţi ale lui se vor oglindi în conduita şi activitatea informatorului.

IV. Casele de întâlniri şi conspirative ale organelor Securităţii Statului

Este necesar ca întâlnirile cu informatorii şi mai ales cu informatorii calificaţi şi cu rezidenţii, să aibă loc de regulă în casele conspirative şi de întâlniri.

Casa conspirativă este un apartament la dispoziţia organelor Securităţii în care au loc întâlnirile lucrătorilor operativi cu informatorii. Aceste case trebuie să fie bine conspirate de vecini sub formă de locuinţe, instituţii sau întreprinderi. Amenajarea acestor apartamente trebuie să corespundă metodei de conspirare. Să zicem, că o casă conspirativă este conspirată ca o casă de locuit, atunci toată amenajarea şi mobila ei trebuie să corespundă unei case de locuit, în care să locuiască un om al nostru verificat (o femeie în vârstă pensionară, membru P.M.R., ş.a.m.d.), care în mod formal va trece drept proprietarul acestui apartament. Casa de întâlnire este un apartament, proprietatea unei persoane particulare, o întreprindere sau instituţie, care în baza unei convenţii este folosită vremelnic de organele Securităţii Statului pentru munca informativă.

Când se ia o hotărâre de a institui o casă de întâlniri, este necesar să se studieze şi verifice din toate punctele de vedere proprietarul acesteia, să se studieze planul apartamentului cu intrările şi ieşirile lui (este de dorit ca să existe intrări şi ieşiri separate), să se verifice toţi vecinii şi numai după aceasta să se ia o hotărâre în vederea recrutării proprietarului, ca gazdă a casei de întâlniri. Instituirea caselor de întâlniri se face cu aprobarea Directorilor Regionalului şi locţiitorilor lor, precum şi a directorilor şi locţiitorilor din aparatul central. Referatele în care se arată necesitatea de a recruta gazdele caselor de întâlniri, alcătuirea dosarelor personale şi evidenţele respective asupra acestora, se întocmesc la fel ca şi pentru informatorii, pe care îi recrutăm în vederea ducerii acţiunii informative.

V. Verificarea muncii informatorilor

Verificarea muncii informatorilor este o condiţie obligatorie în munca cu informatorii. Sunt supuşi verificării toţi informatorii şi rezidenţii, indiferent de încrederea, pe care o avem în ei. Ea se efectuează prin introducerea sau recrutarea de informatori paraleli în acţiune, obiectivele şi problemele deservite de ei, folosind filajul, interceptările şi mijloacele tehnice operative. În momentul sesizării, că un informator s-a deconspirat în faţa obiectivului asupra căruia se duce acţiunea lui, este necesar să se ia imediat hotărârea de a scoate acest informator din acţiunea informativă, invocând un motiv plauzibil, de a-l îndepărta din reţeaua informativă, de a-l pune sub supraveghere sau de a-l aresta.

VI. Retribuirea informatorilor

Informatorii şi rezidenţii pot fi retribuiţi pentru munca dusă de ei în vederea depistării şi demascării elementelor duşmănoase din ţară. Retribuirea nu poate fi un salariu fixat dinainte şi acordat lunar, ci sub forma unor sume de bani acordate periodic şi câteodată sub forma unor pachete sau cadouri în alimente sau îmbrăcăminte. Suma retribuită este determinată de valoarea materialelor date

nouă de informatori şi rezidenţi. Şefii de birouri, servicii orăşeneşti şi raionale au dreptul să acorde retribuiri până la 3.000 de lei, şefii de servicii din Regională şi Centrală până la 5.000 de lei, iar Directorii Regionali şi Directorii din Centrală, până la 10.000 de lei. În cazuri speciale, când retribuirea unui agent depăşeşte suma de 10.000 de lei, şeful biroului serviciului direcţiei respective, înaintează Directorului General al DGSS sau locţiitorilor săi un raport arătând cauzele care necesită acordarea acestei retribuiri, iar Directorul General al DGSS, sau locţiitorii săi vor aprecia dacă este necesar să se acorde suma cerută.

Pentru orice retribuire se va lua de la informator o chitanţă pentru suma acordată. Pe versoul chitanţei lucrătorul operativ care a acordat retribuirea trebuie să menţioneze când, de către cine şi pentru ce s-a acordat retribuirea (însă fără deconspirarea obiectivelor asupra cărora se duce acţiunea informativă).

De exemplu: "Pentru primirea de materiale valoroase la dosarul nr. …, pentru deconspirarea elementelor duşmănoase din cutare obiectiv sau cutare problemă".

Chitanţa astfel vizată de şeful biroului, serviciului, direcţiei, se iveşte câteodată necesitatea ca o oarecare sumă de bani să fie acordată informatorului, fără chitanţă. În aceste cazuri, lucrătorul operativ înaintează şefului său, respectiv un raport, motivând necesitatea acordării retribuirii în bani, alimente sau îmbrăcăminte şi cerând aprobarea de a acorda retribuirea fără a lua chitanţă din partea informatorului. În asemenea cazuri, ca document contabil ce justifică acordarea retribuirii, va servi o adeverinţă alcătuită de lucrătorul operativ şi vizată de şeful respectiv. Retribuirea pentru folosirea caselor de întâlniri se fixează cu proprietarul apartamentului la închirierea lui. Gazda casei de întâlniri va da, de asemenea, chitanţă, certificând primirea retribuirii.

Retribuirile acordate fără respectarea acestor norme nu pot fi socotite ca documente contabile.

Volumul fondurilor destinate retribuirii în bani a muncii informative se fixează: pentru Regiuni şi Direcţiile Centrale, de către Directorii regiunilor şi Directorii din aparatul central, cu aprobarea directorului General sau a locţiitorilor săi; iar pentru birourile şi serviciile orăşeneşti şi raionale, de către conducătorii direcţiilor respective. Pe viitor, normele menţionate în prezenta directivă sunt obligatorii în timpul recrutărilor şi muncii cu informatorii şi rezidenţii. Retribuirea informatorilor din reţeaua informativă existentă, conform noilor directive, se va aplica în mod treptat, până la 1 august a.c. Pentru asigurarea punerii în practică a instrucţiunilor din prezenta directivă. Dispunem:

1. Să se prelucreze directiva cu tot efectivul organelor informative ale Securităţii Statului.

2. În timp de trei luni, să se revizuiască toată reţeaua informativă existentă şi să se elimine din ea tot balastul, toţi agenţii dubli şi desinformatorii, iar asupra agenţilor dubi şi elementelor duşmănoase să se înceapă acţiuni informative sau să fie arestaţi.

3. Până la 1 septembrie 1951 să se asigure reţeaua de informatori necesară pentru acoperirea tuturor problemelor şi obiectivelor activităţii organelor Securităţii Statului.

4. Până la 1 iunie 1951, în privinţa tuturor persoanelor care apar în dosarele existente şi asupra cărora se duc acţiuni informative, să se recruteze informatori, care să fie în stare să urmărească activitatea acestora.

Ministrul adjunct,
General lt. de Securitate Pintilie Gheorghe

Arh. SRI, fond "D", dosar nr. 9897, f. 188-201; document publicat şi de Marius Oprea, *Banalitatea răului. O istorie a Securităţii în documente 1949-1989*,Editura Polirom, Bucureşti, 2002, p.427-432.

1952 septembrie 20, *Bucureşti.* *Decretul nr. 324privind reorganizarea Ministerului afacerilor Interne şi înfiinţarea Ministerului Securităţii Statului.*

Prezidiul Marii Adunări Naţionale a Republicii Populare Române, decretează:

Art.1.- Ministerul Afacerilor Interne se reorganizează, împărţindu-se în două ministere: Ministerul Securităţii statului, şi Ministerul Afacerilor Interne.

Art. 2. - Normele de organizare şi funcţionare se vor stabili prin Hotărâre a Consiliului de Miniştri.

"Buletinul Oficial" nr. 48 din 20 septembrie 1952.

1954 iulie 28, *Bucureşti.* *Document ce atestă modul în care organele de securitate depistau "duşmanii de clasă"(legionarii) prin prelucrarea documentelor din A.S. (Arhiva Siguranţei).*

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
- Serviciul C -
- Sector III, Birou IV -

Referat

Subsemnatul locotenent Toma Constantin, studiind dosarul A.S. 19 785, vol. 325, privind problema legionară, am scos şi trimis spre exploatarea organelor operative materialele din tabelul anexă.

Restul materialelor rămase în acest dosar nu conţin persoane care interesează organele operative, ci numai material documentar privind problema legionară, pentru care propun ca să fie păstrat în arhiva M.A.I., Serviciul "C".

Lucrător operativ
(ss. indesc.)

De acord,
Şef Secţie
(ss. indesc)

Arh. SRI, fond "D", dosar nr. 1298.

1955 ianuarie 22, *Bucureşti.* *Stenograma convorbirii dintre Gheorghe Gheorghiu-Dej şi doi muncitori din Regiunea Timişoara, privind abuzurile unor de securitate.*

Au fost de faţă tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej, Gheorghe Apostol, Alexandru Drăghici, Magda (secretarul comitetului orăşenesc de partid Caransebeş) şi ceferiştii Boţilă Ion şi Leşanu.

Tov. Gheorghiu-Dej: Aţi trimis nişte reclamaţii la Comitetul Central în legătură cu ce vi s-a întâmplat. E adevărat ce scrieţi acolo ?

Tov. Boţiă: Absolut adevărat. Cuvânt cu cuvânt.

Tov. Gheorghiu-Dej: Sunteţi membri de partid ? (răspuns da). Comitetul orăşenesc de partid ştie de chestiunea aceea ?

Tov. Magda: N-am ştiut nimic.

Tov. Gheorghiu-Dej: De ce ?

Tov. Magda: Pentru că n-aveam un control asupra organelor de Securitate şi tovarăşii au fost puşi în situaţia să nu divulge nimic din ce li s-a întâmplat.

Tov. Gheorghiu-Dej: S-a dat o hotărâre în privinţa aceasta.

Tov. Drăghici: Dar nu este respectată.

Tov. Gheorghiu-Dej: Hotărârea n-a ajuns la raion ?

Tov. Magda: La adunările organizaţiilor de bază ale organelor de Securitate avem dreptul să dăm îndrumări, însă în munca lor profesională nu putem să avem nici un control.

Tov. Drăghici: Munca profesională e o altă chestiune.

Tov. Gheorghiu-Dej: Până unde se merge cu cunoaşterea problemelor ?

Tov. Drăghici: Primul secretar regional poate să cunoască totul. În cazul acesta, organele de Securitate aveau obligaţia să meargă la primul secretar regional Timişoara şi să arate că vor să recruteze un membru de partid pentru munca de informare.

Tov. Apostol: Primul secretar regional însă nu are acest drept.

Tov. Gheorghiu-Dej: După ce v-a arestat şi schingiuit, v-a pus să semnaţi o declaraţie prin care v-aţi luat angajamentul să faceţi muncă de informare ?

Tov. Leşanu: Da.

Tov. Gheorghiu-Dej: Pe linie M.A.I. s-au dat câteva ordine în această privinţă, aprobate de conducerea partidului. Cum se face că n-au ajuns acolo?

Tov. Drăghici: Eu cred că au ajuns. S-au dat încă de anul trecut În problema bătăilor s-a luat hotărârea de mai mult, de vreo doi ani, că organele noastre s-au voie să bată. Şi asta se ştie foarte bine. În privinţa folosirii membrilor de partid ca informatori, este o chestiune mai recentă.

Tov. Gheorghiu-Dej: Aproape de un an de zile. E destul. E un lucru foarte grav (către ceferişti). Dumneavoastră nu v-aţi dus la primul secretar raional ?

Tov. Drăghici: Au fost unele arestări şi a existat o grupă, cu unul Dudaş Melinte, unul Dascălu şi unul Negulescu. Îi cunoaşteţi.

Tov. Leşanu: Îi cunoaştem, că au fost colegi cu noi.

Tov. Gheorghiu-Dej: Dintre ei a fost careva legionar ?

Tov. Leşanu: Nu ştim. În timpul legionarilor au fost în Severin.

Tov. Drăghici: Pe căpitanul Negru îl cunoaşteţi ?

Tov. Boţilă: Amândoi îl cunoaştem. A fost lăcătuş la Caransebeş, un om îngâmfat.

Tov. Gheorghiu-Dej: E un bun meseriaş ?

Tov. Boţilă: Nu prea. N-a dat rezultate în meserie. El nu e chiar din Caransebeş, ci din Gura Motrului, aproape de unde sunt eu.

Tov. Gheorghiu-Dej: Ce valoare poate să aibă nişte informaţii pregătite de nişte oameni care au fost luaţi şi schingiuiţi ? Dacă este nevoie de agentură într-un punct sau altul, asta se face numai cu încuviinţarea primului secretar de partid.

Tov. Drăghici: Ce au vrut ei de fapt de la dvs ?

Tov. Leşanu: Să spunem că am făcut parte din bandă subversivă. Am spus că nu cunosc acest lucru. După multă rezistenţă din partea mea, el a spus că nu mai are nevoie să spun eu. A scris ceva şi a venit cu un locotenent din Bucureşti, despre care a spus că e anchetator şi a spus: "acum tu vei semna ce noi am scris". Aşa s-au petrecut faptele.

Tov. Boţilă: Mie mi-a spus că deşi câştig 2.500 lei lunar, să spun că nu sunt mulţumit. De ce, nu ştiu. Am fost stahanovist, am fost premiat mereu, sunt înscris în cartea de onoare a Ministerului Căilor Ferate. Eu rog să se cerceteze toată activitatea mea de la naştere şi până acum. Politică n-am făcut. Am spus că n-am cunoştinţă pentru ce să fiu nemulţumit. În timpul când am fost arestat, eram în schimbul de onoare şi trimis la Depoul Timişoara, unde am fost cerut personal de la Direcţia Regională. Plec acasă să-mi iau haina şi mâncare, la poartă mă aşteaptă tov. Moţ şi-mi spune să mă duc la Securitatea CFR. Acolo m-am dezechipat.

Am spus că nu pot să stau mai mult, pentru că trebuie să asigur plecarea trenului, să nu cumva să întârzie, mai ales că pleacă peste graniţă şi mai ales că e vorba de schimbul de onoare. Am anunţat trenul, am dat datele cu maşina, etc. După aceea, m-au luat în birou şi m-au luat cu "banditule".

Întreb pentru ce. "Mai vorbeşti ?", au spus ei. Erau trei persoane, cu camera închisă şi nu puteam să mă revolt. "Nu mai eşti membru de partid !". "Dar un membru de partid se supune organizaţiei de bază", zic eu. "Mai vorbeşti ?!", m-au luat ei. Şi Kiss mi-a dat o lovitură cu o linie de stejar peste gură. "Te fac să înghiţi şi alt sânge", mi-a spus el. "Pentru ce ? ". "Pentru că ai spus aşa".

Eu nu ştiam ce puteam să-i spun, pentru că eram în ceartă cu el, aveam anumite divergenţe de serviciu, dar el nu era pe teren cu noi, ci în muncă administrativă în birou. Nu am fost prieten cu el. Nu ştiu de unde a luat el că eu aş fi spus ce voia el. Mi-a adus o hârtie s-o semnez, îmi dădea cu linia peste

mână, nici nu m-a lăsat s-o citesc. La 3 noaptea, când a trebuit să-mi dea drumul, spunea: "stai să te speli, să nu ieşi desfigurat". Şi pe urmă mi-a dat o foaie de angajament.

Tov. Leşanu: Eu am stat mai mult, 24 de ore, pentru că n-am vrut să semnez decât la 6 dimineaţa. Atâta m-a bătut că n-am mai putut.

Tov. Boţilă: Mi-a pus nişte cătuşe la mână, că nici el aproape nu putea să le desfacă. Mâna mi-a fost două săptămâni aproape anchilozată. Pe urmă, a început cu jurăminte că dacă semnez, îmi dă drumul. Dar cum să semnez aşa ceva ? El zice: "Tot pe mâna mea eşti. Pot să te omor". După aceasta, n-am avut îndrăzneala să spun la Caransebeş despre ce mi s-a întâmplat.

Organizaţia de bază m-a luat la rost că de ce am lăsat trenul când am fost în schimbul de onoare şi de ce nu s-a comunicat de la sectorul politic că am fost acolo. A fost suspectă chestiunea. Mai ales că, la ora 19, am stat de vorbă cu conducerea CFR, iar la 19,30 se comunică de la sectorul politic că nu vin. A fost un lucru suspect şi a trebuit să dau pe faţă lucrurile la organizaţia de bază. Mai sunt şi alţii la noi, dar de frică de teroare nu spune nimeni.

De exemplu, a fost un şef de tren, Şandru, un bătrân de 74 ani, l-au ţinut 3 zile şi 3 nopţi pentru că n-a vrut să-i transporte unui locotenent nişte saci de ovăz fără documente. L-au bătut la Securitate 3 zile şi 3 nopţi. Iar doctorul l-a care s-a dus să ia certificat medical a spus că dacă Securitatea l-a bătut el nu-i poate da certificat.

Tov. Gheorghiu-Dej: De unde e acest Kiss ?

Tov. Boţilă: Nu ştim. Ne-a fost frică să ne întoarcem la serviciu.

Tov. Leşanu: Ne-au dat şi consemnul, când părăsim Caransebeşul să-i spunem lui.

Tov. Boţilă: Dar nu i-am mai spus. Lucrurile s-au învechit şi ne-am gândit că poate nu se mai ţine de noi. În 16 am avut întâlnire cu el să-i dau informaţii şi trebuia să stau cu el, să întârzie trenul ca să mă duc la întâlnire cu el. Din 3-4 zile îmi dădea întâlnire. Uneori, chiar dacă nu puteam să mergem, el nu ţinea seama. "N-ai venit ? Mai vii la mine, îţi arăt eu !" Plecam la drum îngrijoraţi şi zăpăciţi de teroarea lui.

Tov. Gheorghiu-Dej: Spuneai că mai multe persoane au fost în situaţia aceasta.

Tov. Boţilă: Da, dar nimeni nu spune nimic. Noi cunoaştem vreo şapte persoane. Şandru Ilie, şef de tren, Cadar Augustin, Donescu Nicolae, Bălin Ion, acar.

Tov. Gheorghiu-Dej: Când v-a arestat ?

Tov. Boţilă: În 24-25 octombrie.

Tov. Leşanu: Pe mine în 18 octombrie.

Tov. Gheorghiu-Dej: Atunci, imediat trebuia să spuneţi.

Tov. Leşeanu: Ne-a fost frică. Citind ziarul "Scânteia" din 27 decembrie, acesta mi-a dat curaj, cum au luat atitudine în URSS şi m-am gândit că sunt membru de partid şi de ce să tac.

Tov. Boţilă: Noi nici n-am stat de vorbă unul cu altul, pentru că în angajament scria că pentru divulgarea secretului se dau 1-5 ani închisoare. Şi nu ştiam cui să raportăm. Asta a fost până când mi-am dat seama că el urmăreşte să fie liber la ora 6-7 seara, şi am început să-l urmăresc şi apoi am văzut că şi el se duce la întâlnire. Atunci i-am spus, ne-am unit şi am prins curaj.

Tov. Gheorghiu-Dej: Kiss venea la şedinţele de raion ?

Tov. Magda: Foarte rar. De trei luni de când sunt acolo, nu ştim dacă a fost de trei ori. Odată şi-a luat carnetul de membru de partid, iar eu am stat de vorbă cu el de două ori.

Tov. Gheorghiu-Dej: Dar şeful de la raion vine ?

Tov. Magda: Acela vine. Sunt şedinţe lunare, cu şefii de unităţi şi cu şefii de instituţii şi în fiecare lună ei vin şi fac rapoarte.

Tov. Gheorghiu-Dej: Ce fel de rapoarte ?

Tov. Magda: Câte abateri au fost în cadrul raionului, oraşului, despre starea de spirit a populaţiei, despre abateri ale organelor sfaturilor populare comunale.

Tov. Drăghici: Aceasta se făcea la şedinţele raionului sau în birou ?

Tov. Magda: Comandantul garnizoanei, al Miliţiei, al Securităţii, preşedintele orăşenesc, aceştia sunt tovarăşii care vin la şedinţele lunare.

Tov. Gheorghiu-Dej: Ce comportare are Kiss ?

Tov. Magda: Faţă de noi avea comportare corectă, însă din cele ce ne-au spus tovarăşii din tre…

Tov. Drăghici: El a venit cu voi ?

Tov. Magda: Nu.

Tov. Gheorghiu-Dej: Voi i-aşi chemat la MAI ?

Tov. Drăghici: Am auzit că şi el s-a suit în acelaşi tren.

Tov. Gheorghiu-Dej: Cine este acest Kiss ?

Tov. Magda: N-aş putea să spun. La preschimbarea carnetelor de partid n-am fost eu prim-secretar.

Tov. Drăghici: Dar raionul nu îi controlează pe aceştia ?

Tov. Magda: Comitetul Naţional ia parte la şedinţele de organizaţie de bază ale lor. Kiss mi se pare că este din regiunea Arad. Ştiu că dosarul i-a venit ulterior, înseamnă că nu e demult acolo. Eu sunt de trei luni acolo şi l-am găsit în postul său.

Tov. Gheorghiu-Dej: O să aflăm noi cine este acest Kiss. Cei care au procedat acolo aşa cum au procedat, au călcat nu numai hotărârile partidului şi linia partidului nostru, dar au călcat şi dispoziţiile şi ordinele Ministerului de Interne, care interzic categoric bătaia chiar faţă de cei care au fost prinşi cu activitate criminală. Chiar faţă de aceştia, metodele de constrângere fizică sunt interzise, pentru că s-a dovedit că aplicarea unor astfel de metode nu sunt caracteristice mijloacelor noastre de luptă şi n-au dat nici o dată rezultate.

Constrângând pe cineva îl sileşti să declare lucruri inventate, să recunoască lucruri sugerate de către autorităţi. Numai în timpul burgheziei se folosea această metodă. Aparatul de stat al burgheziei schingiuia, făcea ce au făcut oamenii aceia cu dumneavoastră. Acestea nu sunt metode ale unui stat de democraţie populară care construieşte socialismul. Sunt metode străine, metode folosite de duşmanii regimului democraţiei populare. Şi este cu atât mai grav că au călcat hotărârea partidului, care preciza că bătaia fizică este interzisă. După aceste hotărâri se orientează MAI. Au călcat şi dispoziţiile şi ordinele MAI. Dar, se vede că o parte din aparat ori nu este de acord, ori săvârşeşte aceste abuzuri fără teamă, ori nu ştie că s-au luat asemenea măsuri şi că au fost pedepsiţi drastic numeroasele elemente din aparatul de stat pentru asemenea abuzuri. Cum de-şi permit ei să aibă asemenea expresii la adresa calităţii de membru de partid ?

Aceasta arată ce dispreţ au faţă de partid. Partidul este forţa conducătoare în stat, el conduce tot. Cum îşi permite un asemenea individ să săvârşească asemenea abuzuri fără teama de a fi pedepsit ? Câte ordine s-au dat jos, câte lecţii s-au ţinut despre metode, ce fel de metode să se aplice ! S-au dat instrucţiuni categorice şi cu sancţiuni foarte severe în ce priveşte aplicarea metodelor de constrângere şi mai cu seamă în recrutarea agenturii. Recrutarea agenturii, în primul rând, se face din rândul elementelor duşmănoase, acelor elemente care au acces în diferite categorii sociale, în rândul elementelor nemulţumite şi dintre aceştia nu pe oricine. S-au dat instrucţiuni foarte precise şi clare.

Tov. Drăghici: N-a fost anchetator. El a fost trimis acolo pentru altă treabă.

Tov. Gheorghiu-Dej: De ce s-a băgat în această chestiune ?

Tov. Drăghici: O să vedem.

Tov. Leşanu: Mi-au spus. "Ai să ajungi să săruţi tălpile tovarăşului anchetator". Era civil.

Tov. Gheorghiu-Dej: Ei n-au dreptul să facă ce-au făcut, n-au dreptul să lovească. Chiar faţă de elementele duşmănoase care fac parte din rândul elementelor duşmănoase, dar sunt mai apţi pentru a desfăşura activitate informativă în interesul organelor de stat, chiar şi faţă de aceia nu se pot folosi metode barbare şi fasciste. Li s-au dat instrucţiuni organelor MAI, le-am citit personal. Acel anchetator din Bucureşti, cum de nu s-a revoltat ? Trebuia să spună că n-au voie să facă asemenea lucruri, dar să nu asiste.

Tov. Boiţă: Pe mine m-a bătut anchetatorul împreună cu Kiss. Am auzit că-l cheamă Gogu, când a vorbit la telefon cu Bucureştiul.

Tov. Gheorghiu-Dej: Trebuie controlat dacă a venit la Bucureşti. Cred că va trebui extins şi la raion şi la oraş dreptul primului secretar să cunoască agentura. Organele MAI trebuie să raporteze

primului-secretar ce intenţii au în privinţa agenturii. Altfel, ce fel de control are partidul asupra acestor organe?

Tov. Magda: Când este vorba de membri de partid, organele de Miliţie şi Securitate vin întotdeauna să ne sesizeze […].

Tov. Drăghici: Tovarăşii vorbesc în reclamaţie despre metodele de trebuie folosite, despre greutăţile de plumb etc. şi au trimis o echipă la Caransebeş ca să pună mâna pe porcăriile acelea. Până acum n-am găsit nimic. În schimb, a aflat acolo că mai sunt şi alţi oameni care au fost bătuţi. La început putem lucra pe baza reclamaţiei tovarăşilor şi eu cred că după aceea dacă va fi nevoie de confruntare sau de alte lămuriri, o să ne adresăm dânşilor. Deocamdată vinovaţii nu vor să recunoască nimic.

Tov. Gheorghiu-Dej: Eu cred că ar trebui confruntaţi şi demascaţi pe loc, şi chiar acum tovarăşii să se ducă la Interne şi să le spună în faţă cum au procedat, ce au făcut. Cu atât mai rău pentru ei că neagă şi mint.

Tov. Leşanu: Şandru, şeful de tren de care v-am spus, mi-a spus că "ziua m-a bătut unul şi noaptea altul", că atunci când a plecat de acolo a sărutat mâinile tovarăşului Kiss.

Tov. Gheorghiu-Dej: Îl chemăm şi pe Kiss. Aţi mâncat ? (Nu). Atunci, tovarăşii să mănânce mai întâi la cantina partidului şi apoi să meargă la Ministerul de Interne şi să-i acuze în faţă pe vinovaţi, să-i demaşte. Şi Gogu acela trebuie văzut. Să-mi faceţi o listă cu ei, să vedem care este situaţia lor, originea socială, de unde provin, unde au lucrat.

Tov. Apostol: Au fost elemente care nici în fabrică nu s-au ţinut de treabă.

Tov. Leşanu: Boţ şi Negru n-au fost capabili de nimic în Depoul din Caransebeş.

Tov. Gheorghiu-Dej: Atunci aşa să procedăm.

Arh. NIC, Fond C.C. al PCR, Cancelarie, document publicat în "Cotidianul", miercuri, 27 mai 1998, p. 12 şi marţi, 2 iunie 1998, p.12.

1957 decembrie 3, Bucureşti. *Extras din expunerea ministrului Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici, la şedinţa de bilanţ cu activul de comandă din Securitate.*

- Şefii de servicii, de secţii şi birouri şi şefii serviciilor şi secţiilor raionale ale MAI trebuie să înceteze cu atitudinea lor împăciuitoristă faţă de lucrătorii operativi ce dovedesc lipsă de răspundere în munca cu agentura şi să pretindă efectivului operativ din subordine executarea întocmai şi la timp a ordinelor Ministerului Afacerilor Interne. Trebuie să înţelegem că fără o agentură judicios aleasă şi temeinic educată, nu vom putea asigura îndeplinirea directivelor trasate de Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român cu privire la lupta hotărâtă pentru descoperirea şi lichidarea organizaţiilor contrarevoluţionare şi spionilor. Dacă vom reuşi să rezolvăm în mod just problema creării unei agenturi calificate, vom realiza o cotitură radicală în munca noastră, iar multe dintre acţiunile noastre vor fi încununate de succes.

Să nu uităm nici o clipă că elementul principal în asigurarea securităţii statului îl formează o agentură calificată. Fără agentură de calitate, nici lucrătorul operativ nu poate fi considerat bun.

Agentura constituie ochii şi urechile noastre. Iată de ce nu este necesar ca această agentură să fie numeroasă, însă neapărat să fie capabili de muncă obiectivă şi devotată Patriei noastre. Elementele deconspirate, dezinformatorii şi calomniatorii trebuie imediat excluşi din reţea.

Cum se efectuează la noi alegerea şi studierea candidatului la recrutare ?

Se procedează la alegerea unui individ cu trecut politic, după care se verifică în evidenţele operative. Câteodată, lucrătorul operativ se rezumă numai la studierea materialului de arhivă existent asupra candidatului, trimite o sarcină de investigaţii în scopul culegerii unor date "la faţa locului", iar după aceea întocmeşte referatul cu propunerea de recrutare. De multe ori se întâmplă ca lucrătorul operativ să nu poată da un răspuns satisfăcător cu privire la necesitatea recrutării candidatului propus şi la posibilităţile acestei recrutări.

Cu toate că studierea candidaţilor constituie unul din mijloacele importante în vederea stabilirii calităţilor şi perspectivelor în muncă ale viitorului agent, această studiere se efectuează de cele mai multe ori formal.

Se comit uneori şi astfel de greşeli, când pentru alegerea candidatului la recrutare, lucrătorii operativi nu se orientează după însuşirile personale, legăturile şi posibilităţile celui vizat pentru recrutare, ci se călăuzesc după semnalările existente asupra activităţii duşmănoase din trecut sau prezent a candidatului, propunându-şi să efectueze recrutarea numai pe bază de material compromiţător. Din această cauză, în reţeaua informativă pătrund elemente duşmănoase active, care de fapt necesită să fie ele înşişi lucrate. Ca urmare, reţeaua informativă se aglomerează cu provocatori, agenţi dubli şi dezinformatori care, adesea, la adăpostul colaborării cu organele Ministerului Afacerilor Interne, desfăşoară ei înşişi o activitate criminală.

Trebuie să înţelegem că fără o minuţioasă studiere prealabilă a agentului, nu este admis să trecem la recrutarea lui. Pentru aceasta trebuie să-l cunoaştem pe candidatul ales pentru recrutare cât mai temeinic şi sub toate aspectele, atât din punct de vedere al dezvoltării sale intelectuale, fizice, politice, al relaţiilor sociale, a caracterului şi slăbiciunilor sale în prezent, pentru a avea toată garanţia că acest candidat posedă aptitudinile necesare şi poate să devină un bun agent.

Lucrătorul operativ trebuie să stabilească cu toată claritatea scopul pentru care este recrutat agentul respectiv şi posibilităţile sale de influenţare pe lângă obiectiv, în care măsură va putea acesta să îndeplinească aşteptările noastre.

În legătură cu aceasta este necesar ca tovarăşii din conducerea regiunii, înainte de a da aprobarea pentru efectuarea unei recrutări, să se convingă personal de utilitatea recrutării candidatului respectiv.

În multe cazuri, în procesul recrutării nu se ţine seama de rezultatul studiului făcut asupra candidatului, iar la întocmirea planului de recrutare propriu-zis, materialele obţinute despre viitorul agent sunt neglijate.

Datorită faptului că operaţiunea recrutării, care în multe privinţe determină comportarea ulterioară şi activitatea viitorului agent, se efectuează uneori în mod nejust, elementele recrutate consimt să colaboreze cu organele Ministerului Afacerilor Interne, fiind dinainte hotărâte să dezinformeze organele noastre.

Cu ocazia recrutărilor, unii dintre lucrătorii operativi obişnuiesc să făgăduiască agenturii tot felul de privilegii, înaintări în funcţii, sprijinirea rudelor, recompense băneşti, etc. Asemenea cazuri nu trebuie să se mai repete pe viitor.

Aceeaşi importanţă o constituie în munca cu agentura şi problema conspirativităţii. Începând chiar din momentul studierii candidatului la recrutare, trebuie luate toate măsurile pentru asigurarea unei stricte conspirativităţi.

Adeseori recrutările sunt efectuate de către 2-3 sau chiar mai mulţi lucrători operativi, lucru care în nici un caz nu-l poate convinge pe candidat despre o bună conspirativitate în muncă. După aceea, la întâlniri participă o altă serie de lucrători, iar ca urmare agentul devine cunoscut unui cerc de persoane, începând de la şofer. La o întâlnire, unul dintre agenţi l-a întrebat pe un lucrător de răspundere din aparatul central: "Până când va mai continua această situaţie ? Dumneavoastră sunteţi al 14-a persoană care mă cunoaşte".

Este normal ca o asemenea atitudine a noastră să-l pună în gardă pe agent şi să determine rezerve din partea lui. Afară de aceasta, multe dintre întâlniri se efectuează în aşa-zisele "locuri dosnice" sau chiar atunci când se fac în case de întâlniri, uneori nu se iau măsurile necesare pentru asigurarea corespunzătoare a păstrării conspirativităţii.

Alegerea locului de întâlnire cu agentura, constituie o problemă dificilă. Această problemă trebuie să fie soluţionată, ţinându-se seama de modul în care trăieşte şi îţi desfăşoară activitatea fiecare agent în parte, evitându-se o rezolvare şi atitudine şablonistă din partea lucrătorului operativ.

Multe dintre casele de întâlniri fiind folosite vreme îndelungată devin astfel cunoscute de agentura exclusă din reţea. De aceea se impune să se procedeze sistematic la valorificarea acestor case după caz la înlocuirea lor.

Problema esenţială în munca cu agentura o constituie educarea ei. Cu agenţii trebuie dusă o muncă educativă minuţioasă şi permanentă.

Noi, marxiştii, plecăm de la premisa că "nu conştiinţa oamenilor determină existenţa lor, ci invers, existenţa lor socială le determină conştiinţa". De aceea, chiar dacă agentul a fost recrutat dintr-un mediu duşmănos, un bun lucrător operativ va şti să-l reeduce, să-l apropie de noi, să-l facă cinstit şi devotat cauzei noastre.

Reţeaua informativă necesită să fie în permanenţă reînoită şi completată. Nu trebuie să ne cramponăm numai de agenţii vechi. Adeseori se întâmplă ca agentul să se epuizeze, să-şi piardă legăturile şi ca urmare să devină nefolositor în muncă. Trebuie ţinut bine minte că un astfel de lucrător operativ ce nu recrutează agenţi noi şi lucrează slab cu agentura existentă, este rău lucrător de securitate.

Unii dintre lucrătorii operativi, în goana lor după cantitate şi de teamă să nu li se reproşeze că au puţină agentură personală, nu depun stăruinţa necesară pentru studierea şi recrutarea unor noi agenţi. În loc de aceasta, tovarăşii răscolesc de multe ori şi ridică de la arhivă dosarele informatorilor excluşi din reţea şi restabilesc legătura cu această agentură. Desigur că reactualizarea agenturii vechi poate fi uneori utilă, în raport de o anumită situaţie concretă. Trebuie însă avut în vedere că un bun agent nu este niciodată exclus din reţea. De aceea, lucrătorii care procedează astfel merg pe linia celei mai slabe rezistenţe şi substituie munca concretă cu agentura, prin adoptarea unei poziţii formale.

În cadrul educării agenturii, este necesar să ţinem totdeauna seama de faptul că din însărcinarea noastră, agentul vine în contact cu mediul duşmănos, format din elemente viclene şi care deseori în activitatea pe care o desfăşoară, ating unele probleme esenţiale ale vieţii. De aceea, când influenţa noastră politică asupra agentului devine mai slabă, acesta ne va trăda în mod inevitabil, trecând de partea contrarevoluţiei şi va deveni dezinformator şi agent dublu. Şi invers, atunci când un lucrător operativ încercat şi bine pregătit, va stabili cu agentul relaţii principiale şi va şti să exercite înrâurirea sa politică asupra lui, un astfel de agent devine devotat cauzei noastre, începe să-i urască pe duşmanii regimului democratic, dovedeşte iniţiativă în muncă şi ne furnizează informaţii valoroase şi obiective.

În procesul muncii educative cu agentura, trebuie să le formăm deprinderile necesare muncii contrainformative, fără să-i spunem însă agentului niciodată şi nimic mai mult decât este necesar să cunoască. Trebuie să înrădăcinăm şi să întreţinem treză în conştiinţa agentului necesitatea ca el să fie cinstit şi obiectiv în prezentarea materialului informativ.

Un agent trebuie să fie cult, să posede o experienţă a vieţii, alături de un nivel corespunzător al cunoştinţelor generale şi politice. Un agent analfabet şi nepregătit nu va putea desfăşura în mod temeinic munca de urmărire informativă a duşmanilor şi nici nu va fi în stare să-i influenţeze pe aceştia în direcţia dorită de noi. În cazul cel mai bun, un astfel de agent va putea numai să observe şi să asculte.

Este necesar ca agentul să fie instruit asupra modului de întocmire a notelor informative. Aceste note nu trebuie să fie lungi, dar să conţină, în limita posibilităţii, o reproducere exactă a discuţiilor sau problemelor auzite sau văzute de agent şi care interesează organele noastre. Agenţii trebuie instruiţi astfel, ca niciodată în conţinutul notelor informative să nu facă generalizări, concluzii sau deducţii proprii.

Lucrătorii operativi trebuie să ştie că aprecierea materialelor informative constituie un proces mai complicat decât procurarea lor şi de aceea se impune ca ei să facă această apreciere, luând în considerare toate materialele şi împrejurările legate de cazul respectiv.

Faţă de agentură trebuie să avem întotdeauna o atitudine atentă şi politicoasă, fără să ridicăm tonul sau să recurgem la ameninţări. Dacă lucrătorul operativ nu va şti să câştige simpatia agentului acestuia are să-i fie teamă de el, iar experienţa ne-a dovedit că un agent care lucrează numai de frică, aduce puţin folos.

Discuţiile cu agentura trebuie să se desfăşoare amănunţit şi cu toată seriozitatea, notele furnizate de agent trebuie în mod obligatoriu citite în prezenţa sa, iar corecturile, precizările şi completările se vor face numai personal de către agent. Numai în cazuri foarte rare se pot lua de la agent informaţii verbale.

După ce a analizat materialul informativ primit, lucrătorul operativ trebuie să-i traseze agentului sarcini. Sarcinile trebuie să fie clare, precise şi realmente realizabile, adică la nivelul posibilităţilor agentului respectiv. Aceste sarcini trebuie schiţate de lucrătorul operativ la pregătirea întâlnirii şi definitivate în cadrul discuţiei, ţinându-se totodată seama de conţinutul materialului adus de acesta.

Din nefericire, mai există cazuri când lucrătorii operativi trasează agenţilor astfel de sarcini, care duc uneori la o confruntare nejustă a agentului în cadrul acţiunii informative.

Agentului i se elaborează sarcini numai în situaţii excepţionale şi anume: la plecarea lui în străinătate, cu prilejul marşrutizării agentului, la infiltrarea lui într-o bandă sau în alte împrejurări mai complexe, care necesită o analiză amănunţită a tuturor factorilor specifici unei anumite acţiuni concrete.

Marşrutizarea agentului constituie deseori o măsură complicată şi delicată în acelaşi timp. De aceea, această marşrutizare trebuie efectuată pe baza unui plan special întocmit, cu aprobarea şefului direcţiei la regiuni şi a ministrului adjunct în aparatul central. Marşrutizarea se va practica numai în cazuri bine precizate, trasându-se agentului sarcini concrete pentru stabilirea activităţii duşmănoase a unor elemente suspecte, pentru descoperirea activităţii lor practice şi a legăturilor, pentru urmărirea fugarilor ce se ascund de organele puterii de stat, precum şi în alte probleme.

Cu prilejul lichidării acţiunilor informative ni se întâmplă adeseori să întâlnim anumite situaţii, când agentura ce a lucrat în acţiunile respective este deconspirată ca urmare a unor măsuri neîndeajuns de chibzuite, pentru scoaterea ei din acţiune.

Printr-o bună organizare a muncii cu agentura trebuie să asigurăm astfel securitatea statului nostru, ca toate intenţiile criminale ale elementelor duşmănoase să fie descoperite şi zădărnicite încă în embrion. Nu trebuie să admitem în nici un caz extinderea clandestinităţii contrarevoluţionare şi cu atât mai puţin înfăptuirea de către aceste elemente a intenţiilor lor duşmănoase.

Trebuie să luptăm pentru a statornici o astfel de regulă, încât fiecare agent să lucreze într-o acţiune informativă concretă şi să primească la fiecare întâlnire sarcini corespunzătoare posibilităţilor sale.

Se întâlnesc uneori cazuri când agentura refuză să colaboreze cu organele noastre. Aceasta nu constituie decât rezultatul unei slabe educări a agentului de către lucrătorii operativi.

Pentru conformitate
Şeful Direcţiei Secretariat
(s.s. indesc.)

Maior Ristea Gheorghe

Arh. SRI, fond "d", dosar nr. 10 526, f. 386-393.

1958 martie 17, Bucureşti. *Document informativ cu caracter strict secret, întocmit de un ofiţer al Direcţiei a II-a (serviciul de contraspionaj al Securităţii) despre emigraţia naţionalistă maghiară.*

Din informaţiile ce le deţinem până în prezent rezultă că elemente naţionaliste maghiare fugite în străinătate, atât din ţara noastră cât şi din Ungaria au format diferite organizaţii ale emigranţilor.

Astfel, ne este cunoscut că în oraşul New-York s-a format "Comitetul Naţional Maghiar", care are ca preşedinte pe Varga Bela. Din conducerea acestui comitet fac parte: Nagy Ferenc, Edchardt Tibor, Kovács Imre şi alte elemente maghiare din Ungaria, precum Teleki Bela, originar din ţara noastră, fost preşedinte al Partidului Ardelean pe Ardealul de Nord.

Acest comitet are ca scop dirijarea activităţii organizaţiilor de emigranţi şi finanţarea acestora din fondurile pe care le primeşte comitetul din partea guvernului SUA. De asemenea, membrii acestui comitet desfăşoară o largă activitate de propagandă prin articole pe care le scriu în diferite ziare ale emigranţilor, prin conferinţele de presă pe care le fac, etc.

"Comitetul Naţional Maghiar" are o comisie care face parte din "Free Europe Committee" (Comitetul Europei Libere), comitet care este format din comisiile reprezentanţilor emigranţilor din ţările de democraţie populară şi care are drept scop analizarea situaţiei pe plan internaţional şi de a orienta activitatea emigranţilor. O asemenea conferinţă a acestui comitet a avut loc şi la 9 noiembrie 1956 la Paris, la care au participat toţi conducătorii emigranţilor din ţările de democraţie populară.

Tot ca un organ conducător cunoaştem că este "Consiliul celor cinci generali", ca organ militar suprem al organizaţiei de emigranţi maghiari. Cine sunt aceştia şi în ce constă concret activitatea lor *nu cunoaştem.*

Pe lângă aceasta mai există o serie de organizaţii şi birouri care se ocupă cu recrutarea şi pregătirea de spioni şi diversionişti.

Astfel, sub directa conducere a C.I.C. (organ de spionaj şi contraspionaj militar şi civil al SUA) au luat fiinţă în diferite ţări o serie de "birouri maghiare" care se ocupă cu recrutarea şi trimiterea la şcoli de spionaj a emigranţilor maghiari. Până în prezent cunoaştem următoarele birouri:

1. Biroul Maghiar din Salzburg-Hellbrunnerstrasse, care este condus de Nagy Miklos, fost colonel horthist.

2. Biroul Maghiar din Graz care este condus de Szentgyörgyi László şi lt. Babinszki László. La acest birou mai colaborează şi Nagy, profesor, Barnabas Ştefan, jurnalist. Un recrutor special este Horvath, cunoscut şi sub numele de Heimberger.

3. Biroul Maghiar din München, condus de baronul Pongraz, fost colonel horthist.

Tot în Salzburg există o organizaţie a emigranţilor maghiari denumită "Caritas", din strada Ignaz Harer nr. 2, care are tot acelaşi scop ca "birourile maghiare" şi este condus de Barta István.

În oraşul München pe lângă serviciul de spionaj german "Gehlen" funcţionează o secţie a emigranţilor maghiari. Acest serviciu este controlat şi finanţat de americani. Conducătorul acestei secţii este locotenent-colonel Köllenyi care lucrează sub acoperirea unui birou tehnic-ştiinţific instalat la 3 km de frontiera Austriei. Aici lucrează:

- Szita László, fost colonel horthist;
- Andreanszky Ienö, fost locotenent-colonel şi ministru de externe în guvernul nylaşist;
- Laczco Frigyes, fost căpitan horthist;
- Maul Ottmár, fost ofiţer nylaşist;
- Farkas Francisc, fost nylaşist.

În oraşul Ottawa - Canada, elementele fasciste-horthiste au înfiinţat "Legiunea eliberării maghiare", însă nu cunoaştem conducerea. Cu ocazia evenimentelor din Ungaria, această organizaţie a echipat complet şi a trimis 100 de spioni şi diversionişti pentru a ajuta contrarevoluţia din Ungaria. Această organizaţie a trimis o telegramă şi M.H.B.K.-ului, căruia îi face cunoscut de plecarea diversioniştilor în Ungaria.

De asemenea, din informaţiile pe care le posedăm rezultă că foştii membri ai Partidului Crucea cu Săgeţi au o organizaţie separată care cuprinde numai pe foştii membri ai acestui partid. Cine compune conducerea şi sediul acestei organizaţii nu cunoaştem. Această organizaţie are şi un ziar "Drum şi scop".

O altă organizaţie este "Magyar Harcosok Bajtarsi Közössege" (Comunitatea camaraderească a luptătorilor maghiari). Această comunitate are sediul în oraşul Insbruck şi este finanţată de către francezi. Comunitatea are ca scop:

- recrutarea şi pregătirea de elemente din punct de vedere militar;
- recrutarea şi pregătirea spionilor şi diversioniştilor pentru a fi trimişi în ţările de democraţie populară;
- recrutarea de elemente pentru legiunea străină franceză.

Comandantul acestei comunităţi este generalul maior Záko András, fost comandant al Divizionului 4/1 infanterie din Ungaria Horthistă. Comunitatea mai are un stat major compus din următorii ofiţeri horthişti: maior Sávári, căpitan Tobai, locotenent Pelsoczi şi Sutö care ţine legătura cu ofiţerii francezi şi se ocupă cu instruirea spionilor.

Elementele arătate mai sus locuiesc în lagărul Höting din oraşul Insbruck.

M.H.B.K ţine şedinţe de două ori pe lună în Geshaus-Tiger Höting. Pentru încorporarea în legiunea străină franceză foştii cetăţeni maghiari Svramer şi Barna se ocupă cu recrutarea şi propaganda în lagărele refugiaţilor pentru a intra în această legiune.

Comunitatea are următoarele centre unde îşi trimit spionii spre instruire:

- oraşul Friedrischshafen (centru de instruire în cartografie, trecerea frontierei şi mânuirea armei);

- oraşul Klagenfurt (centrul de instruire radiofonică);

- oraşul Wiloch (centrul de instruire în tactica de luptă şi metodele de organizare a celulelor).

Comunitatea editează şi o revistă în oraşul Insbruck, şi anume: "A Hadak Utjon" (Pe calea oştilor). În timpul evenimentelor contrarevoluţionare din Ungaria, M.H.B.K. pe lângă Statul Major şi-a format un organ de conducere extraordinar şi un Stat Major de alarmă pentru a putea satisface în mai bune condiţii munca de propagandă, recrutare, pregătire şi trimiterea de spioni şi diversionişti în Ungaria pentru a ajuta contrarevoluţionarii.

Din Statul Major de alarmă a făcut parte şi un oarecare Takacs Istvan, care s-a ocupat în Austria cu trimiterea de armament şi diversionişti în Ungaria.

Emigranţii maghiari au următoarele organe de presă:

1. "Fugetlenseg" (Independenţa), organ al emigranţilor din Anglia înfiinţat cu câteva decenii în urmă;

2. "Látohator" (Orizontul);

3. "Nemzetör" (Guardul civil) - ziarul din străinătate al scriitorilor maghiari luptători pentru libertate, ce se editează la München;

4. "Uj Hungaria" (Ungaria Nouă), ziar care apare la München şi se intitulează "săptămânal independent al ungurilor liberi".

5. "Azember" (Omul) – "săptămânal politic şi social", care apare în New-York;

6. "Faclia", (Făclia), care se intitulează "organ central al mişcării ungare socialiste independente", editat la Bruxelles;

7. "Szocialista Szemle" (Revista socialistă) apare la Bruxelles;

8. "Ut es cel" (Drum şi scop), organ al emigranţilor nylaşişti (Partidul Crucea cu Săgeţi);

9. "Ahadok Utjan" (Pe calea oştilor), organ al organizaţiei M.H.B.K.;

10."Katolicus Magyarok Vasarnapja" (Duminica ungurilor catolici), care se editează la Cleveland;

11."Amerikai Magyar Nepszava" (Glasul ungurilor din America);

12."Magyar Kurir" (Curierul Maghiar) – "îndrumătorul maghiarilor refugiaţi", care se editează la München;

13."Syabad Magyaror Syag" (Ungaria liberă) – "organ al mişcării de rezistenţă naţională";

14."Magyar Komunista" (Comunistul maghiar) – "organ al partidului comunist maghiar".

În afară de Teleki Bela, arătat mai sus, cunoaştem că sunt fugiţi din ţara noastră următorii:

- **Albrecht Dezsö**, fost vicepreşedinte al Partidului Ardelean şi deputat în Parlamentul horhist. Nu este cunoscut că face parte din Comitetul "Radio Europa Liberă";

- **Gyallai Pap Sezsö** originar din Cristurul Secuiesc, care în prezent se află în centrul emigranţilor din Bruxelles;

- **Gergely Gyula,** fost conducător al Partidului Crucea cu Săgeţi în Germania Occidentală;

- **Dalnoki Veres Lajos,** fost general horhist, originar din Sfântul Gheorghe, în prezent se găseşte în Anglia, şi alţii.

Până în prezent nu cunoaştem concret:

- ce elemente din cadrul fostelor organizaţii şi partide burgheze naţionaliste şi fasciste maghiare din ţara noastră sunt fugite în străinătate, în ce ţară anume şi dacă fac parte din organizaţiile emigranţilor maghiari;

- în ce măsură se preocupă organizaţia emigranţilor maghiari de activitatea naţionaliştilor maghiari din ţara noastră, dacă au vreo secţie separată, organ de presă, etc.

Pentru a stabili cele arătate mai sus, precum şi legăturile şi natura acestora, dintre elementele fugite şi naţionaliştii din ţara noastră, ca prime măsuri propunem:

- a se da ordin regiunilor pe raza cărora au activat organizaţiile şi partidele burgheze-naţionaliste şi fasciste maghiare, pentru a stabili ce elemente din cadrul acestora sunt fugite în străinătate, în ce ţară anume, date biografice, date privind activitatea politică, precum şi date despre alte elemente care nu au fost încadrate politic şi sunt fugite;

- să se stabilească, rudele şi prietenii rămaşi în ţară a elementelor fugite şi a le încadra informativ pentru a stabili legăturile şi natura acestor legături;

- printr-o adresă să cerem Direcţiei I-a [Direcţia de Informaţii Externe - serviciul de spionaj al Securităţii – *n.n.*] ca prin mijloacele de care dispune să stabilească concret organizaţiile emigranţilor, denumirea lor, unde au centrele, cine face parte din acestea, organele de presă de care dispun etc. În special vom cere să accentueze asupra elementelor fugite din R.P.R. şi a activităţii acestora îndreptată asupra naţionaliştilor maghiari din ţara noastră.

Tot prin organele Direcţiei I-a sau prin alte organe în drept solicităm a ne procura unele ziare mai importante ale emigranţilor ca: "Drum şi scop" - organ al Partidului Crucea cu Săgeţi; "Pe calea oştilor" - organ al M.H.B.K., "Orizontul" şi altele.

Locotenent major
Rotărescu Gheorghe
(ss. indesc.)

Arh. SRI, fond "d", dosar nr. 5445, f. 251-256.

BIBLIOGRAFIE

Arhive (documente inedite)

Arhiva Serviciului Român de Informaţii, fondul „y", dosarele nr.: 17220, vol. 1-5; 22990, vol. 1-2; 40038, vol. 1-22; 47584, vol. 1-3; fondul "x" dosarul nr. 174651, vol.1; fondul „d", dosarele nr.: 2168; 2667; 4207; 5445; 7755; 7778; 7789; 7805; 7839; 8969; 9009; 9036; 9189; 9198; 9604; 9897; 10049; 10136; 10139; 10217; 10223; 10227; 10238; 10256; 10349; 10477; 10526; 10709; 10844.

Documente (edite)

Agresiunea comunismului în România. Documente din arhive secrete 1944-1989, ediţie întocmită de Gh. Buzatu şi Mircea Chiriţoiu, vol. I şi II, Bucureşti, Editura Paideia, 1998.

Biblioteca Academiei Române, Arhiva istorică, *Documentar privind istoria Partidului Comunist Român. Sinteza*, capitolul VII, Partidul Comunist Român în lupta pentru construirea socialismului, 1948-1965, Bucureşti, 1982.

BLANTON, THOMAS S., *Ce ştia preşedintele Truman despre România. Un raport al serviciilor secrete americane 1949*, Bucureşti, Fundaţia Academia Civică, 1997.

BRIŞCĂ, ADRIAN; CIUCEANU, RADU, *Rezistenţa armată din Bucovina 1944-1950*, vol. I, Bucureşti, Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului, 1998.

Cifrele terorii (Notă de studiu din 14 decembrie 1967, a Consiliului Securităţii Statului), în „Sfera politicii", nr. 64, noiembrie 1998, p. 1-44.

CHIRIŢOIU, MIRCEA, *1956*: *Ana Pauker la a doua „judecată" a partidului*, în „Dosarele istoriei", nr. 8 (13), 1997, p.53-61;

CHIRIŢOIU, MIRCEA, *Ecoul românesc al politicii sovieto-chineze*, în „Dosarele istoriei", nr. 6 (11), p.60-64.

Cum s-a creat Armata Populară. Comuniştii români au dat zeloşi încă un exemplu de supunere faţă de Stalin şi Uniunea Sovietică, în „Adevărul", sâmbătă, 24 octombrie, 1998, p.8.

Congresul al III-lea al PMR 20-25 iunie 1960, Bucureşti, Editura Politică, 1961.

Documente ale procesului reeducării din închisorile Piteşti, Gherla, Bucureşti, Editura Vremea, 1995.

Declaraţia cu privire la poziţia Partidului Muncitoresc Român în problemele mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale adoptată de Plenara lărgită a C.C. al P.M.R., din aprilie 1964, Bucureşti, Editura politică, 1964.

Evidenţa reţelei informative a aparatului de Securitate, document, în „Sfera politicii", nr. 52/1997, (I), p. 38-42; nr. 53/1997, (II), p.38-40; nr. 54/1997, (III), p.34-37; nr. 55, decembrie 1997, (IV), p. 44-46; nr. 56, ianuarie 1998, (V), p. 33-37.

Explozia 1956: Percepţii române, iugoslave şi sovietice asupra evenimentelor din Polonia şi Ungaria, ediţie de Corneliu M. Lungu şi Mihai Retegan, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

GHEORGHIU-DEJ, GHEORGHE, *Articole şi cuvântări*, Bucureşti, Ediţia a III-a, 1953; Idem, *Articole şi cuvântări*, iunie 1961-decembrie 1962, Editura politică, 1962.

GHIBU, ONISIFOR, *Memoriu adresat D-lor N. Bulganin şi Nikita Sergheevici Hruşciov în legătură cu evenimentele din Ungaria, în octombrie 1956*, în „Vatra", Târgu-Mureş, nr. 226, 1990, p. 18.

IRIMIA, MIHAI, *Prahova, front în spatele frontului. Documente*, (I), Ploieşti, 1996.

IVAN DUICĂ, CAMELIA, *Comuniştii români şi lupta împotriva „clicii fasciste a lui Tito"*, în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 455-461.

Moartea lui Gheorghiu-Dej, în „Sfera Politicii", an IV, nr. 58, 1998, p. 28-33.

Prigoana. Documente ale Procesului C. Noica, C. Pillat, N. Steinhardt, Al. Paleologu, A. Acterian, S. Al. George, Al. D. Teodoreanu, Bucureşti, Editura Vremea, 1996.

Principiul bumerangului. Documente ale procesului Lucreţiu Pătrăşcanu, Bucureşti, Editura Vremea, 1996.

Raport asupra activităţii Direcţiei Generale a Securităţii Statului pe anul 1951, în „22-plus", nr. 18, 12 iulie 1995.

Raportul prezentat de S. Bughici în faţa Biroului Politic al C.C. al P.M.R. şi stenograma discuţiei ce a urmat în legătură cu atentatul asupra Legaţiei Române de la Berna din 14 februarie 1955, în „Adevărul", sâmbătă, 29 august, 1998, p. 8.

Raportul secret prezentat de N. S. Hruşciov la Congresul CC al PCUS din februarie 1956 (Arhiva Departamentului de Stat SUA, 4 iunie 1956), în „Adevărul", din 25 iulie şi 1 august 1998, p.11.

RĂDULESCU-ZONER, ŞERBANBUŞE DANIELA; MARINESCU, BEATRICE, *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, Bucureşti, Editura Cavallioti, 1995.

Regiunea Autonomă Maghiară, operă de inspiraţie leninist-stalinistă (Notă cu privire la înfiinţarea unei regiuni autonome maghiare în Transilvania, întocmită de consilierii sovietici P. Arhipov şi P. Tumorov, la 7 septembrie 1951 şi adresată lui Gheorghiu-Dej), în „Cotidianul", marţi 13 octombrie 1998, p.16. *Revoluţia maghiară consemnată de CIA*, în „Dosarele ultrasecrete", nr. 73-74, 11-18 septembrie, 1999.*Rezoluţii şi Hotărâri ale C.C. al PMR 1948-1950*, Bucureşti, Editura PMR, 1951.

Rezoluţii şi Hotărâri ale C.C. al PMR, vol. III, 1951-1953, Editura pentru literatură politică, Bucureşti, 1954.

România. Retragerea trupelor sovietice 1958, coordonator prof. univ. dr. Ioan Scurtu, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1996.

SCURTU, IOAN, *Partidul Comunist Român şi legionarii (1946-1952*), în „Magazin istoric", s.n., ianuarie 1997, p. 4-10;

SCURTU, IOAN, *1950: cine merge la Institutul francez să fie arestat, iar Zaharia Stancu să fie exclus din partid*, în „Magazin istoric", s.n., ianuarie 1998, p. 43-45.

SCURTU, IOAN, *Aprilie 1956. şedinţa activului de partid al Ministerului Afacerilor Interne. Ceauşescu „adversarul" cultului personalităţii!,* în Dosarele istoriei", nr. 12 (64), p.4-12.

Serviciul Român de Informaţii, *Cartea Albă a Securităţii*, 23 august 1941-30 septembrie 1948, vol. I, imprimat la Romcartexim, 1997,vol. III,august 1948-iulie 1958,Bucureşti,1994,şi vol. III 1958-1968,Bucureşti, 1994.

Stenograma discuţiei tov. Vinţe cu Ana Pauker, în ziua de 21 iunie 1956, în „Sfera Politicii", 1998, nr. 59/aprilie, p. 34-36; nr. 60/mai, p. 47-51, nr. 61/iulie-august, p. 43-45.

SUCIU, MIRCEA, *1953: Eşecul de proporţii al stalinismului economic din România,* în „Cotidianul", marţi 17 noiembrie, 1998, p. 16;

SUCIU, MIRCEA, *1956: Tito „călăul" revizionist de odinioară vizitează România lui Gheorghiu-Dej. Comuniştii de la Bucureşti regizează împăcarea cu Belgradul,* în „Cotidianul", marţi, 27 octombrie, 1998, p. 16.

SUCIU, MIRCEA; LEVY, ROBERT; PANAITE (CONSTANTINIU), LAURENAIU, *MAI şi Securitatea: date şi documente inedite (1948-1965*), în „Dosarele istoriei", an I, nr. 5, 1996, p. 39-46.

TĂNĂSESCU, DUMITRU, *Un călău în faţa conştiinţei sale,* în „Magazin istoric", s.n., iunie 1997, p.25-27.

TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Decembrie 1957: „Învăţăturile" lui Alexandru Drăghici, ministrul Afacerilor Interne, către „fiii" săi din Securitate. „Agentura constituie ochii şi urechile noastre*", în „Cotidianul", marţi, 12 ianuarie, 1999, p. 16.

TUDOR, ALINA, *1955: Bătuţi la Securitate, doi ceferişti se plâng lui Gheorghiu-Dej,* în „Cotidianul", nr. 15 (2060), miercuri, 27 mai 1998, p. 12, şi nr. 20/2065, marţi, 2 iunie 1998, p. 12;

TUDOR, ALINA TUDOR, ALINA, *1956. O problemă explozivă asupra Securităţii,* în „Cotidianul", marţi, 8 septembrie, 1998, p. 16.

TUDOR, ALINA; COSTESCU, SORIN, *1965: Destăinuirile unui fost nomenclaturist care „a ales libertatea*". *Domnia celor 10 000 de privilegiaţi ai României comuniste,* în „Cotidianul", marţi, 6 octombrie, 1998, p. 16.

TUDOR, ALINA; PETROVICI, AFRODITA, *1956: Un document inedit despre lupta acerbă pentru putere la vârful PMR. Vântul destalinizării de la Moscova stârneşte furtuna la Bucureşti,* în „Cotidianul", marţi, 10 noiembrie, 1998, p.16.

ŢĂRANU, LIVIU, *Un episod din războiul rece: Comitetul Naţional Român se adresează preşedintelui Truman (26 mai 1952*), în „Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca", XXXVI, 1997, p. 297.

VĂLENAŞ, LIVIU, *Memorialul stalinismului. România între anii 1949-1965,* Editura SAECULUM I.O., Bucureşti, 2003.

VOICU-ARNĂUŢOIU, IOANA-RALUCA, *Luptătorii din munţi: Toma Arnăduţoiu. Grupul de la Nucşoara. Documente ale anchetei, procesului, detenţiei*, Bucureşti, Editura Vremea, 1997.

Memorialistică

ANTOHE, ION, *Răstigniri în România după Yalta*, Bucureşti, Editura Albatros, 1995.

BELDEANU, OLIVIU, *Memorial anticomunist din închisoare*, Oradea, Editura „Jurnalul literar", 1999.

BETEA, LAVINIA, *Alexandru Bârlădeanu despre Gheorghiu-Dej, Ceauşescu şi Iliescu*, Bucureşti, Editura Evenimentul Românesc, 1997.

BETEA, LAVINIA, *Maurer şi lumea de ieri. Mărturii despre stalinizarea României*, Arad, Editura Ion Slavici, 1995.

BRUCAN, SILVIU, *Generaţia irosită. Memorii*, Bucureşti, Editura Univers şi C. Hogaş, 1992;

BRUCAN, SILVIU, *O biografie între două revoluţii: De la capitalism la socialism şi retur*, Ediţie îngrijită de Alexandru Singer, Bucureşti, Nemira, 1998.

CIUCEANU, RADU, *Memorii*, vol. I, Intrarea în tunel, prefaţă şi note de Octavian Roske, Bucureşti, Editura Meridiane, 1991.

COSMA, NEAGU, *Contribuţia unor minorităţi „naţionale" la bolşevizarea României*, Editura Bravo-Press, 1996;

COSMA, NEAGU, *Cupola. Securitatea văzută din interior. Pagini de memorii*, Bucureşti, Editura Globus, 1994.

COSMA, NEAGU, *Securitatea, poliţia politică, dosare, informatori*, Bucureşti, Editura Globus, 1998.

CRĂCANĂ, IULIU, *În munţi cu arma în mână. Dialog cu Ion Gavrilă Ogoranu,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 517-534.

CRĂCIUNOIU, VASILE, *Faţa nevăzută a Securităţii române. Spionaj şi contraspionaj*, Bucureşti, Editura Societăţii Tempus, 1996.

Cum a venit la putere Nicolae Ceauşescu, text difuzat în cadrul rubricii „Mediatica de istorie", în ziua de 20 martie 1995, la postul de radio „România Cultural", în „Magazin istoric", s.n., iulie 1995, p. 3-7.

Cum vedea N. S. Hruşciov România, text tradus şi editat după revista „Voprosî istorii", de Florentina Dolghin, în „Magazin istoric", s.n., 1997, iunie, p. 27-30; februarie, p. 28-31.

DJILAS, MILOVAN, *Întâlniri cu Stalin*, Craiova, 1990.

EŞAN, IOAN, *Vulturii Carpaţilor*, Editura RAR, 1997.

FUIOREA, NICOLAE, *Divizia stalinistă Tudor Vladimirescu în umbra steagului roşu*, Bucureşti, Editura Pan-Arcadia, 1992.

GAVRILĂ-OGORANU, ION, *Brazii se frâng dar nu se îndoiesc. Din rezistenţa anticomunistă în Munţii Făgăraş,* vol. I, Timişoara, Editura „Marineasa", 1993.

GIURESCU, CONSTANTIN C., *Cinci ani şi două luni în penitenciarul din Sighet*, prezentare Dinu C. Giurescu, în „Magazin istoric", s.n., iulie 1993, p. 40-42.

GHIBU, ONISIFOR, *Chemare la judecata istoriei. Apeluri la raţiune în anii 1946-1952*, vol. I, *1953-1970*, vol. II, selecţie, îngrijirea ediţiei şi note de Octavian O. Ghibu, cuvânt înainte de Viorica Moisuc, Bucureşti, Editura Albatros, 1992-1993.

HALIPA, PAN, *„Am făcut politica naţională a neamului meu", Jurnal (13 aprilie 1958-17 octombrie 1960*), prefaţă şi note de Viorica Moisuc, text stabilit de Radu Pan Halipa, în „Manuscriptum", 1992, 23, nr.1-4, p. 113-127.

HRUŞCIOV, N. S., *Memorii. Ultimul testament*, Bucureşti, 1970.

IOAN, GRIGORE OLIMP, *Arhiva orală: Rezistenţa anticomunistă „Mâna albă*", în „Magazin istoric", s.n., martie 1993, p. 28-30.

IOANID, ION, *„Închisorile mele" - fragmente din Jurnalul unui fost deţinut politic*, în „Tribuna", Cluj, 1999, nr. 20, p. 67, nr. 26, p. 5;

IOANID, ION , *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, Bucureşti, Editura Albatros, 1992.

Ochii şi ureghile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiţă. Dialoguri consemnate de Viorel Patrichi în perioada aprilie 1999 – ianuarie 2001, Ianus Inf. S.R.L., Bucureşti 2001.

OLBOJAN, GH. IONESCU, *Good bye, domnule Pacepa!*, Bucureşti, ISIS, RAI, 1992;

OLBOJAN, GH. IONESCU, *Fantomele lui Pacepa*, Bucureşti, Editura Corrida, 1994;

OLBOJAN, GH. IONESCU, *Faţa neagră a Securităţii & Ion Mihai Pacepa,* Bucureşti, Corrida, 1999.

JELEA, DOINA; TEOHAR, MIHADAŞ; ROŞIANU, ION, *Mărturii.„Construim fără burghezie şi împotriva ei*", în „Tomis", Constanţa, nr.3/1992, p.6.

MAGINESCU, EUGEN, *Moara dacilor. Amintiri din închisoarea de la Piteşti*, Alba-Iulia, Paris, Editura Fronda, 1994.

MANEA, GHEORGHE, colonel (r), *Labirintul vieţii prin „sârmă ghimpată". (Biografii - memorii - amintiri*), Bucureşti, Editura UMC, 1998.

MARINESCU, ALEXANDRU*, Pagini din rezistenţa anticomunistă. Zona Nucşoara-Făgăraş,* în „Memoria. Revistă a gândirii arestate", nr. 7, 1992, p. 47-58.

MARINESCU, GH. D., *Din iadurile închisorilor comuniste*, prezentare de M. Ştefan, în „Magazin istoric", s.n., 1991, august, p.48-49; septembrie, p. 46-47; octombrie, p. 70-71; noiembrie, p.45-46.

MÂRZANCA, GEORGE, *Patru ani am fost… „bandit*", Bucureşti, Editura „Vasile Cârlova", 1997.

Mărturia lui Hruşciov, prezentare de Cristian Popişteanu, Dorin Matei, versiune în limba română, Florentina Dolghin, în „Magazin istoric", s.n., iunie, 1995, p. 23-25.

MERIŞCA, COSTIN, *Tărâmul Gheenei. Mărturii din închisoarea Piteşti*, Galaţi, Editura „Porto Franco", 1993.

NEGRESCU, FAG, *Piteşti: aprilie 1949-august 1951*, în „Memoria. Revista gândirii arestate", Bucureşti, nr. 6, 1992, p. 28-36.

NICULESCU-MIZIL, PAUL, *O istorie trăită*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997.

OARZĂ, IOAN, *Memorii din închisorile comuniste*, în „Vatra", Târgu-Mureş, nr. 265, 1993, p. 13-19.

PACEPA, ION MIHAI, *Moştenirea Kremlinului*, Bucureşti, Editura Venus, 1993;

PACEPA, ION MIHAI, *Dekremlinizarea spionajului român*, în „Ziua", 1997, nr. 863, luni, 21 aprilie-nr. 911, joi, 19 iunie.

PANCEA, MARIN, General de divizie (r*), Armata. Securitatea. Populaţia. Revoluţie sau lovitură de stat*, Un interviu cu fostul şef al Direcţiei de Informaţii a Armatei, realizat de Graziela Bârla, Holding Reporter, 1999.

PLESCARU, IOAN, *Lanţuri şi teroare. Însemnări*, Timişoara, Signate, 1993.

POPESCU, DUMITRU, *Am fost şi cioplitor de himere. Un fost lider comunist se destăinuie*, Bucureşti, Expres, 1993;

POPESCU, DUMITRU, *Memorii transfigurate. Elefanţii de porţelan. Scene şi personagii în umbra Cortinei de Fier*, Bucureşti, Editura Match, 1996.

Povestea Elisabetei Rizea din Nucşoara, culese şi editate de Irina Nicolau şi Theodor Nıţu, cu o prefaţă de Gabriel Liiceanu, Bucureşti, Humanitas, 1993.

RAŢIU, ANTON, *Cumplita odisee a grupului Lucreţiu Pătrăşcanu. Adevăruri dureroase*, Bucureşti, Editura Gestiunea, 1996, vol. 1-2.

RAŢIU, GH., col. (r), dr., „*Cutia Pandorei". Arhivele Securităţii. Surprize şi capcane*, Editura Paco, 1997.

RĂDUICĂ, GRIGORE, *Un ajutor nepreţuit cum se cuvine*, în „Magazin istoric", s.n., noiembrie 1998, p. 43.

RĂDULESCU, BANU, *Preambul la „Dosarul Piteşti*", în „Memoria. Revista gândirii arestate", nr. 1/1990, p. 18-27, nr. 2/1991, p. 16-24.

RĂDULESCU, MIHAI*, Tragedia lui Lucreţiu Pătrăşcanu. Convorbiri cu omul politic Corneliu Coposu*, Bucureşti, Editura Ramida, 1992.

ROŞCA, SERGIU C., preot profesor, *În închisorile comuniste pentru Basarabia*, în „Magazin istoric", s.n., martie 1996, p. 16-18.

RUSU, VASILE, *Un coşmar fără sfârşit*, Bucureşti, Editura Vitruviu, 1997.

SFETCU, PAUL, *Din amintirile şefului de cabinet al lui Gheorghiu-Dej*, în „Magazin istoric", s.n., nr. 12/1997, p. 13-14;

SFETCU, PAUL, *Gheorghe Gheorghiu-Dej - Iosip Broz Tito: Faţa ascunsă a unei relaţii*, în „Magazin istoric", s.n., iunie, 1998, p. 37-39.

SFETCU, PAUL, *13 ani în anticamera lui Dej,* Fundaţia Culturală Română, Bucureşti, 2000.

STANCA, HORIA, *Jilava 52*, în „Memoria. Revista gândirii arestate", nr. 2, 1991, p.50-54.

STATE, AUREL, *Drumul crucii*, vol. 2, Editura Litera, Bucureşti, 1993.

STĂNESCU, BUCUR, *Colonia Culme, 1958-1960*, ediţia a II-a, în „Vatra", Târgu-Mureş, nr. 234, 1990, p.6, 11, 16.

ŞANDRU, VASILE*, 7 septembrie 1964. Martor la întrevederea Gheorghe Gheorghiu-Dej - Iosip Broz Tito*, în „Magazin istoric", s.n., nr. 5/1998, p. 50-51.

SUCIU, MIRCEA, *Gheorghe Gheorghiu-Dej şi „triumviratul" Stalin-Hruşciov-Tito*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997, p.58-60.

TIMARU, MIHAI, *Amintiri de la Gherla*, Timişoara, Editura de Vest, 1993.

TODEA, ALEXANDRU, *Moartea lui George Brătianu*, în „Memoria. Revista gândirii arestate", nr. 2, 1991, p. 121-126.

TOMAZIU, GEORGE, *Jurnalul unui figurant 1939-1964*, traducerea de Mariana şi Gabriel Mardare, prefaţă şi postfaţă de Gabriel Mardare, Bucureşti, Editura Univers, 1995.

ŢEPORDEI, VASILE, *Amintiri din Gulag*, prefaţă de Victor Crăciun, Bucureşti, 1992;

ŢEPORDEI, VASILE, *Ani de gulag*, în „Magazin istoric", s.n., iunie 1997, p. 18-22.

VALERY, NICOLAE, *Anchete şi…anchete*, în „Memoria. Revista gândirii arestate", nr. 5/1992, p. 49-53.

VULTUR, SMARANDA, *Istorie trăită. Istorie povestită. Deportarea în Bărăgan, 1951-1956*, Timişoara, Editura Amarcand, 1997.

ZILBER, HERBERT (BELU), *Actor în procesul Pătrăşcanu*, Prima versiune a memoriilor lui Belu Zilber, Ediţie îngrijită de G.Brătescu, Humanitas, 1997.

ZUGRAVU, CEZAR, *Securitatea m-a programat „turnător*", în „Memoria. Revista gândirii arestate", nr. 10, p. 56-66.

WURMBRAND, RICHARD, *Cu Dumnezeu în subterană*, Bucureşti, Editura „Casa Şcoalelor", 1993.

Dicţionare, enciclopedii, cronologii

BAUD, JACQES, *Encyclopedie du renseignement et des services secrets*, Paris, Ed. Lavauzelle, 1998.

CRIŞAN, GHEORGHE, *Piramida puterii. Oameni politici şi de stat din România (23 august 1944 – 22 decembrie 1989)*, Bucureşti, Editura Pro Historia, 2001.

DEGERATU, CLAUDIU, *Cadre de partid. Mecanisme de relaţie, pregătire şi promovare. Bibliografie selectivă 1948-1983*, în „Arhivele totalitarismu lui", an I, nr. 1, 1993, p. 190-194.

Istoria României în date, elaborată de Dinu C. Giurescu (coordonare), Horia Matei, Nicolae C. Nicolescu, Marcel D. Popa, Gheorghe Rădulescu, Alexandru Stănciulescu), Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003.

NEDELEA, MARIN, *Istoria României în date 1940-1995*, Bucureşti, Editura Niculescu, 1997.

PARRISH, THOMAS, *The Cold War Encyclopedia*, New York, Henry Hold and co., 1996.

PELIN MIHAI, *Un veac de spionaj, contraspionaj şi poliţie politică. Dicţionar alfabetic*, Editura Elion, Bucureşti, 2003.

PELIN MIHAI, *Opisul emigraţiei politice. Destine în 1222 de fişe alcătuite pe baza dosarelor din arhivele Securităţii,* Editura Compania, Bucureşti, 2002.

Relaţii internaţionale postbelice 1945-1964, vol. 1, Bucureşti, Editura Politică, 1983.

SUCIU, MIRCEA; CHIRIŢESCU, MIRCEA, *Ana Pauker: repere pentru o biografie neretuşată*, în „Dosarele istoriei", nr. 8 (13), 1997, p. 4-8.

Lucrări de sinteză

ANDREW, CHRISTOPHER,***CIA şi Casa Albă.*** *Serviciul secret şi preşedinţia americană de la George Washington la George Bush*, Editura ALL, Bucureşti, 1889, p.156-157.

ACCOCE, PIERRE; PAUGET, DANIEL*, Reţeaua Caraman. Cei treisprezece români care au zguduit NATO*, Bucureşti, Campania, 1999.

BACU, DUMITRU, *Piteşti*, prefaţă de Gheorghe Calciu, Bucureşti, Editura Atlantida, 1991.

BERSTEIN, SERGE; MILZA, PIERRE, *Istoria Europei*, vol. 5, Iaşi, Institutul European, 1998.

BOLDUR-LĂŢESCU, GHEORGHE, *Genocidul comunist în România*, vol. I, *Dimensiunile genocidului*, Bucureşti, Editura Albatros, 1992.

BOGDAN, VASILE; PUIA, ILIE; VASILE RADU, RIZESCU, *Istoria economiei României*, Bucureşti, Academia de studii economice, 1991.

CÂRJA, ION, *Canalul morţii*, Bucureşti, Cartea Românească, 1993.

CESEREANU, RUXANDRA, *Panopticum. Tortura politică în secolul XX – studiu de mentalitate*, Institutul European, Iaşi, 2001.

Complotul contrarevoluţionar al lui Imre Nagy şi al complicilor săi, traducere după originalul în limba maghiară editat de Biroul de Informaţii al Consiliului de Miniştri al R.P.U., Budapesta, 1958, Bucureşti, 1959.

CONQUEST, ROBERT, *Marea teroare. O reevaluare*, Bucureşti, Humanitas, 1998.

CONSTANTINIU, FLORIN, *De la războiul fierbinte la războiul rece*, Bucureşti, Editura Corint, 1998.

COURTOIS, STPHANE; WERTH, NICOLAS; PANN, JEAN-LOUIS; PACZKOWSKI, ANDREZY; BANTOSEK, KAROL; MARGOLIN, JEAN-LOUIS, *Cartea neagră a comunismului.*

Crime, teroare, represiune, cu colaborarea lui Réni Kauffer, Pierre Regaulat, Pascal Fontaine, Yves Santamaria şi Sylvain Boulanque, Bucureşti, Editura Humanitas şi Fundaţia Academia Civică, 1998.

CROZIER, BRIAN; HUYN, HANS; MENGES, CONSTANTIN; SABLIER, EDUARD, *Fenixul roşu,* Bucureşti, Editura Agui, 1996.

DELETANT, DENNIS, *Ceauşescu şi Securitatea. Constrângere şi disidenţă în România anilor 1965-1989,* Bucureşti, Humanitas, 1998;

DELETANT, DENNIS, *România sub regimul comunist,* Bucureşti, Fundaţia Academia Civică, 1997.

DELETANT, DENNIS, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu-Dej şi statul poliţienesc, 1948-1965,* Iaşi, 2001.

DELETANT, DENNIS; PEARTON, MAURICE, *Romania observed, Studies in Contemporary Romanian History,* Bucharest, Encyclopaedia Publishing House, 1998.

DEWERPE, ALAIN, *Spionul. Atropologisecretului de stat contemporan,* Bucureşti, Nemira, 1998.

DIACONESCU, OVIDIU, gral. lt. ing., *Interceptarea între informare şi dezinformare,* Bucureşti, Editura Globus, 1994.

Direcţia informaţii militare între ficţiune şi adevăr (coordonator colonel Ion Dohotaru), Bucureşti, 1994.

DUPLAN, CHRISTIAN; GIRET, VINCENT, *Viaţa în roşu. Varşovia, Praga, Budapesta, Bucureşti, 1944-1968.* Pionierii, 2 vol., Bucureşti, Editura Nemira, 1997.

FALIGOT, ROGER; KAUFFER, RÉMI, *Serviciul Secret Chinez,* Bucureşti, Editura Nemira, 1993.

FONTAINE, ANDRE, *Istoria războiului rece,* vol. 1-2, *De la Revoluţia din Octombrie la războiul din Coreea 1917-1950,* vol. 3-4, *De la războiul din Coreea la criza alianţelor 1950-1967,* Bucureşti, Editura Militară, 1992, 1994.

FRUNZĂ, VICTOR, *Istoria stalinismului în România,* Bucureşti, Humanitas, 1990.

GEORGESCU, ADRIANA, *La început a fost sfârşitul: dictatura roşie la Bucureşti,* ediţie îngrijită de Mihaela Ghiţescu, prefaţă de Monica Lovinescu, Bucureşti, Humanitas, 1992.

GEORGESCU, TITU, *România între Yalta şi Malta,* Bucureşti, 1993.

GEORGESCU, TITU, *România şi istoria Europei secolului XX, 1945-1990,* Editura Hyperion, XXI, 1992.

GEORGESCU, VLAD, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre,* Bucureşti, Humanitas, 1993.

HOBSBAWN, ERIC, *Secolul extremelor,* Bucureşti, Editura Lider, 1999.

HUNTINGTON, SAMUEL *Ciocnirea civilizaţiilor şi refacerea ordinii mondiale,* Editura Antet, 1998.

IONESCU, GHIŢĂ, *Comunismul în România,* Bucureşti, Editura Litera, 1994.

IONIŢOIU, CICERONE, *Rezistenţa anticomunistă din Munţii României 1946-1958,* Bucureşti, Editura Gândirea Românească, 1993.

JELA, DOINA, *Drumul Damascului. Spovedania unui fost torţionar,* Ediţia a II-a, Humanitas, Bucureşti, 2002.

JELA, DOINA, *Lexiconul negru. Unelte ale represiunii comuniste,* Humanitas, Bucureşti, 2001.

KESSLER, RONALD, *F.B.I.,* Bucureşti, Editura All, 1998.

KNIGHT, AMY, *Beria. O mitologie a crimei,* Editura Elit, Bucureşti, 1999.

KOCH, STEPHEN, *Sfârşitul inocenţei. Intelectuali din Occident şi tentaţia stalinistă. 30 de ani de război secret,* Bucureşti, Editura Albatros, 1997.

KOEHLER, O. JOHN, *STASI. Faţa ascunsă a poliţiei secrete est-germane,* Bucureşti, Editura Omega, 2001, 2 vol.

LE BRETON, JEAN-MARIE, *Europa Centrală şi Orientală între 1917 şi 1990,* cu o prefaţă de Neagu Djuvara, Editura Cavallioti, 1996.

LOFTUS, JOHN; AARONS, MARK, *Războiul secret împotriva evreilor,* Editura Elit, 1998;

LOFTUS, JOHN; AARONS, MARK, *Filiera şobolanilor,* Editura Elit, 1991.

LOTH, WILFRIED, *Împărţirea lumii. Istoria războiului rece 1941-1955,* Bucureşti, Editura Saeculum, 1997.

MARKHAM, REUBEN H., *România sub jugul sovietic,* Fundaţia Academia Civică, 1996.

MEDVEDEV, ROY, *Despre Stalin şi stalinism,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1991.

MIRCU, MARIUS, *Dosar Ana Pauker*, Bucureşti, Editura Gutenberg, Casa Cărţii, 1991.

Magistrala albastră, „Jurnalul naţional", Ediţie de colecţie, 26 septembrie 2005.

NICHITA, ALEXANDRU, *Pacepa contra Pacepa (O istorie a serviciilor secrete de spionaj româneşti comuniste, alcătuită pe baza unor cărţi memorialistice, monografii şi documente autentice*), Editura Tess Expres, 1996.

OŞCA, ALEXANDRU; POPA, VASILE, *România o fereastră în Cortina de Fier*, Focşani, Editura Vrantop, 1997.

PACEPA, ION MIHAI, *Cartea neagră a securităţii,* vol. I, *Rolul Poliţiei politice şi al spionajului în România comunistă*, Bucureşti, Editura Omega, 1999.

PELIN, MIHAI, *DIE 1955-1980. Culisele spionajului românesc*, Bucureşti, Editura Evenimentul românesc, 1997.

PENESCA, P., *La Roumanie. De la democratie au totalitarisme (1938-1948*), Paris, 1981.

RANELAGHT, JOHN, *Agenţia. Ascensiunea şi declinul CIA*, Bucureşti, Editura All, 1998.

RAŢIU, ALEXANDRU, *Biserica furată. Martiriu în România comunistă*, Cluj-Napoca, Editura Argus, 1990.

RAŢIU, ION, *România de astăzi*, Bucureşti, Editura Condor, 1990.

Revoluţia maghiară din 1956, editată de Ambasada Republicii Ungare la Bucureşti, 1996.

România contemporană, Bucureşti, Editura Politică, 1988.

ROTSCHILD, JOSEPH, *Întoarcerea la diversitate. Istoria politică a Europei Centrale şi de Est după Al Doilea Război Mondial*, Ediţia a doua, traducere de Mircea Columbeanu, Editura Antet, 1997.

SARIN, OLEG (gen.), DVORETSKY LEV (col.), *Război contra speciei umane. Agresiunea Uniunii Sovietice împotriva lumii 1919-1989*, Bucureşti, Editura Antet, 1997.

SELEJAN, ANA, *Reeducare şi prigoană*, Sibiu, Editura Tanrib, 1993.

SOLACOLU, ION, *Marea farsă a secolului. Fascismul bolşevic. O discuţie despre stânga şi dreapta politică*, Bucureşti, Editura All, 1996.

SIMON, TITU, *Din culisele serviciilor secrete româneşti. Pacepa, quo vadis*, Bucureşti, Editura Odern, 1992.

TĂNASE, STELIAN, *Anatomia mistificării 1944-1989*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1997;

TĂNASE, STELIAN, *Elite şi societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej 1948-1965*, Bucureşti, Humanitas, 1998.

THYERRY, WALTRON, *KGB în Franţa*, Bucureşti, Humanitas, 1992.

TISMĂNEANU, VLADIMIR, *Arheologia terorii*, Editura Eminescu 1992;

TISMĂNEANU, VLADIMIR, *Condamnaţi la fericire. Experimentul comunist în România*, Sibiu, Braşov, Astra et Exo, 1991;

TISMĂNEANU, VLADIMIR, *Reînvierea politicului. Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel*, Editura Collegium, Polirom, 1996.

TODOROV, TZVETAN, *Confruntarea cu extrema. Victime şi torţionari în secolul XX,* Humanitas, Bucureşti, 1996.

VANDENBROUCKE, LUCIEN S., *Perilous Operations. Special Operations as an instrument of U. S. Foreign Policy*, Oxford University Press, 1993.

VOLKMAN, ERNEST, *Spionaj*, Debrecen, Editura RAO, 1998.

VERONA, SERGIU, *Military Occupation and Diplomacy Soviet Troop in Romania 1944-1958*, Dusham, London, 1992.

ZALOGA, STEVEN J., *Ainta: America. Duelul sovieto-american şi cursa înarmărilor din timpul Războiului rece*, Ploieşti, Editura Elit, 1996.

ZUBOK, VADISLAV; PLESHAKOV, CONSTANTIN, *Inside the Kremlins Cold War. From Stalin to Khruschov*, Cambridge-London, Harvard University Press, 1996.

Studii şi articole în periodice

AIOANEI, CONSTANTIN; MORARU, FRUSINICA, *Biserica Ortodoxă Română în luptă cu „diavolul roşu”,* în „Altarul banatului”, nr.1-3, p.89-99.

AIOANEI, CONSTANTIN; TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Arhipelagul ororii,* în „Magazin istoric”, s.n., (I), martie 1993, p. 22-27; (II), aprilie, p. 10-13; (III), mai, p. 36-40;

AIOANEI, CONSTANTIN; TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Contra „armatei negre a călugărilor şi călugăriţelor*”, în „Magazin istoric”, 1996, ianuarie, p. 3-5; februarie, p. 17-21;

AIOANEI, CONSTANTIN; TRONCOTĂ, CRISTIAN, „*Desfiinţaţi mânăstirile*” - *un ordin care nu a mai sosit,* în „Magazin istoric”, s.n., august 1998, p. 29-32;

AIOANEI, CONSTANTIN; TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Drama dislocaţilor,* în „Magazin istoric”, s.n., 1994 (I), mai, p. 51-57; (II), iunie, p. 24-31;

AIOANEI, CONSTANTIN; TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Modelul reeducării prin autoanaliză. Aiud şi Gherla,* 1960-1964, în „Arhivele Totalitarismului”, an II, nr. 1-2, 1994, p. 60-73;

AIOANEI, CONSTANTIN; TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Rezistenţa anticomunistă în penitenciarele din România, 1945-1964,* în „Arhivele Totalitarismului”, an II, nr. 3/1994, p. 17-30.

ALBU, MIHAI, *Motivele deschiderii dosarelor Securităţii,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p.33-55.

ALEXANDRESCU, ION, *Obsesia protecţionismului,* în „Dosarele istoriei”, nr. 3 (8), p. 35-39;

Idem, *Societăţile mixte sovieto-române (Sovrom*), în „Dosarele istoriei”, nr. 3, 1996, p. 39-41.

ALEXE, VLADIMIR, *Afacerea Charles Hernu: O „Cutie a Pandorei*” *pentru Franţa postbelică,* în „Dosare ultrasecrete”, supliment al ziarului „Ziua”, an I, nr. 15, sâmbătă 1 august, 1998, p. 1;

ALEXE, VLADIMIR, *Anatomia unei crime politice: asasinarea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej,* în „Dosare ultrasecrete”, supliment al ziarului „Ziua”, an 1, nr. 17, sâmbătă, 15 august, 1998, p. 1.

Alianţa Civică, Departamentul de Istorie Orală, *Memoria ca formă de justiţie,* comunicări prezentate la Seminarul de la Sighetul Marmaţiei (10-12 iunie 1994), Bucureşti, Editura „Făt-Frumos”, 1994.

ANISESCU, CRISTINA; REINHART CORNELIA, *Profilul colaboratorului reflectat în documentele Securităţii,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 11-32.

Anul 1948 – instituţionalizarea comunismului, „Analele Sighet”, 6, Comunicări prezentate la simpozionul de la Sighetul Marmaţiei (19-21 iunie 1998), Editor Romulus Rusan, Bucureşti, Fundaţia Academia Civică, 1998.

ARMANCA, BRÂNDUŞA; ZIMMERMAN, HAROLD, *După 44 de ani de la executarea ţăranilor anticomunişti din Banat,* în „Expres”, an II, nr. 45 (196), 5-9, noiembrie 1993.

BANU, FLORIAN, *Direcţia I-a Informaţii Externe (D.I.A.). Atribuţii şi organizare (1951-1956),* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare ş represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii”, I, Bucureşti, 2001, p.41-50.

C.N.S.A.S., *Profilul angajatului Securităţii în anii ’50,* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii”, I, Bucureşti, 2001, p.81-91.

C.N.S.A.S., *Anchetele Securităţii – strategie şi tactică în „demascarea duşmanilor poporului”,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 56-93.

C.N.S.A.S., *Radiografia unei mistificări: Procesul sabotorilor de la Canal,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 116-141.

BĂLTEANU, VALENTIN, *Agenţii NKVD şi consilierii sovietici din MAI şi Securitate,* în „Dosarele istoriei”, an I, nr. 3, 1996, p. 44-47.

BETEA, LAVINIA, „*Titoiştii” din Banat,* în „Dosarele istoriei”, nr. 3 (19), 1998, p. 46-51.

BETEA, LAVINIA; SFETCU, PAUL, *Stalin decide: construiţi canalul!,* în „Magazin istoric”, decembrie 1997, p.13-14.

BORDELI, EMIL, *Lista celor 20 de urmăriţi din arhiva celebrei unităţi anti-KGB 0110,* în „Cotidianul”, luni, 7 septembrie, 1998, p. 10.

BIHOREANU, ION, *Cine a condus Securitatea până în 1962,* în „Tribuna”, Cluj, nr. 35, 1990, p. 9.

BOIS, PIERRE DU, *Mitul discontinuităţii*, în „Dosarele istoriei", nr. 2, 1996, p. 7-15;

BOIS, PIERRE DU, *Ultimele zile ale lui Gheorghiu-Dej*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997,p.47-50.

BOZGAN, OVIDIU, *China şi „duelul" româno-sovietic la începutul anilor '60*, în „Dosarele istoriei", nr. 6 (11), p. 42-50;

BOZGAN, OVIDIU, *Imposibila asumare a evreităţii*, în „Dosarele istoriei", nr. 8 (13), 1997, p. 21-28;

BOZGAN, OVIDIU, *Lideri comunişti români în arhivele diplomatice franceze*, în „Magazin istoric", s.n., noiembrie 1998, p. 28-32.

BRĂTIANU, MARIA G., *Gheorghe I. Brătianu - Enigma morţii sale*, în româneşte de Antonia Constantinescu, cu un studiu de Şerban Papacostea şi alte texte întregitoare şi cu o Addenda Ion C. Brătianu, Fundaţia Academia Civică, Bucureşti, 1997.

BRIŞCĂ, ADRIAN, *Rezistenţa anticomunistă din Bucovina. Lupta de la Bâtca Corbului, 18 ianuarie 1955. Încercarea de reconstituire*, în „Arhivele Totalitarismului", an I, nr. 1/1993, p.89-98.

BUCHET, CONSTANTIN, *Reacţii americane la "independenţa" comuniştilor români, 1964, ,* în "Arhivele Totalitarismului", anul VIII, nr. 26-28, 1-2/2000, p.128-137.

BUCUR, MARIN, *Decapitarea elitei româneşti*, în „Cotidianul", seria Arhiva, Bucureşti, an II, nr. 230, 1992, p. 4-5.

BUZATU, GHEORGHE, *Marele război al marilor spioni,* în „Dosarele istoriei"nr.9(37),1999,p.53-55.

CĂPUŞAN, ANDREI, *Sovietizarea istoriografiei româneşti, 1944-1960*, în „Lumea magazin", nr. 2/1998, p. 52-55.

CĂTĂNUŞ, DAN, *România şi schisma sovieto-chineză. Conferinţa de la Moscova, 1960,* II, în "Arhivele Totalitarismului", anul VIII, nr. 26-28, 1-2/2000, p.201-218.

CHERAMIDOGLU, CONSTANTIN, *Regimul de muncă la Canalul Dunăre-Marea Neagră 1952*, în „Arhivele Totalitarismului", nr.4/1995, p. 99-108.

CHIRIŢOIU, MIRCEA, *Mărirea şi decăderea lui Alexandru Drăghici*, în „Dosarele istoriei", an I, nr. 5, 1996, p. 39-46;

CHIRIŢOIU, MIRCEA, *„Radiografia" unui stalinist*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997, p. 4-10;

CHIRIŢOIU, MIRCEA, *România lui Gheorghiu-Dej combate „pericolul titoist*", în „Dosarele istoriei", nr. 3 (19), 1996, p. 42-45;

CHIRIŢOIU, MIRCEA, *România în umbra Kremlinului*, în „Dosarele istoriei", nr. 3, 1996, p. 59-63.

CHIRIŢOIU, MIRCEA, *Lichidaţi Canalul, liniştit fără ţipete,* în „Magazin istoric",iulie,1999,p.27-28.

CIOROIANU, ADRIAN, *Atuurile lui Gheorghiu-Dej*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), p. 22-28.

CONSTANTINIU, FLORIN, *De ce s-au retras trupele sovietice din România*?, în „Dosarele istoriei", an I, nr. 3, 1996, p. 53-57;

CONSTANTINIU, FLORIN, *De la CEKA la Securitatea Poporului*, în „Dosarele istoriei", nr, 5, 1996, p. 2-4;

CONSTANTINIU, FLORIN, *De la stalinismul obedient la comunismul naţional*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997, p. 18-21;

CONSTANTINIU, FLORIN, *Destalinizare autentică sau luptă pentru putere*?, în „Dosarele istoriei", nr. 2, 1996, p. 16-19;

CONSTANTINIU, FLORIN, *Primul război între două state socialiste*, în „Dosarele istoriei", nr. 1, 1996, p. 22-27;

CONSTANTINIU, FLORIN, *Războiul care nu a mai avut loc*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (19), 1998, p. 32-34;

CONSTANTINIU, FLORIN, *România după moartea lui Stalin*, în „Adevărul", joi,5 martie, 1998,p.9;

CONSTANTINIU, FLORIN, *Un război altfel decât celelalte*, în „Dosarele istoriei",nr. 1 (16), 1997, p. 4-6.

CONSTANTINIU, LAURENŢIU, *Miron Constantinescu şi Iosif Chişinevschi împotriva lui Gheorghiu-Dej*, în „Dosarele istoriei", nr. 1, 1996, p. 44-47;

CONSTANTINIU, LAURENŢIU, *Reţeaua Caraman a acţionat în interesul lui Ceauşescu sau al KGB*?, în „Cotidianul", luni, 9 noiembrie, 1998, p. 12.

COSMINEANU, CLARA, *Trupele de securitate în 1968. Organizarea, structura şi zone de responsabilitate*, în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p. 92-100.

CRĂCANĂ, IULIU, *Salarizarea cadrelor Securităţii,* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p.71-80.

CRISTESCU, C., *Ianuarie 1951: Stalin decide înarmarea României*, în „Magazin istoric", s.n., octombrie 1995, p. 15-23.

CRISTESCU, C., *Decembrie 1963. Biroul Politic se interesează de situaţia din URSS*, în „Magazin istoric", s.n., nr.7/1997, p. 21-24.

CRISTESCU, C., *1956. O schiţă de complot în România*, în „Magazin istoric", s.n., septembrie 1996, p.19-23.

CRISTESCU, C., *Stalin moare şi ofiţerii români nu plâng*…, în „Magazin istoric", s.n., martie 1998, p. 46-48.

DAVID, GH., *Patru ani detenţie dintr-o eroare de literă*, în „Magazin istoric", s.n., aprilie, 1992, p. 30-31.

DELETANT, DENNIS, *Consideraţii privind lupta dusă de Gheorghe Gheorghiu-Dej pentru obţinerea supremaţiei în cadrul partidului (1945-1948*), în „Revista istorică", tom V, nr. 9-10, 1994, p. 907-926.

DELETANT, DENNIS, *Securitatea şi statul poliţienesc în România (1948-1964*), în „Dosarele istoriei", an I, nr. 5, 1996, p. 23-33.

DOBRE, FLORICA, *Imre Nagy: de la Ambasada iugoslavă din Budapesta la Snagov*, în „Dosarele istoriei", nr. 1, 1996, p. 36-40.

DRĂGOESCU, DRAGOŞ, *Caruselul crimelor şi liderii comunişti români*, în „Dosarele istoriei", nr. 2, 1996, p. 20-34.

DUICĂ, CAMELIA, *Criterii de recrutare a cadrelor. Când „ura de clasă" ţine loc inteligenţei,* în „Historia", an I, nr. 2, decembrie 2001, p. 17-21.

ENACHE, GEORGE PETCU, ADRIAN NICOLAE, *Biserica Ortodoxă Română şi Securitatea. Note de lectură,* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p.1-108-136.

FALLS, DONALD R., *Pregătirea retragerii trupelor sovietice*, în „Magazin istoric", s.n., 1995, aprilie, p. 36-39, mai, p. 48-53.

GRIGORE, MONICA; IONEL OANA, *Colonia de muncă forţată Capul Midia: punct treminus al Canalului suferinţei,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 94-115.

HRIŢCU, LUMINIŢA, *Rădăcini occidentale pentru reeducarea comunistă ?,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 183-193.

IERUNCA, VIRGIL, *Fenomenul concentraţional în România*, în „Transilvania", Sibiu, nr. 1-2/1993, p.96-105.

ILINCA, ALINA, *Faţetele „ajutorului frăţesc" (1944-1956)*, în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 311-326.

IONESCU, GH. Z., *Transformări în structura de stat a României în anii 1948-1952*, în „Studii şi articole de istorie", Bucureşti, 1988, nr. 57-58, p. 59-68.

IONESCU, MIHAI E., *De la hegemonia sovietică la „umbrela" americană*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997, p. 3.

IONESCU, MIHAI E., *Punctul de cotitură al epocii postbelice*, în „Dosarele istoriei", nr. 1, 1996, p. 4-8.

IONESCU, MIHAI E., *Războiul Rece - o criză prelungită*, în „Dosarele istoriei", nr. 1 (6), 1997, p. 8-13.

IONESCU, MIHAI E., *Retragerea Armatei Roşii a început în România*, în „Dosarele istoriei", an I, nr. 3, 1996, p. 48-52.

Instaurarea comunismului - între rezistenţă şi represiune, comunicări prezentate la Simpozionul de la Sighetul Marmaţiei (9-11 iunie 1995), Bucureşti, Fundaţia Academia Civică, 1995.

LECHINŢAN, VASILE, *Deţinuţi politici în închisorile Clujului din perioada stalinistă*, în „Tribuna", Cluj, nr. 4/1992, p. 8.

LEVY, ROBERT, *Ţapul ispăşitor al eşecului comunist*, în „Dosarele istoriei", 1 (6), 1997, p. 37-39.

MAGHIAR, FLORIN CRĂCIUN, ADI – ALEXANDRU, *Legalitatea Securităţii,* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p.101-107.

MANDACHE, BOGDAN MIHAI, *La Canal a existat o brigadă de muncă numai pentru preoţi*, în „Cronica", Iaşi, nr. 24, 1991, p. 5.

MĂGUREANU, VIRGIL, *Craman a spart secrete teribile ale timpului său* (interviu luat de Eugen Prună), în „Lumea magazin", nr. 5(73), p. 56-57.

MUNTEANU, MIRUNA, *Statele Unite au sponsorizat atrocităţile din America Latină*, în „Dosare ultrasecrete", supliment al ziarului „Ziua", sâmbătă, 28 noiembrie, 1998, p. 4.

MUNTEANU, MIRUNA, *Moarte din „cauze naturale". O „necesitate istorică": eliminarea lui Maxim Gorki*, în „Dosare ultrasecrete", sâmbătă, 15 mai, 1999, p.4.

MUNTEANU, MIRUNA, *Mari frământări în serviciile secrete israeliene*, în „Dosare ultrasecrete", sâmbătă, 11 septembrie, 1999, p.1.

MUSTOV, VALERI L., *Imre Nagy o viaţă tragică*, în „Magazin istoric", s.n., august, 1996, p. 61-68.

NEAGOE, ELISABETA, *Trecerea în rezervă a cadrelor M.A.I. între uz şi abuz,* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p.62-70.

NEAGOE, ELISABETA; PLEŞA, LIVIU, *Radiografia Securităţii în nul 1957,* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 161-182.

NESTEROV, VLADIMIR, *Armata Roşie şi vânătoarea* (*1958*), în „Magazin istoric", s.n., februarie, 1994, p. 43-44.

NICOLAE, M. NICOLAE, *Aşa au început relaţiile României cu R.F.Germania*, în „Magazin istoric", s.n., iulie 1995, p. 33-36.

NOSKOVA, ALBINA F., *Consilierii sovietici: între cerere şi ofertă*, în „Magazin istoric", s.n., 1998, nr. 4, p. 33-37, nr. 5, p. 8-11, nr. 6, p. 30-32.

OPREA, MARIUS, „*Devierea de dreapta*", în „Dosarele istoriei", nr. 2, 1996, p. 48-53.

OPREA, MARIUS, *Gheorghiu-Dej, poliţia secretă şi puterea*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997.

OPREA, MARIUS, *Pagini din „copilăria" Securităţii române*, în „Dosarele istoriei", nr. 5, 1996, p. 34-38.

OPREA, MARIUS, *Spionii de strânsură*, în „Dosarele istoriei", an II, nr. 1 (17), 1998, p. 30-35.

OPREA, MARIUS, *Fapte şi moravuri la securiştii anilor '50. Radiografie a Direcţiei de Anchete Penale a Securităţii (1949-1952)*, în *Analele Sighet 7. Anii 1949-1953: mecanismele terorii*, Bucureşti, Fundaţia Academia Civică, 1999, p. 260-279.

OŞCA, AL., CHIRIŢOIU M., *Addenda la criza rachetelor şi România*, în „Magazin istoric", s.n., martie, 1995, p. 89-91.

OŞCA, AL., CHIRIŢOIU M., *România - Aliatul ignorant*, în „Magazin istoric", s.n., februarie, 1995, p. 36-39.

Pacepa este un prosper om de afaceri care are mai multe milioane de dolari, dialog realizat de Diana Nedelcu cu Petru Romoşan, editorul în limba română a cărţii „Reţeaua Caraman - cei 13 romani care au zguduit NATO", în „Cotidianul", vineri, 12 martie, 1999, p. 10.

PALADE, RODICA, *Rezistenţa în munţii Semenic*, în „22", an II, nr. 116 (117), din 24-30 aprilie 1992.

PANĂ, VICTORIA; PANĂ, ION, *Rentabilitatea agriculturii româneşti în perioada 1950-1990*, în „Studii şi cercetări economice", Iaşi, nr. 24, 1994, p. 761-770.

PĂIUŞAN, CRISTINA, *Timişoara 1956. O încercare de revoltă anticomunistă,* în "Arhivele Totalitarismului", anul VIII, nr. 26-28, 1-2/2000, p.87-104.

PELIN, MIHAI, *Siguranţa română în derivă*, în „Dosarele istoriei", nr. 5, 1996, p. 4-6.

PELIN, MIHAI, *Reţeaua Caraman. O cacealma pe înţelesul tuturor*, în „Independent", nr. 39, marţi, 17 aprilie, 2001, p. 11.

PICA, IOAN VICTOR, *Rezistenţa anticomunistă din Ţara Făgăraşului*, în „Făgăraş 700", volum editat cu prilejul a şapte sute de ani de atestare, Bucureşti, Editura Arta Grafică,1991, p.133-138.

PINTILIE, FLORIN, *Păstrare şi acces la documentele Securităţii aflate în Arhivele SRI,* în „22", Supliment, nr. 74, din 17 noiembrie, 1998, p. XVI.

POP, ADRIAN, *Mişcările protestatare ale studenţimii din Timişoara şi Bucureşti*, în „Dosarele istoriei", nr. 1, 1996, p. 47-50.

POP, ADRIAN, *Controversa sovieto-română şi politica de independenţă a României*, în „Revista română de studii internaţionale", nr. 3, 1992, p. 105-127.

POP, ADRIAN, *Obsesia nomenclaturii: „informatorul Siguranţei*", în „Dosarele istoriei", nr.4, 1996, p. 22-25.

POPESCU, ALEXANDRU, *Lumea rezistenţei anticomuniste româneşti*, în „Magazin istoric", s.,n., septembrie 1997, p. 28-32.

POPIŞTEANU, CRISTIAN, „*Cazul" grupului Lucreţiu Pătrăşcanu*, în „Magazin istoric", s.n., 1991, iulie, p. 63-66; august, p.50-54; septembrie, p. 49-52; octombrie, p. 65-69; noiembrie, p. 40-44; decembrie, p. 71-75; 1992, ianuarie, p. 86-90; februarie, p. 22-24; martie, p. 37-39.

POPIŞTEANU, CRISTIAN, *Octombrie 1962 - Criza din Marea Caraibelor*, în „Magazin istoric", s.n., februarie, 1995, p. 33-35.

POPIŞTEANU, CRIS TIAN; MATEI, DORIN, *Trei pe un balansoar:Stalin-Mao-Kim Ir Sen*, în „Magazin istoric", s.n., 1997, aprilie, p. 18-21, mai, p. 27-30.

POPOIU, IOAN, *Rezistenţa anticomunistă din Ţara Făgăraşului*, în „Făgăraş 700", Editura Arta Grafică, 1991, p. 129-132.

PREDA, EUGEN, *Criza cubaneză la Consiliul de Securitate ONU*, în „Magazin istoric", s.n., februarie 1995, p. 33-34.

Raportul „Ticu"(I), în „Ziua", 15 ianuarie 2002, p.8.

RETEGAN, MIHAI, *Actul decizional în timpul revoluţiei ungare*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997, p. 44-47.

RETEGAN, MIHAI, *Comunismul românesc - Frica tradiţională de Rusia*, în „Magazin istoric", s.n., septembrie, 1995, p. 14-15.

RETEGAN, MIHAI, *Conducerea PMR şi evenimentele din Polonia şi Ungaria 1956*, în „Arhivele Totalitarismului", an III, nr. 1/1995, p. 137-162.

RETEGAN, MIHAI, *1956 - Explozie în lumea comunistă*, în „Dosarele istoriei", an 1, 1996, p. 28-30.

RETEGAN, MIHAI RETEGAN, MIHAI, *Grupul Imre Nagy la Snagov*, în „Magazin istoric", s.n., 1996, octombrie, p. 7-11; noiembrie, p. 19-22.

RETEGAN, MIHAI, *Moartea lui Stalin văzută de la Washington*, în „Magazin istoric", iulie, 1995, p. 27-30.

RETEGAN, MIHAI, *Starea de spirit în România la sfârşitul anului 1956. Date din Arhiva C.C.*, în „Arhivele Totalitarismului", an III, nr. 2/1995, p. 111-128.

RETEGAN, MIHAI, *1956. Serviciile secrete americane şi revoluţia ungară*, în „Magazin istoric", s.n., 1996, iulie, p. 23-26; august, p. 69-71; septembrie, p.24-27.

RETEGAN, MIHAI; MORARU, CONSTANTIN, *1962. La umbra rachetelor din Cuba*, în „Privirea", 27 mai-2 iunie, 1998, p. 36-37.

ROSKE, OCTAVIAN, *Colectivizarea agriculturii în România*, în „Arhivele Totalitarismului", an I, 1993, p. 146-168.

ROSKE, OCTAVIAN, *Colectivizarea agriculturii. Represiunea totală 1957-1962*, în „Arhivele Totalitarismului" (I), an III, nr. 1/1995, p. 163-187, (II), nr. 2/1995, p. 129-141.

ROSKE, OCTAVIAN, *Rezistenţa românească între miracol şi utopie*, în „Verdun", Revistă catolică, Bucureşti, an II, nr. 1-6, 1991, p. 27-34.

SCURTU, IOAN, *Consilierii sovietici din România*, în „Magazin istoric",s.n.,mai 1998,p.12-15.

SCURTU, IOAN, *PMR şi criza iugoslavă*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (19), p. 34-41.

SECAŞIU, CLAUDIU, *Distrugerea elitei politice româneş*ti, în „22", an IX, nr. 33, 18-24 august 1998, p. 10-12.

SECAŞIU, CLAUDIU, *Drumul spre poliţia politică*, în „Dosarele istoriei", nr. 5, 1996,p.13-19.

Sovietizarea nord-vestului României (1944-1950), Editura Muzeului Sătmărean Satu Mare, 1996.

STANCU, LAURA BURLACU, LIVIU, *Organizaţia de rezistenţă Paragină" în atenţia Securităţii,* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p.146-153.

STÂKALIN, ALEXANDR S., „*Cazul Imre Nagy" în România*, fragmente traduse şi îngrijite pentru tipar de Mircea Suciu şi Laurenţiu Constantiniu, în „Cotidianul", marţi, 25 august, 1998, p. 16.

STANCIU, ION, *Surpriză, dilemă, abandon*, în „Dosarele istoriei", nr.1, 1996, p.41-43.

STOICULESCU, D. D., *Anii 50: Democratizarea sau decapitarea armatei*?, prezentare de Marian Ştefan, în „Magazin istoric", s.n., noiembrie, 1992, p. 22-26.

SUCIU, MIRCEA; PANAITE (CONSTANTINIU), LAURENŢIU, *Nomenclatura PCR în documente inedite*, în „Dosarele istoriei", nr. 4, 1996, p.45-63.

SUCIU, MIRCEA; TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Două „romane de iubire", din anii lui Gheorghiu-Dej*, în „Dosarele istoriei", nr. 7 (12), 1997, p.30-43.

ŞANDRU, DUMITRU, *Întoarcerea minoritarilor maghiari în România după 23 august 1944,* în "Arhivele Totalitarismului", anul X, nr. 36-37, 3-4/2002, p.20-36.

ŞANDRU, DUMITRU, *Minoritatea maghiară din Transilvania după 23 august 1944,* în "Acta Musei Porolissensis", Zalău, 1995, p.404-414.

ŞPERLEA, FLORIN, *Fiul drag al clasei muncitoare*, în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997, p.12-15.

TĂNASE, STELIAN, *Polonia, anul zero,* în „Dosarele istoriei", nr. 1, 1996, p. 15-21.

TĂNĂSESCU, DUMITRU, *O versiune românească despre atentatul de la Berna*, în „Magazin istoric", s.n., aprilie, 1997, p. 27-31.

TĂNĂSESCU, DUMITRU, „*Provocarea a ieşit prost*", în „Magazin istoric", s.n., 1996, august, p. 63-68; septembrie, p. 18-23.

TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Colonia de muncă,* în „Arhivele Totalitarismului", an I, nr. 1, 1993,p.169-181.

TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Ghiţă ordonă, Pantiuşa execută,* în „Dosarele istoriei", nr. 3 (8), 1997, p. 32-35.

TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Proporţiile represiunii comuniste (1956-1964*), în „Dosarele istoriei", nr. 1, 1996, p. 51-55.

TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Securitatea: începuturile*, în „Magazin istoric", s.n., 1998, (I), octombrie, p. 24-26; (II), noiembrie, p. 40-42; (III), decembrie, p. 30-32.

TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Politica de cadre în instituţia securităţii regimului comunist din România (1948-1964),* în „Revista istorică", Serie nouă, tom X, 1999,(I) nr.3-4 (mai-august), p.235-256,
(II), nr.5-6 (septembrie-decembrie), p.443-458.

TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Practici şi mentalităţi în activitatea serviciilor de securitate ale regimului comunist din România (1948-1964),* în "Arhivele totalitarismului", (I) nr. 24-25, (3-4/1999), p.72-89; (II), nr. 26-27 (1-2/2000), p.65-86.

TRONCOTĂ, CRISTIAN, *Emigraţia „duşman al poporului",* în Magazin istoric", s.n., iulie 2001.

TUDOR, RADU, *Gheorghiu-Dej, DIE şi KGB*, în „Dosarele istoriei", an II, nr. 3 (8), 1997, p. 31-32.

ŢĂRANU, LIVIU, *Problema cadrelor în M.A.I. (1948-1965),* în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p.28-40.

ŢĂRANU, LIVIU, *Economia socialistă şi problemele modernizării economice a României, 1948 – 1965*, în "Arhivele Totalitarismului", anul X, nr. 36-37, 3-4/2002, p. 50-68.

ŢĂRANU, LIVIU, *Evoluţia Trupelor de Securitate în cadrul structurilor MAI (1949-1989),* în Arhivele Securităţii, colecţie coordonată de Silviu B. Moldovan, Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, Editura Nemira, Bucureşti, 2004, p. 229-310.

ŢUŢUI, EVA, *Prima mare nebunie criminală a lui Stalin: analul Bielomar*, în „Magazin istoric", s.n., martie, 1996, p. 19-20.

ULRICH, LOUIS, *Raportul secret al lui Hruşciov*, în „Dosarele istoriei", nr. 1, p. 9-15.

VARLAM, IOAN, *Copiii „duşmani ai poporului*", în „Magazin istoric", s.n., decembrie, 1995, p. 37-39 şi 52.

VASILESCU, RALUCA, *Arbitrariul justiţiei comuniste, cazul Episcopului Dr. Ioan Scheffer*, în *Totalitarism şi rezistenţă, teroare şi represiune în România comunistă,* C.N.S.A.S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p.137-145.

VERONA, SERGIU, *Cum au plecat trupele sovietice din România*, în „Magazin istoric", s.n., mai 1995, p. 44-54.

VERONA, SERGIU, *Cum au rămas trupele sovietice în România*, în „Magazin istoric", s.n., aprilie, 1995, p. 34-40.

ZAMFIRESCU, DRAGOŞ, *Sovietizarea României. O perspectivă geopolitică*, în „Arhivele Totalitarismului", an III, nr. 1/1995, p. 16-23.